

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL SİGORTALARDA ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI

Tevfik DOĞAN

Danışman
Doç.Dr. Coşkun SARAÇ

2010

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL SİGORTALARDA ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI

Tevfik DOĞAN

Danışman
Doç.Dr. Coşkun SARAÇ

2010

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Sigortalarda Asgari İşçilik Uygulaması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../01/2010

Tevfik DOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı :Tevfik DOĞAN
Anabilim Dalı :Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Programı :Çalışma Ekonomisi
Tez Konusu :Sosyal Sigortalarda Asgari İşçilik Uygulaması
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliği'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA O OY BİRLİĞİ O
DÜZELTİLMESİNE O* OY ÇOKLUĞU O
REDDİNE O**
ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir. Evet O
Tez mevcut hali ile basılabilir. O
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir. O
Tezin basımı gerekliliği yoktur. O

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

..... Başarılı Düzeltme Red

..... Başarılı Düzeltme Red

..... Başarılı Düzeltme Red

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Sigortalarda Asgari İşçilik Uygulaması

Tevfik DOĞAN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Çalışma Ekonomisi Programı

Sosyal Sigortalarda asgari işçilik, özel inşaat ve ihaleli işlerde, Sosyal Güvenlik Kurumunun, daha önceden her iş için belirlediği asgari işçilik oranlarının, yapılan işin toplam tutarına uygulanması sonucu ortaya çıkan en az işçilik tutarını, devamlı işyerlerinde ise; işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazançlarının toplam tutarını ifade eder.

Eğer işveren bu tutarların altında bir bildirimde bulunursa, bu durumda, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik özel inşaat ve ihaleli işlerde eksik olan işçilik tutarı Kurum tarafından re'sen tahakkuk ettirilerek sigortalılara mal edilmeden işverenden tahsil edilir.

Devamlı işyerlerinde ise; bu tespitler Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır.

Çalışmamızda, Sosyal Sigortalarda asgari işçilik uygulaması, tarihsel süreç içerisinde, uygulanan dönem ve ilgili dönemin yasal ilkeleri çerçevesinde sistematik bir şekilde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : 1) Sosyal Güvenlik, 2) Sosyal Politika, 3) Sosyal Sigortalar, 4) Asgari İşçilik, 5) Ölçümleme

ABSTRACT

Master Thesis

Application of Minimum Workmanship in Social Insurances

Tevfik DOĞAN

Dokuz Eylül University

Institute of Social Sciences

Department of Labor Economics and Industrial Relations

Labor Economics Program

The minimum workmanship in social security means, in private constructions and tender jobs, the amount of minimum labor that is found after the minimum workmanship rates determined by the Social Security Institution for each job are proportioned to the total amount of the job being delivered; where, social security in continuous business places means the total amount of number of insured employees necessary for the conduct of business as well as duration of work or the earnings that form the basis of premiums according to the precedents, quality, scope and capacity of work.

If the employer declares an amount below aforementioned amounts, Security Institution realizes ex officio the deficient labor amount in private construction and tender jobs that is necessary for the conduct of work and this amount is collected from the employers without causing any cost on the part of the employees.

In continuous business places, on the other hand, such deficiencies are detected by the auditing and controlling officers of the Institution.

In our study, the application of minimum labor has been examined in a systematic way within the frame of legal principles of the relevant period and of the period in which it is applied.

Keywords: 1) Social Security, 2) Social Policy, 3) Social Insurance, 4) Minimum Workmanship, 5) Measurement

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
EKLER LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

SOSYAL SİGORTA VE ASGARİ İŞÇİLİK KAVRAMLARI

1.1. SOSYAL SİGORTA KAVRAMI.....	6
1.2. ASGARİ İŞÇİLİĞİN TANIMI ve BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ.....	10
1.2.1. Asgari İşçilik.....	10
1.2.2 Ölçümleme.....	13
1.2.3 Uzlaşma.....	14
1.3 TARİHSEL SÜREÇ.....	17
1.3.1 Ölçümleme Süreci (1946-1978).....	17
1.3.1.1 Ölçümleme Uygulamasının Genel Esasları.....	18
1.3.1.2 İhaleleli İşlerde ve Özel Bina İnşaatlarında Ölçümleme.....	19
1.3.2 Ölçümlemeden Asgari İşçiliğe Geçiş Süreci (1978-1994).....	19
1.3.3 Asgari İşçilik Uygulamasının Başlangıcı (1994).	21

II. BÖLÜM

506 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR KANUNU DÖNEMİNDE ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMALARI

2.1 3917 SAYILI YASA İLE ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMALARI.....	24
2.1.1 Yasal Sınırlar.....	26
2.1.1.1 Kanunlar.....	27

2.1.1.2	Yönetmelikler.....	29
2.1.1.3	Tebliğler.....	30
2.1.1.4	Genelgeler.....	31
2.2	616 SAYILI KHK İLE ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI.....	35
2.3	4958 SAYILI YASADA ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI.....	39
2.3.1	Yasal Sınırlar.....	39
2.3.1.1	Kanunlar.....	40
2.3.1.2	Yönetmelikler.....	44
2.3.1.3	Tebliğler.....	47
2.3.1.4	Genelgeler.....	48
2.4	ÖZELLİK ARZEDEN İŞLERDE ASGARİ İŞÇİLİK ORANLARI.....	48
2.4.1	Asgari İşçilik Oranlarının Belli Olmadığı İşlerde Asgari İşçilik Oranları....	48
2.4.2	İşin Birden Fazla Konuyu Kapsaması Halinde Asgari İşçilik Oranları.....	49
2.5	BİRİM MALİYETLER VE UYGULANACAK İŞLEMLER.....	50
2.5.1	Özel Bina inşaatlarında Maliyet ve Uygulanacak İşlemler.....	51
2.5.2	İhaleli İşlerde Maliyetler ve Uygulanacak İşlemler.....	53
2.6	MÜFETTİŞ İNCELEMESİ.....	56
2.7	506 SAYILI KANUN'DA SMMM VE YMM LERİN İNCELEME YETKİSİ.....	59
2.7.1	06.08.2003 Tarihinden Önceki Uyguluma.....	59
2.7.2	06.08.2003 Tarihinden Sonraki Uyguluma.....	62

III.BÖLÜM

5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU KAPSAMINDA ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMALARI

3.1	YASAL SINIRLAR.....	65
3.1.1	Kanunlar.....	66
3.1.2	Yönetmelikler.....	70
3.1.3	Tebliğler.....	76
3.1.4	Genelgeler.....	77
3.2	5510 SAYILI YASADA ASGARİ İŞÇİLİK KAVRAMI.....	77
3.2.1	Asgari İşçilik Müessesesinin Dayanağı.....	79

3.2.2 İşverenin Asgari İşçilik Karşısındaki Yükümlülükleri.....	80
3.3 ASGARİ İŞÇİLİK ORANLARININ BELİRLENMESİ.....	81
3.3.1 Asgari İşçilik Komisyonun Teşekkülü ve Çalışma Esasları.....	82
3.3.2 Asgari İşçilik Oranları, İnceleme ve Tespit.....	83
3.3.3 Asgari İşçilik Oranlarına İtiraz.....	86
3.4 ÖZEL İNŞAATLARDA UYGULAMA.....	87
3.4.1 Özel İnşaatlarda Asgari İşçilik Oranları ve Maliyet.....	88
3.4.2 Kısmen Biten İnşaatlarda Asgari İşçilik Uygulaması.....	89
3.5 İHALELİ İŞLERDE ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI.....	92
3.5.1 İhaleli İşin Birden Fazla Konuyu Kapsıyor Olması.....	92
3.6 ORTAK HÜKÜMLER.....	93
3.6.1 İşin Başlangıç Tarihinden Önce ve İşin Bitim Tarihinden Sonra Yapılan İşçilikler.....	93
3.6.2 Kuruma Hiç Bildirilmeyen İşyerlerinde Asgari İşçilik Hesaplaması.....	93
3.6.3 Kuruma Eksik İşçilik Bildirilmesi.....	94
3.7 İLİŞİKSİZLİK VE BORCU YOKTUR BELGESİ.....	94
3.8 SEKTÖREL (DEVAMLİ NİTELİKTEKİ İŞYERLERİ) ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI.....	96
3.8.1 Sektörel Asgari İşçilik Uygulamasında Asgari İşçilik oranları.....	97
3.8.2 Devamlı Nitelikteki İşyerlerinde Asgari İşçilik Uzlaşması.....	97
3.9 KURUM YETKİLİLERİNCE ASGARİ İŞÇİLİK İNCELEMESİ.....	99
3.10 SMMM VE YMM İNCELEMESİ.....	100
3.11 ASGARİ İŞÇİLİK İŞLEMLERİNDEN DOĞAN CEZALAR VE İTİRAZ YOLLARI.....	101
3.11.1 İdari Para cezaları.....	101
3.11.1.1 Kurum Denetim ve Kontrol Elemanlarının İncelemesi Neticesinde Ortaya Çıkan İdari Para Cezaları.....	102
3.11.1.2 SMMM ve YMM İncelemesi Neticesinde Ortaya Çıkan İdari Para Cezaları.....	104
3.11.2 İdari Para Cezalarında Zaman Aşımı.....	105
3.11.3 İdari Para Cezaları ve Asgari işçiliğe Karşı İtiraz ve Dava Yolları.....	105
3.11.4 Yetkili Mahkeme ve Temyiz Yolları.....	106

3.12 ASGARİ İŞÇİLİK İNCELEMESİNDEN DOĞAN FARK PRİMİN GİDER YAZILIP YAZILAMAYACAĞI.....	108
--	-----

IV BÖLÜM UYGULAMA ÖRNEKLERİ

4.1. İHALELİ İŞ ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMA ÖRNEĞİ.....	111
4.1.1 Kurum Ünitesince Ön incelemesi ve Dosyanın Kapatılması.....	111
4.1.2 SMMM veya YMM Raporu ile Dosyanın Kapatılması.....	113
4.1.3 Kurum Denetim ve Kontrol Memurlarının Raporu ile Dosyanın Kapatılması.....	117
4.2. Y ÖZEL İNŞAATI ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMA ÖRNEĞİ.....	119
4.2.1 Dosya Memurunun Ön incelemesi ve Dosyanın Kapatılması.....	119
4.2.2 SMMM veya YMM Raporu ile Dosyanın Kapatılması.....	120
4.2.3 Kurum Müfettişlerinin İncelemesi ile Dosyanın Kapatılması.....	120

V. BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE KATKISI.....	121
5.2. ÇALIŞMANIN UYGULAMAYA KATKISI.....	121
5.3. SONUÇ.....	122
5.4. ÖNERİLER.....	128
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	131
EKLER	140

KISALTMALAR

Bağ-Kur	:Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar
BATİDER	:Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt Numarası
Ç.	: Çimento
Ç. İşveren	:Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası
D.	: Dergisi
E.	: Esas
ET	: Erişim Tarihi
GZ	:Gecikme Zammı
GVK	:Gelir Vergisi Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
İHU	: İş Hukuku Uygulaması
İPC	: İdari Para Cezası
İntes İşveren	: Türkiye İnşaat ve Tesisat Müteahhitleri İşveren sendikası
K.	: Karar
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m2	: Metre Kare
md.	: Madde
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa Numarası
s.lı	: Sayılı
SGDD	:Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Dergisi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SPEK	: Sigorta Primine Esas Kazanç
SSİT	: Sosyal Sigorta İşlemleri Tüzüğü
SSİY	: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği

SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TİSK	: Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu
vd.	: Ve devamı.
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Y.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD.	:Yargıtay Kararları Dergisi
YMM	: Yeminli Mali Müşavir
YODÇEM	: Yakın ve Orta Doğu Çalışma Eğitim Merkezi

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Çalışan Sigortalıların Sayısı.....	s.8
Tablo 2: 5510 Sayılı Kanun Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus...	s.9
Tablo 3: 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfusun Genel Nüfusa Oranı.....	s.9
Tablo 4: 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Zorunlu İşyerleri Sayısı.....	s.9
Tablo 5: İnşaatın İkmal Edilen Kısmının, Bina Maliyetine Oranlarını Gösterir Cetvel.....	s.89
Tablo 6: Temyiz Süreleri.....	s.107
Tablo 7: Temyize Cevap Süreleri.....	s.108

EKLER LİSTESİ

- EK 1** 16-86 Ek Genelge Çeşitli İşkollarının İşçilik Ücreti Nispetlerini Gösterir Liste.....s.140
- EK 2** 16-133 Ek Genelge Çeşitli İşkollarının İşçilik Ücreti Nispetlerini Gösterir Liste.....s.143
- EK 3** 16-192 Ek Genelge Çeşitli İşkollarının İşçilik Ücreti Oranlarını Gösterir Liste.....s.146
- EK 4** 29.09.2005 Tarih ve 25951 Sayılı Resmi Gazete, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Tarafından Yayımlanan, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen , Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ.....s.157
- EK 5** 22.06.2006 Tarih ve 26206 Sayılı Resmi Gazetede Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Tarafından Yayımlanan, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen , Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.....s.170

GİRİŞ

Asgari işçilik kavramının hukuk literatürümüze girişi, esasen 1993 yılında, 3917 sayılı Kanunla olmakla beraber, geçmişte, asgari işçilik kavramının bir çeşit alternatifi olan ve 01.07.1946 tarihli 4772 sayılı Kanun ile bir dönem yürürlükte kalan, “İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu” nun 47. maddesinin son fıkrasında ki düzenlenen ölçümleme müessesesine kadar uzanmaktadır.

Gerek ölçümleme, gerekse asgari işçilik olsun, söz konusu müesseselerin iki temel amacı olduğunu görürüz : Bunlardan birincisi; finansmanını işverenin belge (sigorta bildireleri) beyanı esasına göre verilen primlerden sağlayan, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (devredilen Sosyal Sigortalar Kurumu) primlerde ki kayıp ve kaçaklarını asgariye indirmeyi ve daha fazla prim elde etmeyi hedeflemiştir.

İkinci amaç ise; işverenler arasında hak ve yükümlülükler açısından adaleti sağlamak, düzenli prim ödeyen işverenlerle , düzenli prim ödemeyen işverenleri birbirinden ayırt etmek ve bunları takibe almak amacıyla, Sosyal Sigortalar Kurumunda ölçümleme ve asgari işçilik uygulamasına gidilmiştir.

Türkiye de asgari işçilik uygulaması, inşaat işleri ile, ihale konusu işlere uygulanmak üzere, SSK'nın 01.12.1993 günü kabul edilen, ve 08.12.1993 tarihinde yürürlüğe giren, 3917 sayılı Yasa ile yürürlüğe konulmuş, Sosyal Sigortalar İşlem Yönetmeliğinde; “... asgari işçilik oranı Kurumca belirlenir” şeklinde değişiklik yapılmış ve 07.07.1994 tarihinden itibaren 16/86 Ek sayılı genelge yayımlanmak suretiyle bu oranların uygulaması başlatılmıştır.

Kurumun bu genelgeyi düzenlemede ki asıl amacı yukarıda değindiğimiz birinci amaçtır. Yani prim kaybını önlemektir. Kurum açısından bakıldığında, bu alanda üç türlü kaçak bulunmaktadır. Birincisi çalışanların Sosyal Güvenlik Kurumu'na hiç bildirilmemesi, ikincisi çalışma gün sayılarının eksik bildirilmesi ve üçüncüsü de sigorta primine esas kazanç tutarlarının eksik olarak bildirilmesidir.

Asgari işçilik uygulaması ile, Sosyal Güvenlik Kurumu (devredilen SSK) inşaat işleri ile, ihale konusu işler de, işverenleri kontrol altına alabilmekte, işverenleri işin yapısına, kapasitesine ve niteliğine göre, işin yürütülmesi ve tamamlanması açısından yeterli işçiliğin yapıp yapılmadığını ve gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğunun tespitini kolayca yapabilmektedir.

Bu tespiti yaparken işin yürütülmesi açısından gerekli olan yeterli işçilik tutarı; işin niteliği, kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak, “Asgari İşçilik Tespit Komisyonu” tarafından belirlenen, “Çeşitli İş Kollarına Ait İşlerin Asgari İşçilik Oranları” cetveli sayesinde standart olarak ve kolayca belirlenmektedir.

Kurum bu düzenleme ile inşaat işleri ile, ihale konusu işler de, sigortasız işçi çalıştırma, prime esas kazançların ve prim ödeme gün sayılarının eksik gösterilmesi gibi konular da daha etkin bir denetim sağlamaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu, bu düzenleme ile, kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan işlerden ve özel nitelikte ki inşaat işlerinden dolayı bu işleri yapan işveren tarafından yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığını kontrol altına almıştır.

Kurum işverenler üzerinde ki bu kontrolleri işyerinde fiili denetim yapmaksızın evrak üzerinden inceleme sonucu düzenlenen ilişiksizlik ve borcu yoktur yazısı ile bir bakıma otomatiğe bağlamıştır. Yaklaşık maliyet ve hak ediş bedeli, özel inşaatlar da yapı ruhsatı, ihaleli işler de tip sözleşme ile saptanarak, işçilik faturaları dikkate alınmadan “Çeşitli İş Kollarına Ait İşlerin Asgari İşçilik Oranlarını” gösteren cetveldeki işçilik oranlarını %25 eksilterek bulunması veya sigorta müfettişi , SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir) veya YMM (Yeminli Mali Müşavir) raporu ile işçilik faturalarını da dikkate alarak kolayca yapmaktadır.

Diğer bir ifade ile ihaleli işler de ve özel inşaatlar da asgari işçilik, otomatik sistem denetimi altındadır. Devamlı işyerlerinde ise asgari işçilik; herhangi bir cetvele tabi olmadan sektörün kendi özel yasasından da faydalanılarak sadece sigorta müfettişi tarafından saptanmaktadır. Sektörel asgari işçilik doğrudan sosyal güvenlik kurumu tarafından düzenlenmiş bir düzenleme olmayıp ilgili sektörlerin örneğin; özel okullar, dershaneler, sürücü kursları, turizm işletmeleri, otobüs işletmeleri gibi kendi özel yasalarınca düzenlemesi yapılmış asgari işçilik uygulaması da sektörel asgari işçilik uygulamasıdır. Sektörel asgari işçilik uygulaması bu çalışmamızın konusu olmamakla birlikte, ölçümleme kavramı içerisine girdiğinden ölçümleme kavramı içerisinde kısaca ele alınacaktır. Özetle asgari işçilik sistem denetimi olarak uygulanmakta iken, sektörel asgari işçilik , daha önce belirlenmiş bir işçilik oranı olmaksızın sadece kurum müfettişleri tarafından inceleme neticesinde belirlenmektedir.

Kurum müfettişlerince yapılan inceleme neticesinde bulunan farklar, ileri de detaylı bir şekilde açıklayacağımız süreç ve şartlar da gecikme cezaları ile birlikte işverenlerden tahsil edilmektedir.

Asgari işçilik konusu ile ilgili yüzlerce makale ve bir o kadar da Kurum müfettişleri ve işin diğer tarafı işverenler ve mali müşavirlerce yapılmış çalışma vardır. Ancak bu güne kadar bu alanda yapılan çalışmalar, ya genel olarak incelenmiş, ya da konunun bir yönü ele alınarak detay incelemelerle sınırlı kalmıştır. 5510 sayılı Yasa ile uygulamaya giren asgari işçilik uygulaması, “Asgari İşçilik” ile ilgili daha önce yayınlanmış kitapların güncellenmiş 2009 baskılarında dahi yeterince yerini almamıştır.

Bu çalışma da, konu tarihi sürecinden başlamak üzere tüm yönleriyle ele alınarak, konu ile ilgili tüm detayları içine alan ve aynı zamanda konuyu bir bütün olarak toparlayıp, tarafların hizmetine sunan bir çalışma amaçlamıştır.

Bir taraftan mevzuat incelenirken, diğer taraftan uygulama incelenecek, hukuksal düzenlemeler ışığında konu tüm detayları ile bir perspektifte

toparlanacaktır. Tezimizin 5510 sayılı yasa ile yapılan tüm değişiklikleri de eksiksiz içine alan bir çalışma olması; böylece gerek teoriye ve gerekse uygulamaya yönelik önemli bir boşluğu doldurma gayreti de amaçlanmıştır.

Sosyal sigortalar da asgari işçilik uygulaması ile ilgili araştırmamızın temel kaynağı sosyal sigorta mevzuatıdır. Bu araştırma da ilgili mevzuat temel alınacak ve bu uygulamanın kuralları ve etki alanı ortaya konulacaktır.

Yasal mevzuatın tarihsel süreci, uygulama alanı ve günümüzde ki durumu, kanun, yönetmelik, tebliğ ve genelgeler ile bu konu da daha önce yapılmış çalışma ve makaleler de dikkate alınarak incelenecek ve bir çatı altında toplanacaktır.

Çalışma sürecinde, önce konu ele alınacak, yasal dayanağı belirtilecek, ve uygulama sınırları çizilecektir. Konu ile ilgili yeterli yasal mevzuatın belirlenmesi için öncelikle konu ile ilgili, kanun, yönetmelik ve genelge Resmi Gazeteden , Kurum hukuk mevzuatından ve internetten taranarak elde edilecektir. Konu ile ilgili teorik bilgilerin, yayınlanmış kitapların, makalelerin ve daha önce yapılmış olan çalışmaların elde edilmesi için ilgili veriler, kütüphanelerden, internetten ve veritabanlarından sağlanacaktır. Ayrıca Kurumun her türlü dökümanından faydalanılacak ve Kurumun yetkili kişilerinden de bilgi alınarak iki örnek uygulama tarafımızca yapılacaktır.

Çalışmamızın giriş bölümünde, konu kısaca açıklandıktan sonra, çalışmanın amacı, araştırmanın metodu ve çalışma planı anlatılacaktır.

Birinci bölümde konu genel olarak ele alınacak, sosyal sigorta kavramı, asgari işçilik kavramı ve ilgili diğer kavramların açıklamaları yapılacak ve asgari işçilik kavramının tarihsel süreci incelenecektir.

İkinci bölümde, 506 sayılı Kanunda asgari işçilik uygulamasına yer verilecektir.

Üçüncü bölümde, 5510 sayılı Kanunda asgari işçilik uygulaması ele alınacaktır.

Dördüncü bölümde, ihaleli işte ve özel inşaatta ayrı ayrı uygulama örneklerine yer verilecektir.

Beşinci bölümde, çalışmanın literatüre ve çalışma hayatına katkısından bahsedilerek, çalışmada varılan sonuçlara yer verilecektir.

I.BÖLÜM

SOSYAL SİGORTA VE ASGARİ İŞÇİLİK KAVRAMLARI

1.1. SOSYAL SİGORTA KAVRAMI

Sosyal sigorta kavramına girmeden önce, sosyal sigorta kavramının üst başlığı olan, sosyal güvenlik kavramını kısaca açıklamakta fayda vardır. Sosyal güvenliğin çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Sosyal Güvenlik; kişilerin ekonomik kayıplarını güvence altına alan tedbirlerin tamamıdır¹. Geniş anlamda Sosyal güvenlik, sosyal ve ekonomik politikaların bir parçasıdır². Daha geniş anlamda Sosyal güvenlik ise; mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerden biriyle karşılaşılması durumunda, çalışma ve gelir elde etme gücünü kısmen veya tamamen kaybetmesi durumunda bireye, insan onuruna yakışır biçimde yaşamını devam ettirebilmesini sağlayan önlemlerin ve katkıların bütünü olarak da tanımlanabilir³.

Sosyal kelimesi incelendiğinde, toplumla ilgili, topluluğa ait manalarının yanı sıra, yardımlaşma , dayanışma gibi manaları da içine aldığı görülür⁴.

Sosyal Politika ise; toplumu oluşturan kesimlerin, kendi aralarında ve toplumla olan ilişkilerinde ortaya çıkabilecek çatışma ve anlaşmazlıkları inceleyerek, bu sorunlara çözüm üretir⁵

Sosyal güvenlik politikaları, sosyal güvenliğin ulaşmak istediği sonuçları, sosyal güvenlik sistemleri ise, hem bu ulaşmak istenen amaçları hem de bu

¹Kenan TUNÇOMAĞ, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar Gür-Ay Matbaası, İstanbul 1982 s.40

²Sevda DEMİRBİLEK, Sosyal Güvenlik Sosyolojisi, Legal Yayıncılık, İzmir-2005, s.19

³T.C Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Genel Rapor 2000, http://www.ydk.gov.tr/Genel_Rapor_2000/II.htm , (ET:05.04.2009) s.1

⁴Turan YAZGAN İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 1992,s.17

⁵Ali Nazım SÖZER, Türkiyede Sosyal Hukuk, İkinci Baskı, Barış Yayınları, 1998 İzmir, s.2-3

amaçlara ulaşmak için, oluşturulan kendine özgü hukuksal teknikleri içine alır⁶. Sosyal güvenliğin uygulanmasında çeşitli araçlara ihtiyaç duyulur. Dünyadaki tüm ülkeler, bu araçları kendi gelişmişlik düzeylerine, ekonomik, sosyal ve siyasi yapılarına göre belirleyerek uygularlar. Bu araçlar genel olarak , sosyal yardımlar ve sosyal sigortalar olarak karşımıza çıkar. Sosyal sigortaların finansmanı primlerle sağlandığı için sosyal sigortalara primli rejim, vergilerle karşılanan sosyal yardımlar ise primsiz rejim olarak adlandırılır⁷.

Türk Sosyal Güvenlik sistemi ise üç temel ayaktan oluşmaktadır⁸.

- Sosyal Sigortaların oluşturduğu **Primli Rejim**
- Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetlerin oluşturduğu **Primsiz Rejim**
- Son derece dağınık bir şekilde örgütlenmiş olan **Sağlık Rejimi**

Primli Rejim : Sosyal Güvenlik Kurumu (önceki; SSK, T.C.Emekli Sandığı ve Bağ-Kur) tarafından yürütülmektedir.

Sosyal güvenliğin iki ana kolundan biri sosyal sigortalar, diğeri ise sosyal yardım ve hizmetlerdir. Sosyal yardım ve hizmetler, sosyal sigortaların tamamlayamadığı boşlukları doldurur, sosyal yardımlar devlet tarafından karşılıksız olarak ihtiyaç sahiplerine verilir. İhtiyaç sahipleri ihtiyaçlarını giderdiklerinde, yapılan bu yardımlar tekrar kendisinden istenmez. Bu nedenle de bu sisteme primsiz rejim denir⁹.

Sosyal güvenlik tekniklerinin en yaygın olanı ise primli rejim olan sosyal sigortalardır. Sosyal sigortalar, çalışanların risklerini karşılamak amacıyla, işveren ve işçilerin zorunlu katılımı ile devlet tarafından kurulan ve yine devlet tarafından yönetilen, bir sosyal güvenlik tekniğidir. Katılım bedeli olarak alınan primler verilen ve verilecek olan hizmetler karşılığıdır. Bu sistem de verilen hizmetler karşılığında

⁶Ali GÜZEL/Alı Rıza OKUR, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayım dağıtım AŞ. İstanbul 1988, s.2

⁷Müjdat ŞAKAR, Sosyal Sigortalar uygulaması, Yenilenmiş 8.bası, Der yayınevi, İstanbul 2004, s.10

⁸Ali Rıza OKUR, Çatıdan Temele Sosyal Güvenlik Reformu, TİSK İşveren Dergesi, Mart 2005, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1155&id=63 , (erişim: 10.09.2009)

⁹Kadir ARICI, Sosyal Güvenlik, TES-İŞ Sendikası Yayını, Ankara-1999, s.143

bir bedel ödendiği için bu sisteme primli sosyal güvenlik rejimi denmiştir. Sosyal sigortaları, özel sigortalardan ayıran en önemli özellikler, sosyal sigortalının devlet eliyle kurulması, katılımın zorunlu olması ve belirli riskleri içeriyor olmasıdır¹⁰.

Bireyin mutlu olabilmesi için gününü iyi geçiriyor olması yeterli değildir. Geleceğinin de güvence altına alınması gerekir. Bireylerin sosyal güvenliklerinin sağlanması sosyal politika biliminin en başta gelen sorunlarından¹¹.

Türkiye de primli sosyal güvenlik rejimi, işçilerin sosyal güvenliği olan, Sosyal Sigortalar Kurumu, memurların sosyal güvenliği olan, T.C. Emekli Sandığı, ve bağımsız çalışanların sosyal güvenlik kurumu BAĞ-KUR dan oluşmakta iken, bu üç kurum, 16.05.2006 tarihli 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu¹² ile tek çatı altında toplanmıştır. Statüleri ilgili yasalarda farklı biçimlerde düzenlenen işçilerin, kamu görevlilerinin ve bağımsız çalışanların sigortalılık durumları da 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile tek bir yasa da düzenlenmeye çalışılmıştır¹³. 5510 sayılı yasa tüm hükümleri bakımından 1 Ekim 2008’de yürürlüğe girmiştir.

Eylül/2009 itibarı ile, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamına girenlerin sayısı;

Tablo 1: 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Çalışan Sigortalıların Sayısı

Tabi olduğu Kanun maddesi	Sigortalı Sayısı
5510/4-a İşçiler	14,980,641
5510/4-b Bağımsız Çalışanlar	3,139,711
5510/4-c Memurlar	2,262,750

Kaynak: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/Anasayfa/Istatistikler>

Adresindeki veriler esas alınarak hazırlanmıştır.

¹⁰Ömer EKMEKÇİ/A.Can TUNCA, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş 11.b., Beta Yayınevi, İstanbul 2005,s.14

¹¹Erol AKI, Hukukun Temel Kavramları, Barış Yayınları, İzmir 1985, s.84

¹²Resmi Gazete: 20.5.2006, sayı:26173

¹³Resmi Gazete: 16.5.2006,sayı 26200

Eylül/2009 itibarı ile, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun çatısı altında sosyal güvenlik kapsamına giren nüfus dağılımı;

Tablo 2: 5510 Sayılı Kanun Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus;

Tabi Olduğu Kanun Maddesi	Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus
5510/4-a İşçiler	34,245,277
5510/4-b Bağımsız Çalışanlar	14,356,119
5510/4-c Memurlar	9,074,912

Kaynak: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/Anasayfa/Istatistikler>

Adresindeki veriler esas alınarak hazırlanmıştır.

Eylül/2009 itibarı ile, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun çatısı altında sosyal güvenlik kapsamına giren nüfus genel nüfusa göre oransal dağılımı;

Tablo 3: Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfusun Genel Nüfusa Oranı;

Dağılım Sınıfı	Sayısı	Oranı (%)
Genel Nüfus	71,517,100	% 100
Sosyal güvenlik Kapsamındaki Nüfus	57,676,309	% 81
Sosyal güvenlik Kapsamı Dışındaki Nüfus	13,840,791	% 19

Kaynak: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/Anasayfa/Istatistikler>

Adresindeki veriler esas alınarak hazırlanmıştır.

Aralık/2008 itibarı ile, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun kapsamında işçi çalıştıran ve zorunlu olarak Kuruma işyeri tescili yaptıran, zorunlu işyerleri sayısı;

Tablo 4: 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Zorunlu İşyerleri Sayısı;

Dağılım Türü	Sayısı	Oranı (%)
Toplam İşyeri	1,170,248	%100

Daimi İşyeri	1,015,000	%86,73
Geçici (Mevsimlik) İşyeri	155,25	%13,27

Kaynak: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/Anasayfa/Istatistikler>

Adresindeki veriler esas alınarak hazırlanmıştır.

1.2. ASGARI İŞÇİLİĞİN TANIMI ve BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ

1.2.1. Asgari İşçilik

Asgari işçilik uygulaması, Sosyal Sigortalar Kurumunun prim tahsilatına yönelik uyguladığı, bir politikadır. Asgari işçilik kavramının uygulama mantığının temelini inildiğinde, çalışanların Kuruma hiç bildirilmemesi, çalışanların bildirilmesine rağmen ücretlerinin ve/veya çalışma gün sayılarının eksik bildirilmesinin¹⁴, önüne geçilmesi olduğunu görürüz.

Asgari işçilik 1994 yılından itibaren uygulamaya konulmuş olup, prim tahakkukuna yönelik bir uygulamadır. Dolayısı ile asgari işçilik kavramının uygulanmasında ikinci bir amaç olan; işverenler arasında ki adaleti sağlamak Sosyal Sigortalar Kurumunun doğrudan hedeflediği bir amaç değildir. Bu doğal olarak ortaya çıkan bir sonuçtur. Kurumun buradaki asıl hedefi; “asgari işçilik” adı altında re'sen prim tahakkuku yapmak, ve bu primlerin tahsilat ve takibini gerçekleştirmektir. Asgari işçilik uygulama ve incelemelerini, geçici ve devamlı işyerleri olmak üzere iki ana başlık altında incelemek mümkündür¹⁵.

Asgari işçilik kavramının hukuk sistemimize girişinin temelinde, işverenin prim ödeme yükümlüğü yatar. İşverenin prim ödeme yükümlülüğü, zorunlu sigorta kapsamındaki sigortalılar açısından, sigortalının iradesine bırakılmaksızın¹⁶ ortaya

¹⁴Ali KARAKAŞ/ İsa KARAKAŞ, İnşaat ile İhaleli İşlerde asgari İşçilik Uygulamaları ve Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2004, s.3-4

¹⁵İbrahim ÖZÇELİK, İhale Konusu İşler ve Özel Bina İnşaatları, Devamlı ve Mevsimlik İşyerlerinde Asgari İşçilik İncelemesi, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim Semineri, SGK Yayın No.4, Antalya, 2007, s.339

¹⁶Ali Nazım SÖZER, Sosyal Sigorta İlişkisi, D.E.Ü. Yay.No:0906, İzmir 1991, s.40

çıkar.

Asgari işçilik sözlük anlamı olarak; en az yapılması gereken işçilik anlamına gelirken, Sosyal Sigortalar Kurumunda ; yeterli olabilecek en az işçilik manasında kullanılmış ve uygulanmıştır. Asgari işçilik tutarı sigorta primine esas en az kazanç (SPEK) toplamını ifade etmektedir.

Türkiye de Sosyal Sigortalar Kurumunda asgari işçiliğin yasal tanımı ise, ilk defa 01.12.1993 günü kabul edilen ve 08.12.1993 tarihinde yürürlüğe giren, 3917 sayılı Yasanın 4. maddesinde yer almıştır.

3917 sayılı yasanın 4.maddesi asgari işçiliği; *“İşin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı, yapılan işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan işçi sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak sigorta müfettişince saptanır.”*¹⁷ hükmü ile asgari işçilik kavramını tanımlamıştır.

16-118 Sayılı Ek Genelge “1 - Asgari İşçilik Uygulaması Nedir” başlığı altında asgari işçiliği tarif etmiştir. Buna Göre Asgari İşçilik ;

“Asgari işçilik uygulaması Dosya memurunca, işveren dosyası üzerinde bir ön değerlendirme yapılmasına ve bu ön değerlendirme sonucu dosyası incelenen işveren işlemlerinin sigorta müfettişi incelemesine sevk edilip edilmeyeceğinin belirlenmesine yönelik bir işlemdir. Dolayısıyla, yasal bir zorunluluktan değil, düzenli prim ödeyen işverenlere kolaylık gösterilerek, Kurum işlemlerinin de daha aza indirilmesi düşüncesinden kaynaklanan (Sigorta Primlerinin Hakedişlerden Mahsup Edilmesi ve Ödenmesi ile Kesin Teminatların İadesi Hakkında Yönetmelik”in 6. maddesine ve Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 34. maddesine eklenen fıkralarda yasal, dayanağı da bulunan idari bir tasarruftur. Kurumca resen prim alınmasına ve alınacak,prim tutarının saptanmasına yönelik bir işlem değildir.

Buna göre; Dosya memuru, inşaat işleri ile ihale konusu işler için iş bitiminden sonra dosya üzerinde yaptığı bir değerlendirme sonucunda, Kurumca (ilgili meslek kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda) belirlenen bir barajın üzerinde işçilik bildiriminde bulunduğunu gördüğü işverenlere ilişiksizlik belgesini hemen vermekte ve işyeri dosyasını tasfiye etmektedir.

Bu barajın altında bildirimde bulunan işyerleri ise, barajın altına düşülmesinin sigortasız işçi çalıştırılmasından ve Kurumdan prim kaçırılmasından ileri gelip gelmediğinin araştırılması bakımından sigorta müfettişlerine aktarılmaktadır.

Bilindiği üzere, 4792 sayılı kanununun 3917 sayılı Kanun ile değişik 6. maddesinde sigorta müfettişlerinin çalışma usul ve esaslarına ilişkin yeni hükümler getirilmiştir.

¹⁷08.12.1993 Tarih ve 21782 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

Durumu sigorta müfettişlerine aktarılan işyerleri için bu kez yukarıda sözü edilen 3917 sayılı Kanun hükümlerine göre müfettiş incelemesi yapılmakta, müfettiş raporu sonucuna göre işsizlik belgesi; Ya başkaca bir işlem yapılmaksızın hemen verilmekte, ya da müfettişçe asgari koşullarda resen saptanmış bulunan eksik bildirimle ilişkin prim tutarının tahsilinden sonra verilmektedir.

Dolayısıyla, dosya memurunun yaptığı işlemin daha doğrusu asgari işçilik uygulamasının 3917 sayılı Kanun ile doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. Çünkü, bu, Kanun hükümleri (yalnızca) sigorta müfettişi incelemelerinin nasıl yapılacağına yöneliktir.”¹⁸

2008 Yılında kademeli olarak yürürlüğe giren, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun'da 85. maddesinin ilk paragrafında asgari işçilik kavramını ; “İşverenin, işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu tespit halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı; yapılan işin niteliği, kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak tespit edilir. Söz konusu tespitler, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır.”¹⁹ Şeklinde tanımlamaktadır.

Sosyal Güvenlik Mevzuatımıza göre işverenler, yasal olarak ciddi bir sorumluluk altına sokulmuşlardır. Bu sorumluluklarının başında sigorta primlerinin işveren tarafından ödenmesi gelir²⁰. Dolayısı ile asgari işçilikten doğan tüm sorumluluklar işverene aittir.

Sektörel asgari işçiliği: Çeşitli işyerlerine göre kuruma bildirilmesi gereken sigortalı sayısı, çalışma süresi veya prime esas kazançlarının altında beyanda bulunulması nedeniyle, sigorta müfettişlerinin o işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, emsal işyerlerinin prim matrahı , ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek teşekküllerinin görüşü ve benzeri ölçütlerden hareketle geriye doğru sigortalılarla ilişkilendirilmeksizin, sadece işverene yönelik resen prim tahakkuk ettirilmesine ilişkin işlemler bütünü olarak tanımlamak mümkündür²¹.

¹⁸ 17.11.1995 Tarihli 16-118 Ek Sayılı SSK Genelgesi.

¹⁹ 16.06.2006 Tarih ve 26200 Sayılı Resmi gazetede Yayımlanmıştır. Anılan Kanunda Aşağıda belirtilen Resmi Gazetede yayımlanan değişiklikler yapılmıştır. Değişiklik: Resmi Gazete Sayısı: 26850 Resmi Gazete Tarihi: 17.04.2008

²⁰ Coşkun SARAÇ, İşverenin Prim Ödeme Yükümlülüğü, Cemiyet Yayınları, Ankara 1998, s.50

²¹ Mahmut ÇOLAK / Ercüment ÖZTÜRK / İsa KARAKAŞ, SGK (SSK) Uygulamasında Sektörel Asgari İşçilik, 2.Baskı, Yaklaşım Yayıncılık 2008, s.44

1.2.2 Ölçümleme

Ölçümleme, Türk Dil Kurumu sözlüğünde kelime olarak, “değerlendirme, değer biçme anlamına gelmektedir. Daha geniş manada ise; bir ölçü aletinin veya ölçme sisteminin gösterdiği değerler ile ölçülenin, bilinen değerleri arasındaki ilişkiyi belli koşullar altında inceleme işlemi, ölçülülme, kalibrasyon.” anlamına gelmektedir. Ölçümleme; ölçme sözcüğünden türetilmiştir²². Ölçümleme bir nesnenin boyutlarını, miktarını, nitelik ve niceliğinin belli bir sistem içerisinde belirlenmesidir²³.

Ölçümlemenin literatürdeki anlatımı ise şöyledir;

Ölçümleme, 9.7.1987 tarihine kadar ; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79.maddesinde yer alıyordu. Bu maddenin değişiminden önce, prim bildirelerini verme yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmeyen işverenlerin ödeyecekleri prim tutarının hesaplanmasına esas olacak, sigortalı kazancını ölçümleme yöntemi ile Kurum tarafından saptanmaktaydı²⁴. Sosyal Sigorta Hukuku dilinde ölçümleme; Kurumun prim alacağını, yine Kurumun kendisinin değerlendirmesi (resen takdir etmesi) olarak kullanılmaktadır²⁵

Ölçümlemenin başka tanımları da yapılmıştır. 506 sayılı Kanunun 79.maddesinde belirtilen şartlardan birinin meydana gelmesi halinde, sigorta primlerinin hesaplanmasına esas teşkil edecek kazançların Kurumca re'sen belirlenmesidir²⁶. Bir başka tanıma göre ise; ölçümlemeyi, sosyal güvenlik hukukunda, sigorta primlerinin Kurumca ya da idarece re'sen hesaplanmasıdır²⁷.

Ölçümleme ilk defa; 01.07.1946 tarih ve 4772 sayılı Kanun ile yürürlüğe

²²Mahmut ÇUHRUK, H.Servet ÇOLAKOĞLU, A.Avni BÜKEY, Sosyal Sigortalar, Olgaç Matbaacılık, Ankara 1985, s.697

²³Mehmet CAN, Sosyal Sigortalar Kanunu, Copright Vergi Yayınları, Ankara 1983, s.428

²⁴A.Murat DEMİRCİOĞLU/Alı GÜZEL, İşverenin sosyal Sigorta Yükümlülükleri ve Sorumluluğu, İTO Yayınları, İstanbul-2001, s.117

²⁵Şükrü KIZILOĞLU, İnşaat Muhasebesi Vergilendirilmesi ve Asgari işçilik, Yaklaşım Yayınları, 8.Basım, Ankara 1996, s.1445

²⁶KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.37

²⁷H.Şadi EKDEMİR, Ulusal-Uluslararası- Çalışma-Sosyal Güvenlik-Hukuk ve Ekonomi Deyimler Sözlüğü, Cilt:2, SSK Yayın No:538, Varol Matbaası, Ankara 1992, s.901

giren, “İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu” nun 47. maddesinin son fıkrası ile sosyal sigortalar mevzuatında yerini almıştır.

4772 sayılı Kanunun 47.maddesinin son fıkrasında “ *Bordro ve Bildirgeler vaktinde verilmezse veya belge sayılmaya elverişli görülmezse İşçi Sigortaları İdaresi, günlük kazançlar toplamını uygun göreceği yol ve usullere göre ölçümler*”²⁸ hükmü yer almaktadır. İlgili bu hüküm gereğince ölçümler 1946 yılında uygulamaya başlanmış ve 17.07.1964 tarihinde kabul edilerek, yürürlüğe giren, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun²⁹ 79.maddesinde “prim belgeleri ve ölçümler” başlığı altında yer almıştır. 20.06.1987 tarihinde 3395 sayılı Kanunun 5.maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

506 sayılı Kanun'un 79 . maddesinde ki düzenleme ile 4772 sayılı Kanun'un 47.maddesinin son fıkrasındaki düzenleme hükmünün, bir birine yakın hükümler olduğunu görürüz.

*“Sosyal Sigorta primlerine konu olan belgelerin (bordro ve bildirgelerin) , işverenlerce yasaya uygun olarak düzenlenerek Yasal süresi içinde (vaktinde) verilmemesi veya doğrulanmaması halinde, Sigorta prim hesabında , sigorta primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı kurumca re'sen hesaplanarak tahsil edilecektir.”*³⁰

Görüldüğü gibi 1946 yılında 4772 sayılı Kanun ile uygulanmasına başlanan ölçümler, 1964 yılından kabul edilen 506 sayılı Kanun ile de uygulamaya devam edilmiştir.

1.2.3 Uzlaşma

Uzlaşma, mutabakata varmak ve konsensüs anlamına gelmektedir. Türkiye de, hukuk literatüründe uzlaşma dendiği an da , 213 sayılı Vergi Usul Kanununda ki

²⁸Orhan BAŞARI/ Naim TEZMEN, İş Hukuku ve Sigorta Mevzuatı, Kurtulmuş Matbaası, İstanbul 1957, s.566

²⁹506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu 29-30-31 Temmuz ve 1 Ağustos 1964 Tarih ve 11766-11769 Sayılı resmi Gazetelerde Yayımlanmıştır.

³⁰506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, madde 79.

(VUK) vergi ve cezalardaki uzlaşma akla gelmektedir. Bunun nedeni ise sosyal sigortalarda uzlaşma uygulamasının henüz çok yeni olmasından kaynaklanmaktadır.

Türkiye de sosyal sigortalarda uzlaşma, 31.05.2006 tarihinde kabul edilen ve 16.06.2006 tarihinde resmi gazetede yayımlanan ve çeşitli nedenlerle değişikliğe uğrayarak 2008 yılında kademeli olarak yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun da, 17.04.2008 de kabul edilerek 08.05.2008 de resmi gazetede yayımlanan, 5754 sayılı Kanun'un 49 maddesi ile 5510 sayılı Kanununun 85. maddesinde yapılan düzenleme ile uygulamaya girmiş ancak uygulamaya 01.10.2008 tarihinden geçerli olmak üzere 25.04.2009 da yayımlanan “Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği” ile başlanmıştır³¹.

VUK ile 5510 sayılı Kanundaki uzlaşmayı karşılaştırdığımızda, doğal olarak VUK'daki uzlaşmanın daha kurumsal ve köklü bir yapıya sahip olduğunu görürüz. VUK'daki uzlaşma müessesesi iki aşamalı aynı zamanda tüm vergi ve cezaları kapsarken, 5510 da ki uzlaşma daha dar kapsamlı olduğu gözükür³².

5510 sayılı kanundaki uzlaşma VUK'da uygulanan tarhiyat öncesi uzlaşmanın dar kapsamlısıdır. Vergi Usul Kanununda uzlaşma tarhiyat öncesi ve tarhiyat sonrası olmak üzere iki kısımdır³³ Bunlar arasındaki benzerlikleri ve farkları görebilmek için kapsamlarına bakmak gerekir.

5510 sayılı Kanun, Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliğinin 2. maddesi uzlaşmanın kapsamını ; “Bu Yönetmelik Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara mal edilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idarî para cezalarını kapsar.”³⁴ Şeklinde açıklamaktadır.

213 sayılı VUK'da , tarhiyat sonrası uzlaşmayı düzenleyen; Uzlaşma

³¹Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği, 25.04.2009 Tarih ve 27210 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

³²VUK : 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10.01.1961 Tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır. VUK da uzlaşma bk.:VUK ek madde 1 ile Ek madde 13 arası

³³**Tarih:** Vergi alacağının kanunda bulunan matrah üzerine, kanunda gösterilen oranlar uygulanarak hesaplanmasıdır.

³⁴25.04.2009 Tarih ve 27210 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

Yönetmeliği, 2.madde Tarhiyat sonrası uzlaşmanın kapsamını; *“Bu Yönetmeliğin kapsamına ikmalen, re’sen veya idarece salınan ve Bakanlık Vergi Dairelerinin tarha yetkili olduğu bütün vergi, resim ve harçlar ile bunlara ilişkin olarak kesilecek vergi ziyai cezaları (usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları ile Kanununun 344 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi ziyai cezası kesilen tarhiyata ilişkin vergi ve ceza hariç) girer.”*³⁵ şeklinde tanımlamaktadır.

213 sayılı VUK'da , tarhiyat öncesi uzlaşmayı düzenleyen; Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği, 2.madde Tarhiyat öncesi uzlaşmanın kapsamını; *“Bu Yönetmeliğin kapsamına vergi incelemelerine dayanılarak salınacak ve Bakanlık Vergi Dairelerinin tarha yetkili olduğu bütün vergi, resim ve harçlar ile bunlara ilişkin olarak kesilecek vergi ziyai cezası, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları (Kanununun 344 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi ziyai cezası kesilen tarhiyata ilişkin vergi ve ceza hariç) girer.”*³⁶ Şeklinde tanımlamaktadır.

Yukarıda açıklanan uzlaşma kapsamlarından da anlaşıldığı üzere VUK'daki tarhiyat öncesi ve sonrası uzlaşma birlikte değerlendirildiğinde, uzlaşma aynı kanununun 344 maddesinin 2.fıkrası dışındaki tüm vergi ve cezalarını kapsarken, 5510 sayılı kanun kapsamındaki uzlaşma oldukça dar kapsamlıdır.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun da uzlaşma sağlanabilmesi için aşağıdaki ön şartların gerçekleşmesi gerekir.

- İşyerinin devamlı mahiyette olması gerekir.
- Asgari işçilik incelemesi neticesinde tespiti yapılan fark primin, sigortalılara mal edilemeyen bir kazanç üzerinden yapılmış olması gerekir.

Yukarıdaki iki şart gerçekleşmiş ise, fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezaları, uzlaşma konusu yapılabilecektir³⁷.

³⁵03.02.1999 Tarih ve 23600 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

³⁶03.02.1999 Tarih ve 23600 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

³⁷25.04.2009 Tarih ve 27210 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği, madde 2

1.3 TARİHSEL SÜREÇ

1.3.1 Ölçümleme Süreci (1946-1978)

Ölçümleme ilk defa; 01.07.1946 tarih ve 4772 sayılı Kanun ile yürürlüğe giren, “İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu” nun 47. maddesinin son fıkrası ile sosyal sigortalar mevzuatında uygulanmaya başlamıştır.

1946 yılında, 4772 sayılı Kanun ile başlayan uygulama, 1964 yılına kadar devam etmiştir. 1964 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79.maddesinde “Prim Belgeleri ve Ölçümleme” başlığı altında uygulanmasına devam edilmiştir³⁸.

506 sayılı Kanundaki ölçümleme sürecini iki aşamada değerlendirmek gerekir. Birinci aşama 1946 da başlayan ölçümlemenin devam ettiği aşama: 1964-1978 ve ikinci aşama : 1978-1987 dönemi. Bu ikinci dönemde ölçümleme ilk defa diğer işlerde uygulanan ölçümleme uygulamasından ayrı olarak, inşaat sektöründe uygulanmak üzere ayrı bir ölçümleme sistemi getirilmiştir³⁹.

915 sayılı “Sosyal Sigortalar İşlemleri Tüzüğü” gereği; ölçümleme uygulaması : Prim belgelerinde, prim gün sayılarında ve prime esas kazançlarda , adı geçen tüzükte belirtilen esaslara uyulmadığının tespitinin yapılması halinde, işverene ihtar verilir. Bu ihtara rağmen işveren düzeltmez ise ölçümleme uygulamasına gidilir⁴⁰. 1978 yılında yapılan değişiklik ile, özel bina inşaatları ve ihaleli işlerde kıyas yolu ile ölçümleme kanun maddesine eklenmiştir. Ancak bu değişiklik yapılmadan öncede, kurum tüzüğün 33 ve 40. maddeleri gereği özel bina inşaatları ve ve ihaleli işlerde kıyas yolu ile ölçümleme yöntemini uygulamıştır⁴¹. Kanunda olmayan, ama tüzüğe dayanarak yapılan bu uygulama ile ilgili birçok

³⁸Geniş bilgi için bk. : 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, madde 79 ve madde başlığı.

³⁹Agop ÇAVIKOĞLU, İnşaat İşlerinde Asgari İşçilik ve Ölçümleme, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/38MaliCozum/07-AGOPCAVIKOGLU39.DOC> , (E; 28.05.2009)

⁴⁰Sosyal Sigortalar Kurumu, İşveren Muameleatı El Kitabı, SSK Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 252, Ankara 1980, s.17

⁴¹Şahin YÜKSEL, Ölçümleme Esasları ve İtirazlar, Yelken Matbaası, İstanbul 1982, s.73

yüksek yargı kararı vardır. Yüksek yargı Kurumun bu uygulamasını 1978 den önce yasaya aykırı bulmuş, ancak 1978 de yapılan yasa değişikliği ile yasaya uygunluğuna karar vermiştir⁴².

1.3.1.1 Ölçümleme Uygulamasının Genel Esasları

Ölçümleme işleminin temel dayanağı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79.maddesidir. Adı geçen bu maddenin 2.fikrasında ölçümleme sebepleri sıralanmış ve ölçülenmede prime tabi tutulacak kazançların tüzükle düzenleneceğini belirtmiştir. 506 Sayılı yasanın 135. maddesi bu konudaki tüzüğün en geç 6 ay içinde yayınlanacağını emretmişse de, Kanunun öngördüğü tüzük 14.04.1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tüzüğün yayınlanmasından önceki dönemlerde de Kurum yayınladığı genelge ile ölçümleme uygulamasına devam etmiştir. Bu dönemde ölçümleme uygulamasının uygulandığı işlerin 4 ana grupta toplandığını görürüz. Bunlar;

1. Devamlı ve mevsimlik işlerde yapılan ölçümleme,
2. İhale veya emanet usulü ile yapılan işlerde ölçümleme,
3. Her türlü inşaat tadilat ve tamirat işlerinde ölçümleme,
4. Diğer Çeşitli işlerde yapılan ölçümlerdir.

Bu sınıflama işyeri çeşitleri açısından yapılan sınıflamadır. Bu işyerleri ile ilgili ölçümleme yapılırken, özel bina inşaatları dışındaki diğer işyerleri için, öncelikle Kurum müfettişleri tarafından tutulan bir tutanak var ise işlem bu tutanağa göre yapılacaktır. Böyle bir tutanak yok ise bu durumda, işverenin son bir yılda kuruma verdiği bildirelerde ki en yüksek kazanç dikkate alınacak, buda yok ise verilen bildirelerin bir yıllık ortalaması alınacak, bildire verilmemiş ise İş Kanununda belirtilen asgari ücret dikkate alınacak, eğer bu ücret de tespit edilmemiş ise benzeri işyerlerinde ödenen ücret emsal ücret olarak dikkate alınacak ve ölçümlemede prime tabi kazanç bu sıralama usulüne göre tespit edilecektir⁴³.

⁴²Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 09.06.1980 80/178 E, 1980/4216 K <http://www.yargitay.gov.tr> , (ET: 25.05.2009)

⁴³YÜKSEL, s.117

1.3.1.2 İhaleli İşlerde ve Özel Bina İnşaatlarında Ölçümleme

Gerek özel bina inşaatlarında gerekse ihaleli işlerde ölçümleme uygulaması, Kuruma bildirilmesi gereken işçilik tutarının toplamına kıyas yolu uygulanacak ve bu kıyas sonucunda %70 inin altında bir işçilik tutarı bildirilmiş ise bu durumda ölçümlemeye gidilecektir. Ölçümleme de prime tabi toplam kazançların bulunması için, özel bina inşaatlarında inşaat m2 maliyeti ile inşaat toplam m2 si çarpılacak, ihaleli işlerde ise toplam istihkak baz alınacaktır. Tespit edilen toplam maliyetler üzerinden Kuruma bildirilmesi gereken işçilik kıyaslanacak ve işçilik oranları listesinde ki oranlar dikkate alınarak toplam işçilik tutarı belirlenecek ve bunun üzerinden yeni hesaplama yapılacaktır. Burada yapılan ölçümleme Sosyal Sigorta İşlemleri Tüzüğü'nün (SSİT) 33 ve 40 maddesi hükümleri gereğince yapılmaktadır. SSİT'nin 18. maddesi de dikkate alındığında kıyas yolunun yasal dayanağının olmadığı görülür⁴⁴.

1.3.2 Ölçümlemeden Asgari İşçiliğe Geçiş Süreci (1978-1994)

29/6/1978 tarih ve 2167 sayılı Kanun ile, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun ölçümleme ile ilgili 79.maddesinde değişiklik yapılmış, uygulamada bulunan ölçümlemeye ek olarak, uygulamada bulunan ölçümlemenin dışında, her türlü inşaat tadilat tamirat işlerine uygulanmak üzere yeni bir ölçümleme sistemi kanun maddesine ilave edilmiştir⁴⁵.

1978 yılında 2167 sayılı Kanun ile , 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79. maddesine “(2167 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle eklenen fıkra) : “Her türlü inşaat, tamirat, tadilat, tesisat ve benzeri işler yapan işverenler tarafından birinci fıkra gereğince düzenlenen belgeler ile Kuruma bildirilen kazançlar 135'inci maddenin (B) bendine göre çıkarılan tüzük uyarınca Kurumca hesaplanacak kazançlar toplamının % 70'inden az olmadığı takdirde, prim belgelerinin dayandığı kayıtlar bu belgelerde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte sayılır ve ayrıca işveren ile varsa aracılara ait kayıtların gösterilmesi istenilmeyebilir.

(2167 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle eklenen fıkra) Prim belgelerinde kayıtlı kazançlar tutarı Kurumca hesaplanacak kazançlar toplamının % 70'inden az olduğu takdirde işveren ve varsa aracılara ait kayıtlara bakılmaksızın kurumca hesaplanan kazançlar toplamı üzerinden işlem yapılır.”

⁴⁴YÜKSEL, s.73

⁴⁵Agop CAVIKOGLU, İnşaat İşlerinde Asgari İşçilik ve Ölçümleme, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/38MaliCozum/07-AGOPCAVIKOGLU39.doc> (10.04.2009)

Şeklinde bu son iki fıkra eklenmiştir.

2167 sayılı Kanunla gelen değişiklikte, asgari işçilik terimi kullanılmamıştır. Yine ölçümleme sözcüğü kullanılmıştır. Ancak bu uygulama ile getirilen bir çeşit şarta bağlı ölçümleme sistemidir.. Bu nedenle bazı makale ve yazılarda bu dönem asgari işçiliğin uygulandığı dönem⁴⁶ olarak geçmektedir. Bu dönem, ölçümleme ve ölçümlemenin asgari işçiliğe daha yakın bir modelinin birlikte uygulandığı dönemdir.

Mevcut ölçümleme uygulaması yanında, sadece her türlü inşaat, tamirat, tadilat , tesisat ve benzeri işlerde uygulanmak üzere; işverenlerin Kuruma bildirdiği kazançlar, Kurumun daha önce tespit ettiği kazançların %70 inin altında olması halinde ölçümleme işlemine gidilerek uygulanmıştır.

Bu uygulamada asgari işçilikte olduğu gibi Kurum her türlü inşaat, tamirat, tadilat , tesisat ve benzeri işlerde işçilik ücreti oranı belirleyecek ve yapılan işin toplam bedeli içerisindeki işçilik tutarı bu orana göre belirlenecek ve bu orana göre belirlenen işçilik tutarı baz alınacak, işverenin kuruma bildirdiği prime esas kazanç toplamı bu tutarın %70 inin üstünde ise ölçümlemeye gidilmeyecek , eğer bu işverenin bildirdiği prime esas kazanç tutarı bu oranla bulunan tutarın %70 inin altında ise bu durumda ölçümlemeye gidilecektir⁴⁷.

Gerek ölçümleme, gerekse ölçümlemeye gidilip gidilmeyeceği barajı uygulamasına 09.07.1987 tarihinde yürürlüğe giren, 3395 sayılı yasa ile son verilmiştir. Ölçümleme uygulamasının kaldırılması ile birlikte inşaat sektöründe kayıt dışı istihdamın yaygınlaştığını söyleyenler olmuştur⁴⁸. Dolayısı ile 1946 yılında uygulamasına başlanılan ölçümleme 3395 sayılı Kanun ile 09.07.1987 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

Diğer taraftan 3395 sayılı Yasa ile, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 83. maddesinde yapılan bir değişiklik ile 1987 yılından itibaren, sigorta prim borçlarının

⁴⁶Mersin Mali Müşavirler Odası,

http://www.mersinsmmmo.org.tr/dosyalar/bilgi_evrak/isvu/avgari_iscilik_uyg.pps , (11.04.2009)

⁴⁷İşveren Muamelatı El Kitabı, s.214

⁴⁸ÖZKAN/TEZEL, s.15

hak edişlerden mahsup edilerek ödenmesi esası getirilmiştir.⁴⁹

09.07.1987-1994 yılları arasında ölçümleme veya asgari işçilik uygulaması yapılmamıştır. Bu dönemde idari para cezası uygulamasına gidilmiştir. İdari para cezasının, sistemi güçlendirdiğini, yaptırım gücünü artırdığını⁵⁰ söyleyen sosyal güvenlik hukukçuları olduğu gibi, ölçümlemenin kalkması ile özellikle inşaat işlerinde kayıt dışı istihdamın arttığını⁵¹ söyleyen sosyal güvenlik hukukçuları da vardır.

Ölçümleme uygulamasına son verilerek yerine idari para cezalarının uygulanmasının, Kurumu çok ciddi prim kayıplarına uğrattığını⁵² savunanlar da olmuştur.

Ölçümleme sözcüğünün yasadan çıkarılması ile ölçümlemeye son verilmediğini, ölçümlemenin daha basit olarak devam ettiğini savunanlar olmasına rağmen, bu yeni sisteme ölçümleme demenin imkanı yoktur⁵³.

1.3.3 Asgari İşçilik Uygulamasının Başlangıcı (1994)

Sosyal sigortalarda asgari işçilik uygulaması ilk defa; 1994 yılında 01.12.1993 de kabul edilen 3917 sayılı yasa ile başlanmıştır. Bu yasaya paralel olarak “Sosyal Sigortalar İşlem Yönetmeliğinde” ; “..... *asgari işçilik oranı kurumca belirlenir*” şeklinde bir değişiklik yapılarak 16/86 no'lu Genelge 07.07.1994 tarihinde yayımlanarak asgari işçilik uygulamasına, fiilen başlanmıştır.

Asgari işçilik uygulamasının ölçümlemenin devamı olup olmadığı teoride tartışmalıdır. Asgari işçilik uygulamasını, ölçümlemenin devamı olduğunu⁵⁴ savunan

⁴⁹Yusuf ALPER, Türkiyede Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK) Uludağ Üniversitesi, Bursa-1987, s.124

⁵⁰DEMİRCİOĞLU/GÜZEL, s.117

⁵¹Erkan ÖZKAN/ Ali TEZEL, Asgari İşçilik Uygulaması, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2004, s.15

⁵²A.İhsan DOĞAN, İnşaat Muhasebesi, Doğruluk Matbaacılık, İzmir 1999, s.171

⁵³GÜZEL/OKUR, s.186

⁵⁴A.Can TUNCAY, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta Basım Yayım İstanbul 1996, s.162 ; Mehmet CAN, Açıklamalı-İçtihatlı Sosyal Sigortalar Kanunu uygulaması, Yaklaşım Yayınları, Ankara

sosyal güvenlik hukukçuları olduğu gibi, asgari işçilik uygulamasının, ölçümlemenin devamı olmadığını⁵⁵ savunan sosyal güvenlik hukukçuları da vardır. Ve yine asgari işçilik uygulamasından, ölçümlemenin devamı gibi bahseden Yargıtay kararlarında vardır⁵⁶. Doktrinde asgari işçiliği ölçümleme benzeri bir sistem olarak adlandıranlarda vardır⁵⁷.

Asgari işçilik uygulamasının temellerine bakıldığında, asgari işçilik uygulamasına başlanılmasında iki nedenin olduğunu görürüz. Bunlardan birincisi : İşverenin çalıştırdığı işçileri kayıt dışı olarak çalıştırması ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan hak kayıplarının önlenmesi. İkincisi ise: Kurumun prim gelirlerinin dolayısı ile de devletin vergi alacaklarının garanti altına alınmasıdır⁵⁸.

16/86 no'lu genelge ile başlatılan bu uygulama da, asgari işçilik oranları altında kalan bildirimler müfettiş incelemesine sevk edilerek, bu düşük oran müfettiş raporu ile asgari orana yükseltilmekte iken, 17.11.1995 tarihinde yayımlanan 16/118 ek sayılı genelge ile müfettiş incelemesine gerek kalmaksızın fark işçiliğın işverenlerce kuruma yatırılarak ilişiksizlik yazısının verilmesi uygulamasına başlanmıştır. Yine 02.07.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5 no'lu tebliğ ile SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir) ve YMM (Yeminli Mali Müşavir)'lere özel bina inşaatları ve ihaleli işlerde , ilişiksizlik belgesi verilmesi için inceleme yetkisi verilmiştir. SMMM ve YMM'lerin bu yetkisi, 16.03.1995 tarihinde yargı kararı ile durdurulmuş, 1998 de tekrar verilmiş ve 2002 de tekrar kaldırılmıştır⁵⁹.

1995, s.867

⁵⁵Zahit GÖNENCAN, Sosyal Sigortalar Sisteminde Resen Hesaplama Yöntemi-3917 sayılı Kanun Uygulaması, Çimento İşveren D., 1994/2, s.3-8; Bülent KUŞOĞLU, Röpörtaj, İntes İşveren D., 1994/26, s.6-18

⁵⁶4792 s.lı K.m.6 ile düzenlenen asgari işçilik uygulamasından, ölçümleme olarak söz eden Yargıtay kararı için bk.Y.21.HD. 28.11.1995, 4931/7107, YKD.,1996/3, s.454-455, Yargıtay 10.HD. 05.04.2001 tarih ve 2000/5581 E. ve 2001/2645 sayılı kararı, yargıtay 21.HD.21.05.2003 tarih ve 2003/8003 E, 2003/9637 sayılı kararı ve 26.05.2003 tarih ve 2003/6282 E , 2003/7475 K, 01.05.2003 tarih ve E2003/2997, K2003/4126 sayılı kararları

⁵⁷Kemal OKTAR, Ölçümleme Benzeri Yeni Sistem, Yaklaşım Dergisi, Mayıs/2005, Sayı:21, www.yaklasim.com (ET : 10.11.2009)

⁵⁸ÖZKAN/TEZEL, s.16

⁵⁹Geniş bilgi için için bk. : 16/277 ek , SSK genelgesi.

04.10.2000 tarihinde mükerrer resmi gazete yayınlanan 616 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 4792 sayılı Kanun'un asgari işçilikle ilgili birçok hükmünün yürürlükten kaldırılması , asgari işçilikle ilgili yetki tartışmasını başlatmış ve 06.08.2003 tarihinde 4958 sayılı Yasa ile 506 sayılı Kanunun 130 maddesinde yapılan düzenleme ile Kurum müfettişleri ile SMMM ve YMM yetkileri yeniden düzenlenmiştir⁶⁰.

⁶⁰Geniş bilgi 2.3.1.1 Başlığı altında verilmiştir.

II. BÖLÜM

506 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR KANUNU DÖNEMİNDE ASGARI İŞÇİLİK UYGULAMALARI

2.1 3917 SAYILI YASA İLE ASGARI İŞÇİLİK UYGULAMALARI

1964 yılından itibaren uygulanmaya başlanan ölçümleme uygulaması 1987 yılında 3395 sayılı Kanun ile kaldırılmış yerine İPC uygulaması getirilmiştir. Bunun neticesi olarak da özellikle inşaat sektöründe kayıt dışı istihdam yaygınlaşmıştır. İdari para cezalarının güncellenmemesi ise bu kayıt dışı istihdamı iyice artırmıştır. İnşaatlarda ve diğer alanlarda sigortasız işçi çalıştırmanın yaygınlaşması yeni bir yasal düzenlemeyi zorunlu hale getirmiştir⁶¹.

Özel inşaatlar ve ihaleli işlerde, ve bu işler dışında kalan diğer işlerde uygulamanın idari para cezası ile yürütülemeyeceği Kurum tarafından da anlaşılmış ve 3917 sayılı Kanun ile 01.01.1994 tarihinden sonra biten özel bina inşaatları ile ihaleli işlere uygulanmak üzere asgari işçilik uygulaması başlatılmıştır⁶².

Böylece sosyal sigortalarda reel manada asgari işçilik uygulamasına, 01.12.1993 günü kabul edilen, 08.12.1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 3917 sayılı Kanun ile 01.01.1994 tarihinden itibaren uygulamasına başlanmıştır. 3917 sayılı Kanununun 4. maddesi, 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 6.maddesine eklediği fıkra;

“İşin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı, yapılan işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan işçi sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak sigorta müfettişince saptanır.”⁶³
Şeklinde dir.

⁶¹ÖZKAN/TEZEL, s.16

⁶²KIZILOL, s.1449

⁶³01.12.1993 Tarih ve 3917 sayılı Kanun 4. maddesi ile eklenen fıkra.

3917 sayılı Kanun ile sigorta müfettişlerine gerçekten çok geniş yetkiler verilmişse de, sınırsız gibi gözükken bu yetki 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 135.maddesine dayanılarak çıkartılan Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliğinde, “... **asgari işçilik oranı Kurumca belirlenir**”, şeklinde bir düzenleme yapılarak, her türlü inşaat tadilat tamirat işlerinde asgari işçilik oranlarının belirlenmesini doğrudan kurum müfettişlerine bırakmayıp, kurumun kendisi belirleyerek her türlü inşaat tadilat tamirat işlerinde asgari işçilik oranlarına standart getirmiştir⁶⁴.

Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliğindeki bu hükme dayanarak, 07.07.1994 tarih 16-86 Ek sayılı genelge ile, 506 sayılı Yasanın 83. maddesinde belirtilen her türlü inşaat taahhüt ve ihaleli işlere uygulanmak üzere “asgari işçilik” oranları belirlenmiştir. (EK-1)

Uygulamada çıkan bazı sorunlarda dikkate alınarak, 17.11.1995 tarih ve 16-118 no.lu Ek Genelge ile asgari işçilik uygulaması ile ilgili yeni açıklamalar yapılmıştır⁶⁵.

3917 sayılı Yasa ve genelge hükümleri gereği, Sosyal Sigortalar Kurumunda, 506 sayılı kanunun 83.maddesi kapsamında açılan işyerleri ile ilgili ilk inceleme, işverenler servisinin ilgili dosya memurunca yapılacaktır. Burada dosya memuru ilk önce sigorta primlerinin ödenip ödenmediğine bakacaktır. Eğer sigorta primleri ödenmemiş ise dosyayı doğrudan Sigorta Teftiş Kurulu'nun ilgili grup başkanlığına gönderecektir. Eğer sigorta primlerinin tamamı ödenmiş ise bu defa dosya memuru asgari işçilik tutarının hesaplanması işlemine geçecektir⁶⁶.

Asgari işçilik uygulamasına 1994 yılından itibaren başlandığı ve diğer taraftan inşaat ve taahhüt işlerinin yıllara sari olduğu düşünüldüğünde, 1994 den önce yapımına başlanmış ve halen devam eden inşaat ve taahhüt işlemlerinde asgari işçilik tutarının hesaplanması sorunları ortaya çıkacaktır⁶⁷.

⁶⁴Detaylı bilgi için bkz. : 02.11.1994 Tarih ve 22099 Sayılı Resmi gazetede Yayımlanan SSİY madde 34/c

⁶⁵Detaylı bilgi için bkz. 16-118 Ek Sayılı SSK Genelgesi.

⁶⁶ÖZKAN/TEZEL, s.31-32

⁶⁷Agop ÇAVIKOĞLU, İnşaat İşlerinde Asgari İşçilik ve Ölçümleme,

6/85 Ek sayılı genelge ile bu sorunların bir kısmına çözüm getirilmişse de, sorun giderilmediğinden 16/105 ve 16/118 ek sayılı genelgelerle yeni düzenlemeler yapılmıştır.

3917 sayılı yasa ile uygulamaya giren asgari işçilik uygulamasını, Yargıtay 10. dairesi şu şekilde : “4792 sayılı Kanunun 6. maddesine ilişkin uygulama esaslarına girmeden önce, asgari işçilik miktarının Kurumca tespitine ilişkin yasal düzenlemenin yıllar itibarıyla ne gibi değişikliklere uğradığını açıklamakta fayda görülmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere; ilk defa 3917 sayılı Kanunla yürürlüğe konulan "resen asgari işçilik tespiti" uygulaması Kurumca uygulamanın başlatıldığı 01.01.1994 tarihinden 616 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 6.maddenin yürürlükten kaldırıldığı 04.10.2000 tarihine kadar devam etmiş, Anayasa Mahkemesince 616 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin iptal edilmesi üzerine, 04.10.2000 ile 4958 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 06.08.2003 tarihleri arasında Kurumun asgari işçilik miktarını tespit yetkisinin yasal dayanağı ortadan kalkmış, 4958 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle 506 sayılı Kanunun 79 ve 130. maddelerinde yapılan düzenlemeler çerçevesinde uygulama yeniden yasal niteliğe kavuşturulmuştur.”⁶⁸ özetlemiştir.

2.1.1 Yasal Sınırlar

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun yürürlükte bulunduğu dönem içerisinde 3917 sayılı Yasa ile asgari işçilik uygulamasına getirilen değişiklikler ve bu değişikliklere bağlı olarak 3917 sayılı Yasa ile uygulamaya konan asgari işçilik ve 3917 sayılı Yasanın yürürlükte bulunduğu dönem içerisinde yürürlükte bulunan asgari işçilik ile ilgili diğer yasal mevzuatı içermektedir..

Diğer bir ifade ile, 3917 sayılı Yasa ile değişen 4792 sayılı Yasanın 6.maddesinin 12.fıkrası hükmü ve yine yasal yetkisini, 506 sayılı Sosyal sigortalar Kanununun 135.maddesinde yer alan Tüzük ve Yönetmelikler ile kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasına yönelik yayınlanan tebliğ ve genelgeler, Sosyal Sigortalarda 3917 sayılı yasanın yürürlükte bulunduğu süre içerisindeki asgari işçilik uygulamasının “**Yasal Sınırlarını**” oluşturmaktadır.

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/38MaliCozum/07AGOPCAVIKOGLU39.DOC> , (E; 28.05.2009)

⁶⁸Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2005/8333 Sayılı Kararı

2.1.1.1 Kanunlar

Sosyal sigortalarda asgari işçilik uygulamasının hukuki dayanağına baktığımızda, sosyal sigortalarda asgari işçilik uygulamasının hukuki temelini 08.12.1993 tarihinde yürürlüğe giren 3917 sayılı Kanunun⁶⁹ 4. maddesi ile 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 6.maddesine eklenen ek fıkra ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79 ve 83 . maddeleri olduğunu görürüz. Burada Primlerin tahsiline imkan sağlayan 506 sayılı yasanın 80.maddesini de dolaylı olarak dikkate almak gerekir.

4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 6.maddesinin ilgili hükmü;
“İşin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı, yapılan işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan işçi sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak sigorta müfettişince saptanır.”⁷⁰
Şeklinde dir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79. maddesi ise “prim belgeleri” başlığı altında ; işveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalının sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançlar toplamı ve prim ödeme gün sayıları ile sigorta primlerinin sosyal Sigortalar kurumuna verilme esasları düzenlemektedir.

İlk bakışta 3917 sayılı Yasa döneminde 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunun 79.maddesinin asgari işçilik ile ilgisi yok gibi gözükse de aynı kanunun 83.maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde asgari işçiliği yakından ilgilendirdiği ortaya çıkar.

Şöyle ki: 506 sayılı Kanunun 83.maddesi; “*MADDE 83 - Genel ve katma bütçeli kuruluşlar, il ve belediyeler veya sermayesinin en az yarısı genel ve katma bütçeli kuruluşlar ile il ve belediyelere ait olan teşekkül ve müesseseler; Kamu İktisadi Kuruluşları ve bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştirakleri, kanunla ve kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kurum ve kuruluşlar; döner sermayeli kuruluşların ihale yolu ile yaptırılan her türlü işleri üzerine alanları ve bunların adreslerini kuruma bildirmekle yükümlüdürler.*

Sigorta primlerinin hakedişlerden mahsubu yapılmak şartıyla alıkonularak ödenmesi esasır. Ödemenin ve teminatın geri verilmesine ait işlemlerin usul ve esasları Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle tespit edilir.”⁷¹

⁶⁹08.12.1993 tarih ve 21782 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

⁷⁰01.12.1993 Tarihinde 3917 Sayılı Kanunun 4. maddesi ile 4792 Sayılı Kanunun 6.maddesine eklenen fıkra

⁷¹09.07.1987 Tarihinde 3395 Sayılı Kanunun 7. maddesi ile 506 Sayılı Kanunun 83.maddesinde yapılan değişiklik

Hükümünü içermektedir. Bu hüküm, ihaleli iş alanları bildirme yükümlülüğünü ve aynı zamanda ihaleli işlerde sigorta primlerini hakedişlerden mahsup etme yükümlülüğünü içermektedir. Bu yükümlülüklerle hedeflenen amaç prim borçlarının zamanında tahsilinin sağlanması, Kurumun ve sigortalı çıkarlarının korunmasıdır⁷². Bu uygulama ile aynı zamanda Kurumun ihale edilen işlerden ve bu ihaleyi alan işverenlerden haberdar olması sağlanmıştır⁷³.

Ancak bu madde hükümleri lafız olarak emanet suretiyle yaptırılan işleri kapsamadığı için tartışmalara yol açmıştır. Ancak Yargıtay 15. HD. bir kararında emanet usulünün de bir ihale yolu olduğunu belirterek 83.maddesinde belirtilen bu yükümlülüklerin emanet usulüyle yaptırılan işler için de geçerli olduğunu belirtmiştir⁷⁴.

Diğer taraftan Kamu İdarelerinden ihale ve emanet suretiyle iş yüklenen işverenler 2886 s.lı K.m.4 de müteahhit⁷⁵ olarak adlandırılmıştır. 506 s.lı SSK m.4 e göre sigortalı işçi çalıştıran müteahhitler, sigortalı işçi çalıştırdıkları sürece asıl işveren sayılacaklar ve Kuruma, yüklendikleri ihale konusu işle ilgili bağımsız olarak işyeri tescili yapacaklardır⁷⁶.

506 sayılı kanununun 79.maddesi:

“İşveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalının sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançlar toplamı ve prim ödeme gün sayıları ile sigorta primlerini gösteren ve örneği yönetmelikte belirlenen prim belgelerini ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar Kuruma vermekle ve bu belgelerin muhteviyatını doğrulayacak muteber işyeri kayıtlarını Kurumca istenilmesi halinde ibraz etmekle veya sigortalı çalıştırmadığı takdirde, bu hususu yazılı olarak önceden Kuruma bildirmekle yükümlüdür.”

Bu hüküm ise işverenin Kuruma prim bildiremelerini verme ve bu bildiremelerin doğruluğunu kanıtlayacak kayıtları tutma yükümlülüğü getirmektedir. Bu

⁷²TUNCAY, s.189

⁷³Mustafa ÇENBERCİ, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1985, s.559,560

⁷⁴Bkz.Y.15. HD. 27.1.1977, 76/1361, 77/123, Yekta TÜRKOĞLU/Turhan ŞAKI/Ercan EGEMEN, İhale Hukuku ve İnşaat işleri, Ankara 1985, s.337

⁷⁵Yargı kararlarında işi veren idareden “ihale makamı” iş alan işverenden ise müteahhit olarak bahsetmektedir. Bkz. Y.HGK.23.3.1988, 1987/10-618, 1988/263, YKD.1988/9, S.1201-1204

⁷⁶Ercan DUYGULU, İşveren Yönünden Sosyal Sigortalar Kurumu Mevzuatı, Manisa 1992, s.26-27; Memduh YELEKÇİ, Notlu-İzahlı-İçtihatlı Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi ve Tüzük-Yönetmelikler, Minpa Matbaacılık, Ankara 1996, s.62

yükümlülük, Kurum tarafından sosyal sigortalar mevzuatının eksiksiz uygulanması ve ülke genelinde sigortalı çalıştıran işyerlerinin Kurum tarafından bilinmesi açısından gereklidir⁷⁷.

2.1.1.2 Yönetmelikler

506 sayılı Kanunun 135. maddesinden aldığı yetki ile yürürlüğe konan Sosyal Sigortalar İşlem Yönetmeliğinde (SSİY)⁷⁸ 1994 yılında, 3917 sayılı Yasanın⁷⁹ 4.maddesinin getirdiği 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun⁸⁰ 6.maddesinin 12.fikrasında yapılan değişikliğe paralel olarak, Sosyal Sigortalar İşlem Yönetmeliğinde (SSİY) madde 34, c bendi;

“ c) Ayrıca 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun değişik 6. maddesi uyarınca Sigorta Müfettişlerince yapılacak asgari işçilik miktarı saptamalarında göz önünde bulundurulmak üzere çeşitli işkollarından dolayı Kuruma bildirilmesi gereken asgari işçilik kıstasları ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının da görüşleri alınmak suretiyle Kurumca belirlenir.” ve yine aynı yönetmeliğin 35. maddesinde, “Madde 35- Yönetmeliğin 34 üncü maddesinin bir ve ikinci fıkralarında belirtilen belgeler muhteviyatı primler ile üçüncü fıkrasında belirtilen sigorta müfettişi raporu muhteviyatı asgari işçilik tutarına ilişkin primler Kanunun değişik 80. maddesi de nazara alınmak suretiyle Kurumca resen hesaplanarak işverene tebliğ olunur.”⁸¹

Şeklinde yapılan düzenleme ile “asgari işçilik” uygulaması SSİY'inde de yerini almıştır.

Bu dönemde uygulanan bir diğer yönetmelik ise; Bakanlar Kurulunun 89/13895 sayılı kararı ile, 506 sayılı Kanunun 83. maddesinin uygulanmasına yönelik olarak ve yine 506 sayılı Kanunun 83. maddesine dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 23/3/1989 tarihinde kararlaştırılan, “**Sigorta Primlerinin Hakedişlerden Mahsup Edilmesi ile Kesin Teminatların İadesi Hakkında Yönetmelik**” tir. Adından da anlaşıldığı gibi bu yönetmeliğin kapsamı ; 506 sayılı Kanunun 83. maddesinde belirtilen kurumların “.....İhale veya emanet yoluyla yaptırılan her türlü işler üzerine alanların, sigorta primleri ve gecikme zammı borçlarının hakedişlerinden mahsubu

⁷⁷SARAÇ, s.82

⁷⁸30.10.1987 Tarih ve 19619 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

⁷⁹3917 Sayılı “506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 4792 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, ve 6570 Sayılı Gayri Menkul Kiraları Hakkında Kanun ile 190 Sayılı Genel kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 08 Aralık 1993 Tarih ve 21782 Sayılı resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

⁸⁰16.07.1945 Tarih ve 6058 Sayılı resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

⁸¹02.11.1994 Tarih ve 22099 Sayılı Resmi gazetede Yayımlanmıştır.

*yapılmak şartıyla alkonularak ödenmesi ile, kesin teminatların bu borçlara karşılık tutulması ve iadesi esaslarını düzenlemektedir.”⁸² Şeklinde*dir.

İdarelerin aldıkları bu teminat işverenin sözleşmeye aykırı davranmaları neticesinde ortaya çıkacak olası zararların karşılanmasına yönelik olması gerekirken aynı zamanda Kurumun prim ve gecikme zammı alacakları da dahil edilmiş olacaktır⁸³.

Kanaatimce bu yönetmelik ihale işleri ile ilgili olduğundan doğrudan asgari işçilik uygulamasında asgari işçiliğe konu olan işle ilgilidir. İhale konusu işten kaynaklanan, asgari işçilikten doğan, sigorta primleri ve gecikme zammı borçlarının, ilgili kurumca dikkate alınmasını ve bu borçlar ödendikten sonra kalan tutarı ihaleyi alan işverene ödenmesinin esaslarını düzenleyen bir yönetmeliktir.

2.1.1.3 Tebliğler

Bu dönemde asgari işçilik ile doğrudan veya dolaylı olarak yayımlanan tebliğler; “Sigorta Primleri Takip ve Tahsilat Genel Tebliği” şeklinde yayımlanmıştır. Bunlar 5, 8, 10, 11, 12 ve 15 sıra no'lu tebliğlerdir.

Bu tebliğler den 5 sıra no'lu tebliğ: İnceleme zorunluluğunu, Kurum dışı inceleme, yeminli mali müşavir ve serbest muhasebeci mali müşavirlerce düzenlenecek ilişiksizlik belgesi raporlarının şekil ve muhtevalarını açıklık getirmiştir⁸⁴.

Yine 8 sıra no'lu tebliğ: 506 sayılı Kanununun 83.maddesinde sayılan kurumların; İhale yolu ile hizmet satın almaları durumunda, hizmet aldıkları kişi veya kurumlar ile yapacakları sözleşmelerinde bulundurmaları gereken asgari şartları ve Kuruma bildirilmesi gereken bilgi ve belgeleri düzenlemiştir⁸⁵.

⁸²23.03.1989 Tarih ve 89/13895 Sayılı BKK Madde 1

⁸³Fatih SUNTEKİN, Sosyal Sigortalar Kanununun 83.maddesi Açısından Banka Teminat Mektuplarının Durumu, BATİDER, 1980/3, s.707-708

⁸⁴02.07.1994 Tarih ve 21996 Sayılı resmi gazetede Yayımlanmıştır.

⁸⁵20.07.1994 Tarih ve 21996 Sayılı resmi gazetede Yayımlanmıştır.

10 Sıra no'lu tebliğ: Kurumdan ilişiksizlik belgesi almak isteyen işverenler için, serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler tarafından yapılacak incelemeler ve düzenlenecek raporlarla ilgili açıklama yapılmış ve bazı iş kolları ile ilgili işçilik oranları yayınlanmıştır⁸⁶.

11 Sıra no'lu tebliğ: Bu tebliğ de 8 sıra no'lu tebliğ ile getirilen sözleşmelerde olması gereken asgari bilgilerdeki bazı aksaklıklar dile getirilmiş ve sözleşmelerde asgari işçi sayısına yer verilmesi gerektiği bir kez daha açıklanmıştır⁸⁷.

12 Sıra no'lu tebliğ: Kurumdan ilişiksizlik belgesi almak isteyen işverenler için, serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler tarafından yapılacak incelemeler ve düzenlenecek raporlar konusunda ortaya çıkan bazı duraksamaları gidermek ve yürütülecek işlemlerde göz önünde bulundurulması gereken diğer esasları açıklamış ve bazı iş kolları ile ilgili işçilik oranları yayımlanmıştır⁸⁸.

15 Sıra no'lu tebliğ: Bu tebliğ ile 10 ve 12 sıra nolu tebliğde yer almayan bazı iş kolları ile ilgili işçilik oranları açıklanmıştır⁸⁹.

2.1.1.4 Genelgeler

3917 sayılı Yasa ile yürürlüğe giren asgari işçilik ile ilgili ilk genelge olan 16-85 ek sayılı genelgeye geçmeden önce 16 sayılı genelgenin açıklanmasında fayda vardır

506 sayılı kanun kapsamında yayınlanan 16 sayılı genelgenin içeriğini, genelgenin kendisi şu şekilde açıklıyor;

“ 01.01.1946 tarihinde kurulmuş olan Kurumumuzca 31.12.1987 tarihine kadar işveren muamelâtı ile ilgili olarak yayımlanan genelgeler oldukça yüksek sayılara ulaşmış ve bunlardan bir bölümünün uygulama imkânı kalmamış olmasına rağmen tümü muhafaza edildiğinden uygulayıcılar tarafından yapılan incelemeler sırasında iş-gücü ve zaman kaybına sebep olmuştur.Bu itibarla, mevcut genelgeler yürürlükten kaldırılmış ve mevzuat

⁸⁶30.09.1994 Tarih ve 22067 Sayılı resmi gazetede Yayınlanmıştır.

⁸⁷28.01.1995 Tarih ve 22185 Sayılı resmi gazetede Yayınlanmıştır.

⁸⁸26.02.1995 Tarih ve 22214 Sayılı resmi gazetede Yayınlanmıştır.

⁸⁹26.11.1995 Tarih ve 22475 Sayılı resmi gazetede Yayınlanmıştır.

değişikliklerine bağlı olarak zaman içinde işlemez duruma gelmiş olanlar ile halen yürürlükte olanlar bâkımından bir tasnife tâbi tutulmuş ve hizmette sürat ve kolaylık sağlanması amacıyla yürürlükteki genelgeler tek metin haline getirilmiştir.”⁹⁰

Gerçektende 16 sayılı genelge kendinden önce yayınlanmış olan yüzlerce genelgeyi yürürlükten kaldırarak bu kaldırılan genelgedeki hükümleri ve yeni hükümleri içeren bir genelgedir ve oldukça da önemli bir genelgedir. 16 sayılı genelge 1987 sonu 1988 başı itibarı ile yürürlüğe girdiğinden henüz o dönemde asgari işçilik uygulaması yoktur. Dolayısıyla 16 sayılı genelgenin kendisinde asgari işçilik ile ilgili bir düzenleme söz konusu değildir. 1994 yılında asgari işçiliğin uygulamaya başlanmasıyla birlikte konu ile ilgili olarak 16-86 sayılı ek genelge yayınlanmıştır.

07.07.1994 tarihinde yayımlanan 16-86 sayılı ek genelge; asgari işçilik uygulamasının, hangi işlere nasıl ve ne şekilde uygulanacağı, prime esas kazançların nasıl hesaplanacağı, hesaplama araçlarının ve oranlarının neler olduğu hakkında açıklayıcı bilgileri düzenleyen ve aynı zamanda asgari işçilik uygulamasının başlangıcından önce başlamış ve halen devam eden inşaat işlerinin hangi usul ve esaslara tabi olduğunu diğer bir anlatım ile asgari işçiliğe geçiş hükümlerini de açıklayan bir genelgedir.

08.07.1994 tarihinde, işyeri kayıtlarının incelenmesi ile ilgi usul ve esasları açıklayan 16-87 ek genelge yayınlanmıştır.

18.08.1994 tarihinde; 16-91 ek genelge yayımlanmış ve bu genelge ile 16-86 ek genelgede anlaşılmayan bazı bölümler daha geniş açıklanmıştır.

11.10.1994 tarihinde 16-95 ek genelge yayımlanarak; 10 seri no'lu “Sigorta primleri Takip ve Tahsilat Genel Tebliği” ve 16-86 ile 16-91 ek sayılı genelgelerle ilgili açıklamalar yapılmıştır.

21.12.1994 tarihinde 16-98 Ek genelge yayınlanmış ve ilişiksizlik belgesi ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

07.03.1995 tarihinde 12 no'lu tebliğ ile ilgili açıklamaları içeren 16/105 ek genelge

⁹⁰SGK 16 Sayılı Genelge Kitabı, www.sgk.gov.tr , (25.08.2009)

yayınlanmıştır.

07.04.1995 tarihinde yayınlanan 16-107 Ek genelge ile 1995 yılı için belirlenmiş olan yaklaşık inşaat m2 birim maliyetleri yayınlanmıştır.

16-86 sayılı ek genelge uygulama sorunlarını çözmediğinden 17.11.1995 tarihinde 16-118 sayılı ek genelge yayınlanmıştır. Bu genelge ile “asgari işçilik” uygulaması yeniden tanımlanmış yasal dayanağı ve uygulanma biçimi detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

16-118 Ek sayılı genelge beraberinde önemli değişiklikleri getirmiştir. Bu değişikliklerin başında, eksik işçilik bildirimlerinde “Prim Belgesi Alınmaksızın İlişiksizlik Belgesi Verilmesi” esasının getirilmesidir. Buna göre eksik işçilik bildiren işveren, eksik işçiliğe isabet eden prim tutarını ek prim belgesi vermeden doğrudan kurum veznesine yatırarak eksik kalan tutarı tamamlayarak ilişiksizlik belgesi alabilecektir.

16-118 Ek genelge ile getirilen bir diğer önemli değişiklik ise, “Yaklaşık Maliyet Bedelinin Hesaplanmasında Değişiklik” getirmiş olmasıdır. 16-118 Ek genelge 6 numaralı başlık altında konuyu şu şekilde açıklamaktadır.

“Bu güne kadar; özel bina inşaatlarında yaklaşık maliyet bedeli hesaplanırken, başladığı yıl içinde bitirilen yapılarda o yıl için geçerli olan metrekare maliyeti, başladığı yıldan sonraki yıllarda bitirilmiş olan yapılarda ise, iş kaç yıl sürerse sürsün bitirildiği yıldan önceki yılda geçerli metrekare maliyet bedeli esas alınmakta idi.

Bundan böyle; işin başlangıç ve bitiş tarihlerinin baz alınmasıyla, faaliyet süresi en çok 2 yıl olan özel bina inşaatlarında aynı uygulamanın sürdürülmesi ancak, faaliyet süresi 2 takvim yılından fazla olan uzun süreli özel bina inşaatlarında, faaliyet süresine giren bitim yılı dışındaki her takvim yılına ilişkin birim maliyet bedelinin toplanarak yıl sayısına bölünmesiyle aritmetik ortalamanın alınması, böylece yeni bir birim maliyetinin hesaplanması, bitiş yılından, bir önceki yılda geçerli birim maliyet bedelinden az olması durumunda bu yeni birim maliyetin (aritmetik ortalamanın) yapı alanı ile çarpılarak yaklaşık maliyet bedelinin bulunması ve ön değerlendirmenin de bu maliyet bedeline göre yapılması uygun görülmüştür.”⁹¹

16-118 Ek genelge bu hesaplama ile ilgili birde örnek vererek konuyu etraflıca açıklamıştır⁹².

03.05.1996 tarihinde 16-125 Ek genelge ile 1996 yılına ilişkin m2 birim maliyetleri

⁹¹17.11.1995 Tarih ve B.13.SSK.0.08.00.00/VIII-031/816090 Sayı Numaralı 16-118 Ek SSK Genelgesi.

⁹²Geniş Bilgi İçin Bakınız; ÖZKAN/TEZEL, s.270

yayınlanmıştır.

31.10.1996 tarihinde 16-133 Ek genelge ile 16-86 ek genelge de yer almayan asgari işçilik oranları yayınlanmıştır. (EK-2)

14.06.1997 tarihinde 16-140 Ek Genelge ile 1997 yılı m2 birim maliyetleri yayınlanmıştır.

10.12.1997 tarihinde yayınlanan 16-149 Ek genelge ile 16-118 Ek genelgeyle ilgili ek açıklama yapılmıştır.

16.01.1998 tarihinde yayınlanan 16-154 Ek genelge ile kaloriferli ve asansörlü konutlarında III.Sınıf (B) grubu yapılar çerisinde değerlendirilmesi gerektiği, belirtilmiştir.

20.03.1998 Tarihinde 16-158 Ek genelge ile 1998 yılına ilişkin m2 birim maliyetleri yayımlanmıştır.

16.11.1998 tarihinde 16-175 Ek genelge ile 16-154 ek genelge ekinde yayımlanan tabloda yer almayan akaryakıt istasyon binaları III. Sınıf (A) grubu, cami inşaatları ise IV. Sınıf (A) grubu yapılar içerisinde değerlendirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

08.12.1998 tarihinde 16-178 Ek Genelge ile, baraj uygulaması dışındaki işler de dosya tasfiyesi ile özel bina inşaatlarında maliyet bedeli açıklanmıştır. Ayrıca bu genelge de asgari işçilik uygulamasında esas alınacak tutar dikkate alınırken defterde kayıtlı maliyet tutarı yaklaşık m2 maliyet tutarında fazla ise defterde kayıtlı tutarın esas alınacağı belirtilmiştir. Diğer bir ifade ile işyerine ait defter ve belgelerdeki maliyetin, m2 maliyet bedelinden fazla olması halinde, asgari işçilik hesabında defter ve belgelerdeki maliyet tutarı esas alınacaktır⁹³

09.02.1999 tarihinde 16-184 Ek genelge ile 2886 sayılı “Devlet İhale Kanunu” kapsamındaki kuruluşların, yapım, hizmet ve taşıma işleri ihalelerinde uygulayacakları genel ve ortak esasları belirleyen, “Tıp Şartname” de istenilen belgelere ek olarak , temizlik ihalelerinde

⁹³Cüneyt OLGAÇ, 200 Soruda Sosyal Sigorta Uygulamaları ve Genel Sağlık Sigortası, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2006, s.151

istekliler tarafından sunulması zorunlu bulunan belgeler ile ilgili uygulama esasları açıklanmıştır.

30.04.1999 tarihinde 16-187 Ek genelge ile; 1999 yılına ilişkin m2 birim maliyetleri açıklanmıştır.

03.09.1999 Tarihinde 16-192 EK Genelge ile; asgari işçilik oranları yeniden belirlenmiş ve 16-86, 16-133, 16-154, 16-175 ek sayılı genelgeler ekinde yayınlanan tablolar uygulamadan kaldırılarak , yeniden belirlenen işçilik oranları alfabetik olarak sıranlanmış ve bu yeni işçilik oranlarını gösteren tablo 16-192 Ek Genelge⁹⁴ ekinde yayımlanmıştır. (EK-3)

16.12.1999 tarihinde yayımlanan 16-203 Ek genelge ile, 16-178 Ek genelgedeki baraj uygulaması dışında kalan işlerde elverişli bilgiler varsa, öndeğerleme yapılması hükmü hatırlatılmış ve 16-118 Ek genelge hükümlerine göre fark prim yatırımları tasfiyesi yapılacağı belirtilmiştir.

10.03.2000 tarihinde yayımlanan 16-214 Ek Genelge ile 2000 yılına ilişkin m2 birim maliyeti yayımlanmıştır⁹⁵.

2.2 616 SAYILI KHK İLE ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI

04.10.2000 tarih ve 24190 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 616 sayılı “Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığının Kurulması ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karamamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Karamame” nin yürürlüğe girmesi ile asgari işçilik uygulaması da yeni bir boyut kazanmıştır.

616 sayılı KHK, 3917 sayılı Kanununun 4. maddesi ile 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 6.maddesine eklediği; “(Ek: 1/12/1993-3917/4 md.) İşin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı, yapılan işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan işçi sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak sigorta müfettişince saptanır.” hükmünü yürürlükten

⁹⁴ÖZKAN/TEZEL, s.309

⁹⁵Bu genelgelerin tamamına, www.sgk.gov.tr adresinden ve ayrıca, KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.702 ve devamına ve yine ÖZKAN/TEZEL, s.342 ve devamına bkz.

kaldırılmıştır.

616 Sayılı KHK'nin 4792 sayılı Yasanın 6.maddesindeki bu hükmü yürürlükten kaldırması ile asgari işçilik ve asgari işçilik tespiti yetkisi ve uygulamasında hukuki bir boşluk doğmuş, Kurumun uyguladığı asgari işçilik uygulamasının yasal dayanağı tamamen ortadan kalkmıştır⁹⁶.

616 sayılı KHK kaldırdığı bu hükmün yerine, 616 sayılı KHK nin 15. maddesinin e fıkrasında, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının saptanmasını SSK Başkanlığı Sigorta Teftiş Kurulu Başkanlığının görevleri arasında yer vermesine rağmen bu yetkinin kullanılmasındaki usul ve yöntemlere yer vermediği için 616 sayılı KHK ile getirilen düzenlemede asgari işçilik uygulamasının yapıp yapılmayacağı konusunda uygulamada ciddi tereddütler yaşanmıştır.

616 Sayılı KHK Anayasa Mahkemesinin 2000/65 esas, 31.10.2000 tarih ve 2000/38 nolu kararı :

“.....VI- SONUÇ

A- 24.8.2000 günlü, 616 sayılı “Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığının Kurulması ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B- İptal edilen Kanun Hükmünde Kararname’nin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa’nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMİ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK BİR YIL SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, 31.10.2000 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi”⁹⁷

Hükmü gereğince 616 sayılı KHK'yi iptal etmiş, ancak iptal işleminin yürürlük tarihi 10.11.2001 olduğundan, Anayasa Mahkemesinin 616 sayılı KHK' yi iptal etmesi bu hukuki boşluğu ortadan kaldırmamıştır.

Diğer taraftan Kurum öteden beri uyguladığı asgari işçilik uygulamasına devam ettiğinden, işverenlerle arasında uyuşmazlıklar doğmuş ve bu uyuşmazlıklar yargıya intikal etmiştir. Bu dönemde yargıya intikal eden davaları Yargıtay 10. ve 21. Hukuk Daireleri karara bağlamıştır.

⁹⁶ŞAKAR, s.180

⁹⁷10.11.2000 Tarih ve 24226 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

Bu konudaki boşluğu ve dolayısı ile tartışmayı yargıda sonuca bağlamış değildir. Bu konuda yargıda lehte ve aleyh de verilmiş bir çok karar olmakla beraber daha ziyade yargı Kurum lehinde karar vermiştir.

İşveren lehinde verilen kararlara,

“sigorta Müfettişlerine işyerlerinde eksik işçilik bildiriminde bulunup bulunulmadığını inceleme ve buna bağlı olarak Kurumca resen ek prim tahakkuk ettirme yetkisi 616 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmış olup...” şeklinde örnek mahkeme kararları vardır⁹⁸.

Aynı şekilde Yargıtay 10.Hukuk Dairesinin 26.03.2001 tarih ve E.2000/8048, K.2001/2132 ve yine aynı dairenin E.2000/5581, K.2001/2645 sayılı kararları *“yürürlükten kalkan bir yasa maddesine dayanılarak yapılan ölçümleme (asgari işçilik) ve buna dayalı ek prim tahakkuk ve tahsiline ilişkin Kurum işlemlerinin iptalinin gerektiğine”* şeklinde verilen kararları, işveren lehine verilen kararlara örnek gösterebiliriz. Ancak bunlar sayıca fazla değildir.

Diğer taraftan Yargıtay'ın Kurum lehine verdiği kararlar oldukça fazladır. Kurum lehine verilen Yargıtay kararlarındaki gerekçe ise, daha ziyade hukuki boşluğun doldurulmasına yönelik kararlardır⁹⁹.

Esasında Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.11.2001 gün ve 2001/965

⁹⁸ÖZKAN/TEZEL, s.18

⁹⁹Örneğin bkz. Yargıtay 21.Hukuk Dairesi 2003/8003E., 2003/ 9637 K. : “Taraflar arasındaki uyuşmazlık Sosyal Sigortalar müfettişince saptanan bildirim dışı kalmış işçiliğin takibine ilişkindir. Mahkemece, davanın yasal dayanağını oluşturan 4792 sayılı Yasa'nın değişik 6.maddesinde düzenlenen ölçümleme hakkının 616 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile iptal edildiği ve dayanağı kalmadığı gerekçesiyle davacı isteminin kabulüne karar verilmiş ise de bu sonuç usul ve yasaya uygun bulunmamaktadır. Gerçekten, gerek 3917 sayılı Yasa ve gerekse bu yasayla öngörülen ölçümlemeye ilişkin esaslar yerine yeni düzenleme getiren 616 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin hükümleri geçerliliğini yitirmiştir. Ne var ki, bu hukuksal boşluk, kurumun yapılan işler ile buna bağlı bildirilmesi zorunlu işçilik miktarları üzerinde denetim ve prim saptama yetkisini ortadan kaldırmamıştır. Nitekim, YHGK'nun 21.11.2001 gün ve 2001/965 Esas, 2001/1038 Karar sayılı kararı da aynı yöndedir. 506 sayılı Yasa'nın 79.maddesi ve diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Kurum'a kendisine bildirilen veya bildirilmeyen işçilik yönünde inceleme yetkisi açıkça verilmektedir. Kaldı ki, 4958 sayılı Yasa'nın 37.maddesi ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 79.maddesine eklenen fıkra ile 506 sayılı Yasa'nın 83.maddesinde belirtilen Kurum ve kuruluşlar tarafından ihale yoluyla yaptırılan her türlü işler ile gerçek veya tüzel kişilerce yapılan inşaatlardan dolayı yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığının Kurumca araştırılacağı hükmü getirilmiştir”.(UYAP BİLGİ BANKASI, [37](http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/DokGosterMainServlet?dokumanId=95 3 ICM8 ICMNLSDB15 UYAPVERIBANKASI59 26 A1001001A09C11B94304C5828218 A09C11B94304C582821 14 1162&dokumanTuru=YARGITAYKARARI&aranan= , (23.06.2009)</p></div><div data-bbox=)

Esas 2001/1038 K. sayılı kararı, bu dönemde açılacak asgari işçilik ile ilgili davaların seyrini değiştirmiştir. Bazı kaynaklarda yargının işveren lehine verdiği az sayıdaki kararları yargı kararı olarak örnek gösterilmiş olup Kurum lehine verilen kararlardan ve özellikle YHGK'nun, Kurum lehine verdiği kararlardan hiç bahsedilmemiştir¹⁰⁰. Kaldı ki Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.11.2001 gün ve 2001/965 Esas 2001/1038 Karar sayılı kararından itibaren diğer bu konuda Hukuk Dairelerinin Kararları da (HDK) Kurum lehine dönmüştür¹⁰¹.

Bu kararlardan anlaşıldığı üzere, Kurum lehine verilen kararların ortak gerekçesi ve özeti; 616 sayılı KHK ile Kurumun denetim yapma ve prim saptama yetkisinin ortadan kaldırılmadığı yönündedir.

Her ne kadar 616 Sayılı KHK ile 4792 sayılı Yasanın 6.maddesi ile verilen asgari işçilik tespit yetkisi kaldırılmış olsa da 506 sayılı Kanununun 79, 83 ve 130 maddesi birlikte değerlendirildiğinde Kurumun bu yetkisinin devam ettiği ve yine hukuki boşluk doğmuşsa bu boşluğun mevcut yasalar doğrultusunda doldurulması gerektiği, mevcut yasalarla doldurulamıyorsa, boşluk öncesi uygulama ile doldurulması gerektiği vurgulanmıştır¹⁰².

Dolayısı ile 616 sayılı KHK asgari işçilik ile ilgili Kurumun uygulamasında bir değişiklik yapmadan, daha önce değinilen Anayasa Mahkemesi kararı gereği 10.11.2001 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

Diğer taraftan bu gelişmelere rağmen Sosyal Sigortalar Kurumu asgari işçilik uygulamasındaki politikalarında hiçbir değişiklik yapmamış mevcut tebliğ ve genelgeler doğrultusunda asgari işçilik uygulamasına, kesintiye uğramadan devam

¹⁰⁰Konuya tek yönlü yaklaşan bilimsel kaynaklara örnek olarak bkz. ÖZKAN/TEZEL,s.18, ve yine bkz. Murat ÖZDAMAR, Sosyal Sigortalarda Asgari İşçilik Uygulaması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007), s. 44, ŞAKAR, s.180 bunlara örnek olarak gösterilebilir.

¹⁰¹Kurum lehine verilen kararlara, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2001/965 E. ve 2001/1038 Sayılı Kararı, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2003/8008 Esas ve 2003/9355 Sayılı Kararı, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2003/8003 Esas ve 2003/9637 Sayılı Kararı, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2003/567 E. ve 2003/568 Sayılı Kararı emsal olarak gösterilebilir. (www.yargitay.gov.tr , UYAPVERIBANKASI)

¹⁰²Örnek kararlar için bk.: Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.11.2001 gün ve 2001/965 Esas 2001/1038 Karar sayılı kararı, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2003/8008 Esas ve 2003/9355 Sayılı Kararı.

etmiştir.

2.3 4958 SAYILI YASADA ASGARI İŞÇİLİK UYGULAMASI

3917 sayılı Yasa ile 08.12.1993 tarihinde yürürlüğe giren asgari işçilik uygulaması, 04.10.2000 tarihinde yürürlüğe giren 616 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış, 616 sayılı KHK de Anayasa Mahkemesi kararı gereği 10.11.2001 tarihinde yürürlükten kaldırıldığı halde, Anayasa Mahkemesinin yeni düzenleme için öngördüğü bir yıllık süre içerisinde yeni düzenleme yapılmamış ve hatta 06.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun¹⁰³, yürürlük tarihine kadar 3917 sayılı Yasa döneminde çıkarılan tebliğ, genelge ve genel yazılarla Kurum asgari işçilik uygulamasına devam etmiştir.

Kanaatimce, 06.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4958 sayılı Yasa ile 3917 sayılı Yasada ki boşluklar da giderilerek yepyeni bir asgari işçilik dönemi başlatılmıştır. 4958 sayılı Yasa ile getirilen asgari işçilik uygulaması, 3917 sayılı Yasa ile getirilen asgari işçilik uygulamasına göre daha kurumsal bir yapı arz etmektedir.

4958 sayılı Yasa ile 506 sayılı Yasanın 130. maddesinde yapılan değişiklik ile 2000-2003 yılları arasında asgari işçiliğin yasal dayanağında oluşan boşluk giderilmiş ve bu konudaki hukuki anlaşmazlık ve tartışmalara son verilmiştir.

2.3.1. Yasal Sınırlar

4958 sayılı Yasa ile değişen 506 sayılı Yasanın 79. ve 130 ve 140. maddelerinin yürürlükte bulunduğu dönemde ve yine, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 135. maddesinde yer alan tüzük ve yönetmelikler ile kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasına yönelik yayımlanan tebliğ ve genelgeler, sosyal sigortalarda 4958 sayılı Yasanın yürürlükte bulunduğu süre içerisindeki asgari işçilik uygulamasının “**Yasal Sınırlarını**” oluşturmaktadır.

¹⁰³06.08.2003 Tarih ve 25191 Sayılı resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

2.3.1.1 Kanunlar

Bu döneme reform niteliği getiren 4958 Sayılı Kanun¹⁰⁴, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda köklü değişiklikler yapmıştır. 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile, 506 sayılı Kanunun 79 uncu ve 130 uncu maddelerine eklenen fıkralarda asgari işçilik uygulaması ile ilgili usul ve esasları yeniden düzenlenmiştir¹⁰⁵. 4958 sayılı Kanunun asgari işçilik ile ilgili hükümleri şöyledir.

Madde 37 - “506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79 uncu maddesinin birinci ve yedinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

İşveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalının sigorta primleri ve destek primi hesabına esas tutulan kazançlar toplamı ve prim ödeme gün sayıları ile bu primleri gösteren ve örneği yönetmelikle belirlenen asıl veya ek belgeleri ait olduğu ayı veya dönemi takip eden ayın sonuna kadar Kuruma vermekle ve Kurumca istenilmesi halinde iş yeri kayıtlarını ibraz etmekle veya sigortalı çalıştırmadığı takdirde, bu hususu sigortalı çalıştırmaya son verdiği tarihten itibaren bir ay içinde yazılı olarak Kuruma bildirmekle yükümlüdür. İşverenin, sigortalıyı, 4857 sayılı İş Kanununun 7 nci maddesine göre başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devretmesi halinde, sigortalıyı devir alan, geçici iş ilişkisi süresine ilişkin bu fıkroda belirtilen belgelerin aynı süre içinde işverene ait iş yerinden Kuruma verilmesinden işveren ile birlikte müteselsilen sorumludur.

Fiilen veya iş yeri kayıtlarından tespit edilecek her türlü bilgiden ya da kamu kuruluşları tarafından düzenlenen belge veya alınan bilgilerden çalıştığı tespit edilen sigortalılara ait olup, bu Kanun uyarınca Kuruma verilmesi gereken belgelerin yapılan tebligata rağmen bir ay içinde verilmemesi veya noksan verilmesi halinde, bu belgeler Kurumca resen düzenlenir ve muhteviyatı sigorta primleri Kurumca tespit edilerek işverene tebliğ edilir.

Bu Kanunun 83 üncü maddesinde belirtilen kurum ve kuruluşlar tarafından ihale yoluyla yaptırılan her türlü işler; gerçek veya tüzel kişilerce yapılan inşaatlardan dolayı yeterli işçilik bildirmiş olup olmadığı Kurumca araştırılır. Usul ve esasları yönetmelikle belirlenecek bu araştırma sonucunda yeterli işçiliğin bildirilmemiş olduğunun anlaşılması halinde, bildirilmemiş olan işçilik tutarı üzerinden hesaplanan prim tutarı, gecikme zammı ile birlikte sigorta müfettişince inceleme yapılması istenilmeksizin işveren tarafından ödendiği takdirde, iş yeri hakkında sigorta müfettişince inceleme yaptırılmayabilir.

Sigorta müfettişince Kuruma asgari işçilik tutarı bildirilmediği tespit edilen işyerleri hakkında ayrıca bu Kanunun 140 ıncı maddesine göre işlem yapılır.

Kamu idare ve müesseseleri (kamu hizmeti ifa eden kurum ve kuruluşlar dahil) Kurumca yazı ile istenilecek bilgileri yazılı olarak en geç bir ay içinde vermeye mecburdurlar.

Kuruma, yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığının araştırılmasına ilişkin yöntem, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının tespitinde ve Kuruma yeterli işçilik bildirmiş olup olmadığının araştırılmasında dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının saptanması ve asgari işçilik oranlarına vaki itirazların incelenerek karara bağlanması amacıyla Kurum bünyesinde; Kurum teknik elemanlarından beş kişi, Yönetim Kurulunda temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarınca görevlendirilecek iki teknik eleman olmak üzere toplam yedi kişiden oluşan Asgari İşçilik Tespit Komisyonu kurulmuştur. Kurum Yönetim Kurulu kararı ile birden çok Asgari İşçilik Tespit Komisyonu

¹⁰⁴06.08.2003 Tarih ve 25191 Sayılı Resmi Gazete Yayımlanmıştır.

¹⁰⁵Resul KURT, “Sosyal Sigortalar Kurumu’nun Asgari İşçilik Uygulamasında 4958 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler ve SSK Başkanlık Sigorta Müfettişlerinin Yetkileri”, Yaklaşım Dergisi, Aralık 2003, sayı 132, s.223.

kurulabilir. *Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile işçi ve işveren konfederasyonlarınca görevlendirilecek teknik elemanlara, komisyona katılan Kurum teknik elemanlarının yararlandığı tutarda ek ödeme yapılmasıyla ilgili hususlar yönetmelikle belirlenir.*¹⁰⁶

Bu Kanun maddesi ile asgari işçilik kavramı köklü ve kurumsal bir yapıya büründürülmüştür. 3917 sayılı Kanundaki eksiklikler giderilerek bu madde ile ilk defa asgari işçilik tespit komisyonu 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda yerini almıştır.

Madde 49 - *“506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 130 uncu maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.*

İşverenin Kuruma, emsaline, yapılan işin nitelik, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütülmesi için gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu Kurumca saptanması halinde, işin yürütülmesi için gerekli olan asgari işçilik miktarı, yapılan işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, iş yerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan işçi sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurları dikkate alarak sigorta müfettişi tarafından tespit edilir.

Sigorta müfettişlerince görevleri sırasında saptanan Kurum alacağını doğuran olay ve bu olaya ilişkin işlemler yemin hariç her türlü delille ispatlanabilir.

Bu maddenin uygulamasında teftiş, kontrol ve denetleme yetkisine sahip olanlar tarafından düzenlenen tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar muteberdir.

İşverenler ve sigortalılar ile işle ilgili Kurum personeli, görevli sigorta müfettişleri tarafından bilgi vermek üzere çağrıldıkları zaman gelmek, gerekli olan belge ve delilleri getirip göstermek ve vermek, görevlerini yapmak için her türlü kolaylığı sağlamak ve bu yoldaki isteklerini geciktirmeksizin yerine getirmekle yükümlüdürler.

Sigorta müfettişlerine bu görevleri yaparken, tüm kamu görevlileri gerekli kolaylığı gösterir ve yardımcı olurlar.

Kurum, sigorta yoklama memurları vasıtasıyla iş yerlerinin mevcut durumları, faal olup olmadığı, sigortalı çalıştırılıp çalıştırılmadığı, çalıştırılıyorsa kimlerin, hangi sürede ve ücretle çalıştırıldıkları, prime esas kazanç ve prim ödeme gün sayılarıyla diğer bilgileri içeren ilgili belgelerin işyerlerinde asılı olup olmadığı ile bu hususların tutanağa kaydedilmesi, adres, mal varlığı ve sağlık yardımlarına müstahaklık ve kendilerine verilecek benzeri görevlerde inceleme, araştırma, tespit ve yoklama yaptırabilir.

İhaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri işverenlerine, Kuruma prim borçlarının bulunmadığını gösteren ilişiksizlik belgesinin verilmesinde, 01/06/1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanuna göre yetki verilmiş serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler tarafından iş yeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda Kuruma bildirildiği tespit edilen işçilik tutarlarının uygunluğu, Kurumun denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, esas alınabilir. Şu kadar ki, usul ve esasları Kurumca belirlenmiş hesaplama yöntemine uygun olarak serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirce düzenlenen rapor ile Kuruma yeterli işçilik bildirilmediği anlaşılan iş yeri ve işverenlerinin tespit edilen fark işçilik tutarı üzerinden hesaplanacak prim ve gecikme zammı tutarının bu Kanunun 140 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri uyarınca verilecek idari para cezaları ile birlikte ödemeleri kaydıyla ilişiksizlik belgesi verilebilir. Kurumca belirlenen usul ve esaslara aykırı hareket ederek, Kurum zararına sebebiyet verdiği anlaşılan meslek mensuplarınca düzenlenen

¹⁰⁶ 4958 Sayılı Kanun ile , 506 Sayılı Kanunun 79.maddesin de yapılan değişiklik.

raporlar dikkate alınmaz ve bunların daha sonra düzenleyecekleri raporlar hiçbir zaman Kurumca işleme konulmaz. Gerçeğe aykırı rapor düzenleyen meslek mensupları hakkında Kurumun genel hükümlerine göre takip hakkı saklıdır. Bu fıkranın uygulanmasıyla ilgili esas ve usuller Kurumca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”¹⁰⁷

Bu madde ile, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda, teftiş, kontrol ve denetleme yetkisi yeniden düzenlenmiştir. Kurum müfettişlerinin yetki ve görevleri açık net yazılırken , SMMM ve YMM'lere inceleme ve rapor düzenleme yetkisine hukuki bir yapı getirilmiş, 3917 sayılı yasadaki hukuki boşluk doldurulmuştur.

Ve yine ;

Madde 51 - “506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 140 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Kurumca verilecek idari para cezaları,

Madde 140 - Kurumca dayanağı belirtilmek suretiyle;

a) Bu Kanunun 8 inci maddesinde belirtilen bildirgeyi Kanunda belirtilen tarihte Kuruma vermeyenlere;

1-Bilanço esasına göre defter tutmak zorunda olanlar için üç aylık asgari ücret tutarında,

2-Diğer defterleri tutmak zorunda olanlar için iki aylık asgari ücret tutarında,

3- Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için bir aylık asgari ücret tutarında,

b) Bu Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen bildirgeyi yasal süresi içinde Kuruma vermeyenlere, her bir sigortalı için aylık asgari ücret tutarında, bildirilmeyen sigortalıların çalışma izninin olmaması durumunda asgari ücretin iki katı tutarında;

c) Bu Kanunun 79 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca verilmesi gereken belgeleri anılan fıkroda belirtilen sürede Kuruma vermeyenlere her bir fiil için aylık asgari ücretin üç katını geçmemek kaydıyla belgenin;

1) Asıl nitelikte olması halinde belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin 1/5'i tutarında,

2) Ek belge niteliğinde olması durumunda sigortalı sayısına bakılmaksızın aylık asgari ücretin 1/8'i tutarında,

3) Hiç belge vermeyenlere ise sigortalı sayısı üzerinde durulmaksızın her ay için aylık asgari ücretin üç katı tutarında,

d) Defter ve belgeleri ibraz etme yükümlülüğünü Kurumca yapılan yazılı ihtarla rağmen onbeş gün içinde mücbir sebep olmaksızın yerine getirmeyenlere;

1) Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü iseler aylık asgari ücretin oniki katı tutarında,

2) Diğer defterleri tutmakla yükümlü iseler aylık asgari ücretin altı katı tutarında,

¹⁰⁷ 4958 Sayılı Kanun ile , 506 Sayılı Kanunun 130.maddesin de yapılan değişiklik.

3) Defter tutmakla yükümlü değil iseler aylık asgari ücretin üç katı tutarında,

Defter ve belgelerinin tümünü bu bentte belirtilen süre içinde ibraz etmekle birlikte, yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara uygun olarak düzenlemeyenlere, her bir geçersizlik hali için, ibraz edilmemesi üzerine uygulanan miktarları aşmamak kaydıyla aylık asgari ücretin yarısı tutarında,

e) Bu Kanununun 79 uncu maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yükümlülüğü yönetmelikle belirlenen sürede yerine getirmeyenlere aylık asgari ücretin iki katı tutarında,

f) Bu Kanununun 90 ıncı maddesinde belirtilen yükümlülükleri Kurumca yapılan yazılı ihtarla rağmen üç gün içinde yerine getirmeyenlere aylık asgari ücret tutarında,

İdari para cezası verilir.

Bu madde hükümlerinin uygulanması, bu Kanununun 8, 9 ve 79 uncu maddelerinde belirtilen belgelerin Kuruma verilmesi yükümlülüğünü kaldırmaz.

Bu maddenin uygulanmasında 10/06/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesine göre sanayi kesiminde çalışan onaltı yaşından büyük işçiler için fiilin oluştuğu tarihte uygulanan asgari ücret esas alınır.

İdari para cezaları ilgiliye tebliğ edilmekle tahakkuk eder ve tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ödenir veya aynı süre içinde Kurumun ilgili ünitesine itiraz edilebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren altmış gün içinde idare mahkemesine başvurabilirler. Mahkemeye başvurulması cezanın takip ve tahsilini durdurmaz. Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ödenmeyen idari para cezaları, bu Kanununun 80 inci maddesi hükmü gereğince hesaplanacak gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir.

Fiilin işlendiği günden itibaren beş yıl içinde tebliğ edilemeyen idari para cezaları zamanaşımına uğrar”¹⁰⁸.

Bu madde ile, asgari işçiliği de düzenleyen, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79. maddesinin ilgili hükümlerine uymayanlara idari para cezaları getirilmiştir. İdari para cezalarının da daha sonra 06.07.2004 tarih ve 25514 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5198 sayılı Kanun ile bir düzenleme daha getirilmiştir.

506 sayılı Kanununun 140. maddesinde 5198 sayılı Kanun¹⁰⁹ ile getirilen düzenleme şöyledir;

“Bu Kanununun 79'uncu maddesinin onüçüncü fıkrası uyarınca sigorta müfettişi tarafından veya 130'uncu maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerce düzenlenen raporlara istinaden Kuruma bildirilmediği tespit edilen eksik işçilik tutarının maledildiği aylardan dolayı aylık asgari ücretin üç katı tutarında”¹¹⁰.

Yukarıdaki maddeden de anlaşıldığı gibi bu düzenleme ile sigorta müfettişi

¹⁰⁸4958 Sayılı Kanun ile , 506 Sayılı Kanununun 130.maddesinin de yapılan değişikliği.

¹⁰⁹06.07.2004 Tarih ve 25514 Sayılı resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹¹⁰5198 Sayılı Kanun ile , 506 Sayılı Kanununun 140.maddesinin de yapılan fıkra değişikliği.

veya SMMM ve YMM tarafından düzenlenen raporlarda Kurumu eksik işçilik bildirildiği tespit edilirse, bu eksik işçilik bildirilen aylarla ilgili İPC getirmektedir. Diğer bir ifade ile eksik işçilik bildirim söz konusu olduğunda eksik işçilik bildirimine isabet eden prim ve gecikme cezası dışında işveren ayrıca idari para cezası ile cezalandırılacaktır.

2.3.1.2 Yönetmelikler

06.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4958 sayılı Kanunun iki önemli yeni yönetmelik getirmiş ve ayrıca, 30/10/1987 tarih ve 19619 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “**Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**” ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmış ve yerine “**Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**”¹¹¹ adı altında yeniden düzenlemiştir.

Bu dönemde ilk defa yayınlanan iki yönetmelikten birincisi; “**Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**”¹¹², ikincisi ise; “**Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**”¹¹³ tir.

16.01.2004 tarih ve 25348 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan, “**Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**” asgari işçilik düzenlemesine de geniş yer vermiş ve yönetmeliğin, “**Araştırma ve Resen Yapılacak işlemler**” Başlığı altında 38. maddesinde uygulamada şüpheye yer vermeyecek şekilde detaylıca açıklamıştır. İlgili yönetmelik maddesi şöyledir.

Araştırma ve Resen Yapılacak İşlemler

Madde 38 – a) Kanunun 83 üncü maddesinde belirtilen kurum ve kuruluşlar tarafından ihale yoluyla yaptırılan her türlü işlerde Ünitece yapılacak araştırma; işin kesin kabulünün ya da geçici kabulünün noksansız olarak yapıldığı tarihten sonra ve işverene ödenmesi gereken Katma Değer Vergisi (KDV) hariç, malzeme fiyat farkı ve akreditif bedeli dahil toplam istihkak tutarına, işin asgari işçilik oranının %25 eksiği uygulanmak suretiyle yapılır.

¹¹¹16.01.2004 Tarih ve 25348 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹¹²14.07.2004 Tarih ve 25522 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹¹³29.03.2005 Tarih ve 25770 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

Şu kadar ki, işin sözleşmesinde çalıştırılacak sigortalı sayısı belli ise öncelikle bu sigortalıların adam/gün sayısı üzerinden Kuruma bildirmiş olup olmadığı araştırılır. Bu araştırma sonucunda Kuruma bildirilmeyen sigortalılar ile ilgili belgelerin verilmesi, yapılacak bir ay süreli bir tebligat ile işverenden istenilir. Belgelerin verilmemesi veya eksik verilmesi halinde bu belgeler ünitece resen düzenlenir. Belgelerin Ünitece düzenlenmesinin mümkün olmadığı hallerde ise birinci paragrafta ön görüldüğü gibi işlem yapılır.

Asgari işçilik oranları, Kurum bünyesinde oluşturulan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenir ve bu oranlar Tebliğ ile Resmi Gazete 'de yayımlanır.

İhaleli işin birden fazla konuyu kapsıyor olması ve her bir işin asgari işçilik oranının bilinmesi halinde, İşverenin yazılı isteği üzerine araştırma, bu işlerin en yükseğine ilişkin asgari işçilik oranı dikkate alınarak yapılabilir.

İdarece , işverene ödemelerin döviz şeklinde yapılması durumunda, döviz tutarı, ödemenin yapıldığı tarihteki T.C. Merkez Bankasıncı belirlenen döviz satış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilerek işlem yapılır.

b) Gerçek veya Tüzel kişiler tarafından yapılan özel bina inşaatı iş yerleri hakkında Ünitece yapılacak araştırma, bina maliyetine Kurumca yayımlanan tebliğ ile belirlenen asgari işçilik oranının %25 eksik uygulanmak suretiyle yapılır.

Bina maliyeti, inşaatın ruhsatnamesinde yazılı bulunan (ruhsatnamesi yoksa Ünitece tespit edilecek) yüzölçümü ile birim maliyet bedelinin çarpımı suretiyle hesaplanır.

Birim maliyet bedelleri her yıl inşaatın sınıfı ve gurubuna göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tespit edilerek Kurum Sigorta İşleri Genel Müdürlüğünce çıkarılacak bir genelge ile açıklanır.

İnşaatın niteliği dikkate alınarak, inşaatın ruhsatnamesi ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tespit edilen listede kayıtlı yapının sınıfı ve gurubun farklı olduğunun anlaşılması halinde, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca belirlenen yapı sınıfı ve gurubu esas alınarak işlem yapılır.

Genelge belirtilmemiş olan inşaatı ait birim maliyet bedeli, genelgede kayıtlı benzeri bir inşaatın birim maliyet bedeli üzerinden hesaplanabilir.

Başladığı yıl içinde bitirilmiş olan inşaatın maliyetinin hesaplanmasında o yıl için tespit edilen başladığı yıldan sonraki yıllarda bitirilmiş inşaatın maliyetinin hesabında ise bitirildiği yıldan önceki yıla ait birim maliyet bedeli esas alınır

Araştırma, bina inşaatının bittiği tarihten sonra yapılır. Ancak, bu işlem zorunlu hallerde inşaat Ek 10 da bulunan cetvelde gösterilen durumlara uygun bulunduğu taktirde bu oranlar aynen, uymadığı takdirde ise yapılmayan kısımlar yapılan kısımlara oranlanarak bulunacak maliyet esas alınmak suretiyle inşaatın her hangi bir safhasında da yapılabilir.

Gerektiğinde inşaatın başladığı ve bitirildiği tarihin işverence resmi makamlardan alınacak belgelerle kanıtlanması istenilebilir. İnşaatın başladığı tarihin resmi belge ile kanıtlanmaması halinde ruhsat tarihi inşaatın başladığı tarih olarak kabul edilir.

c) Ortak Hükümler;

Araştırma yapılırken, ihale konusu işlerinde kesin kabulün yada geçici kabulün noksansız yapıldığı, bina inşaatı iş yerlerinde de, inşaatın bitirildiği tarihe kadar Kuruma bildirilmiş olan İşçilik miktarı dikkate alınır.

Araştırma yapılmasına imkan bulunmayan veya gerekli görülen hallerde, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı sigorta müfettişlerince tespit olunur.

Ünitece yapılan araştırma sonucunda bu maddenin (a) bendine göre tespit edilen ve Kuruma bildirilmediği tespit edilen asgari işçilik miktarı üzerinden bulunan; gerçek veya tüzel kişilerce yapılan bina inşaatı işyerlerinde ise (b) bendi uyarınca hesaplanan prim tutarı, faaliyet süresinin son ayına mal edilerek tahakkuk ettirilmek suretiyle gecikme zammı ile birlikte ödenmek üzere işverene tebliğ olunur. İşverence borcun tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödeneceğinin ve daha sonra sigorta müfettişince inceleme yapılması istenilmeyeceğinin bir dilekçe ile bildirilmesi halinde borç kesinleşir ve işlemler sonuçlandırılır.

Ünitece hesaplanan borcun yapılan tebligata rağmen ödenmeyeceğinin bildirilmesi veya tebligatta belirtilen sürede bildirimde bulunulmaması durumunda sigorta müfettişince inceleme yapılır.

Sigorta müfettişlerince inceleme yapılmasına başlandıktan sonra inceleme sonucuna göre işlem yapılır.

İşyerleri hakkında ünitece araştırma yapılmış olması , gerektiğinde sigorta müfettişince işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının tespiti hususunda inceleme yapılmasına engel oluşturmaz. Sigorta müfettişince inceleme yapılması durumunda daha önce ödenmiş prim varsa gecikme zammı tutarı, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı üzerinden hesaplanan ve Kuruma ödenmediği anlaşılan prim ve gecikme zammından mahsup yapılır.

Sigorta müfettişince işin yürütümü için gerekli olduğu saptanan asgari işçilik miktarının kuruma bildirilmediğinin anlaşılması halinde, bildirilmeyen tutar; hangi aya ait olduğu hususunda bir tespit varsa o aya ; Tespit yoksa faaliyette bulunan son aya mal edilir ve bu yönetmeliğin 39 uncu maddesi ile Kanununun 140 uncu maddesinin (c) bendinin 3 üncü alt bendi ile (d) bendinin son alt bendi de nazara alınarak gerekli işlem yapılır.

d) İş yerlerinde;

1) Fiilen veya işyeri kayıtlarından tespit edilecek her türlü bilginin yada kamu kuruluşları tarafından düzenlenen belge veya alınan bilgilerin çalıştığı tespit edildiği halde bu çalışmalarını Kuruma bildirmeyen veya eksik bildiren,

2) Ay içinde bazı iş günlerinde çalıştırılmadığına veya eksik ücret ödendiğine dair belgeleri kuruma verilmeyen veya verilen bu belgeler kurumca geçerli sayılmayan, sigortalılar ile ilgili olarak düzenlenmesi gereken Sigortalı İşe Giriş Belgesi ve Aylık Prim ve Hizmet Belgesi Ünitece yapılacak bir ay süreli tebligat ile ilgili işveren veya aracıdan istenilir.

Söz konusu belgeler; yapılan tebligata rağmen verilmediği takdirde Kurum Ünitesince resen düzenlenir.”¹¹⁴

506 Sayılı Kanununun 4958 sayılı Kanun ile değişen 130 maddesinden alınan yetkiye dayanarak hazırlanan ve 14.07.2004 tarih ve 25522 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “**Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**” ise; 506 sayılı Kanununun 130 maddesinin SMMM ve YMM'lere verdiği inceleme ve rapor düzenleme yetkisini etraflıca açıklamıştır.

506 sayılı Kanununun 4958 sayılı Kanun ile değişen 79 maddesinden alınan yetkiye dayanarak hazırlanan ve 29.03.2005 tarih ve 25770 sayılı Resmi gazetede

¹¹⁴16.01.2004 Tarihli SSIY'nin 38.maddesi.

yayımlanarak yürürlüğe giren; “**Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**” ise; “Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun” oluşturulmasını ve üyelerinin özlük haklarını, asgari işçilik oranları, dosya incelemesi, değerlendirilmesi ve tespit yöntemlerini, detaylı bir şekilde açıklamıştır. Bu yönetmeliğin 29.03.2005 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, “Sosyal Sigortalarda Asgari İşçilik Uygulaması” kurumsal bir yapıya bürünmüştür.

2.3.1.3 Tebliğler

4958 sayılı yasa döneminde asgari işçilik ile ilgili düzenlenen tebliğler şunlardır;

- Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Tebliğ¹¹⁵.

Bu tebliğin amacı, “Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”¹¹⁶ in uygulanması ile ilgili olarak meslek mensuplarınca tanzim edilecek raporların usul ve esaslarını düzenlemektir.

- Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ¹¹⁷.

Bu tebliğ ile; Sosyal Sigortalar Kurumu bünyesinde oluşturulan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenen çeşitli işkollarına ait asgari işçilik oranları ile bu oranların belirlenmesinde esas alınan kriterleri düzenlenmiştir. (EK-4)

- Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari

¹¹⁵08.12.2004 Tarih ve 25664 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹¹⁶14.07.2004 Tarih ve 25522 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹¹⁷29.09.2005 Tarih ve 25951 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ¹¹⁸ .
(EK-5)

2.3.1.4 Genelgeler

Bu dönemde yayınlanan asgari işçilik ile ilgili genelgeler; 08.08.2003 tarih ve 16/294 Ek sayılı Genelge, 19.02.2004 tarih ve 16/311 Ek sayılı Genelge, 20.02.2004 tarih ve 16/312 Ek sayılı Genelge, 12.07.2004 tarih ve 16/320 Ek sayılı Genelge, 10.11.2004 tarih ve 16/324 Ek sayılı Genelge, 09.05.2005 tarih ve 16/341 Ek sayılı Genelge, 12.10.2005 tarih ve 16/353 Ek sayılı Genelge, 27.10.2005 tarih ve 16/355 Ek sayılı Genelge, 02.01.2006 tarih ve 16/361 Ek sayılı Genelge, 23.01.2006 tarih ve 16/362 Ek sayılı Genelge, 02.03.2006 tarih ve 16/364 Ek sayılı Genelge, 16.03.2006 tarih ve 16/366 Ek sayılı Genelge, 20.04.2006 tarih ve 16/369 Ek sayılı Genelge, 19.06.2006 tarih ve 16/374 Ek sayılı Genelge, 29.06.2006 tarih ve 16/377 Ek sayılı genelgedir.

Kurum bu genelgeler ile 506 sayılı kanunda yapılan değişiklikleri , birim maliyetleri ve uygulamada yaşanan duraksamaları açıklama yönüne gitmiştir¹¹⁹.

2.4 ÖZELLİK ARZEDEN İŞLERDE ASGARI İŞÇİLİK ORANLARI

2.4.1 Asgari İşçilik Oranlarının Belli Olmadığı İşlerde Asgari İşçilik Oranları

- Kural olarak asgari işçilik oranlarının Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenmiş olması gerekir. Ancak bazı işlerde bu oran belirlenmemiş olabilir, yeni bir iş alanı olabilir, işte bu gibi durumlarda o işle ilgili asgari işçilik oranı komisyonca belirlenmemiş olabilir. Çeşitli nedenlerle asgari işçilik oranı daha önce komisyonca belirlenmemiş olan işlerde,

¹¹⁸22.06.2006 Tarih ve 26206 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹¹⁹Bu genelgelerin tamamına www.sgk.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz. Ayrıca, KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.702 ve devamına ve yine ÖZKAN/TEZEL, s.342 ve devamına bkz.

- İşçilik oranı belirlenmiş olsa bile, ihaleli işlerde ihale makamınca iş bazen, kısmen veya tamamen malzemeli olarak verilebilmektedir.İşte işin ihale makamınca müteahhit kısmen veya tamamen malzemeli verilmiş olması veya akreditif bedeli ödenmesi durumunda,

Bu işlerle ilgili asgari işçilik oranlarının da, Asgari İşçilik Tespit Komisyonu tarafından belirlenmesi gerekmektedir.

Böyle bir durumla karşılaşıldığında, asgari işçilik oranlarının tespiti için tespiti konu olan işle ilgili tüm dökümanlar (hakediş raporları, teknik dökümanlar, şartnameler, tip sözleşmeler, fiyat cetvelleri ve özetle işle ilgili her türlü teknik ve mali döküman) kurumun istediği diğer belgeler ile birlikte, Kurum Başkanlığı Sigorta İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir¹²⁰.

Sigorta İşleri Genel Müdürlüğü bu dökümanları, Asgari işçilik Tespit Komisyonu'na intikal ettirerek ilgili işle ilgili asgari işçilik oranını tespit ettirecek ve ilgili işverene tebliğ edecektir¹²¹.

Kanaatimce bu uygulama oldukça uzun (ortalama bir ay) süreyi alacağından , bu gibi durumlarda işverenlerin işin bitimini beklemeden ilgili prosedürü yerine getirmeleri zaman açısından ve Kurumdan “İlişiksizlik Belgesi” nin kısa sürede alınarak, ihale işini veren ihale makamına vermesi ve teminatını çözdürmesi açısından önem arz etmektedir.

2.4.2 İşin Birden Fazla Konuyu Kapsaması Halinde Asgari İşçilik Oranları

İşin birden fazla konuyu kapsıyor olması haline, **“Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği”** 38.maddesi açıklık getirmiş ve şu şekilde tanımlamıştır;

¹²⁰KARAKAŞ/KARAKAŞ s.304

¹²¹29.03.2005 Tarih ve 25770 sayılı resmi gazetede yayımlanan Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik md.17

“Asgari işçilik oranları, Kurum bünyesinde oluşturulan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenir ve bu oranlar Tebliğ ile Resmi Gazete ‘de yayımlanır.

İhaleli işin birden fazla konuyu kapsıyor olması ve her bir işin asgari işçilik oranının bilinmesi halinde, İşverenin yazılı isteği üzerine araştırma, bu işlerin en yükseğine ilişkin asgari işçilik oranı dikkate alınarak yapılabilir.”¹²²

Kanaatimce bu ifade uygulamada duraksamalara neden olmuştur. Bunun nedeni ise yönetmelikteki açıklamada yapılabilir ifadesinin yer almasıdır. *“bu işlerin en yükseğine ilişkin asgari işçilik oranı dikkate alınarak yapılabilir.”* ifadesi istenirse bu yol tercih edilebilir (zorunlu değildir) anlamı taşırken, Kurum bu **“yapılabilir”** ifadesini **“yapılır”** şeklinde uygulamaktadır.

İncelemeye konu olan ihaleli bir iş birden fazla iş konusunu kapsıyorsa, örneğin; iş bir binanın yıkımı ve yerine yeni bir binanın yapılması işini birlikte içeriyorsa bu durumda işveren çok ciddi bir sorunla karşı karşıya demektir. Aynı işler olduğunda yıkım işinde işçilik oranı %20 uygulanırken yeni bir inşaat yapım işinde işçilik %9 uygulanacaktır. Bu iki işin birlikte yani tek sözleşme ile yapılması durumunda, işin tamamına %20 işçilik oranı uygulanacaktır. Birde 3 katlı bir binanın yıkılarak yerine 15 katlı bir iş hanı yapılması işi olduğuna düşünürsek bu durumda SPEK tutarı iki kattan fazla artacağından işveren olması gerekenden 2 kat daha fazla prim ödemek zorunda kalacaktır. Bu gibi durumlarda doğru olan işleri ayrı ayrı ihale etmektir. Farklı işler tek bir ihale ile işverene verilmişse bu durumda ihale konusu işlerdeki işçilik oranı en yüksek olan işin, asgari işçilik oranı sözleşme kapsamındaki diğer tüm işlere uygulanacaktır¹²³.

2.5 BİRİM MALİYETLER VE UYGULANACAK İŞLEMLER

Birim maliyetler ve uygulanacak işlemler özel ve tüzel kişilere ait özel bina inşaatlarında farklı ihaleli işlerde farklı uygulanmaktadır. Uygulanan işlemlerde de farklılıklar arz etmektedir.

¹²²16.01.2004 Tarih ve 25348 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

¹²³KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.304-305

2.5.1 Özel Bina inşaatlarında Maliyet ve Uygulanacak İşlemler

Özel bina inşaatlarında, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının inşaatın cins ve sınıfına göre belirlediği m2 birim maliyetleri uygulanır. Bu uygulamada ilgili belediyece verilen inşaat ruhsatlarında belirtilen toplam inşaat m2 sinin, yine ruhsatta belirtilen inşaat sınıfına denk gelen birim m2 maliyet tutarının çarpılması ile bulunan toplam tutara inşaat işlerinde işçilik oranı olan %9 luk oranı ilgili yönetmelik gereği %25 eksiltilmesi sonucu ortaya çıkan %6,75 lik oran uygulanır¹²⁴. Bu oranın uygulanması sonucu ortaya çıkan tutar aynı zamanda toplam SPEK tutarıdır.

Bu işlemi formül olarak gösterecek olursak;

Asgari İşçilik Miktarı = İnşaatın yüzölçümü (m2) x 1 m2 maliyet bedeli x asgari işçilik oranı %25 eksiği¹²⁵ şeklinde olacaktır.

İnşaat başladığı yıl bitmiş ise o yılın m2 birim maliyeti esas alınır. Eğer inşaat 2 yıl ve daha fazla sürmüştür ise bu durumda, 30.04.2004 tarihinden önce bitirilmiş inşaatlarda ortalama alınması gerekir. Örneğin inşaat; 1999 tarihinde başlamış, 2003 yılında bitirilmiş ise; 2003 yılı (biten yıl ortalamaya alınmayacaktır) hariç 1999-2002 yılları m2 maliyetinin aritmetik ortalaması alınır ve bu aritmetik ortalama 2002 yılının (inşaatın bittiği yıldan bir önceki yıl) birim m2 maliyeti ile karşılaştırılır. Daha düşük olan birim m2 maliyeti olarak dikkate alınır.

İnşaat 01.05.2004 tarihinden sonra tamamlanmış ise; bu durumda 16.01.2004 tarihli SSİY gereği ortalama değil inşaatın bittiği yıldan bir önceki yıl birim m2 si baz alınacaktır. Örneğin inşaat 2001 yılında başlamış 2005 yılında bitmiş ise bu durumda 2004 yılı birim m2 maliyeti esas alınacaktır.

Kural olarak inşaatın tamamen bitmesinden sonra asgari işçilik hesaplaması yapılmaktadır. Ancak inşaatın tamamen bitirilmemesi halinde de kuruma biten kısım

¹²⁴ÖZKAN/TEZEL, s.31-32

¹²⁵Kazım YILMAZ, İnşaat Muhasebesi Vergilendirme ve Asgari İşçilik, Ce-Ka Yayınları, Ankara 2004, s.1045

veya satın alınan daire için ilişiksizlik belgesi talebinde bulunmaktadır¹²⁶.

Özel bina inşaatlarında inşaatın tamamı bitmediği halde biten bölüme ilişiksizlik belgesi alınmak istendiğinde uygulanacak birim fiyat ise şu şekilde tespit edilecektir: 14.04.1972 tarihli Sosyal Sigortalar İşlemleri Tüzüğünde ve yine **“Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği”** 38.maddesi konuyu şu şekilde açıklamaktadır;

“Araştırma, bina inşaatının bittiği tarihten sonra yapılır. Ancak, bu işlem zorunlu hallerde inşaat Ek 10 da bulunan cetvelde gösterilen durumlara uygun bulunduğu takdirde bu oranlar aynen, uymadığı takdirde ise yapılmayan kısımlar yapılan kısımlara oranlanarak bulunacak maliyet esas alınmak suretiyle inşaatın her hangi bir safhasında da yapılabilir.”¹²⁷

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere özel bina inşaatında inşaatın tamamı bitmeden biten bölüme ilişiksizlik belgesi alınmak istendiğinde adı geçen yönetmeliğin ekindeki Ek10¹²⁸ da bulunan cetveldeki oranlara göre biten kısmın bitmeyen kısma oranlanması neticesinde biten kısma isabet eden tutara asgari işçilik oranı uygulanması neticesinde asgari işçilik tutarı hesap edilecektir.

Özel bina inşaatları yapı ruhsatı alabilmeleri için Kurumdan ilişiksizlik yazısı almak zorundadırlar. İnşaat sahibi ilişiksizlik belgesi için Kuruma başvurduğunda Kurumun ilgili dosya memuru , Kurum tarafından tutulan işverene ait işyeri dosyası üzerinde bir ön inceleme yapar.

Bu incelemede dosya memurunun ilk yapması gereken işlem, mevcut evrakları inceleyerek eksik evrakın olup olmadığını kontrol eder. Eksik evrak yok ise işlemlerin yasaya uygunluğu kontrol ederek müfettiş incelemesine sevk edilmesi gereken bir durum olup olmadığına bakar.

Bu inceleme daha ziyade şekil üzerinde bir incelemedir çünkü dosya memurunun inceleme yetkisi yoktur. Burada dosya memuru dosyada evraklar

¹²⁶KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.120

¹²⁷16.01.2004 Tarih ve 25348 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹²⁸Ek 10 cetveli daha sonraki yıllarda hiç değiştirilmeden 5510 sayılı yasa kapsamında çıkarılan SSİY ekinde yer almıştır. İlgili belge için, Tablo 5 e bakınız.

üzerinden bir kontrol yapar, incelemesi kendisindeki dosya ile sınırlıdır ve eksik bir işlem varsa veya yasalara aykırılık tespit ederse gerçek manada incelenmesi için müfettişe sevk eder. Burada dosya memuru, inşaatın başlama ve bitiş tarihlerini, inşaat ruhsatının başlama ve bitiş tarihlerine uygunluğunu, ve inşaatın kaç yıl sürdüğünü tespit eder. Şekil yönünden bir eksiklik yok ise bu defa asgari işçilik tutarındaki bir işçiliğin yapıp yapılmadığını hesaplar.

Dosya memuru incelemesi neticesinde, gerekli asgari işçilik tutarının üzerinde bir asgari işçilik yapıldığını tespit ederse, işyerinin kuruma başka borcunda yok ise başkaca bir işlem yapmadan “İlişiksizlik Belgesi”ni hemen verir¹²⁹.

Eğer yeterli asgari işçilik yapılmamış ise, dosya memuru bu fark işçiliği hesaplar. İşveren bu fark işçiliğe isabet eden primi öderse , dosya memuru işverene ilişiksizlik belgesini verir. İşveren bu fark işçiliği prim belgeleri ile ödemek isterse veya dosya memurunun hesaplamasında bir hata olduğunu veya ek işçilik faturası olduğunu veya işçilik oranında bir hata bulunduğu gibi gerekçeler öne sürerek ödemek istemez ise dosya memuru bu defa dosyayı müfettiş incelemesine gönderir.

2.5.2 İhaleli İşlerde Maliyetler ve Uygulanacak İşlemler

İhaleli işlerin neler olduğu ve hangi işlere asgari işçilik uygulanması gerektiği 506 sayılı Kanunun 83 maddesinde belirtilmiştir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ;

“Teminatın ve Hakedişlerin Prim Borcuna Karşılık Tutulması İle Yapı Kullanma İzin Belgesinin Verilmesinde Borcu Yoktur Belgesinin Aranması:

MADDE 83 - (3395 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle değişen şekli)(9.7. 1987 tarihinden geçerli olmak üzere) Genel ve katma bütçeli kuruluşlar; il ve belediyeler veya sermayesinin en az yarısı genel ve katma bütçeli kuruluşlar ile il ve belediyelere ait olan teşekkül ve müesseseler; Kamu İktisadi Kuruluşları ve bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştirakleri, kanunla ve kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kurum ve kuruluşlar; döner sermayeli kuruluşların ihale yolu ile yaptırılan her türlü işleri üzerine alanları ve bunların adreslerini kuruma bildirmekle yükümlüdürler.

Sigorta primlerinin hakedişlerden mahsubu yapılmak şartıyla alıkonularak ödenmesi esastır. Ödemenin ve teminatın geri verilmesine ait işlemlerin usul ve esasları Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle tespit edilir¹³⁰

¹²⁹ÖZKAN/TEZEL, s.31

¹³⁰3395 Sayılı Kanunun 7. maddesi ile değişen ve 09.07.1987 tarihinden itibaren geçerli olan 506

(5198 sayılı Kanununun 12'nci maddesiyle eklenen fıkra)(6.7.2004 tarihinden geçerli olmak üzere) Valilikler, belediyeler ve ruhsat vermeye yetkili diğer merciler tarafından, yapı kullanma izin belgesi verilmeden önce ilgililerden bu bina inşaatı işyerlerinden dolayı Kuruma borçlarının bulunmadığına dair Kurumca düzenlenmiş bir belgenin istenmesi zorunludur.”¹³¹

Bu maddede belirtilen yönetmelik, Sigorta Primlerinin Hakedişlerden mahsup Edilmesi ve Ödenmesi ile Kesin Teminatların İadesi Hakkında Yönetmelik adı altında 08.04.1989 gün ve 20133 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır¹³².

İhale mevzuatı gereği, kural olarak ihaleye katılanlar ihaleye katılabilme ön şartlarından biri olarak önce geçici teminat, ihaleyi aldıklarında da ihale makamına belli bir miktar kesin teminat yatırılır. Kesin teminat oranı ihale bedelinin %6 sıdır¹³³.

İşte ihaleyi alanların, ihale makamına yatırdıkları, bu kesin teminatlarını geri iade alabilmeleri için, Sosyal Sigortalar Kurumundan “İlişiksizlik Belgesi” alıp ihale makamına vermeleri gerekir¹³⁴.

İhaleyi alan işverenlerin Kurumdan ilişiksizlik belgesi alabilmeleri için bu işle ilgili, Kuruma prim ve gecikme zammı borçlarının olmaması gerektiği “**Sigorta Primlerinin Hakedişlerden Mahsup Edilmesi ve Ödenmesi ile Kesin Teminatların İadesi Hakkında Yönetmelik**” te açıkça belirtilmiştir.

Sosyal Sigortalar Kurumu ihaleli işlerde maliyet hesaplamasını, Katma Değer Vergisi (KDV) hariç kesin hakediş bedeli üzerinden yapmaktadır. Buradaki hakediş bedeli ihaleli işle ilgili, işi alana ödenen KDV hariç toplam hakediş tutarı asgari işçilik oranının uygulanmasında baz alınacak tutardır. Asgari işçilik oranı ise, ihale konusu işle ilgili tebliğde belirtilen asgari işçilik oranına, SSIY belirtilen %25 indirim oranı uygulanarak bulunacaktır. Örneğin; ihale konusu iş: Kargir köprü inşaatı ise tebliğde bu işle ilgili asgari işçilik oranı %18 olarak belirtilmiştir. Bu %18

sayılı Kanununun 83. maddesi.

¹³¹5198 Sayılı Kanununun 12.maddesi ile değiştirilen ve 06.07.2004 tarihinden geçerli olmak üzere, 506 sayılı kanununun 83. maddesi.

¹³²ÖZKAN/TEZEL s.54

¹³³04.03.2009 Tarih ve 27159 sayılı Resmi gaetede yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği madde 56/2

¹³⁴10.11.2004 Tarih ve B.13.2.SSK.5.01.08.00/VII-0317845644 Sayılı 16-323.Ek SSK Genelgesi

oranına %25 eksiltme uygulanarak bulunan yeni oran uygulanacaktır. Bu durumda toplam SPEK'e esas olmak üzere uygulanacak asgari işçilik oranı $18 - (18 \text{ in } \%25 \text{ i}) = 13,5$ olacaktır. Bu işlemin formülü ise: Hakediş bedeli x işçilik oranı %25 eksiği¹³⁵ dir.

Diğer taraftan özellikle iş hizmet işi veya ihaleyi yapan(işi veren) makam ile ihaleyi alan işveren arasında imzalanan tip sözleşmede çalıştırılacak işçi sayısı ve/veya gün belirtilmiş ise bu durumda, Kurumca sözleşmeye uyulup uyulmadığı araştırılır. Sözleşmeye uygun belgeler verilmemiş veya eksik verilmiş ise bu durumda bu belgeler Kurumca resen düzenlenir.

İhale konusu işle ilgili asgari işçilik oranı daha önceden belirlenmemiş veya ihale makamınca işe alana kısmen malzeme verilmesi durumunda, asgari işçilik oranının değişmesi söz konusu olabileceğinden¹³⁶ 4958 sayılı Yasadan önce; işin hakediş raporu ve ilgili diğer belgeleri Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü Sigorta Primleri Tahsilat Daire Başkanlığına gönderilir ve alınan cevaba göre işçilik oranı uygulanırken, 4958 sayılı Yasa ile 06.08.2003 tarihinden itibaren bu oranı belirleme yetkisi Asgari İşçilik Tespit Komisyonuna verilmiştir. Dolayısı ile 06.08.2003 tarihinden itibaren asgari işçilik oranı belli olmayan işlerde veya ihale makamınca işi alana kısmen malzeme verilmesi durumunda hakediş raporu ve ilgili diğer belgeleri Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğüne, Asgari İşçilik Tespit Komisyonuna intikal ettirilmek üzere gönderilir. Asgari İşçilik Tespit Komisyonun belirlediği bu oran uygulanır¹³⁷.

İhaleli iş birden fazla işkolunu içeriyorsa, her bir işin ağırlığı ve tebliğdeki asgari işçilik oranları ayrı ayrı dikkate alınarak hesaplama yapılır¹³⁸.

¹³⁵Yaşar KIZILKUM, Muhasebecinin El kitabı, Genişletilmiş 4.b.,Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul 1999, s.284

¹³⁶KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.317

¹³⁷29.03.2005 Tarih ve 25770 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 16-17

¹³⁸29.03.2005 Tarih ve 25770 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 14/m

Yukarıda ki esaslar dahilinde Kurum ünitesince yapılan inceleme sonucunda , asgari işçilik tutarının üzerinde bir işçilik bildirilmiş ve aynı zamanda Kuruma prim ve gecikme zammı borcu yoksa bu durumda işverene ihale makamındaki teminatını çözdürerek geri iadesini almak üzere borcu yoktur yazısı verilir.

Kurum ünitesince yapılan bu inceleme neticesinde, fark işçilik tespit edilirse bu fark işçilik, işin bittiği son aya Kurumca resen tahakkuk ettirilerek işverene gecikme cezası ile birlikte tahsil edilmek üzere tebliğ edilir. İşveren bu borcu öderse ilişiksizlik belgesini alır. İşveren bu borcu süresi içerisinde ödemez ise dosya müfettiş incelemesine sevk edilir.

İhale konusu iş, iş ortaklığı veya konsorsiyum olarak yüklenilmiş olması durumunda; Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliğın 5. maddesi e fıkrası; “e) Kanununun 83 üçüncü maddesine göre ihale suretiyle yapılan işlerin konsorsiyum şeklinde üstlenilmesi halinde, konsorsiyumu oluşturan üstlenicilerin her birine müstakilen istihkak ödenmesi ve bu üstleniciler tarafından idareye ayrı ayrı teminat verilmiş olması kaydıyla üstlenicilerin her birine verecekleri işyeri bildirgelerine istinaden Kurumca ayrı ayrı sicil numarası verilebilir.” ayrı ayrı dosya verilmesi halinde ise bu dosyalar birbirinden bağımsız işlem görür¹³⁹.

İhale konusu iş, iş ortaklığı olarak yüklenilmiş ise böyle bir durumda, konsorsiyumda olduğu gibi ayrı ayrı dosya açılmasının imkanı yoktur, iş ortaklığı adına tek dosya açılır.

2.6 MÜFETTİŞ İNCELEMESİ

Kurum müfettişleri asgari işçilik ile ilgili inceleme yetkilerini doğrudan 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Yasasından almaktadırlar¹⁴⁰. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu 130. maddesindeki ise yetki değil, 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun 9/B maddesi ile verilmiş olan yetkinin kullanılma “**usul ve**

¹³⁹16.01.2004 Rarih ve 25348 sayılı resmi gazetede yayınlanan ve 01.05.2004 tarihi itibarı ile yürürlüğe giren, SSIY madde 5/e

¹⁴⁰Bekir GEÇER, Asgari İşçilik İncelemesinde SSK Sigorta Müfettişi Yetkisinin Hukuki Dayanakları, Yaklaşım Yayınları, e-yaklaşım Mart 2004, sayı 8.

esaslarını” ortaya koymaktadır¹⁴¹.

Müfettişler asgari işçilik incelemesine başlamadan önce; incelemeye konu olan işin niteliği, emsal işletmeler, meslek ve kamu kuruluşlarının görüşleri, işyerinin büyüklüğü ve işyerinde kullanılan teknolojiler hakkında bilgi edinerek bir ön değerlendirme yapar¹⁴².

Daha sonra varsa diğer hususları dikkate alarak, asgari işçilik tespit yöntemini belirler ve asgari işçilik hesaplamasına geçer. Bu inceleme ya oransal olur, ya da faturalı inceleme, yani işveren ilgili iş için malzemeli işçilik, salt işçilik ödemesi yapmış ve karşılığında fatura almış ise bu durumda faturalı inceleme söz konusu olur. İşçilik içeren faturalara ilişkin yapılan karşı incelemeler sırasında, faturanın gerçeği yansıttığı, diğer bir ifade ile faturada belirtilen işin faturayı düzenleyen gerçek veya tüzel kişi tarafından yapıldığı ve faturada belirtilen tutarın işveren tarafından işi yapan işletmeye ödendiği, işyeri kayıtlarına usulüne uygun olarak kaydedildiği anlaşılan (Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesi kapsamında sahteliği ispatlanamayan) faturaların işçilik içermesi durumunda yapılan asgari işçilik incelemesinde dikkate alınması gerekmektedir¹⁴³.

Müfettiş incelemesi özünde dosya memurunun incelemesine benzer ancak müfettiş geniş yetkilerle donatıldığı için, müfettişler genelge ve tebliğ eklerinde yer alan asgari işçilik oranlarına uymak zorunda değildirler. Yukarıdaki usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirme sonucu tebliğ veya genelge eklerindeki asgari işçilik oranlarından, farklı bir oran belirlerlerse bu oranı uygularlar. Eğer müfettiş farklı bir oran belirlemedi tebliğ ve genelge ekindeki oranı baz aldı ise bu defa tebliğde belirtilen %25 eksik uygulama yapmadan doğrudan o oranı dikkate alacaktır. Yani müfettiş incelemesine giden bir dosya asgari işçilik incelemesinde toplam SPEK tutarı belirlenirken tebliğde belirtilen %25 indirimli orandan faydalanamayacaktır¹⁴⁴.

¹⁴¹ Celal TOZAN, “Asgari İşçilik Tespiti Uygulamasında Sigorta Müfettişlerinin Yetkisi”, Yaklaşım, Sayı: 134, Şubat 2004, s.227

¹⁴² ÖZKAN/TEZEL, s.84-85

¹⁴³ Harun ORDU, Asgari İşçilik İncelemeleri Işığında İşçilik İçeren Faturalar, e-Yaklaşım Dergisi, Haziran 2006 Sayı 162, Erişim adresi: http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2006068127.htm (23.10.2009)

¹⁴⁴ KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.221

Oransal incelemede dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise 01.05.2004 tarihidir. 01.05.2004 tarihi, inşaat iki yıldan fazla sürmüş ise inşaat birim m2 maliyeti açısından önem arz etmektedir. iki yıldan fazla süren inşaatlarda 01.05.2004 tarihinden önce son yıl hariç aritmetik ortalama alınırken 01.05.2004 tarihinden sonra biten iki yıldan fazla sürmüş inşaatlarda bittiği yıldan bir önceki yılın birim m2 maliyeti baz alınarak toplam maliyet bulunacaktır¹⁴⁵.

Eğer işveren inceleme konusu işle ilgili, malzemeli işçilik ya da salt işçilik faturası almış ise bu defa faturalı inceleme söz konusudur. Malzemeli işçilik ile salt işçilik faturası aynı işleme tabi değildir, farklılık arz ederler. Malzemeli işçilik faturasında malzeme ve işçilik ayrı ayrı belirtilmiş dahi olsa KDV hariç fatura toplam tutarı, özel inşaatlar için yaklaşık maliyet tutarından veya ihaleli işler için ise toplam hakediş tutarından düşülecektir. Eğer fatura salt işçilik ise bu defa KDV hariç toplam fatura tutarı doğrudan asgari işçilik tutarından düşülecektir¹⁴⁶.

Faturalı işçilik uygulamasında, uygulamada karşımıza çıkan sorunlardan biri şudur: İş bittikten sonra düzenlenen faturaların asgari işçilik hesaplamasında dikkate alınıp alınmayacağıdır. Bu konuda farklı görüşler olmakla beraber yaygın görüş şudur: Faturanın, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren, kanunda belirtilen azami on gün içinde düzenleneceği hükmüne aykırı olarak düzenlenerek cari yıl yasal defter ve belgelerine kaydedilmiş olan faturaların çeşitli şekillerde (karşı inceleme yapılması, mahkeme ilamı, Vergi Dairesi yazısı) sahte olduğu tespit edilmedikçe asgari işçilik uygulamasında dikkate alınması gerekmektedir.¹⁴⁷ Burada adı geçen kanun 213 sayılı Vergi Usul Kanunudur. Fatura düzenlenmesindeki azami on günlük yasal süre ise 213 sayılı Kanunun 231. maddesinin 5. fıkrasındaki hükümdür ki bu on günlük süre; 5035 Sayılı Kanunun 48/1-b maddesiyle yapılan değişiklik ile 02.01.2004 tarihinden itibaren yedi gün olarak değiştirilmiştir¹⁴⁸.

Kurum müfettişlerine verilen bu yetkiler ve yapılan düzenlemeler ile

¹⁴⁵ÖZKAN/TEZEL, s.101 vd.

¹⁴⁶KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.222

¹⁴⁷ÖZKAN/TEZEL, s.111

¹⁴⁸Geniş bilgi için, VUK madde 231' e bkz.

sigortasız işçi çalıştırma¹⁴⁹, SPEK ve çalışılan gün sayılarının eksik gösterilmesi gibi konularda daha etkili bir denetim gerçekleştirilmesi bakımından müfettiş yetkileri artırılmış ve müfettişlere Kurum dışı inceleme yetkisi de verilmiştir¹⁵⁰. Ancak yapılacak denetimler, herşeyden önce müfettiş sayısına bağlıdır¹⁵¹.

2.7 506 SAYILI KANUN'DA SMMM VE YMM LERİN İNCELEME YETKİSİ

506 sayılı Kanunda, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerce yapılan inceleme özünde Kurum dışı yapılan incelemedir. Arz ettiği özellik bakımından 506 sayılı Kanunda bu kurum dışı inceleme yetkisi iki döneme ayırmak isabetli olacaktır. Bu dönem 4958 sayılı yasanın yürürlük tarihi olan 06.08.2003 tarihi öncesi ve sonrası dönemdir.

SMMM ve YMM'lere 06.08.2003 öncesi verilen yetki tebliğ ile verilmiş olmasına karşın, 06.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4958 sayılı Yasa 49. maddesi ile, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 130. maddesine eklediği bir fıkra ile kayıt ve belgeleri inceleme yetkisini vermiştir.

2.7.1 06.08.2003 Tarihinden Önceki Uyguluma

02.07.1994 Tarih ve 21978 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, Sigorta Primleri Takip ve Tahsilatıyla ilgili 5 sıra no'lu tebliğ ile SMMM ve YMM'lere, ihaleli işlerde ve özel bina inşaatlarında inceleme yetkisi verilmiştir¹⁵².

İlgili 5 no'lu tebliğin II -KURUM DIŞI İNCELEME başlığı altında bu uygulama yetkisini ;

“Kurumdan İlişiksizlik Belgesi alması gereken işverenler veya araçlar (taşeronlar) bundan böyle isterlerse işyeri kayıtlarını (3568 sayılı Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebeci Mali

¹⁴⁹Ali Nazım SÖZER, Sosyal Sigortalar Açısından Yargıtay'ın 1995 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Seminer, İstanbul 1997, s.204

¹⁵⁰Sakıp ŞEKER, İnşaat İşlerinde İşçilik Oranları ve Bu Oranların Vergi İncelemelerinde kullanılabilirliği, Vergi sorunları D., 1995/83, s.41

¹⁵¹Kemal KILIÇDAROĞLU, Röportaj, İntes İşveren D., 1996/35, s.19

¹⁵²02.07.1994 Tarih ve 21996 Sayılı resmi gazetede Yayınlanmıştır.

Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun 2. ve 12. maddeleri ile bu Kanuna dayanılarak çıkarılmış bulunan ve 03.01.1990 tarih ve 20391 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 18. ve 19. maddeleri uyarınca Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere ve Yeminli Mali Müşavirlere incelettirebileceklerdir. Ancak ilişiksizlik belgesi alınacak işin tutarının 50 milyar lirayı aşması ve incelemenin meslek mensuplarınca yapılmasının istenmesi halinde, rapor mutlaka Yeminli Mali Müşavirlerce düzenlenecektir.”

Şeklinde düzenlemiştir. Burada SMMM'lerin yetkisini 50 milyar lira ile sınırlarken YMM lere bir yetki sınırlaması getirilmemiştir.

Bu inceleme Kurum açısından nihai bir inceleme olmadığı açıktır. SMMM ve YMM'lerin inceledikleri işyerleri ile ilgili kayıtların daha sonra sigorta müfettişlerince tekrar incelenmeyeceği diye bir kural yoktur¹⁵³. Kurum gerek gördüğünde SMMM ve YMM'lerin yaptığı incelemeyi ayrıca Kurum müfettişlerine dilediği zaman incelettirme serbestisine sahiptir.

Kurumun bakış açısına göre, SMMM ve YMM'lerin yaptıkları bu incelemelerde amaç; yapılan iş ile bu işin yürütümü için gösterilen işçilik miktarının uyumlu olup olmadığının saptanmasıdır. Dolayısı ile incelemeyi yapan SMMM veya YMM'nin bakış açısı bu olacaktır¹⁵⁴.

Ancak 02.07.1994 tarihinde SMMM ve YMM'lere verilen bu yetki, Danıştay da açılan bir dava üzerine, Danıştay bu yetkiyi durdurma kararı almış ve Danıştay'ın bu durdurma kararı üzerine Sosyal Sigortalar Kurumu 08.03.1995 tarihinde 16/106 sayılı ek genelge ile SMMM ve YMM lere verdiği bu inceleme yetkisini durdurmuştur¹⁵⁵.

Danıştay 10. Dairesi yaklaşık iki yıl sonra 04.02.1997 gün 1994/5335 esas ve 1997/227 sayılı kararı ile SMMM ve YMM'lerin yetkisinin iptali için açılan davayı reddetmiştir. Danıştay'ın davayı reddetmesi üzerine bu kez Sosyal Sigortalar Kurumu 01.05.1998 tarihinde 16/161 ek genelge ile SMMM ve YMM'lere inceleme yetkisini

¹⁵³ÖZKAN/TEZEL, s.117

¹⁵⁴Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

¹⁵⁵Yakup SÜNGÜ, “Asgari İşçilik Uygulaması Kavramlar, Tarihçe ve Mevzuat” seminer notları, www.asmmmo.org.tr/docs/asgari-iscilik-uygulamalari.ppt (erişim: 18.08.2009)

tekrar vermiştir¹⁵⁶.

Bu defa Danıştay 10. dairesinin verdiği karar temyiz edilmiş ve temyiz davası Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunda 02.07.1999 tarih, 1997/455 Esas ve 1999/817 karar numarası ile Danıştay 10. Dairesinin 04.02.1997 gün 1994/5335 esas ve 1997/227 sayılı kararını bozmuştur. Bunun üzerine Danıştay 10. Dairesi davayı yeniden ele almış ve 28.03.2001 tarihinde, davayı kesin sonuca bağlamış, SMMM ve YMM'lere verilen bu inceleme yetkisinin hukuki dayanağı olmadığı gerekçesi ile yetkinin iptaline karar vermiştir¹⁵⁷.

Danıştay 10. Dairesinin 28.03.2001 tarih, 2000/2787 esas ve 2001/1185 karar sayılı son kararı üzerine, Sosyal Sigortalar Kurumu 15.11.2002 tarihinde 16/277 Ek sayılı genelge yayınlamak SMMM ve YMM lerin inceleme yapma yetkisine son vermiş ve daha önce yayınlanan, SMMM ve YMM'lere inceleme yetkisi veren 5 ve 10 Seri no'lu Sigorta Primleri Takip ve Tahsilatı Genel Tebliğlerini yürürlükten kaldırmıştır.

Özetle 06.08.2003 tarihinden önce SMMM ve YMM'lerin sağlıklı ve performanslı bir inceleme yetkisi ile inceleme yapıp rapor düzenlemiş olmalarından bahsetmek zordur.

SMMM ve YMM'lere verilen inceleme yetkisinin seyrini şu şekilde özetlemek mümkündür;

02.07.1994 tarih 21978 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5 sıra no'lu tebliğ ile SMMM ve YMM'lere inceleme yapma yetkisi verilmiş,

08.03.1995 tarihinde 16/106 Ek sayılı genelge ile bu yetki durdurulmuş,
01.05.1998 tarihinde 16/161 Ek sayılı genelge ile bu yetki tekrar verilmiş,
15.11.2002 tarih 16/277 Ek sayılı genelge ile bu yetkiye son verilmiştir¹⁵⁸.

¹⁵⁶Geniş Bilgi için 01.05.1998 Tarihli 16/161 Ek Sayılı SSK Genelgesine bkz.

¹⁵⁷Geniş bilgi için bkz. : Danıştay 10. dairesi 2000/2787 E. 2001/1185 K. nolu Kararı

¹⁵⁸Yakup SÜNGÜ, “Asgari İşçilik Uygulaması Kavramlar, Tarihçe ve Mevzuat” seminer notları,

2.7.2 06.08.2003 Tarihinden Sonraki Uygulamaya

SMMM ve YMM'lerin inceleme yapmaları ilk defa 4958 sayılı Kanun ile 06.08.2003 tarihinde hukuku temele dayandırılmıştır. Bu tarihten önce bir kaos içinde olan SMMM ve YMM inceleme yetkisi, 4958 sayılı Kanunun 49.maddesi ile 506 sayılı Kanunun 130.maddesine eklenen bir fıkra ile SMMM ve YMM'lere ihaleli işler ve özel bina inşaatları ile ilgili işyerlerinde, iş yeri kayıtlarını inceleme ve rapor düzenleme yetkisi verilmiştir. 4958 sayılı Yasa ile 506 sayılı Yasanın 130.maddesinin sonuna eklenen fıkra;

*“ İhaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri işverenlerine, Kuruma prim borçlarının bulunmadığını gösteren ilişiksizlik belgesinin verilmesinde, 1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanuna göre yetki verilmiş serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler tarafından iş yeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda Kuruma bildirildiği tespit edilen işçilik tutarlarının uygunluğu, Kurumun denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, esas alınabilir. Şu kadar ki, usul ve esasları Kurumca belirlenmiş hesaplama yöntemine uygun olarak serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirce düzenlenen rapor ile Kuruma yeterli işçilik bildirilmediği anlaşılan iş yeri ve işverenlerinin tespit edilen fark işçilik tutarı üzerinden hesaplanacak prim ve gecikme zammı tutarının bu Kanunun 140'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri uyarınca verilecek idarî para cezaları ile birlikte ödemeleri kaydıyla ilişiksizlik belgesi verilebilir. Kurumca belirlenen usul ve esaslara aykırı hareket ederek, Kurum zararına sebebiyet verdiği anlaşılan meslek mensuplarınınca düzenlenen raporlar dikkate alınmaz ve bunların daha sonra düzenleyecekleri raporlar hiçbir zaman Kurumca işleme konulmaz. Gerçeğe aykırı rapor düzenleyen meslek mensupları hakkında Kurumun genel hükümlerine göre takip hakkı saklıdır. Bu fıkranın uygulanmasıyla ilgili esas ve usuller Kurumca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”*¹⁵⁹ şeklindedir.

Yukarıdaki Kanun maddesine dayanılarak yürürlüğe giren **“Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”**¹⁶⁰ ise; 506 sayılı Kanunun 130 maddesinin SMMM ve YMM'lere verdiği inceleme ve rapor düzenleme yetkisini etraflıca açıklamıştır.

Bu yönetmelikte ihale konusu işlerde ve gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılan özel bina inşaatı işyerlerinde, SMMM ve YMM'lerin, inceleme yapmaları ve rapor düzenlemelerinin esasları açıklanmıştır. Dolayısı ile bu yönetmelikle meslek mensuplarının SSK'da inceleme ve rapor düzenlemelerine 29.09.2005 tarihinden

www.asmmo.org.tr/docs/asgari-iscilik-uygulamalari.ppt (erişim: 18.08.2009)

¹⁵⁹4958 Sayılı Kanunun 49.maddesi ile 506 Sayılı Kanunun 130.maddesinin sonuna eklenen ve 06.08.2003 tarihinden itibaren geçerli fıkra.

¹⁶⁰14.07.2004 Tarih ve 25522 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

itibaren fiilen başlanmış olmaktadır¹⁶¹.

Aynı yönetmelikte SMMM ve YMM'lerce düzenlenecek rapor üzerine yapılacak işlemler, rapor düzenlenmeyecek işyerleri, rapor düzenleme sınırı, rapor düzenleme şekli meslek mensuplarının eğitimi, rapor düzenlenmeyecek haller detaylıca açıklanmıştır.

Ayrıca SMMM ve YMM'lerin düzenleyecekleri rapordan doğan sorumlulukları;

“Meslek mensupları, gerçeğe aykırı rapor düzenleyerek Kurum zararına sebebiyet verdikleri takdirde, oluşan Kurum zararından işveren ile birlikte ve müteselsilen sorumludurlar. Bu durumda ilgililer hakkında ayrıca genel hükümlere göre işlem yapılır.

Düzenledikleri rapor ile Kurum zararına sebebiyet verdiği Kurumca tespit edilen meslek mensuplarınca daha sonra düzenlenen raporlar da işleme konulmaz.

Şirket halinde çalışılması halinde, düzenlenecek raporlardan doğacak cezai ve mali sorumluluk raporu düzenleyen meslek mensubuna aittir.”¹⁶² şeklinde açıklanmıştır.

Ancak bu yetki uygulamada yaygınlaşmamıştır. Kanaatimce SMMM ve YMM'lerin bu yetkiyi kullanmamalarının iki temel sebebi vardır.

Bunlardan Birincisi: İşverenin veya aracının defter ve belgelerini düzenleyen bir SMMM ve YMM bu işveren veya aracı ile ilgili inceleme yapıp rapor düzenleyemez, işveren ve aracı ile SMMM veya YMM arasında boşanmış dahi olsalar 3.dereceye kadar kan ve sıhri hısımlık varsa bu işyeri ile ilgili inceleme yapıp rapor düzenleyemez. Bu yasağı uygulama alanına koyduğunuzda, bir SMMM yi düşünün kendi düzenlediği defter ve belgeleri alacak bir başka SMMM ye götürüp inceleyecek ve rapor düzenleyecek, hem maliyet hem de zaman açısından oldukça kârlu bir iş olacak. Oysa diğer taraftan Kuruma bir dilekçe ile başvurması

¹⁶¹ Mahmut ÇOLAK, Asgari işçilik Miktarının Meslek Mensuplarınca Tespitinde İnceleme Raporunda Bulunması Gerekli Bilgi/Belgeler, Sorunlar ve Çözüm önerileri, Yaklaşım Dergisi, Ocak 2006, Sayı 157, E: http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2006017622.htm , (ET.23.10.2009)

¹⁶² Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

yeterlidir.

İkinci neden ise: SMMM ve YMM yaptığı inceleme sonucu düzenlediği rapordan bire bir işveren ile müteselsil sorumlu olmasıdır. Oysa dosya memuru veya müfettiş raporunda hata yaparsa düzeltilerek varsa Kurum zararı işverenden tahsil edilmektedir. SMMM veya YMM incelemesinde ise durum çok farklıdır. SMMM ve YMM düzenledikleri rapordan Kuruma karşı işveren ile birebir müteselsilen sorumludur.

İşte bu iki neden çok istisnai özel durumlar haricinde SMMM ve YMM'lerin yaygın inceleme yapmasına ve rapor düzenlemesine engel teşkil etmiştir.

Bir başka görüşe göre ise; asgari işçilik bildirimini açısından işyeri kayıtlarının incelenmesi yetkisi verilmesine rağmen aradan geçen iki yılı aşan bir sürede SMMM ve YMM'lere fiilen inceleme yaptırılmamaktadır. Mali müşavirleri yanına alan bir SSK yönetimi başarılı olabilir. Bu nedenle bu haksız uygulama ve keyfi tutum bir an önce sonlandırılarak, 4958 sayılı yasa ile verilen meslek mensuplarının asgari işçilik bildirimini yönünden işyeri kayıt ve belgelerinin incelenmesi yetkisi uygulamaya konulmalıdır¹⁶³.

Hangi hallerde meslek mensubuna rapor düzenletmek işverene lehine olacaktır yönünden değerlendirildiğinde, işçilik faturaları, ihaleli işlerde istihkak bedelinin, özel inşaatlarda ise maliyet bedelinin %25'inden daha fazla ise bu durumda SMMM veya YMM'lere rapor düzenlettirmesi daha uygun olacaktır¹⁶⁴.

¹⁶³İbrahim İŞIKLI, Mali Müşavirlerin asgari İşçilik İncelemesinde İnce Hesaplar, <http://www.dunyagazetesi.com.tr/haberArsiv.asp?id=230276> (ET: 13.07.2009)

¹⁶⁴Ömer TEKİN, Özel İnşaat ve İhaleli İşlerde Asgari İşçilik Bildirimi, http://www.tekinymm.com/makale/omer_tekin_asg_iscilik.htm , (ET:08.07.2009)

III.BÖLÜM

5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU KAPSAMINDA ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMALARI

3.1 YASAL SINIRLAR

5510 Sayılı Yasa¹⁶⁵ ile sosyal güvenlikte reforma gidilmiş, daha önce ayrı ayrı birer kurum olarak işleyen Emekli Sandığı (memurların sosyal güvenliği), Sosyal Sigortalar (işçilerin sosyal güvenliği) ve Bağ-Kur (kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanların sosyal güvenliği) birleştirilmiş 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile tek çatı altında toplanmıştır. Dolayısı ile sadece geçiş dönemi için geçici maddeler ile yeni yönetmelikler, tebliğ ve genelgeler yürürlüğe konuluncaya dek , 506 sayılı Kanunun 5510 sayılı Kanuna aykırı olmayan işlemleri uygulanmaya devam edecektir. Bunun dışında 506 sayılı Kanun (506 sayılı yasa ile bazı kazanılmış müteşep haklar hariç) 01.10.2008 tarihi itibarı ile tamamen yürürlükten kaldırılmış ve bunun yerini 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu almıştır.

5510 sayılı Yasa ile yapılan sosyal güvenlik reformuna genel olarak baktığımızda, eksikleri olmakla birlikte geç kalınmış olduğunu görürüz. Günümüzde sosyal güvenlik gerek uluslar arası sözleşmelerde gerekse ulusal anayasalarda garanti altına alınmış bir insan hakkı¹⁶⁶ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal sigortalarda reformun temelinde, kişilerden sisteme daha fazla katkı yapılacak bir modelin uygulamaya konulması esası vardır¹⁶⁷

¹⁶⁵ 16.06.2006 Tarih ve 26200 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

¹⁶⁶ İstanbul Ticaret Odası, Bireysel Emeklilik, Y.No:2006/21, İstanbul-2006, s.25

¹⁶⁷ Nadir ÖZBEK, Cumhuriyet Türkiyesinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar, Altan Basımevi,

Diğer bir ifade ile 5510 sayılı Kanunda asgari işçilik uygulamasının yasal dayanağını, 5510 sayılı Kanun ve bu kanuna bağlı tüzük ve yönetmelikler ile, kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasına yönelik yayınlanan tebliğ ve genelgeler oluşturmaktadır.

3.1.1 Kanunlar

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 31.05.2006 tarihinde kabul edilmiş, 16.06.2006 tarihinde 26200 sayılı Resmi Gazetede 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yayımlanmıştır. Cumhurbaşkanı yasayı iptali için Anayasa Mahkemesine göndermiş, Anayasa Mahkemesi ise yasanın yürürlük tarihinden önce yürütmeyi durdurma kararı almış ardından bazı maddelerini iptal etmiştir¹⁶⁸. Bunun üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) yasanın yürürlük tarihini bir yıl ertelemiştir¹⁶⁹. Yeni düzenlemeler 01.01.2008 tarihine yetişmeyince bu defa TBMM 5724 sayılı Kanun ile yürürlük tarihini 01.06.2008 olarak değiştirmiştir¹⁷⁰. Son olarak TBMM 08.05.2008 tarihinde 5754 sayılı Kanun¹⁷¹ ile yeni düzenlemeler yapmış bu düzenleme ile bazı maddelerin yürürlük tarihi yeniden uzatılmış, ve bu uzatmadan sonra; bazı maddeleri 01.01.2008 den, bazı maddelerin 30.04.2008, bazı maddeleri 01.07.2008 ve bazı maddelerinin ise 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sonuç olarak 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 01.10.2008 tarihinden itibaren tüm maddeleri ile yürürlüğe girmiştir. 5510 sayılı Kanun ile asgari işçilik uygulaması 506 sayılı Kanun metnindeki lafızlar biraz daha açılarak uygulamada tereddüt doğurmayacak hukuki bir yapıya kavuşturulmuştur.

İstanbul-2006, s.345

¹⁶⁸Anayasa Mahkemesi Kararı için bkz; Anayasa Mahkemesi 2006/111 E, 2006/112 K, 30.12.2006 Tarih ve 26392 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁶⁹5510 sayılı yasanın 01.01.2007 olan yürürlük tarihini 01.01.2008 olarak erteleyen 5655 sayılı Kanun 20.05.2007 Tarih ve 26527 sayılı resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁷⁰ 5724 sayılı kanun 28.12.2007 Tarih ve 26740 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹⁷¹ 5754 sayılı kanun 08.05.2008 Tarih ve 26870 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

5510 sayılı Kanunda asgari işçilik uygulamasını düzenleyen maddeler:

“MADDE 59- (5510 sayılı Kanununun 108/d maddesine göre, 1.10.2008 tarihinden geçerli olmak üzere)¹⁷² Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin işlemlerin denetimi, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları eliyle yürütülür. Askeri işyerlerine ait sigorta işlemlerinin denetim ve kontrolü, askeri iş müfettişleri tarafından da yapılabilir.

Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarının görevleri sırasında tespit ettikleri Kurum alacağını doğuran olay ve bu olaya ilişkin işlemler, yemin hariç her türlü delile dayandırılabilir. Bunlar tarafından düzenlenen tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir. İşverenler ve sigortalılar ile işyeri sahipleri, tasfiye ve iflâs idaresinin memurları, işle ilgili gerçek ve tüzel kişiler, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarına bilgi verilmek üzere çağrıldıkları zaman gelmek, gerekli olan defter, belge ve delilleri getirip göstermek ve vermek, görevlerini yapmak için her türlü kolaylığı sağlamak ve bu yoldaki isteklerini geciktirmeksizin yerine getirmekle yükümlüdürler. Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları görevlerini yaparken, tüm kamu görevlileri gerekli kolaylığı gösterir ve yardımcı olurlar.

Bu Kanunun uygulanması bakımından, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları, 4857 sayılı İş Kanununda belirtilen denetim, teftiş ve kontrol yetkisini de haizdir.

İhaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri işverenlerine, Kuruma prim borçlarının bulunmadığını gösteren ilişiksizlik belgesinin verilmesinde, 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yetki verilmiş serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler tarafından işyeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda Kuruma bildirildiği tespit edilen işçilik tutarlarının uygunluğu, Kurumun denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, esas alınabilir.

Usul ve esasları Kurumca belirlenmiş hesaplama yöntemine uygun olarak serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerce düzenlenen rapor ile Kuruma yeterli işçilik bildirilmediği anlaşılan işyeri ve işverenlerinin, tespit edilen fark işçilik tutarı üzerinden hesaplanacak prim, gecikme cezası ve gecikme zammı tutarını 102'nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendi ile (e) bendinin (4) numaralı alt bendi uyarınca verilecek idari para cezaları ile birlikte ödemeleri kaydıyla ilişiksizlik belgesi verilebilir.

Kurumca belirlenen usul ve esaslara aykırı hareket ederek Kurum zararına sebebiyet verdiği anlaşılan serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler tarafından düzenlenen raporlar dikkate alınmaz ve bunların daha sonra düzenleyecekleri raporlar Kurumca işleme konulmaz. Gerçeğe aykırı rapor düzenleyen serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler, Kurumun bu nedenle uğradığı zarardan işverenle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olup, bunlar hakkında, genel hükümlere göre Kurumun takip hakkı saklıdır. Meslek mensupları, işverenlerin devamlı işyerlerinin sigortalıları ile yaptıkları işler ile Kurumda tescil edilmemiş veya tescil edilmiş olmakla birlikte işçilik bildiriminde bulunulmamış olan yukarıdaki işler hakkında inceleme yapamazlar.

Kamu idarelerinin (5754 sayılı Kanununun 65/h maddesiyle değişen ibare)¹⁷³ denetim elemanları, kendi mevzuatı gereğince işyerlerinde yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında, çalıştırılanların sigortalı olup olmadığını da tespit ederek, sigortasız çalıştırılanları Kuruma bildirmek zorundadır. Bu kurumlar ayrıca kendi mevzuatları gereğince yaptıkları inceleme ve tespitler sırasında bu Kanuna göre sigortalı sayılanların prime esas kazançlarının veya sigortalı gün sayılarının eksik bildirilmesi sonucunu doğuran tespitlerini de en geç bir ay içinde Kuruma bildirirler. Kurum bu bildirimleri esas almak üzere gerekli yasal işlemi yapar. İlgililerin itiraz hakları saklıdır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

¹⁷²Maddenin Yürürlük Tarihini, 01.10.2008 olarak değiştiren 5754 sayılı Kanunun 74.maddesidir.

¹⁷³5754 Sayılı Kanun 08.05.2008 Tarih ve 26870 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Kanun bu madde ile Kurumun denetleme ve kontrol yetkisini düzenlemiş ve yine SMMM ve YMM lerin inceleme yapma yetki ve sorumluluklarını bu madde ile vermiştir.

“MADDE 85- (5510 sayılı Kanununun 108/d maddesine göre, 1.10.2008 tarihinden geçerli olmak üzere) İşverenin, işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu tespit halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı; yapılan işin niteliği, kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak tespit edilir. Söz konusu tespitler, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır.

Kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar (5754 sayılı Kanununun 49'uncu maddesiyle eklenen ibare)¹⁷⁴ kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan işlerden ve özel nitelikteki inşaat işlerinden dolayı bu işleri yapan işveren tarafından yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığı Kurumca araştırılır. Bu araştırma sonucunda yeterli işçiliğin bildirilmemiş olduğu anlaşılırsa, eksik bildirilen işçilik tutarı üzerinden hesaplanan prim tutarı, 89'uncu madde gereği hesaplanacak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte bir ay içinde ödenmek üzere işverene tebliğ edilir. Tebliğ edilen prim ve gecikme cezası ve gecikme zammının ödendiği veya ödeneceğinin işveren tarafından yazılı olarak taahhüt edilmesi halinde borç kesinleşir. Kuruma verilecek taahhütnamede üstlenilen ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, işveren hakkında 88'inci ve 89'uncu maddeler uyarınca işlem yapılır. Tebliğ edilen prim ve gecikme cezası ve gecikme zammının ödenmemesi, taahhütname verilmemesi veya Kurumca işyerinin denetlenmesine gerek görülmesi durumunda Kurumca inceleme yapılır.

Bu maddenin birinci ve ikinci fıkrasında belirtilen usüllerle Kuruma bildirilmediği tespit edilen asgari işçilik tutarı üzerinden Kurumca re'sen tahakkuk ettirilen sigorta primleri, 88'inci ve 89'uncu maddeler dikkate alınarak işverene tebliğ edilir. İşveren, tebliğ edilen prim borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Kuruma itiraz edebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazın reddi halinde işveren, kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yetkili iş mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvurulması, prim borcunun takip ve tahsilini durdurmaz.

Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca, Kuruma asgari işçilik tutarının bildirilmediği tespit edilen işyerleri hakkında ayrıca 102'nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendi ile (e) bendinin (4) numaralı alt bendi uyarınca idari para cezası uygulanır.

Kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar (5754 sayılı Kanununun 49'uncu maddesiyle eklenen ibare) kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalar, bu maddenin uygulanmasıyla ilgili Kurumca istenilecek bilgileri ve belgeleri yazılı olarak en geç bir ay içinde vermeye mecburdur.

Kuruma yeterli işçilik tutarının bildirilmiş olup olmadığının araştırılmasında, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik tutarının tespitinde dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının saptanması ve asgari işçilik oranlarına vaki itirazların incelenerek karara bağlanması amacıyla Kurum bünyesinde; Kurum teknik elemanlarından dört üye, Yönetim Kurulunda temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarınca görevlendirilecek iki üye, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir üye olmak üzere toplam yedi teknik elemandan oluşan, Asgari İşçilik Tespit Komisyonu kurulur.

Kurumca gerek görüldüğünde, aynı esaslara göre birden fazla Asgari İşçilik Tespit Komisyonu kurulabilir. Komisyon salt çoğunlukla toplanır ve kararlar en az dört üyenin aynı yöndeki oyu ile alınır. Kurum dışındaki üyelerin üst üste üç toplantıya, son altı ay içinde ise beş toplantıya katılmaması halinde, toplantıya katılmayan üyeyi görevlendiren konfederasyonların yerine, üye sayısı bakımından en yüksek bir sonraki konfederasyondan üye davet edilir.

Asgari İşçilik Tespit Komisyonuna Kurum dışından görevlendirilenlere, katıldıkları her toplantı günü için (2500) gösterge rakamının memur aylıklarının hesabında kullanılan katsayı ile çarpılarak bulunacak tutarı üzerinden huzur hakkı Kurumca ödenir.

¹⁷⁴5754 Sayılı Kanununun 49.maddesi ile 5510 Sayılı Kanununun 85. maddesine eklenen fıkra.

(5754 sayılı Kanununun 49'uncu maddesiyle eklenen fıkra) Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara maledilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezalarında, konuya ilişkin raporun Kurumun ilgili birimine gönderilmesinden önce işverenle uzlaşma yapılabilir. Uzlaşmaya varılması halinde, bu durum tutanakla tespit edilir. Uzlaşılan tutarlar kesin olup, uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmaz ve hiçbir mercie şikayet ve itirazda bulunulamaz. Uzlaşılan prim ve idari para cezaları, uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. İşveren, uzlaşılan idari para cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlandırılmaz. Uzlaşılan tutarların, bu sürede tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşma bozulur ve uzlaşılan tutarlar kazanılmış hak teşkil etmez. Uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılmamış olması veya uzlaşmanın bozulması hallerinde işveren, bu konuya ilişkin daha sonra uzlaşma talep edemez.

(5754 sayılı Kanununun 49'uncu maddesiyle eklenen fıkra) Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Kurum veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilmesi halinde, daha önce eksik tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil olunur.

Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun çalışma usul ve esasları, Komisyonda görev alacak teknik elemanların nitelikleri, asgari işçilik tespitinde uygulanacak yöntem, verilerin belirlenmesi, tamamlanmış veya devam etmekte olan işlerle ilgili yapılacak yerinde tespit kriterleri **(5754 sayılı Kanununun 49'uncu maddesiyle eklenen ibare)** uzlaşma komisyonlarının oluşumu, çalışma usul ve esasları ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar; Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

5510 sayılı Kanun 85. maddesi ile asgari işçiliği düzenlemiş ve sürekli işyerleri için uygulanmak üzere uzlaşma müessesesini ilk defa uygulamaya koymuştur. 5510 sayılı Yasanın asgari işçilik konusundaki en büyük yeniliği uzlaşmadır.

“MADDE 90- (5510 sayılı Kanununun 108/d maddesine göre, 1.10.2008 tarihinden geçerli olmak üzere)

Kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlar ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kuruluşlar; kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar; ihale yolu ile yaptırıldıkları her türlü işleri üstlenenleri ve bunların adreslerini onbeş gün içinde Kuruma bildirmekle yükümlüdür¹⁷⁵.

İşverenlerin hakedişleri, Kuruma idari para cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması kaydıyla ödenir. Kesin teminatları ise ihale konusu işle ilgili olarak Kuruma borçlarının bulunmadığının tespit edilmesinden sonra iade edilir. İşverenlerin, kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlar, bankalar ve kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar nezdindeki her çeşit alacak, teminat ve hakedişleri üzerinde işçi ücreti alacakları hariç olmak üzere yapılacak her türlü devir, temlik ve el değiştirme, Kurum alacaklarını karşılayacak kısım ayrıldıktan sonra, kalan kısım üzerinde hüküm ifade eder¹⁷⁶.

(5754 sayılı Kanununun 54'üncü maddesiyle değişen fıkra) Hakedişlerin mahsubu ve ödenmesi ile teminatların prim ve idari para cezası borçlarına karşılık tutulmasına ilişkin işlemlerin usul ve esasları Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle tespit edilir. (***)

(5754 sayılı Kanununun 54'üncü maddesiyle değişen fıkra) Valilikler, belediyeler, il özel idareleri ve ruhsat vermeye yetkili diğer merciler tarafından, geçici iskan veya yapı kullanma izin belgesi verilmeden önce yapılan inşaat dolayısıyla, diğer kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlar; kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ve bankaların ise Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek işlemlerinde Kuruma borçlarının bulunmadığına dair ilgililerden Kurumca düzenlenmiş bir belgenin istenmesi zorunludur. (****)

Bu maddede belirtilen yükümlülükler yerine getirilmeden hak ediş ödenmesi, kesin teminatın

¹⁷⁵5754 Sayılı Kanununun 54.maddesi ile 5510 Sayılı Kanununun 90.maddesinde değişen fıkra.

¹⁷⁶5754 Sayılı Kanununun 54.maddesi ile 5510 Sayılı Kanununun 90.maddesinde değişen fıkra.

iade edilmesi veya geçici iskan izin belgesi ve yapı kullanma izin belgesi verilmesi veya diğer işlemlerin gerçekleştirilmesi hallerinde, ilgililer hakkında genel hükümlere göre idari ve cezai işlem yapılır.

(5754 sayılı Kanununun 54'üncü maddesiyle eklenen fıkra) Ülke çapında uygulanan ve özel bir izne veya belgeye dayanmayan genel düzenlemeler hariç olmak üzere, belirli bölgelere veya sektörlerle yönelik ya da kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen özel belgelere veya izinlere dayalı olarak kamudan kaynak tahsis edilmesi şeklinde kanun, kararname ve diğer mevzuatla sağlanan araştırma, geliştirme, üretim, yatırım, pazarlama ve benzeri tüm aşamalarda uygulanan devlet yardımı, teşvik ve desteklerin, daha önce başlayıp devam eden nakdi olmayanlar hariç olmak üzere, verilmesinden önce işverenlerden Kuruma muaccel olmuş prim ve idari para cezası borçlarının bulunmadığına veya tecil ve taksitlendirildiğine ya da yapılandırıldığına dair belge ve bilgilerin istenmesi zorunludur. Tecil ve taksitde bağlanmış ya da yapılandırılmış olan borçlara ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden dolayı anlaşması bozulanlardan veya bu sebepler dışında söz konusu yardım, teşvik ve desteklerden yararlanmaması gerektiği sonradan anlaşılmalardan, yapılan devlet yardımı teşvik ve destek ödemeleri ilgili mevzuat çerçevesinde müeyyideleri ile birlikte geri alınır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığının görüşleri alınarak Kurumca belirlenir.”

Ayrıca asgari işçilik uygulamaları ile ilgili 5510 sayılı Kanununun 59, 85 ve 90. maddeleri ile ilgili idari para cezalarını, diğer idari para cezaları ile birlikte 102.maddesi düzenlemiştir¹⁷⁷.

5510 sayılı Kanunda asgari işçilik uygulaması yapılırken dikkate alınması gereken bir diğer madde geçici 3.maddenin 1.fıkrasıdır. Bu madde de; **“GEÇİCİ MADDE 3-** Bu Kanuna göre çıkarılması gereken yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar; mevcut tüzük ve yönetmeliklerin, bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanmaya devam edilir.”¹⁷⁸ hükmüne yer verilmiştir.

Bu geçici maddeden de anlaşıldığı gibi yeni yönetmelikler çıkarılıncaya kadar geçiş döneminde 506 sayılı Kanuna ait tüzük ve yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan kısımları uygulanacaktır.

3.1.2 Yönetmelikler

5510 sayılı Kanun ile ilgili temel yönetmeliklerden biri; 28.08.2008 tarihinde 26981 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **“Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği”** dir. Bu yönetmelikte asgari işçilik ile ilgili düzenleme maddeleri başlığı ile birlikte şöyledir:

¹⁷⁷Geniş bilgi için 5510 Sayılı Kanun Madde 102 ye bakınız.

¹⁷⁸5510 Sayılı Kanun Geçici Madde 3

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kuruma Yeterli İşçiliğin Bildirilmiş Olup Olmadığına İlişkin Araştırma ve Re'sen Yapılacak İşlemler

İhale konulu işlerde araştırma ve re'sen yapılacak işlemler

MADDE 117 – (1) Kanununun 85 inci maddesi ikinci fıkrasında belirtilen kurum ve kuruluşlar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan her türlü işlerde ünitece yapılacak araştırma; işin kesin kabulünün ya da geçici kabulünün noksansız olarak yapıldığı tarihten sonra ve işverene ödenmesi gereken Katma Değer Vergisi hariç, malzeme fiyat farkı ve akreditif bedeli dâhil toplam istihkak tutarına, işin asgari işçilik oranının yüzde 25 eksiği uygulanmak suretiyle yapılır.

(2) İşin sözleşmesinde çalıştırılacak sigortalı sayısı belli ise, öncelikle bu sigortalıların kişi/gün sayısı üzerinden Kuruma bildirilmiş olup olmadığı araştırılır. Bu araştırma sonucunda Kuruma bildirilmeyen sigortalılar ile ilgili belgelerin verilmesi, yapılacak bir ay süreli bir tebligat ile işverenden istenir. Belgelerin verilmemesi veya eksik verilmesi hâlinde bu belgeler ünitece re'sen düzenlenir. Belgelerin ünitece düzenlenmesinin mümkün olmadığı hâllerde ise birinci fıkrada öngörüldüğü gibi işlem yapılır. İşin sözleşmesi ile Kuruma yapılan bildirimler arasında herhangi bir eksikliğin bulunması hâlinde söz konusu eksikliğin ihale makamınca doğrulanması durumunda bazı aylardaki kişi/gün sayısı eksikliği üzerinde durulmaz.

(3) Asgari işçilik oranları, Kurum bünyesinde oluşturulan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenir ve bu oranlar tebliğ ile yayımlanır.

(4) İhaleli işin birden fazla konuyu kapsıyor olması ve bünyesindeki her bir işin asgari işçilik oranı daha önce belirlenmiş olmak kaydıyla, ihale makamı tarafından her bir işe ait istihkak tutarlarının ayrı ayrı bildirilmesi hâlinde, araştırma işlemi, her bir işe ait asgari işçilik oranları dikkate alınarak yapılır. Her bir işe ait istihkak tutarının ayrı ayrı bildirilmemesi hâlinde ise, işverenin yazılı isteği üzerine araştırmada, bu işlerin en yükseğine ilişkin asgari işçilik oranı dikkate alınır. İşveren tarafından yapılan işlere ilişkin en yüksek asgari işçilik oranının uygulanmasının kabul edilmemesi durumunda işin asgari işçilik oranı Asgari İşçilik Tespit Komisyonu tarafından belirlenir.

(5) İdarece, işverene ödemelerin döviz şeklinde yapılması durumunda, döviz tutarı, ödemenin yapıldığı tarihlerdeki Merkez Bankasıncı belirlenen döviz satış kuru üzerinden Yeni Türk Lirasına çevrilerek işlem yapılır.

(6) Fiilen işin başlangıç ve bitiş tarihlerinin, işverence resmî makamlardan alınacak belgelerle kanıtlanması istenebilir. Bu tarihlerin resmî belge ile kanıtlanamaması hâlinde, ihale makamının bildirmiş olduğu tarihlere itibar edilerek işlem yapılır.

Özel nitelikteki inşaatlarda araştırma ve re'sen yapılacak işlemler

MADDE 118 – (1) Gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği haiz olmayan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan özel nitelikteki inşaat işyerleri hakkında ünitece yapılacak araştırma; inşaat maliyetine Kurumca yayımlanan tebliğ ile belirlenen asgari işçilik oranının %25 eksiği uygulanmak suretiyle yapılır.

(2) Bina maliyeti, belediyeler, valilikler ve ruhsat vermeye yetkili diğer makamların vermiş olduğu inşaatın ruhsatnamesinde yazılı bulunan, ruhsatnamesi yoksa ünitece tespit edilecek yüzölçümü ile birim maliyet bedelinin çarpımı suretiyle bulunacak tutar üzerinden hesaplanır.

(3) Birim maliyet bedelleri, her yıl inşaatın sınıfı ve grubuna göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tespit edilerek Kurumca çıkarılacak bir genelge ile açıklanır.

(4) İnşaatın niteliği dikkate alınarak, inşaatın ruhsatnamesi ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tespit edilen listede kayıtlı yapının sınıfı ve grubunun farklı olduğunun anlaşılması hâlinde, inşaatın yapı grup ve sınıfı, Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca mahallinde düzenlenen tespit tutanağına istinaden ünitece belirlenerek işlem yapılır; ünitece tespit edilen yapı sınıf ve grubuna gelen itirazlar ise karara bağlanmak üzere Asgari İşçilik Tespit Komisyonuna intikal ettirilir.

(5) Genelgede belirtilmemiş olan inşaata ait birim maliyet bedeli, genelgede kayıtlı benzeri bir inşaatın birim maliyet bedeli üzerinden hesaplanabilir.

(6) Başladığı yıl içinde bitirilmiş olan inşaatın maliyetinin hesaplanmasında o yıl için tespit edilen, başladığı yıldan sonraki yıllarda bitirilmiş inşaatın maliyetinin hesabında ise bitirildiği yıldan önceki yıla ait birim maliyet bedeli esas alınır.

(7) Araştırma, bina inşaatının bittiği tarihten sonra yapılır. Ancak, bu işlem, inşaatın el değiştirmesi ve zorunlu hâllerde, inşaat, Ek-11'de inşaatın ikmal edilen kısmının bina maliyetine oranlarını gösterir tabloda gösterilen durumlara uygun bulunduğu takdirde bu oranlar aynen, uymadığı takdirde ise, yapılmayan kısımlar yapılan kısımlara oranlanarak bulunacak maliyet esas alınmak suretiyle inşaatın herhangi bir safhasında da yapılabilir.

(8) Gerektiğinde, inşaatın başladığı ve bitirildiği tarihin işverence resmî makamlardan alınacak belgelerle kanıtlanması istenebilir. İnşaatın başladığı tarihin resmî belge ile kanıtlanamaması hâlinde, yapı ruhsat tarihi inşaatın başladığı tarih olarak kabul edilir.

Araştırma ve re'sen yapılacak işlemlerde ortak hükümler

MADDE 119 – (1) Araştırma yapılırken, ihale konusu işlerde kesin kabulün ya da geçici kabulün noksansız yapıldığı, özel nitelikteki inşaat işyerlerinde de inşaatın bitirildiği tarihe kadar Kuruma bildirilmiş olan işçilik miktarı dikkate alınır. İşin başlangıç tarihinden önce ve bitim tarihinden sonra Kuruma bildirilmiş olan sigorta primine esas kazanç tutarları ile gün sayıları araştırma işleminde dikkate alınmaz. Ancak, aksine tespit yoksa iptali de yapılmaz.

(2) Kurumda tescil edilmemiş veya tescil edilmiş olmakla beraber hiç işçilik bildirilmemiş işyerleri ya da gerekli görülen diğer hâllerde işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca tespit olunur. İhale konusu ve özel nitelikteki inşaat işlerinde ünitece yapılacak araştırma, söz konusu işlerin Kuruma tesciline ve bildirimde bulunulması koşuluna bağlıdır. Şu kadar ki, faaliyet süresinin tümü zamanaşımına uğramış olan bu tür işlerde ünitece prim tahakkuku ve tahsilinin yapılabilmesi için yukarıda belirtilen işlerin tescili ve bildirim koşulu aranmaz.

(3) Ünitece ihale konusu işlerde yapılan araştırma sonucunda bu Yönetmeliğin 117 nci maddesine göre tespit edilen ve Kuruma bildirilmediği anlaşılan asgari işçilik miktarı üzerinden, gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği haiz olmayan kurum ve kuruluşlarca yapılan özel nitelikteki inşaat işyerlerinde ise bu Yönetmeliğin 118 inci maddesi uyarınca hesaplanan prim tutarı, aksine bir tespit olmaması hâlinde, faaliyet süresinin son ayına mal edilerek tahakkuk ettirmek suretiyle gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte ödenmek üzere işverene tebliğ olunur. İşverence borcun tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödeneceğinin ve daha sonra Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca inceleme yapılması istenilmeyeceğinin bir dilekçe ile bildirilmesi hâlinde, borç kesinleşir ve işlemler sonuçlandırılır. Kesinleşen fark prime esas kazanç tutarları Gelir İdaresi Başkanlığının ilgili birimine bildirilir.

(4) Ünitece hesaplanan borcun yapılan tebligata rağmen ödenmeyeceğinin bildirilmesi veya tebligatta belirtilen sürede bildirimde bulunulmaması durumunda, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca inceleme yapılır.

(5) Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca inceleme yapılmasına

başlandıktan sonra inceleme sonucuna göre işlem yapılır. Ancak, denetim ve kontrole başlanmakla birlikte, işverenin borcu ödeyeceğine ilişkin üniteye yazılı başvurusu üzerine, ünitenin bu isteği ön kabulü, Kurum denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarının uygun bulması koşuluyla inceleme durdurulur. En geç 15 gün içinde borcun ödendiğine ilişkin yazının Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarına ulaşması üzerine, kontrol ve inceleme işleminden vazgeçilmiş sayılır ve yasal kayıt ve belgeleri işverene iade edilir. İşverenin borcu ödememesi durumunda ise incelemeye devam edilir.

(6) İşyerleri hakkında ünitece araştırma yapılmış olması gerektiğinde, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının tespiti hususunda inceleme yapılmasına engel oluşturmaz. Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca sonradan inceleme yapılması durumunda, daha önce ödenmiş prim ile varsa gecikme cezası ve gecikme zammı tutarı, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı üzerinden hesaplanan ve Kuruma ödenmediği anlaşılan prim ile varsa gecikme cezası ve gecikme zammından mahsup edilir.

(7) Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca yapılacak incelemede işin yürütümü için gerekli olduğu saptanan asgari işçilik miktarının Kuruma bildirilmediğinin veya eksik bildirildiğinin tespiti hâlinde, bildirilmeyen tutar, hangi aylara ait olduğu hususunda bir tespit varsa o aylara; tespit yoksa faaliyette bulunulan son aya mal edilir ve bu maddenin sekizinci fıkrası ile Kanunun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile (e) bendinin (4) numaralı alt bendi de dikkate alınarak gerekli işlem yapılır.

(8) İşyerlerinde;

a) Fiilen veya işyeri kayıtlarından tespit edilecek her türlü bilgiden ya da kamu idareleri ile 5411 sayılı Kanun kapsamındaki kuruluşlar tarafından düzenlenen belge veya bilgilerden, çalıştığı tespit edildiği hâlde bu çalışmalarını Kuruma bildirilmeyen veya eksik bildirilen,

b) Ay içinde bazı işgünlerinde çalıştırılmadığına veya eksik ücret ödendiğine dair belgeleri Kuruma verilmeyen veya verilen bu belgeler Kurumca geçerli sayılmayan,

sigortalılar ile ilgili olarak düzenlenmesi gereken, sigortalı işe giriş bildirgesi ve aylık prim ve hizmet belgesi ünitece yapılacak bir ay süreli tebligat ile ilgili işveren veya alt işverenden istenir.

(9) Söz konusu belgeler, yapılan tebligata rağmen verilmediği takdirde ünitece re'sen düzenlenir.

Serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavir raporlarına dayanarak prim tahakkuku

MADDE 120 – (1) Bu Yönetmeliğin 117 ve 118 inci maddeleri uyarınca serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler tarafından düzenlenen raporlar neticesinde, ünitece tahakkuk ettirilen primler, Kanunun 88 inci maddesi de dikkate alınmak suretiyle hesaplanacak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte bir ay içinde ödenmek üzere işverene tebliğ olunur.

(2) Ayrıca, işin yürütümü için gerekli olduğu saptanan asgari işçilik miktarının Kuruma bildirilmediğinin veya eksik bildirildiğinin anlaşılması hâlinde, bildirilmeyen tutarın hangi aya ait olduğu hususunda bir tespit varsa o aya; tespit yoksa faaliyette bulunulan son aya mal edilir. Kanunun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile (e) bendinin (4) numaralı alt bendi de dikkate alınarak gerekli işlem yapılır.

İtiraz Komisyonları

MADDE 121 – (1) Kurumca, sigortasız çalıştırıldığı veya eksik gün ya da kazanç üzerinden Kuruma bildirildiği tespit edilen sigortalılara ilişkin tahakkuklara yapılacak itirazlar Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonunca, Kurumca tahakkuk ettirilen idarî para cezalarına yapılacak itirazlar İdarî Para Cezaları İtiraz Komisyonunca, işkolu koduna yapılan itirazlar ise İşkolu Kodu İtiraz Komisyonunca

değerlendirilerek, karara bağlanır.

(2) Ünite Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonu, ünite amiri veya görevlendireceği yardımcısı, ilgili şef, dosya memuru ve varsa avukattan oluşur.

(3) Kurumca tahakkuk ettirilen ve tebliğ edilen prim borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde, prim borcunu tebliğ eden üniteye dilekçe vermek veya bu dilekçeyi taahhütlü olarak göndermek suretiyle işverence itiraz edilebilir. İtiraz takibi durdurur. İtiraz, Ünite Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonunda incelenerek en geç 30 gün içinde karara bağlanır. İtirazın reddi hâlinde işveren, kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yetkili iş mahkemesine başvurabilir. İşverenin mahkemeye dava açması Kurumun takibini durdurmaz.

(4) İdari Para Cezası İtiraz Komisyonu, ünite amiri veya görevlendireceği yardımcısı, ilgili şef, dosya memuru ve varsa avukattan oluşur.

(5) Kanunla getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya geç olarak yerine getirilmesi hâlinde, Kanunun 102 nci maddesine istinaden ilgililere idarî para cezası verilir. İdarî para cezaları ilgiliye tebliğ ile tahakkuk eder. Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ya da Kurumun ilgili hesaplarına yatırılır veya aynı süre içinde Kuruma itiraz edilebilir. İşveren, tebliğ edilen idarî para cezası borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde İdari Para Cezası İtiraz Komisyonuna dilekçe vermek veya bu dilekçeyi taahhütlü olarak göndermek suretiyle itiraz edebilir. İtiraz, Kurum işlemlerini durdurur. İtirazlar, ilgili itiraz komisyonunda incelenerek en geç 30 gün içinde karara bağlanır. Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilirler. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması hâlinde, idarî para cezası kesinleşir.

(6) İşkolu Kodu İtiraz Komisyonu, ünite amiri veya görevlendireceği yardımcısı ilgili şef, dosya memuru ve varsa sosyal güvenlik kontrol memurundan oluşur.

(7) Kurum, işyerinin tespit edilmiş bulunan tehlike sınıf ve derecesini, yaptıracağı incelemelere dayanarak kendiliğinden veya işverenin ya da Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanların isteği üzerine değiştirebilir. Kurumca yapılacak değişikliklere ilişkin kararın takvim yılından en az bir ay önce ilgililere tebliği, ilgililer tarafından değişiklik isteğinin de takvim yılından en az iki ay önce Kuruma bildirilmesi şarttır. Karara bağlanacak değişiklikler, karar veya istekten sonraki takvim yılı başından itibaren yürürlüğe girer. İşverenler ile Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlar, tehlike sınıf ve derecesi ile prim oranı hakkında Kurumca yapılacak yazılı bildirim aldıktan sonra bir ay içinde Kuruma itiraz edebilir. Kurum, bu itirazı inceleyerek en geç üç ay içinde karara bağlayarak sonucunu itiraz edene bildirir. İlgililer, Kurumun kararı üzerine, kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yetkili mahkemeye başvurabilir.

(8) İtiraz komisyonlarınca itirazın reddi hâlinde, işveren veya sigortalının mahkemeye başvurması Kurum işlemlerini durdurmaz. İtiraz süresi geçtikten sonra yeni iddialar ileri sürülemez. Maddi hatalar taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi itiraz komisyonlarınca re'sen dikkate alınır. İtiraz komisyonları, iş durumuna göre, itiraz komisyonu başkanının çağrısı üzerine haftada en az bir defa çalışma saatleri içinde toplanır.

(9) İşveren, sigortalı veya bunların vekilleri, itiraz hakkında itiraz komisyonunca karar verilinceye kadar itirazlarından vazgeçebilirler. Vazgeçme, işverenin üniteye vereceği bir dilekçeyle veya bu husustaki beyanının tutanak ile tespiti suretiyle yapılır. Vazgeçme beyanı açık olmalıdır. Vazgeçme hâlinde, itiraz eden o olaya münhasır olmak üzere itiraz hakkını kaybetmiş sayılır.

(10) İtiraz komisyonlarınca alınan kararlarda;

- a) Karar ve esas numarası,
- b) İtiraz edenin adı, soyadı, ticari unvanı ve açık adresi,
- c) İşyeri sicil numarası,
- ç) Tebliğ olunan prim veya idarî para cezası borcunun miktarı,
- d) İtiraz olunan primin veya idarî para cezası borcunun miktarı,

- e) Borç tebligatının tebliğ tarihi,
 - f) İtirazın yapıldığı tarih,
 - g) İtirazın konusu,
 - ğ) Kararın gerekçesi ve hüküm,
 - h) Karar tarihi,
- hususlarının bulunması gereklidir.

(11) İtiraz komisyonlarınca alınan karar üç nüsha düzenlenir. Üyeler tarafından imzalanıp ünite mührü ile mühürlendikten sonra bir nüshası işyeri dosyasında muhafaza edilir, bir nüshası itiraz edene tebliğ olunur, bir nüshası da üniteye ayrı bir dosyada saklanır.¹⁷⁹.

Bu yönetmeliğin bazı maddeleri; 21.11.2008 tarihinde 27061 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **“Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”** ile değiştirilmiştir. Bu değişiklikler şunlardır;

MADDE 13 – Aynı Yönetmeliğin 119 uncu maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(7) Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca yapılan incelemede işin yürütümü için gerekli olduğu saptanan asgari işçilik miktarının Kuruma bildirilmediğinin veya eksik bildirildiğinin tespiti hâlinde, bildirilmeyen tutar, hangi aylara ait olduğu hususunda bir tespit varsa o aylara; tespit yoksa faaliyette bulunulan son aya mal edilir ve Kanunun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile (e) bendinin (4) numaralı alt bendi de dikkate alınarak gerekli işlem yapılır.”¹⁸⁰

MADDE 14 – Aynı Yönetmeliğin 121 inci maddesinin beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(5) Kanunla getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya geç olarak yerine getirilmesi hâlinde, Kanunun 102 nci maddesine istinaden ilgililere idarî para cezası verilir. İdarî para cezaları ilgiliye tebliğ ile tahakkuk eder. Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ya da Kurumun ilgili hesaplarına yatırılır veya aynı süre içinde dilekçe vermek veya bu dilekçeyi taahhütlü olarak göndermek suretiyle işverence ilgili üniteye itiraz edilebilir. İtiraz, takibi durdurur. İtirazlar, ilgili itiraz komisyonunda incelenerek en geç otuz gün içinde karara bağlanır. Kurumca itirazı reddedilenler; kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilirler. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması hâlinde, idarî para cezası kesinleşir.”¹⁸¹

Diğer taraftan asgari işçilik uygulaması ile ilgili iki temel yönetmelik daha vardır. Bunlardan birincisi; **“Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik”**¹⁸² ikincisi ise; **“Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri**

¹⁷⁹28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

¹⁸⁰21.11.2008 Tarih ve 27061 Sayılı resmi gazetede Yayınlanan “Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 13 maddesi ile 28.08.2008 Tarihinde yayımlanan SSIY nin 119. maddesinde yapılan değişikliktir.

¹⁸¹21.11.2008 Tarih ve 27061 Sayılı resmi gazetede Yayınlanan “Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 14 maddesi ile 28.08.2008 Tarihinde yayımlanan SSIY nin 121. maddesinde yapılan değişikliktir.

¹⁸²27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik¹⁸³ tir. Her iki yönetmelikte 01.10.2008 tarihi itibarı ile yürürlüğe girmiştir.

3.1.3 Tebliğler

Asgari işçilik ile ilgili tebliğler, asgari işçilik tespit komisyonu tarafından çıkarılması gereken tebliğlerdir. Eylül/2009 tarihi itibarı ile 5510 sayılı Yasa kapsamında 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan **“Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik”** hükümlerine göre oluşturulmuş Asgari Ücret Tespit Komisyonunun yayınladığı bir tebliğ henüz yoktur.

Diğer taraftan **“Asgari İşçilik Tespit Komisyonu”** çalışmalarını tamamlayarak başkanlığa sunmuştur. Başkanlık¹⁸⁴ bu çalışmayı onaylayıp tebliğ olarak yayınlarsa, yayınlanan bu tebliğdeki **“Asgari İşçilik Oranları”** dikkate alınacaktır. Bu tebliğ yayınlanıncaya kadar dikkate alınması gereken asgari işçilik oranları ise; EK-4 ve EK-5 de verilen asgari işçilik oranlarıdır.

Yeni asgari işçilik oranları yayımlanıncaya kadar, eski oranlar tereddüt edilmeden uygulanmaya devam edilecektir çünkü, 5510 Sayılı Kanun, **“GEÇİCİ MADDE 3- Bu Kanuna göre çıkarılması gereken yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut tüzük ve yönetmeliklerin, bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanmaya devam edilir.”** Hükümü gereği , 29.09.2005 tarih ve 25951 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan **“Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ”** ve 22.06.2006 tarih ve 26206 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **“Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”** belirlenen asgari işçilik oranlarının uygulanmasına devam edilecektir. Adı geçen bu iki tebliğ EK-4 ve EK-5 de verilmiştir¹⁸⁵.

¹⁸³27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

¹⁸⁴Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı.

¹⁸⁵EK-4 ve EK-5 Ekler bölümünde verilmiştir.

5510 sayılı Yasa kapsamında 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “**Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik**” hükümlerine göre oluşturulmuş, Asgari Ücret Tespit Komisyonu yeni bir tebliğ yayımladığı zaman bu yeni yayımlanacak oranların uygulanacağı tabidir.

3.1.4 Genelgeler

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında, doğrudan veya dolaylı asgari işçilik ile ilgili genelgeler;

- 05.01.2007 Tarihli 2007-18 sayılı Genelge; prime esas kazançların alt ve üst sınırları, idari para cezaları ile ilgili,
- 15.09.2008 Tarih ve 2008-82 sayılı Genelge; idari para cezaları ile ilgili,
- 30.10.2008 Tarih ve 2008-88 sayılı Genelge; prim ve idari para cezası borçlarının hakedişlerden mahsubu, ödenmesi ve ilişiksizlik belgesinin aranılması,
- 05.01.2009 Tarih ve 2009-2 sayılı Genelge; prime esas kazançların alt ve üst sınırları, idari para cezaları ile ilgili,
- 16.01.2009 Tarih ve 2009-13 sayılı Genelge; ihalelere katılmak üzere düzenlenecek olan yazılarla ilgili,
- 24.03.2009 Tarih ve 2009-50 sayılı, birim maliyetlerle ilgili genelgelerden oluşmaktadır¹⁸⁶.

3.2 5510 SAYILI YASADA ASGARİ İŞÇİLİK KAVRAMI

5510 sayılı Yasa asgari işçilik kavramını 506 sayılı Kanunda tarif edilen asgari işçilik kavramına benzer bir tanım yapmıştır. 5510 sayılı Yasa 85.maddesinin 1.fikrasında asgari işçiliği;

“İşverenin, işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde

¹⁸⁶Bkz. İlgili genelgeler, <http://www.sgk.gov.tr> adresinde mevzuat/genelgeler bölümünde yayımlanmıştır.

bulunduğunun tespiti halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı; yapılan işin niteliği, kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak tespit edilir. Söz konusu tespitler, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır.”¹⁸⁷ Şeklinde tanımlamıştır.

Aynı maddenin devamında ise asgari işçilik oranlarının, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirleneceği belirtilmiştir.

5510 sayılı Yasa incelendiğinde yukarıda 85.maddenin 1.fikrasında yapılan asgari işçilik tanımının genel manada yapıldığı anlaşılır. Bu tanım genel bir tanım olup tüm işyerlerini kapsamaktadır. Özel bina inşaatı veya ihaleli işler dışında kalan ve devamlı işyeri mahiyetinde olan yani işin süresinin ve sınırının belli olmadığı işlerde de asgari işçilik uygulaması söz konusu olacaktır. İşte devamlı mahiyette olan veya olmayan tüm işyerlerindeki asgari işçilik oranı,

- İşin emsaline,
- İşin niteliğine,
- İşin kapsam ve kapasitesine göre, işin yürütümü açısından asgari işçi sayısı ve çalışma süresi dikkate alınarak asgari işçilik tutarı belirlenecektir.
- Diğer taraftan Kurum tarafından önceden belirlenmesi gereken asgari işçilik oranlarını ise, Asgari İşçilik Tespit komisyonu belirleyecektir¹⁸⁸.

5510 sayılı Yasanın getirdiği en önemli yenilik, devamlı mahiyetteki işyerlerinde asgari işçilik uygulamasındaki uzlaşmadır. Ancak buradaki uzlaşmanın tüm işyerlerine uygulanmayacağı sadece devamlı mahiyetteki işyerlerinde ve sigortalılara mal edilemeyen asgari işçiliğe uygulanacağı asla unutulmamalıdır¹⁸⁹.

¹⁸⁷5510 Sayılı Kanunun 85.maddesinde tanımlanan asgari işçilik kavramı.

¹⁸⁸27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlan, Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, m.10

¹⁸⁹Detaylı bilgi için, 25.04.2009 Tarih ve 27210 sayılı resmi gazetede yayımlanan Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliğine bkz.

3.2.1 Asgari İşçilik Müessesesinin Dayanağı

Asgari işçilik, işverenin sosyal sigorta ilişkisinden kaynaklanan bir uygulamadır. Dolayısı ile, işverenin yeterli asgari işçilik bildiriminde bulunma yükümlüğü, işverenin sosyal sigorta ilişkisinden doğan yan yükümlülüklerinden biridir¹⁹⁰.

İşverenin bu yükümlülüğü yerine getirmesi yasal bir zorunluluktur. Denetimlerin de yetersiz olması nedeniyle, uygulamada bir çok işveren en az yirmi işçi ile yapılabilecek bir inşaat işi için¹⁹¹, Kuruma birkaç sigortalı işçi çalıştırdığı bildiriminde bulunan işverenler dahi olmuştur¹⁹².

Primlerin hukuki niteliğini iyi anlamak için önce sosyal sigortanın ifade ettiği anlamda değinmek gerekmektedir. Sosyal sigorta; ne tek başına bir sigortadır, ne sigortalı ve hak sahiplerine yapılan bir sosyal yardımdır nede devletçe bakılma olarak nitelendirilebilir. Sosyal sigorta her üçünün karışımından meydana gelen ve kendine özgü yapısı olan hukuki bir yapıdır¹⁹³.

Sosyal sigortalar açısından asgari işçilik uygulamasının temelinde, prim kaçağının engellenmesi ve daha fazla prim tahsil edilmesi arzusu yatar. Bazı istisnalar dışında, diğer tüm ülkelerde de sosyal güvenlik sisteminin kaynağını, işçi ve işverenden alınan primler oluşturur¹⁹⁴. Bu bağlamda bakıldığında sosyal sigortaların en önemli özelliği , sigorta kapsamına girişin belirli gruplar açısından zorunlu oluşudur¹⁹⁵.

Primlerin hukuki niteliğine bakıldığında ise, bu konuda çeşitli görüşler vardır. Kamu hukuku açısından bakıldığında , vergi benzeri nitelikler taşıdığından vergi olarak değerlendirmek mümkündür. Ölçümleme ve asgari işçilik uygulamasından

¹⁹⁰SARAÇ, s.80 vd.

¹⁹¹SARAŞ, s.102

¹⁹²YELEKÇİ, s.1649

¹⁹³SÖZER, s.13

¹⁹⁴Faruk ANDAÇ, İşsizlik Sigortası, Kuruluş Matbaası, Kayseri-1999, s.69

¹⁹⁵SÖZER, s.11

doğan fark işçiliğe isabet eden primin sigortalılara mal edilmemesi, diğer bir ifade ile sigortalılara hiçbir hizmet kazandırılmaması bu görüşü kuvvetlendirmektedir¹⁹⁶. Ancak prim diğer nitelikleri ile birlikte değerlendirildiğinde, primlerin gerçek anlamda bir vergi olarak değerlendirilmesini engelleyici niteliklerinin¹⁹⁷ olduğu görülür.

Primi ücret olarak görenlerde vardır. Bu görüşe göre primler ücretin özel bir biçimi olup işveren ücretin tamamını işçiye vermek yerine ücretin bir kısmını alıkoyup, ilgili sosyal güvenlik kurumuna yatırmaktadır. Ücretten alıkonan bu primlere geri bırakılmış ücret, dolaylı ücret ya da sosyal ücret denmektedir¹⁹⁸

Bir başka görüşe göre ise primler ne bir vergi olarak değerlendirilebilir ne de bir fiyat, kendine özgü özellikleri olan bir finansman aracıdır¹⁹⁹.

3.2.2 İşverenin Asgari İşçilik Karşısındaki Yükümlülükleri

Sosyal sigortaların işverene yüklediği en önemli yükümlülüklerin başında prim ödeme yükümlülüğü gelir. İşte işveren bu prim ödeme yükümlülüğünü yerine getirirken yaptığı işle ilgili asgari işçilik ölçüsüne de uyması gerekir. Her işin kendi içinde asgari işçilik tutarı vardır. Eğer iş ihaleli bir iş ya da, özel bina inşaatı ise, işle ilgili asgari işçilik oranlarına da uyması gerekir. Eğer iş ihaleli bir iş veya özel bina inşaatı değilse işveren bu durumda da işin niteliğine göre yeterince işçi çalıştırmakla mükelleftir. Çalıştırdığı işçilerin primlerini ise (işçi ve işveren payını) Kuruma bildirmek ve ödemekle yükümlüdür. Prim yükümünü ve prim ödeme yükümünü birbirine karıştırmamak gerekir bunlar ayrı ayrı kavramlardır²⁰⁰. Prim yükümlülüğünü taşıyanlar, işverenler ile çalıştırdıkları işçilerdir²⁰¹. Prim ödeme yükümü ise tamamen işverene aittir. Prim ödeme yükümü, primlerin Kuruma

¹⁹⁶Oğuz KARADENİZ, Türkiyede Parafiskal Bir Gelir Olarak SSK Primleri ve Bunların tahakkukunda Etkinliğin Sağlanması, YODÇEM Yayın No:22, Mayıs 2000, s.2

¹⁹⁷SÖZER, s.59-60

¹⁹⁸Cahit TALAS, Sosyal Ekonomi, Sevinç Matbaası, Ankara 1979, s.358

¹⁹⁹Turan YAZGAN, Sosyal Sigorta, İstanbul Üniversitesi, Yayın No: 2360, İstanbul-1977, s.90

²⁰⁰SÖZER, s.77

²⁰¹SARAÇ, s.56

zamanında ve doğru olarak bildirilmesini de içine alan bir mecburiyettir. Prim ödeme yükümü işverenin sosyal sigorta ilişkisinden doğan ve yasa ile sorumluluğu işverene verilen bir yükümlülüktür. Prim ödeme yükümlülüğü; tamamen işverene ait olup işveren bu yükümlülükle kendi payına düşen prim tutarını ve aynı zamanda sigortalı hissesine düşen tutarı da sigortalının ücretinden alıkoyarak²⁰² Kuruma karşı yükümlülük altına girmesidir.

Prim yükümü işçi ve işveren üzerinde iken, prim ödeme yükümü tamamen işverene aittir. 5510 Sayılı Yasanın “Prim Ödeme Yükümlüsü” başlığını taşıyan 87.maddesinin a fıkrası prim ödeme yükümlüsünün işveren olduğunu açıkça belirtmiştir²⁰³.

İşte işverenlerin yaptıkları işle ilgili, gerekli olan asgari işçi sayısını ve işçilik tutarını zamanında Kuruma bildirme yükümü ve aynı zamanda asgari işçilikle ilgili Kuruma, prim yükümü ve prim ödeme yükümü vardır.

3.3 ASGARI İŞÇİLİK ORANLARININ BELİRLENMESİ

İşin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının belirlenmesinde ve Kuruma yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığının araştırılmasında dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının tespitinin yapılması ve belirlenen oranlara karşı yapılacak itirazların incelenmesidir. Asgari İşçilik Tespit Komisyonu tarafından gerçekleştirilir²⁰⁴.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 85 inci

²⁰²SARAÇ, s.57

²⁰³5510 sayılı kanunun 87.maddesi a fıkrasının, 17.4.2008 tarih ve 5754 sayılı kanunun 51.maddesi ile değişen şekli.

²⁰⁴Geniş bilgi için bkz, 5510 Sayılı Kanunun 85. maddesi 6 fıkra: Kuruma yeterli işçilik tutarının bildirilmiş olup olmadığının araştırılmasında, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik tutarının tespitinde dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının saptanması ve asgari işçilik oranlarına vaki itirazların incelenerek karara bağlanması amacıyla Kurum bünyesinde; Kurum teknik elemanlarından dört üye, Yönetim Kurulunda temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarınca görevlendirilecek iki üye, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir üye olmak üzere toplam yedi teknik elemandan oluşan, Asgari İşçilik Tespit Komisyonu kurulur.

maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanan “**Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik**”²⁰⁵ ile asgari İşçilik Tespit Komisyonu oluşumu, görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

3.3.1 Asgari İşçilik Komisyonun Teşekkülü ve Çalışma Esasları

Asgari işçilik Tespit komisyonu yedi asıl ve yedi yedek üyeden oluşur. Bu yedi üyeden dört asıl ve dört yedek üye, Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetim Kurulu kararı ile, Kurumun teknik elemanları arasından belirlenir. Diğer üç üyeden ikisi ise Sosyal güvenlik Kurumu, Kurum Yönetim Kurulunda temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarınca belirlenecek birer asıl ve birer yedek teknik eleman dan oluşur. Bir üye ise Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğince görevlendirilecek bir asıl ve bir yedek teknik eleman ile belirlenir ve böylece yedi asıl yedi yedek üye belirlenmiş olur²⁰⁶.

Kurumca gerekli görülmesi halinde, Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetim Kurulu kararı ile aynı usul ve esaslar çerçevesinde birden fazla Asgari İşçilik Tespit Komisyonu kurulabilir²⁰⁷.

Komisyonun çalışma usul ve esasları adı geçen yönetmeliğin 7. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; “*Komisyon; inşaat, elektrik ve makine mühendisi üyelerinin bulunması kaydıyla en az dört üyenin katılımı ve Kurum personelinin tabi olduğu haftalık çalışma süresi ile günlük çalışma saatlerine uymak suretiyle toplanır ve çalışmalarını yürütür.*” İşçi ve işveren konfederasyonları ile TOBB'un belirlediği üyeler mazeretsiz, üst üste üç toplantıya veya son altı ayda beş toplantıya katılmazsa, üyelikleri sona erer. Üyelikleri bu şekilde sona eren üyelerin yerine, TOBB ve işveren konfederasyonu yeni üye belirleyinceye kadar yedek üyeler görev yapar ancak işçi konfederasyonu için aynı durum söz konusu değildir. İşçi konfederasyonu bu durumda hakkını kaybeder ve mevcut işçi konfederasyonundan sonraki en

²⁰⁵27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.

²⁰⁶Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde 5/1.fıkra

²⁰⁷27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 5/2.fıkra

yüksek üyeye sahip olan işçi konfederasyonundan bir asıl ve bir yedek üye belirlemesi istenir²⁰⁸.

3.3.2 Asgari İşçilik Oranları, İnceleme ve Tespit

Asgari İşçilik Oranları her bir iş için ayrı ayrı olmak üzere, Asgari İşçilik Tespit Komisyonu tarafından belirlenir. Tespit komisyonunca belirlenen bu asgari işçilik oranları tebliğ ile Resmi Gazetede yayımlanır. Yayımlanan bu tebliğde ayrıca; oran belirlerken dikkate alınan kriterler, iş kalemleri, çalışma şekilleri, ve teknolojidenden yararlanma durumları belirtilir. Örneğin işin malzemeli ya da malzemesiz yapılma olasılığı varsa işçilik oranı malzemeli ve malzemesiz diye ayrı ayrı belirtilir. Ve yine işin makine ile yapılma imkanı var ise makinalı, makinasız işçilik oranı ayrı ayrı belirlenir. İşin niteliğinde farklılıklar var ise örneğin; betonarme, karkas, çelik, prefabrik vs. gibi bu durumlarda işin niteliğine göre ayrı ayrı işçilik oranı belirlenir²⁰⁹.

Asgari işçilik Tespit komisyonunun oran belirlemediği işlerde ise, Oran belirlenmemiş olan bu işle ilgili yapılması gereken işlemi, yönetmelik;

“Asgari işçilik oranları belirlenmemiş olan işkolları ile ilgili olarak Kuruma yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığının araştırılmasına veya Kurum denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının tespitine esas olmak üzere uygulanması gereken asgari işçilik oranının belirlenmesi amacıyla araştırma veya tespiti konu işe ait son hak ediş raporunun, hak ediş raporu düzenlenmeyen anahtar teslimi, yap-işlet-devret veya yap-işlet suretiyle ihale edilen işler ve benzer işlerde yüklenici tarafından idareye verilen ve kabul edilen teklif, teknik doküman, analizler, maliyet bedelleri, teklif birim fiyat cetvelleri ve mahal listeleri ve benzeri ile işe ait sözleşmenin ilgili bölümleri, diğer teknik ve mali dokümanlarının, idarece işverene malzeme verilmiş olup olmadığının, verilmiş ise verilen malzemenin cinsi, miktarı ve sözleşme yılı fiyatlarıyla toplam bedelini gösteren iş bitirme belgesinin, gerekiyorsa işin sözleşmesinin aslı veya idarece ya da aslı görülmek suretiyle Kurumca onaylı fotokopileri, gerekli diğer belgelerle birlikte ilgili Kurum ünitesi tarafından Komisyona intikal ettirmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.”²¹⁰

Şeklinde açıklamıştır.

Bu şekilde komisyona intikal eden dosya ivedilikle işleme alınır ve ön inceleme başlatılır. Ön incelemesi tamamlanan dosyaya ilişkin değerlendirme ve oran

²⁰⁸27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 7

²⁰⁹Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde 10

²¹⁰Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik md.11

tespiti, aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak yapılır. Bu hususları “**Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik**” şu şekilde belirlemiştir;

a) Dosya, ilgili üye tarafından yapılacak inceleme sonucunda düzenlenen ve Yönetmelik ekinde yer alan Asgari İşçilik Oranının Tespitine İlişkin Hesap Cetveli ile birlikte Komisyonda görüşülür.

b) İlgili üyelerce, öncelikle işin, isim benzerliğinden ayrı olarak, yapılış şekli, kullanılan makine, teknoloji ve teçhizatın durumu dikkate alınarak inceleme yapılır. Bu inceleme neticesinde, değerlendirilmekte olan işin tebliğde aynen karşılığı mevcut ise bu oran uygulanır. Değerlendirme, işin sadece isim benzerliğine dayalı olarak yapılamaz. Asgari işçilik oranının tespitinde, sözleşme yılı itibariyle hak ediş tutarı esas alınır. Tenzilat, fiyat farkı ve katma değer vergisi dikkate alınmaz.

c) Asgari işçilik oranı, öncelikle sözleşme yılı fiyatları üzerinden, mümkün olmaması halinde ise imalatların tamamı hangi yıl içerisinde yapılmış ise o yılın fiyatları üzerinden hesaplanır.

ç) Yapılan işin içeriğine uygun asgari işçilik oranının tebliğde bulunmaması durumunda ise, bu defa işin bütünü ana imalat kalemlerine ayrıştırılarak, ana imalatların tebliğdeki asgari işçilik oranları tespit edilir ve ana imalatların işin bütünü içindeki ağırlığı da dikkate alınarak işin tümüne ait asgari işçilik oranı bulunur.

İşin bütünüünün ana imalatlara bölünmesine rağmen, ana imalatların bir bölümüne veya tümüne ait asgari işçilik oranlarının aynısının tebliğde bulunmaması durumunda, ana imalatların benzerine ait asgari işçilik oranları tebliğden bulunarak verilir. Bunun da mümkün olmaması halinde ana imalatlar, alt imalatlara bölünerek yapılan işe ait asgari işçilik oranı bulunur.

d) İdarece malzeme verilmesi durumunda, asgari işçilik oranı, idare malı malzemesinin kullanıldığı hakedişteki imalat pozunun tutarına göre, işin yapımında makine ve işçi kullanılma oranı dikkate alınarak Komisyonda tespit edilir. Geri kalan iş, ilgili tebliğlerde ve genelgelerdeki oranlar dikkate alınarak değerlendirilir.

e) Malzemenin tamamı idarece verilmekle birlikte, yapılan işte bir kısım giderlerin veya imalat sırasında kullanılan alet ve edevatın işverence karşılanması halinde, tebliğdeki benzer işler, yoksa fiyat analizleri dikkate alınır.

f) Yapılan işin hak ediş raporunun olmaması ve fatura mukabili veya tek kalem şeklinde ödeme yapılmış olması halinde, o işte çalışan işçi sayısı, çalışma süresi gibi unsurlar, bunların da bilinmemesi durumunda tebliğdeki benzer işe ait oranlar dikkate alınarak değerlendirme yapılır.

g) Yap-işlet-devret veya yap-işlet modeli ile yapılan işlerde işçilik oranı, yüklenici tarafından idareye verilen ve kabul edilen teklif, teknik doküman, analizler, maliyet bedelleri, teklif birim fiyat cetvelleri ve mahal listeleri ve benzeri dokümanlar ile işe ait sözleşmenin ilgili bölümleri, diğer teknik ve mali dokümanlardan yararlanılmak suretiyle bu işe ait maliyetler dikkate alınarak belirlenir.

ę) Hak edişte belirtilmiş olması halinde, depolanan, muhafaza altına alınan yedek ekipman, parça veya imalatta kullanılmayan malzemelerin bedeline % 4 asgari işçilik oranı uygulanır.

h) Yurtiçi veya yurtdışından temin edilen teknolojik malzemenin montajının yapılması durumunda, montaj işçiliğinin tespitinde, fiyat analizleri, montaj sırasında sarf edilen yardımcı montaj malzemeleri ve montajda kullanılan makine ve ekipmanlar dikkate alınarak hesaplama yapılır.

İşin yapımında kullanılacak makinelerin, idare tarafından işverene verilmesi halinde;

1. Makineler için işverence idareye kira ödeniyorsa, yapılan işin makinelerinin

müteahhitçe karşılandığı dikkate alınarak değerlendirme yapılır.

2. *Makineler için idareye kira ödenmeyip, işverence makinelerin bakımı ve genel giderlerinin karşılanması halinde, işin asgari işçilik oranı, tebliğdeki benzer oranlar; bunun mümkün olmaması halinde fiyat analizleri esas alınarak tespit edilir.*
3. *Makineler için kira ödenmeyip, makinelerin bakım ve onarımını gerektirecek herhangi bir gider de yapılmaması halinde, işin asgari işçilik oranı, kullanılan malzemeler dikkate alınarak veya salt işçilik olup olmadığına bakılarak tespit edilir.*

i) Yapılan işin bünyesinde nakliye ayrı bir kalem olarak gösterilmiş ise bu durum ayrıca değerlendirilir ve başka bir kalem bünyesine dahil edilmez.

j) Yapılan iş, birden fazla işkolunu içeriyorsa, her bir işin ağırlığı ve tebliğdeki asgari işçilik oranları ayrı ayrı dikkate alınarak hesaplama yapılır.

k) Komisyonca yapılan hesaplama sonucunda asgari işçilik oranının küsuratlı çıkması halinde, tam sayıdan sonra gelen küsuratın iki rakamı da dikkate alınır.

l) Hak edişte olmayan bir iş kalemi oluşturulamaz, olan bir kalem yok sayılamaz veya başka bir kalem bünyesine dahil edilemez.

m) Paket veya bir bütün olarak getirilip, yalnızca montajı yapılan makine, ekipman ve gruplarda, varsa idarenin analizleri veya teklif sırasında verilen analizler; montaj sırasında sarf edilen yardımcı montaj malzemeleri ve montajda kullanılan makine ve ekipmanlar; yok ise Bayındırlık ve İskan Bakanlığı analizleri esas alınarak montaj işçilik oranları bulunur²¹¹.

Diğer taraftan komisyonun gerekli gördüğü durumlarda, işin yapıldığı yere giderek yerinde tespit yapılabilir²¹².

Komisyonu intikal eden dosya ile ilgili kararlar, dosyanın komisyona eksiksiz teslim edilmesinden itibaren 30 gün içerisinde karara bağlanır. Komisyon en az dört üyenin aynı yöndeki oyu ile karar alır. Çekimser oy kullanılmaz. Karşı oy veren karşı oyunu gerekçesi ile birlikte kullanır.

Komisyon ilgili kararını, Kurumun Prim Tahsilat Daire Başkanlığına bildirir. Bunun üzerine Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun belirlediği bu işçilik oranı üzerinden, Kurumun ilgili ünitesi, Kuruma yeterli işçiliğin bildirilip bildirilmediğini inceler. Kurum yaptığı bu inceleme sonucunda yeterli asgari işçiliğin bildirilmediğini tespit ederse, bu durumda; eksik bildirilen fark işçilik tutarı üzerinden prim aslı, gecikme cezası ve gecikme zammı hesaplanarak işçilik oranı ile birlikte ödemesi için

²¹¹27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 14.

²¹²27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 15

işverene tebliğ edilir²¹³.

3.3.3 Asgari İşçilik Oranlarına İtiraz

İşveren, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenen asgari işçilik oranı üzerinden hesaplanarak Kurum tarafından kendisine ödemesi için bildirilen fark işçilikten doğan prim aslı, gecikme cezası ve gecikme zammına itiraz edebilir. İşveren tebliği aldığı tarihten itibaren en geç bir ay içerisinde, gerekçeleri ile birlikte ve varsa yeni belgeleri de itiraz dilekçesinin ekine ekleyerek ilgili üniteye itirazını yapar²¹⁴.

İlgili ünite, işverenin bu itirazını Prim Tahsilat Daire Başkanlığına iletir. Daire Başkanlığı ilgili itiraz dilekçesi ve eklerini, Asgari Ücret Tespit Komisyonuna gönderir. Asgari Ücret Tespit Komisyonu bu itirazı beş gün içerisinde değerlendirir ve karara bağlar. Aldığı bu kararı Prim Tahsilat Daire Başkanlığına yazı ile iletir. Prim Tahsilat Daire Başkanlığı, Asgari Ücret Tespit Komisyonunun bu kararını ilgili üniteye bildirir²¹⁵.

Eğer Asgari Ücret Tespit Komisyonu, bu itiraz üzerine, asgari işçilik oranını değiştirmiş ise, ilgili ünite bu yeni oran üzerinden asgari işçilik incelemesini yapar. Fark işçilik varsa fark işçiliğe isabet eden prim aslı, gecikme cezası ve gecikme zammını yeniden hesaplar ve ilgili işverene tebliğ eder. Asgari İşçilik Tespit Komisyonu itiraz üzerine, asgari işçilik oranında bir değişiklik yapmamış ise, bu defa ilgili ünite, işverene itirazın reddedildiğine dair bir bildirim yapar²¹⁶.

Maddi hatalar hariç olmak üzere, birden fazla itiraz komisyonca dikkate alınmaz²¹⁷.

²¹³27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 16

²¹⁴27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 17

²¹⁵27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 17/4

²¹⁶27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 17/5

²¹⁷27.09.2008 Tarihli Asgari İşçilik tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

3.4 ÖZEL İNŞAATLARDA UYGULAMA

Asgari işçilik uygulamasının, Kuruma karşı sorumlusu işverendir. Özel inşaatlarda, arsa sahibi başka, inşaatı yapan başka özel veya tüzel kişiler olabilmektedir. İşveren olabilmek için sigortalı işçi çalıştırmak gerekir. Dolayısı ile inşaat işini yüklenen müteahhit işveren konumunda olup, işçi çalıştırmayan arsa sahibi işveren sayılmayacaktır²¹⁸. Sosyal sigortalar açısından işverenin arsa sahibi değil inşaatı anahtar teslimi yapan müteahhit olduğu yönünde Yargıtay kararları da mevcuttur²¹⁹. Öyle ki arsa sahibi bir arsayı müteahhide anahtar teslimi verse ve bazı malzemeleri de kendisi karşılasa yine de işveren sayılmayacaktır²²⁰. Diğer taraftan işçilerin işlerini yaptıkları yerler işyeri sayılacaktır. İşverenin özel veya tüzel kişi olması, işyerinde başka başka kuralların uygulanması, bir yerin işyeri sayılıp sayılmayacağını etkilemeyecektir²²¹. Taşeronlar da işçi çalıştırdıklarından işveren hükmündedirler. Ancak taşeronların çalıştırdığı işçilerin prim borcundan asıl işverende sorumludur²²².

5510 sayılı Yasa kapsamında özel bina inşaatlarında asgari işçilik uygulamasının ne şekilde yapılacağını, uygulamanın usul ve esaslarını 5510 sayılı Yasa kapsamında yayınlanan SSİY'nin 118.maddesi düzenlemektedir.

Buna göre, gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliğe sahip olmayan kurum ve kuruluşlar tarafından yaptırılan özel nitelikteki inşaatlar, özel bina inşaatları sınıfını oluşturmaktadır²²³.

madde 17/6

²¹⁸ A.Can TUNCAY, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 8.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 1998, s.184

²¹⁹ Bkz.Y.10.HD, 17.12.1974 Tarih, E:4960, K:7230, İhsan ÇAKMAK, Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu-1, Adalet Yayınevi, Ankara 2001, s.119

²²⁰ Bkz.Y.21.HD.23.05.2002 tarih, E:2002/3998, K:2002/4863, Ercan AKYİĞİT, İş ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Emsal Yargıtay Kararları, Ethemler Yayıncılık, 2.Cilt, İstanbul 2003, s.1592

²²¹ Resul ASLANKÖYLÜ, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Nurol Matbaacılık A.Ş., Ankara,2003, s.129

²²² Bk.Y.4.HD. 1960/8346,K:5294, Nizamettin CEBECİ, İş Hukuku ve Sosyal Sigortalar Mevzuatı, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1968, s.474

²²³ 27.09.2008 Tarihli Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik, madde 4/i

3.4.1 Özel İnşaatlarda Asgari İşçilik Oranları ve Maliyet

Özel inşaatların da yapı toplam maliyetini bulmak için, belediyeler, valilikler ve ruhsat vermeye yetkili diğer makamlarca verilen inşaat ruhsatlarında yazılı bulunan bina toplam yüzölçümü ile m2 birim maliyetinin çarpılması sonucu elde edilen tutar bina toplam maliyetini oluşturacaktır. Eğer ruhsatname de bina toplam alanı (yüzölçümü) yazılı değilse bu durumda bina toplam yüzölçümü ilgili ünitece tespit edilecek ve ilgili ünitenin tespit ettiği bina yüzölçümü ile m2 birim maliyeti çarpılarak toplam bina maliyeti bulunacaktır. Birim maliyet bedelleri, her yıl inşaatın sınıfı ve grubuna göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tespit edilerek Kurumca çıkarılacak bir genelge ile açıklanır²²⁴.

Birim maliyet alınırken dikkat edilmesi gereken bir diğer özellik ise; SSIY açıklandığı üzere, başladığı yıl içinde bitirilmiş olan inşaatın maliyetinin hesaplanmasında o yıl için tespit edilen, başladığı yıldan sonraki yıllarda bitirilmiş inşaatın maliyetinin hesabında ise bitirildiği yıldan önceki yıla ait birim maliyet bedeli esas alınır²²⁵.

Asgari işçilik oranı ise, inşaat toplam maliyetine, Kurumca yayımlanan tebliğ ile belirlenen asgari işçilik oranının %25 eksiği uygulanmak suretiyle yapılır²²⁶.

Örneğin; İnşaat toplam maliyeti 500.000,00 (beş yüz bin) TL ise Kurumca yayımlanan tebliğde özel bina inşaatları için asgari işçilik oranı %9 olarak belirlenmiş ise bu durumda %9 oranı, %25 eksiltilecektir. Yani $9 - (9 \text{ un } \%25) = 9 - 2,25 = 6,75$ olacaktır. Diğer bir ifade ile %9 oranı %25 eksiltilecek ve 6,75 oranı bulunacaktır. Bu son bulunan 6,75 oranı işçilik oranıdır.

Bina toplam maliyetinin 500.000,00 TL olduğu düşünüldüğünde, bu toplam maliyetin %6,75 i asgari işçilik olarak hesaplanacaktır. Bu durumda $500.000,00 \times$

²²⁴28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 118

²²⁵28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 118/6

²²⁶Ahmet AĞAR, Asgari İşçilik Farkından Vergi İstenemeyecek, http://www.resulkurt.com/artikel.php?artikel_id=2394, (30.10.2009)

%6,75= 33.750,00 TL asgari işçilik tutarı olacaktır.

3.4.2 Kısmen Biten İnşaatlarda Asgari İşçilik Uygulaması

Genel olarak asgari işçilik hesaplaması ve araştırması inşaatın bittiği tarihte yapılır²²⁷. Ancak bazı durumlarda, örneğin, inşaatın el değiştirmesi, inşaat sahibinin ekonomik nedenlerden dolayı inşaaata ara vermesi ve biten kısmı kullanmak istemesi gibi durumlarda inşaatın biten bölümüne asgari işçilik uygulaması yapılarak, inşaatın biten kısmı için Kurum ilişiksizlik yazısı verilir.

Bu durum SSİY de düzenlenmiştir. Buna göre;

“Araştırma, bina inşaatının bittiği tarihten sonra yapılır. Ancak, bu işlem, inşaatın el değiştirmesi ve zorunlu hâllerde, inşaat, Ek-11’de²²⁸ inşaatın ikmal edilen kısmının bina maliyetine oranlarını gösterir tabloda gösterilen durumlara uygun bulunduğu takdirde bu oranlar aynen, uymadığı takdirde ise, yapılmayan kısımlar yapılan kısımlara oranlanarak bulunacak maliyet esas alınmak suretiyle inşaatın herhangi bir safhasında da yapılabilir.”²²⁹

Buradan da anlaşıldığı gibi kısmen biten özel inşaatlarda, tablo 5 de ki oranlar uygulanarak, biten kısma isabet eden maliyet bulunacak ve bu maliyete asgari işçilik hesaplaması uygulanacaktır. Bu durum uygulamada özellikle ekonomik nedenlerden dolayı inşaaata ara verilmesi neticesinde ortaya çıkabilmektedir. Ekonomik nedenlerden dolayı inşaaata ara veren inşaat sahibi doğal olarak inşaatın biten kısımlarından faydalanmak istemektedir. Böyle bir durumda inşaatın biten kısmına yapı ruhsatı alınmasında ve kullanılmasında bir engel yoktur.

Tablo 5: Kısımların, Bina Maliyetine Oranlarını Gösterir Cetvel

Kaynak: 28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G SSİY 11 no'lu eki

Sıra No	İŞLER	ORANLAR
I-	BODRUMSUZ TEK KATLI BİNALAR:	
A	Temel Hafriyatı ve Taş Duvar, (Subasman Hatlı Dahil)	% 5
B	Blokaj, Grobeton, Tuğla Duvar, Tavan ve Saçak,	% 26

²²⁷Özkan BİLGİLİ, Meslek Mensuplarına SSK dan İnceleme Yetkisi, Özel Bina İnşaatları ve İhaleli İşlerde Rapor Düzenleme, http://www.izsmmmo.org.tr/dosyalar/ozkan_bilgili.doc , (erişim: 15.09.2009)

²²⁸5510 Sayılı Kanuna Ait SSİY ekindeki Ek-11 dir.

²²⁹5510 Sayılı Kanuna Ait SSİY madde 118/7

Tablo 5: Kısımların, Bina Maliyetine Oranlarını Gösterir Cetvel**Kaynak: 28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G SSİY 11 no'lu eki**

C	Çatı,	% 12
D	Doğrama (Komple) ve Sıvalar,	% 14
E	Tesisat ve Teçhizat, (Temiz ve Pis Su ve Elektrik)	% 18
F	Kaplamalar, Mozaik, Yağlı Boya,	% 7
G	Merdiven, Harici Sıva, Dış Kapı, Badana, Fosseptik ve Bütün Bakiye İşlerin İkmalinde,	% 18
		100
II-	(BODRUMSUZ) ZEMİN VE BİRİNCİ KATLI BİNALAR:	
A	Temel Hafriyatı, Grobeton ve Taş Duvar, (Subasman Hatılına Kadar)	% 7
B	Zemin Katın İkmalinde, (Betonarme Tavan Dahil)	% 15
C	Birinci Katın İkmalinde,	% 17
D	Çatının İkmalinde, (Oluklar Dahil)	% 8
E	Bütün Doğramaların İkmalinde,	% 14
F	İç Sıvaların İkmalinde,	% 6
G	Tesisatın İkmalinde,	% 15
H	Şap, Mozaik ve Yağlı Boyaların İkmalinde,	% 9
İ	Badana, Merdiven, Dış Sıva, Harici Kapı, Şakuli Borular ve Fosseptik ve Bakiye Bütün İşler Tamamlandığında,	% 9
		100
III-	BODRUMSUZ, ZEMİN, BİR VE İKİNCİ KATI HAİZ BİNALAR:	
A	Temel Hafriyatı, Grobeton ve Taş Duvar, (Subasmana Kadar)	% 6
B	Zemin Katın İkmalinde,	% 15
C	Birinci Katın İkmalinde,	% 12
D	İkinci Katın İkmalinde,	% 12
E	Çatının İkmalinde,	% 7
F	Doğramaların İkmalinde,	% 13
G	İç Sıvaların İkmalinde,	% 5
H	Tesisat ve Teçhizatın İkmalinde,	% 14
İ	Şap, Mozaik ve Yağlı Boyaların İkmalinde,	% 8
J	Badana, Merdiven, Dış Sıva, Harici Kapı, Fosseptik ve Bakiye Bütün İşler Tamamlandığında,	% 8
		100
IV-	IV-BODRURLU TEK KATLI BİNALAR:	
A	Temel Hafriyatı, Taş Duvar, Tuğla, Duvar, Lentolar, Blokaj, Grobeton ve Betonarme Tavan (Bodrum) İkmalinde,	% 22
B	Yarım Tuğla Duvar, Bir Tuğla Duvar ve Betonarme Lentoların İkmalinde,	% 15
C	Betonarme Tavan ve Saçaklar,	% 14
D	Çatı,	% 8

Tablo 5: Kısımların, Bina Maliyetine Oranlarını Gösterir Cetvel**Kaynak: 28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G SSİY 11 no'lu eki**

E	Doğrama, (Komple)	% 11
F	İç Sıvalar, Tesisat ve Teçhizat	% 13
G	Döşeme Kaplamaları, Şap, Mozaik ve Yağlı Boyalar,	% 6
H	Badana, Dış Sıva, Harici Kapı Merdiven, Fosseptik ve Bütün Bakiye İşler,	% 11
		100
V-	BODRUM, ZEMİN VE BİRİNCİ KATI HAİZ BİNALAR:	
A	Temel Hafriyatı ve Bodrum Katın İkmalinde, (Betonarme Tavan Dahil)	% 20
B	Zemin Katın İkmalinde, (Lento, Döşeme, Tuğla Duvarlar ve Betonarme Tavan Dahil)	% 12
C	Birinci Katın İkmalinde,	% 14
D	Çatı İkmalinde, (Oluklar Dahil)	% 6
E	Bütün Doğramaların İkmalinde,	% 13
F)	İç Sıvaların İkmalinde,	% 5
G	Sıhhi Tesisat ve Diğer Tesis İşleri İkmalinde,	% 14
H	Şap, Mozaik ve Yağlı Boyalar Tamamlandığında,	% 8
İ	Badana, Merdiven, Dış Sıva, Harici Kapı, Şakuli Borular, Fosseptik ve Bakiye Bütün İşlerin İkmalinde,	% 8
		100
VI-	BODRURLU ZEMİN, BİRİNCİ VE İKİNCİ KATI HAİZ BİNALARDA:	
A	Bodrum İkmalinde,	% 15
B	Zemin Katın İkmalinde,	% 9
C	Birinci Katın İkmalinde,	% 9
D	İkinci Katın İkmalinde,	% 10
E	Çatı İkmalinde,	% 5
F)	Doğramaların İkmalinde,	% 14
G	İç Sıvaların İkmalinde,	% 5
H	Tesisat ve Teçhizat İkmalinde,	% 15
İ	Şap, Mozaik ve Yağlı Boya,	% 8
J	Badana, Merdiven Dış Sıva, Harici Kanal (Veya Fosseptik) ve Bakiye Bütün İşler Tamamlandığında	% 10
		100
VII-	FAZLA KATLI BİNALAR:	
A	Temel Hafriyatı, Taş ve Tuğla Duvarlar, Beton ve Betonarmeler, (Kaba İnşaat)	% 45
B	Çatı, (Oluklar Dahil)	% 5
C	Doğramalar, (Kapı ve Pencereler Komple)	% 15
D	Sıvalar, Mozaik, Karo fayans vesair Kaplamalar, Yağlı Boyalar,	% 25
E	Sıhhi Tesisat, Su ve Elektrik Tesisatı İle Her Türü	% 10

Tablo 5: Kısımların, Bina Maliyetine Oranlarını Gösterir Cetvel

Kaynak: 28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G SSİY 11 no'lu eki

	Noksanların İkmalinde,	
		100

3.5 İHALELİ İŞLERDE ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMASI

5510 sayılı Kanununun 85 inci maddesi ikinci fıkrasında belirtilen kurum ve kuruluşlar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan her türlü işlerde ünitece yapılacak araştırma; işin kesin kabulünün ya da geçici kabulünün eksiksiz olarak yapıldığı tarihten sonra ve işverene ödenmesi gereken Katma Değer Vergisi hariç, malzeme fiyat farkı ve akreditif tutarı dâhil toplam istihkak bedeline, işin asgari işçilik oranının yüzde 25 eksiği uygulanmak suretiyle yapılır. Asgari işçilik oranları, Kurum bünyesinde oluşturulan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenir ve bu oranlar tebliğ ile yayımlanır²³⁰.

Diğer taraftan işin sözleşmesi de önem arz etmektedir. Çünkü işin sözleşmesinde çalıştırılacak sigortalı sayısı belli ise öncelikle bu sigortalıları kişi/gün sayısı da dikkate alınarak kuruma bildirilmesi gerekir²³¹.

3.5.1 İhaleli İşin Birden Fazla Konuyu Kapsıyor Olması

İhaleli bir iş birden fazla konuyu kapsıyor olabilir. İhaleli bir işin birden fazla konuyu kapsaması durumunda; her bir işin asgari işçilik oranı daha önce belirlenmiş olmak kaydıyla, ihale makamı tarafından her bir işe ait istihkak tutarlarının ayrı ayrı bildirilmesi hâlinde, araştırma işlemi, her bir işe ait asgari işçilik oranları dikkate alınarak yapılır. Her bir işe ait istihkak tutarının ayrı ayrı bildirilmemesi durumunda ise, işverenin yazılı isteği üzerine araştırmada, bu işlerin en yükseğine ilişkin asgari işçilik oranı dikkate alınır. İşveren tarafından yapılan işlere ilişkin en yüksek asgari işçilik oranının uygulanmasının kabul edilmemesi durumunda işin asgari işçilik oranı

²³⁰28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSİY nin madde 117/1

²³¹28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSİY nin madde 117/2

Asgari İşçilik Tespit Komisyonu tarafından belirlenir²³².

3.6 ORTAK HÜKÜMLER

3.6.1 İşin Başlangıç Tarihinden Önce ve İşin Bitim Tarihinden Sonra Yapılan İşçilikler

Asgari işçilik hesaplaması yapılırken, ihaleli işlerde kesin kabulün ya da geçici kabulün noksansız yapıldığı, özel nitelikteki inşaat işyerlerinde ise; inşaatın bitirildiği tarihe kadar Kuruma bildirilmiş olan işçilik tutarları hesaplamaya dahil edilir. İşin başlangıç tarihinden önce ve işin bitim tarihinden sonra Kuruma bildirilmiş sigorta primine tabi kazanç tutarları ile gün sayıları araştırma ve asgari işçilik hesaplama işleminde hesaplamaya dahil edilmez. Ancak, aksine bir tespit yoksa Kuruma ödenen bu primlerin iptal işlemi de yapılmaz²³³.

3.6.2 Kuruma Hiç Bildirilmeyen İşyerlerinde Asgari İşçilik Hesaplaması

Gerek ihaleli işlerde gerekse özel bina inşaatlarında işyeri Kuruma bildirilmemiş olabilir. İşyeri bildirilmiş olmakla birlikte hiç işçilik bildirilmemiş olabilir. Böyle bir durumda işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarı, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurlarınca tespit olunur. Ancak ihale konusu işler ve özel nitelikteki inşaat işlerinde ünitece yapılacak araştırma, söz konusu işlerin Kuruma tesciline ve bildirimde bulunulması koşuluna bağlıdır²³⁴.

Kanaatimce bu mekanizma otomatik çalışmaktadır. İhaleli işler de işi alan işverenin ihale makamında ki kesin teminatını geri alabilmesi için Kurumdan ilişiksizlik belgesi alması gereklidir. Aynı zamanda özel bina inşaatlarının yapı ruhsatı alabilmesi içinde aynı şekilde Kurumdan ilişiksizlik yazısı alması gerekir. Dolayısı ile bu işverenlerin işleri sonuçlandırabilmeleri için mutlaka Kuruma dosya

²³²28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSIY nin madde 117/4

²³³28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSIY nin madde 119

²³⁴28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSIY madde 119/2

açtırmaları gerekecektir. Kuruma zamanında dosya açtırmayan işverenler ise ayrıca, gecikme zammı, gecikme faizi ve idari para cezaları ile karşılaşacaktır.

3.6.3 Kuruma Eksik İşçilik Bildirilmesi

İhaleli bir iş veya özel inşaat işyerleri ile ilgili bir işyeri Kuruma tescil ettirilmiş ve kısmen işçilik bildirilmiş ancak bildirilen işçilik, asgari işçilik tutarından eksik olabilir. Bu durumda Kuruma eksik işçilik bildirimini söz konusudur. Kurum'a bildirilmediği tespit edilen asgarî işçilik tutarı üzerinden Kurumca resen tahakkuk ettirilen sigorta primleri, işverene tebliğ edilir. İşveren, tebliğ edilen prim borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Kurum'a itiraz hakkı vardır. İtiraz borç takibini durdurur. Kurumca itirazı reddedilen işveren, kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yetkili iş mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvurulması, işveren tebliğ edilen prim borcunun takip ve tahsilini durdurmaz²³⁵.

Diğer taraftan, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca eksik işçilik tutarı olarak ödenen prim esas alınarak ücret yönünden vergileme yapılması söz konusu değildir²³⁶.

3.7 İLİŞİKSİZLİK VE BORCU YOKTUR BELGESİ

İlişiksizlik belgesinin istenmesi daha önceden tebliğ ve genelgelerle düzenlenirken örneğin; her türlü inşaat için, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı arasında yapılan protokol gereği yayınlan tebliğde²³⁷; bitmiş yapılara valilik ve belediyelerce yapı kullanma izni verilirken, Sosyal Sigortalar Kurumuna borcu olmadığını kanıtlamak için, Kurumdan ilişiksizlik belgesi istenmesi zorunluluğu getirilmiştir²³⁸. Bu defa ilişiksizlik belgesi istenmesi 5510 sayılı Kanunda yerini almıştır.

²³⁵ Mahmut ÇOLAK, 5510 Sayılı Kanun İşığı Altında Asgari İşçilik Uygulamaları, E-Yaklaşım, Eylül 2006, Sayı 38

²³⁶ Vergi İdaresi Başkanlığının 20.07.2009 Tarih ve B.07.1.GİB.4.16.16.01.GV.09.139/2616 sayılı özelgesi, www.bursavdb.gov.tr/Img/Uploads/mukteza/gvk/gvk_337.doc (15.10.2009)

²³⁷ 04.09.1992 Tarih ve 21335 Sayılı resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

²³⁸ KARAKAŞ/KARAKAŞ s.113

5510 sayılı Kanununun 90. maddesi ilişiksizlik belgesinin istenmesi zorunlu kılmalıdır. Buna göre : Valilikler, belediyeler, il özel idareleri ve ruhsat vermeye yetkili diğer merciler tarafından, geçici iskan veya yapı kullanma izin belgesi verilmeden önce yapılan inşaat dolayısıyla, diğer kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ve bankaların ise Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek işlemlerinde Kuruma borçlarının bulunmadığına dair ilgililerden Kurumca düzenlenmiş bir belgenin istenmesi zorunludur.

Bu maddede belirtilen yükümlülükler yerine getirilmeden hak ediş ödenmesi, kesin teminatın iade edilmesi veya geçici iskan izin belgesi ve yapı kullanma izin belgesi verilmesi veya diğer işlemlerin gerçekleştirilmesi hallerinde, ilgililer hakkında genel hükümlere göre idari ve cezai işlem yapılır²³⁹.

Ayrıca BKK ile çıkarılan, “**Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik**”²⁴⁰ ile düzenleme getirilmiştir. İşveren tarafından, idareye ihale konusu işle ilgili olarak, Kuruma borcunun bulunmadığına dair ilişiksizlik belgesi ibraz edilmedikçe işverene ait kesin teminat iade edilmez.

İş bitiminde ilişiksizlik belgesinin verilmesi aşamasında, tescilli olmayan işler, daimi işyeri sigortalıları ile yapıldığı ileri sürülen işler, işverenin kendi çalışmaları, piyasadan faturalı hizmet satın alınarak yapılan işler veya hepsi birlikte yürütülen ihale konusu işlerle ilgili ilişiksizlik belgesi istenmesi halinde, ilgili işveren Kurumun denetimle görevli memurlarının incelemesine gönderilmektedir²⁴¹.

İlişiksizlik belgesi ile borcu yoktur belgesi farklı belgelerdir. **İlişiksizlik belgesi**; ilişiksizlik belgesinde adı geçen işyerinin Kuruma borcunun olmadığını gösteren belge iken, **borcu yoktur belgesi**; işverenin Türkiye genelindeki tüm

²³⁹5510 sayılı kanununun 90.maddesi 4 ve 5. fıkrasının, 17.4.2008 tarih ve 5754 sayılı kanununun 54.maddesi ile değişen şekli.

²⁴⁰29.09.2008 Tarih ve 27012 (2.mükerrer) Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

²⁴¹Ayhan BOSTAN, 5510 Sayılı Yasa Çerçevesinde Asgari İşçilik Uygulaması; Araştırma Yöntemi, E-Yaklaşım / Haziran 2009 / Sayı: 198, <http://www.yaklasim.com> , (E:18.11.2009)

işyerlerinden dolayı, işverenin Kuruma karşı genel borcunun olup olmadığını gösteren belgedir²⁴².

3.8 SEKTÖREL (DEVAMLILIK NİTELİKTEKİ İŞYERLERİ) ASGARI İŞÇİLİK UYGULAMASI

Mevsimlikte olsa ihaleli işler ve özel inşaatlar dışında kalan, mevsimlik veya devamlılık arz eden işyerlerinde uygulanması gereken asgari işçilik tutarını bu sınıfta değerlendirmek mümkündür. Faaliyeti belirli bir süreye bağlı olmayan veya herhangi bir süreyle sınırlandırılmayan, esas itibarıyla çalışma açısından sürekliliğin esas olduğu işyerleri devamlı nitelikteki işyerleri olarak adlandırılır²⁴³. Buradaki ayrımın İş Kanunundaki, sürekli veya süreksiz iş ayrımı ile bir bağlantısı yoktur. 4857 Sayılı İş Kanunu²⁴⁴ m.10/1 de tanımlanan “*Nitelikleri bakımından en çok otuz iş günü süren işlere süreksiz iş, bundan fazla devam edenlere sürekli iş denir*”. Bu tanıma göre eğer bir iş niteliği açısından otuz iş gününden fazla sürüyorsa İş Kanunu kapsamındadır²⁴⁵.

Sektörel asgari işçilik yeni bir uygulama değildir. Sektörel asgari işçilik 3917 sayılı Kanun ile 1994 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Aynı uygulama 4958 sayılı yasa döneminde de devam etmiştir. Sektörel asgari işçiliğin uygulanabilmesi için mutlaka bir müfettiş incelemesi ve tespit gerekir. Bu nedenle çalışma hayatında tam olarak yerini bulamamıştır. Dolayısıyla asgari işçilik dendiğinde, sadece özel inşaat ve ihaleli işlere münhasır bir uygulama olarak anlaşılmaktadır²⁴⁶.

İşverenler, 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı sayılan kişileri, sigortalılık başlangıç tarihinden önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma

²⁴²KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.89

²⁴³Mehmet Zülfi CAMKURT, Devamlı ve Mevsimlik İşyerlerinden Sosyal Güvenlik Kurumu'na Bildirilmesi Gereken Asgari İşçilik Miktarının Tespitinde “Emsal İşyerlerinden Edinilen Bilgiler yöntemi”nin Kullanılması, E-Yaklaşım, Şubat 2007, sayı 43

²⁴⁴10.06.2003 Tarih ve 25134 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

²⁴⁵M.Fatih UŞAN, Kamu ve Özel Sektör Açısından Özürlü İşçi İstihdamı, <http://www.ozida.gov.tr/ozveri/ov2/ov2kamuozel.htm> (Er. :03.12.2009)

²⁴⁶KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.320

bildirmekle yükümlüdür²⁴⁷.

3.8.1 Sektörel Asgari İşçilik Uygulamasında Asgari İşçilik oranları

Sektörel asgari işçilik uygulamasında, özel inşaat ve ihaleli işlerde olduğu gibi sabit bir asgari işçilik oranı yoktur. İşin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik tutarı;

- Yapılan işin niteliği,
- Kullanılan teknoloji,
- İşyerinin büyüklüğü,
- Benzer işletmelerde çalışan sigortalı sayısı,
- İlgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar,

dikkate alınarak, Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır. Böyle bir durumda sektörel asgari işçilikten söz etmek mümkündür. Sektörel asgari işçilik, özel inşaat ve ihale konusu işler dışında tüm işler için söz konusudur²⁴⁸.

3.8.2 Devamlı Nitelikteki İşyerlerinde Asgari İşçilik Uzlaşması

506 s.lı Kanun döneminde Sosyal Sigortalarda asgari işçilik incelemelerinde, işverenlerle Kurum arasında bir uzlaşma müessesesinin olmaması eleştirilmekteydi²⁴⁹.

Sosyal sigortalarda uzlaşma kavramı, ilk defa, 01.10.2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 17.04.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanununun 49 uncu maddesi ile 5510 sayılı Yasanın 85. maddesine eklenen ek fıkralarla uygulamaya girmiştir.

85.madde ek fıkralar ile uygulamaya giren hüküm;

“Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara

²⁴⁷5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve genel sağlık sigortası Kanunu madde 8

²⁴⁸ÇOLAK/ÖZTÜRK/KARAKAŞ, s.44

²⁴⁹İbrahim İŞIKLI, Devamlı İşyerlerinde SGK ile Uzlaşma Uygulaması, <http://www.dunya.com/yazar.asp?authId=62&id=55299>, (erişim: 15.07.2009)

maledilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezalarında, konuya ilişkin raporun Kurumun ilgili birimine gönderilmesinden önce işverenle uzlaşma yapılabilir. Uzlaşmaya varılması halinde, bu durum tutanakla tespit edilir. Uzlaşılan tutarlar kesin olup, uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmaz ve hiçbir mercie şikayet ve itirazda bulunulamaz. Uzlaşılan prim ve idari para cezaları, uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. İşveren, uzlaşılan idari para cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlandırılmaz. Uzlaşılan tutarların, bu sürede tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşma bozulur ve uzlaşılan tutarlar kazanılmış hak teşkil etmez. Uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılamamış olması veya uzlaşmanın bozulması hallerinde işveren, bu konuya ilişkin daha sonra uzlaşma talep edemez.

Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Kurum veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilmesi halinde, daha önce eksik tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil olunur.

Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun çalışma usul ve esasları, Komisyonunda görev alacak teknik elemanların nitelikleri, asgari işçilik tespitinde uygulanacak yöntem, verilerin belirlenmesi, tamamlanmış veya devam etmekte olan işlerle ilgili yapılacak yerinde tespit kriterleri uzlaşma komisyonlarının oluşumu, çalışma usul ve esasları ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”²⁵⁰ Şeklinde dir.

Bu maddeden aldığı yetki ile Kurum 25.04.2009 tarihinde, “**Asgarî İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği**”²⁵¹ ni yayımlamıştır.

5510 sayılı Kanununun 85. maddesinde yapılan değişiklikle Sosyal Güvenlik Kurumu denetim ve kontrole görevli memurlarınca, devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda, sigortalılara mal edilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezaları uzlaşma konusu yapılabilecektir²⁵².

Uzlaşmanın yapılabilmesi için;

1. Devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgarî işçilik incelemesi sonucunda tespit yapılması,
2. Ve aynı zamanda bu tespit neticesinde sigortalılara mal edilemeyen fark sigorta primine esas kazanç olması gerekir.

²⁵⁰5510 Sayılı Kanun Madde 85/ 9-10 ve 11 fıkraları

²⁵¹25.04.2009 Tarih ve 27210 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

²⁵²Hakkı KIZILOĞLU, Asgari İşçilikte Uzlaşma Talebi, TİSK İşveren Dergesi, Haziran 2009 http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=2429 (18.10.2009)

Bu durumda, sigortalılara mal edilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idarî para cezaları uzlaşma konusu yapılabilecektir²⁵³.

5510 sayılı Yasada asgari işçilik uygulamasının düzenlendiği 85. maddede de öncelikle maddenin kenar başlığı “Asgarî işçilik uygulaması ve uzlaşma” olarak sisteme “uzlaşma” adı ile yeni bir müessese getirilmektedir²⁵⁴.

Diğer taraftan, 5510 sayılı Kanun’da Kurum’un denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi neticesinde ortaya çıkan ve sigortalılara mal edilemeyen fark SPEK matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve idari para cezalarında, işverenlerle uzlaşma yapılabilmesine ilişkin düzenlemeyle, işverenlerin ortaya çıkabilecek mağduriyetler önlenmiştir²⁵⁵.

3.9 KURUM YETKİLİLERİNCE ASGARİ İŞÇİLİK İNCELEMESİ

Daha önceleri, gerek 1994 tarihinde yürürlüğe giren 3917 sayılı Kanun ile gerekse 2003 te yürürlüğe giren 4958 sayılı Yasa ile asgari işçilik tespit yetkisi sadece Kurum müfettişlerine verilmişti. İlk defa 5510 sayılı yasa ile bu yetkinin sınırları genişletilerek, asgari işçilik tutarının tespit yetkisi yine 5510 sayılı yasanın 85.maddesi ile, “Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır.” denmektedir²⁵⁶.

Yasanın 85. maddesinde bahsedilen Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilen memurlarının kimler olduğunu ise, 5510 sayılı yasanın 59. maddesi ve yine aynı yasaya bağlı olarak çıkartılan SSİY 122. maddesi şu şekilde

²⁵³25.04.2009 Tarih ve 27210 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan , Asgari İşçilik incelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği, madde 2

²⁵⁴Nurşen CANIKLIOĞLU, 5510 Sayılı Yasa tasarılarının İşverenlere Getirdiği Ek Yükümlükler, TİSK İşveren Dergesi, Nisan 2008, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=2028 , (17.10.2009)

²⁵⁵DANACI, Gündoğan Güngör, Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma, Yaklaşım Yayınları, Haziran 2009 / Sayı: 198, <http://www.yaklasim.com> , (E.10.11.2009)

²⁵⁶5510 Sayılı Kanun 85.maddesinin 1.fikrası

açıklamaktadır; “Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanununda belirtilen Kurum müfettişleri ile sosyal güvenlik kontrol memurlarıdır.”²⁵⁷

Diğer taraftan, “**Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal Güvenlik Kontrol Memurları Yönetmeliği**”²⁵⁸, sosyal güvenlik kontrol memurlarının görevleri arasında asgari işçilik tespitine yer vermediği için, sosyal güvenlik kontrol memurlarına asgari işçilik tespit yetkisi verilmemiştir.²⁵⁹

3.10 SMMM VE YMM İNCELEMESİ

5510 sayılı Yasanın 59.maddesi SMMM ve YMM'lerin inceleme ve Kuruma rapor verme yetkisini düzenlemiştir. Buna göre SMMM ve YMM'ler sadece, ihaleli işler ile özel bina inşaatı işyerlerinde inceleme yapıp rapor düzenleyebileceklerdir.

Sosyal güvenlik reformu olarak kabul edilen, 5510 sayılı Yasa ile SMMM ve YMM'lere asgari işçilik konusunda rapor düzenlemeleri ile ilgili yenilikler getirilmediği gibi yetki genişletilmesi veya yetki azaltılması da söz konusu olmamıştır.²⁶⁰

Yasa 59.madde ile SMMM ve YMM'lerin inceleme sınırlarını da çizmiştir. Buna göre;

1. SMMM ve YMM'ler sadece ihaleli işlerde ve özel bina inşaatlarında inceleme yapabilir rapor yazabilirler.
2. Devamlı işyerleri için inceleme yapamazlar,
3. SMMM ve YMM'ler kendi yaptıkları işler ile ilgili inceleme yapıp rapor düzenleyemezler,
4. Kuruma tescil edilmemiş işler ile ilgili rapor düzenleyemezler,

²⁵⁷28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSİY nin 122. maddesi.

²⁵⁸20.07.2007 Tarih ve 26588 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

²⁵⁹20.07.2007 Tarih ve 26588 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlan Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal Güvenlik Kontrol Memurları Yönetmeliği, madde 9.

²⁶⁰İsa KARAKAŞ, Sosyal Güvenlik Reformu ile Birlikte SMMM ve YMM'lerin Asgari İşçilik İnceleme Raporu Düzenleme Yetkileri,

http://www.alomaliye.com/2008/isa_karakas_smmm_asgari.htm ,(15.09.2009)

5. Kuruma tescil edilmiş olmakla birlikte, hiç işçilik bildirilmemiş olan işyerleri ile ilgili rapor düzenleyemezler.

Kurum, SMMM ve YMM'lerin inceleme ve rapor düzenleme ile ilgili yetki ve sorumluluklarını 27.09.2008 tarihli, “**Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ile Yeminli Malî Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik**”²⁶¹ ile düzenlemiştir.

SMMM ve YMM'lerin rapor düzenlemesine ilişkin usul ve esaslar, açıklamalı ve örnek uygulamalı bir şekilde 4.1.2 başlığı altında verilmiştir²⁶².

3.11 ASGARİ İŞÇİLİK İŞLEMLERİNDEN DOĞAN CEZALAR VE İTİRAZ YOLLARI

İşyerlerinde, gerekli ve yeterli olan işçinin çalıştırılmaması veya eksik çalıştırılması neticesinde, Kuruma bildirilmesi gereken asgari işçilik tutarının eksik ya da hiç bildirilmemesi söz konusu olduğunda, Kurumun ciddi prim kayıpları olabilmektedir. Kurum, işte bu prim kayıplarının engellemek amacı ile, eksik veya hiç bildirilmeyen işçilikten doğan prim kayıplarının önüne geçmek amacıyla idari para cezaları uygulamasına gitmektedir. 5510 Sayılı Yasa bu cezaları belirlemiş ve bu cezalara karşı işverenin haklarını arama yolunu açmıştır²⁶³.

3.11.1 İdari Para cezaları

Kanunla belirlenmiş hükümleri yerine getirmeyenlere, itiraz mercii olmanın dışında yargı mercilerinin müdahalesi ve temyiz denetimi olmaksızın doğrudan doğruya idari mercilerce verilen para cezaları²⁶⁴ şeklinde tanımlanabilecek olan idari para cezaları 5510 sayılı Kanununun 102. maddesinde düzenlenmiştir. Asgari işçilik ile

²⁶¹27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

²⁶²Geniş bilgi için 27.09.2008 Tarih ve 27010 sayılı R.G. De yayımlanan yönetmeliğe ve bu çalışmamızın 4.1.2 başlığına bk.

²⁶³28.08.2008 Tarih ve 26981 Sayılı R.G de yayımlanan SSİY nin madde 121

²⁶⁴Orhan YENER, Açıklamalı Emsal Kararlı, Hususi Ceza Kanunlarındaki İdari Para Cezaları ve Hususi Cezalar Rehberi, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım, Ankara 1997, s.17

ilgili idari para cezalarının uygulanabilmesi için, mutlaka bir denetim veya inceleme gerekir. Denetim veya inceleme olmadan asgari işçilikten doğan bir ceza söz konusu olmayacaktır. Diğer para cezaları saklı kalmak kaydıyla, Kurumun defter ve belge incelemesine yetkili denetim ve kontrole görevlendirilmiş memurları tarafından veya serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler tarafından düzenlenen raporlara istinaden, Kurum'a bildirilmediği tespit edilen eksik işçilik tutarının mal edildiği her bir ay için, aylık asgari ücretin iki katı tutarında idari para cezası uygulanacaktır²⁶⁵.

3.11.1.1 Kurum Denetim ve Kontrol Elemanlarının İncelemesi Neticesinde Ortaya Çıkan İdari Para Cezaları

İşyerinin kanuni süresi içinde Kuruma bildirilmiş olup olmadığı, işyeri Kuruma bildirilmiş olmakla birlikte işçilik bildirilip bildirilmediği hallerine göre idari para cezasını gerektiren eylemler ve buna bağlı olarak ta idari para cezaları (İPC) miktarı değişmektedir²⁶⁶.

5510 sayılı Yasanın 102. maddesi İPC düzenlemiştir. Buna göre Kuruma tescili yapılmış bir inşaat veya ihaleli bir işyerinde Kurumun denetleme ve kontrol elemanlarınca yapılan bir inceleme neticesinde, eksik işçilik saptanırsa ve bu eksik işçilik bir sigortalıya (işçiye) ve aynı zamanda da geçmiş dönemlerden belli bir aya mal edilirse, bu durumda 102.madde belirtilen idari para cezaları gündeme gelecektir. Böyle bir durumda işverene verilecek idari para cezaları şunlardır;

1. Sigortalı işçi girişini yasada belirtilen süre içerisinde vermediği için 102.madde a-2 fıkrası gereği, her bir sigortalı için asgari ücretin 2 katı tutarında,

2. Sigorta primlerinin geçmişte bir aya veya aylara mal edilmesi durumunda ise, 102.maddenin c/1-2 -3ve 4. fıkraları gereği, belgenin asıl olması halinde aylık asgari ücretin iki katını geçmemek kaydıyla belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına,

²⁶⁵Ali TEZEL, 5510 Syılı Kanunda SGK Tarafından İşverenlere Verilecek İPC ve İtiraz Yolları, http://www.alitezcel.com/tezel/iste_pdf/1.64.pdf, (13.10.2009)

²⁶⁶KARAKAŞ/KARAKAŞ, s.326

aylık asgari ücretin beşte biri tutarında, belgenin ek olması halinde, aylık asgari ücretin iki katını geçmemek kaydıyla her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına, aylık asgari ücretin sekizde biri tutarında, ek belgenin 86'ncı maddenin beşinci fıkrasına istinaden Kurumca resen düzenlenmesi durumunda, aylık asgari ücretin iki katını geçmemek kaydıyla her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına, aylık asgari ücretin yarısı tutarında, belgenin mahkeme kararı, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden, hizmetleri veya kazançları Kuruma bildirilmediği veya eksik bildirildiği anlaşılan sigortalılarla ilgili olması halinde, belgenin asıl veya ek nitelikte olup olmadığı, işverence düzenlenip düzenlenmediği dikkate alınmaksızın, aylık asgari ücretin iki katı tutarında, İPC uygulanır.

3. Defter ve belgelerin ibraz edilmemesi ve ibraz edilen defter ve belgelerin 102.maddenin e fıkrası gereği geçersiz sayılması durumunda, bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlar için, aylık asgari ücretin on iki katı tutarında, diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için, aylık asgari ücretin altı katı tutarında, defter tutmakla yükümlü değil iseler, asgari ücretin üç katı tutarında, defter ve belgelerin kısmen geçersiz olması durumunda geçersiz sayılan her ay için aylık asgari ücretin yarısı tutarında idari para cezası uygulanır.

4. 102.maddenin ı fıkrası gereği inceleme elemanlarına engel olunması durumunda asgari ücretin 5 katı , inceleme elemanlarının inceleme yapmalarını engellemek için tehdit ve cebir kullanılırsa asgari ücretin 10 katı tutarında idari para cezası kesilir²⁶⁷.

²⁶⁷Detaylı bilgi için bkz. : 5510 sayılı Kanun madde 102.

3.11.1.2 SMMM ve YMM İncelemesi Neticesinde Ortaya Çıkan İdari Para Cezaları

SMMM ve YMM'ler her türlü inşaat ve ihaleli işlerde inceleme yapma yetkisine sahip değiller. Diğer bir ifade ile SMMM ve YMM'ler şekil şartlarını yerine getirmiş özel inşaat ve ihaleli işlerde inceleme yapabilirler. Bu incelemeleri sırasında, 27.09.2008 tarihli, “**Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ile Yeminli Malî Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik**”²⁶⁸ hükümleri gereği, hesaplanan asgari işçilik miktarının Kuruma eksik bildirildiğinin, tespiti halinde, bildirilmeyen tutar, faaliyette bulunan aylar tespit edilebiliyorsa bu aylara, tespit edilemiyorsa faaliyette bulunulan son aya mal edilir ve 5510 sayılı Kanununun 88 inci ve 89 uncu maddeleri ile 102 nci maddesinin birinci fıkrasının c ve d bentleri uyarınca işlem yapılması gerektiği raporda önerilir²⁶⁹.

Kurum SMMM veya YMM'nin raporunda önerdiği hususlar hakkında 102. maddeye göre idari para cezası uygulayacaktır. SMMM ve YMM raporuna istinaden uygulanabilecek idari para cezaları şunlardır;

1. 102.madenin birinci fıkrasının c bendi hükmü gereği; 86'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca verilmesi gereken belgeleri, Kurumca belirlenen şekilde ve usulde vermeyenler ya da Kurumca internet, elektronik veya benzeri ortamda göndermekle zorunlu tutulduğu halde anılan ortamda göndermeyenler veya belirlenen süre içinde vermeyenlere her bir fiil için;
 - Belgenin asıl olması halinde aylık asgari ücretin iki katını geçmemek kaydıyla belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına, aylık asgari ücretin beşte biri tutarında,
 - Belgenin ek olması halinde, aylık asgari ücretin iki katını geçmemek kaydıyla her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına, aylık asgari ücretin sekizde biri tutarında,
2. 102.madenin birinci fıkrasının d bendi hükmü gereği;

²⁶⁸27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

²⁶⁹27.09.2008 Tarih ve 27010 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ile Yeminli Malî Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik, madde 6/f

- 59'uncu maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerce düzenlenen raporlara istinaden, Kuruma bildirilmediği tespit edilen eksik işçilik tutarının mal edildiği her bir ay için, aylık asgari ücretin iki katı tutarında idari para cezası uygulanır²⁷⁰.

3.11.2 İdari Para Cezalarında Zaman Aşımı

Kurumun prim ve diğer alacakları ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından başlayarak on yıllık zamanaşımına tabidir. Zaman aşımını kesen sebepler olmadığı sürece²⁷¹, idarî para cezaları da on yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Zamanaşımı süresi, fiilin işlendiği tarihten itibaren başlar²⁷².

İdari para cezasını gerektirecek bir fiilin işlenmesi durumunda, bu fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıllık bir süre geçmiş ise bu durumda zaman aşımı söz konusu olacağından, Kurumun bu fiili işleyen işverene idari para ceza uygulaması söz konusu olamayacaktır²⁷³.

3.11.3 İdari Para Cezaları ve Asgari İşçiliğe Karşı İtiraz ve Dava Yolları

Kurumun işverenlere asgari işçilik incelemesi neticesinde Kurumca işverene düzenlenen prim tahakkuklarına karşı işverenin itiraz hakkı vardır. İşveren, adına düzenlenen prim tahakkuklarına itiraz etmeye karar verdiğinde bu itirazını, Kurumun “Ünite Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonu”na yapacaktır²⁷⁴.

Ünite Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonu; ünite amiri veya görevlendireceği yardımcısı, ilgili şef, dosya memuru ve varsa avukattan oluşur²⁷⁵.

²⁷⁰Detaylı bilgi için bkz. : 5510 sayılı Kanun madde 102

²⁷¹Bkz. Zaman aşımını kesen sebepler için; M.Cengiz ÜNLÜ, Açıklamalı İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995,s.862

²⁷²28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 127/1

²⁷³28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 127/4

²⁷⁴28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 121/1

²⁷⁵28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 121/2

İşveren idarî para cezalarına karşı yapacağı itirazlar ise, İdari Para Cezaları İtiraz Komisyonuna yapacaktır. İdari Para Cezası İtiraz Komisyonu, ünite amiri veya görevlendireceği yardımcısı, ilgili şef, dosya memuru ve varsa avukattan oluşur²⁷⁶.

İtirazlar İlgili komisyonlarca değerlendirilerek en geç 30 gün içinde karar bağlanır. İtirazları reddedilen işverenler kararın kendileri tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde yetkili mahkemelere başvurarak dava açma hakkına sahiptirler²⁷⁷.

3.11.4 Yetkili Mahkeme ve Temyiz Yolları

Asgari işçilikten kaynaklanan veya Kurumca, sigortasız çalıştırıldığı veya eksik gün ya da kazanç üzerinden Kuruma bildirildiği tespit edilen sigortalılara ilişkin tahakkuklara yaptıkları itirazları reddedilen işverenler, ilgili kararın kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde “**İş Mahkemelerine**” dava açmaları gerekir. Diğer bir ifade ile prim tahakkuklarını itiraz neticesinde açılacak davalar yetkili iş mahkemesinde açılacaktır. Bu konuda yetkili mahkeme iş mahkemesidir²⁷⁸. Dolayısı ile idari para cezaları dışında kalan tüm uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme Kurumun bulunduğu ildeki iş mahkemeleridir. Kurumun açacağı davada ise yetkili mahkeme İş Mahkemeleridir²⁷⁹. İş mahkemesinde açılacak davanın konusu, ünite itiraz komisyonunun vermiş olduğu kararın iptali davası olacağından, işveren itiraz komisyonuna başvurmadan, doğrudan iş mahkemesine dava açması , itiraz prosedürünü atlamış olacağından geçersiz olacaktır²⁸⁰.

İşveren idari para cezalarına karşı itirazı neticesinde itirazları reddedilen işverenler, ilgili kararın kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde “**İdare Mahkemelerine**” dava açmaları gerekir. İdari para cezalarına karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme idare mahkemeleridir²⁸¹. Prosedürü işletmeksizin doğrudan dava açılması halinde dahi uyuşmazlığın çözüm yeri adli yargı olmayıp

²⁷⁶28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 121/4

²⁷⁷28.08.2008 Tarih ve 26981 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SSIY madde 121/3

²⁷⁸Geniş bilgi için 5510 sayılı Kanununun 85.maddesi ve SSIY 121. maddesine kkz.

²⁷⁹Y.10.HD. 21.10.1976,2431/6953, (ÇENBERCİ, S.566)

²⁸⁰Bkz.SÖZER, 1995 değerlendirmesi, s.205

²⁸¹Geniş bilgi için 5510 Sayılı Kanun 102. maddesi ve SSIY nin 121.maddesine knz.

idari yargıdır²⁸².

Mahkemece itirazları reddedilen işverenlerin temyiz hakları vardır. İşverenler hangi mahkemede dava açmışlar ise temyiz için, daha önce dava açtıkları mahkemenin bir üst mahkemesine başvurmaları gerekmektedir. Temyiz hakkı Kurum içinde vardır²⁸³.

İş mahkemesinde ki davalar kararın kendilerine tefhiminden²⁸⁴ veya tebliğinden itibaren 8 gün içinde Yargıtay da temyiz edilmelidir. İdare mahkemelerinde ki davalar kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Danıştay da temyiz edilmelidir. Burada da iş mahkemesinde olduğu gibi temyiz hakkı Kurum içinde vardır. Eğer taraflar temyiz süresi içerisinde temyiz etmezler ise temyiz haklarını kaybedeceklerdir²⁸⁵. Aşağıdaki tablo 6 da temyiz süreleri tablo 7 de ise temyize cevap süreleri verilmiştir.

Tablo 6 : Temyiz süreleri,

Kaynak : http://www.turkhukuk sitesi.com/hukuksayfa_temyiz_sureleri.htm

TEMYİZ SÜRELERİ		
Mahkeme	Süre Ve İşlerlik Koşulu	Yasal Dayanak
Asliye Hukuk Mahkemesi	15 gün (Tebliğden)	HUMK 432/1
İş Mahkemeleri	8 gün (tefhim veya tebliğden)	5521/8
İdare Mahkemeleri	30 gün (tebliğden)	2577/46
Temyiz isteminin Reddine İlişkin Mahkeme Kararları	7 Gün (tebliğden)	HUMK/432

²⁸²Bkz. Y.10.HD.29.03.1995 Tarih E:1995/777, K:1995/998, Kenan ERTÜRK, Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması, Turhan Kitabevi, Ankara 1999, s.482

²⁸³Temyiz ve temyiz süreleri hakkında detaylı bilgi için bk.: Recep AKCAN, Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya 1998 s.110 vd.,

²⁸⁴**Tefhim:** Duruşmada hazır bulunan taraf veya taraflara Hakimin temyiz edilecek kararı yüze karşı okumasıdır.

²⁸⁵Seyithan DELİDUMAN, Hukuk Yargısında Temyiz Süresi, İstanbul Barosu Dergisi, C. 80, Sayı 4, Yıl 2006, s.1537 vd.

Tablo 7: Temyize cevap Süreleri

Kaynak: http://www.turkhukusitesi.com/hukuksayfa_temyiz_sureleri.htm

TEMYİZE CEVAP SÜRELERİ		
İdare, Vergi, Danıştay	30 gün (Tebliğden)	2577/46

Tefhimde dikkat edilmesi gereken bir incelikte şudur. Burada tefhim iş mahkemeleri için geçerlidir. Taraflardan biri veya hepsi duruşmaya katılmaz ise duruşmaya katılmayan taraf için tefhim söz konusu olmayacaktır. Bu durumda duruşmaya katılmayan taraf için tebliğ önem kazanacaktır. İş mahkemesinde duruşmaya katılmayan taraf için temyiz süresi, tebliğ tarihinden itibaren 8 gün olarak dikkate alınacaktır²⁸⁶.

3.12 ASGARİ İŞÇİLİK İNCELEMESİNDEN DOĞAN FARK PRİMİN GİDER YAZILIP YAZILAMAYACAĞI

Asgari işçilik incelemesi neticesinde ortaya çıkan ve sigortalılara mal edilemeyen fark primin, bu fark primi ödeyen işletmeler tarafından gider yazılıp yazılmayacağı konusunda açık bir yasa hükmü bulunmamaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun²⁸⁷ 38. maddesine göre, bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerler arasındaki müspet farktır.

Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce; işletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir, işletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari kazancın bu şekilde saptanması sırasında, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile bu Kanun'un 40 ve 41. maddeleri hükümlerine uyulması gerekmektedir.

²⁸⁶http://www.turkhukusitesi.com/hukuksayfa_temyiz_sureleri.htm , (10.10.2009)

²⁸⁷06.01.1961 Tarih ve 10700 Sayılı resmi gazetede Yayımlanmıştır.

Diğer taraftan 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 40.maddesinin 2.bendinde, “*Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatında iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (Bu primlerin ve aidatın istirdat edilmemek üzere Türkiye’de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla), 27’nci maddede yazılı giyim giderleri*” hükmü yer almaktadır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu²⁸⁸ 6/2.maddesinde ise “ *Saft kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Ziraat faaliyetiyle uğraşan kurumların bu faaliyetinden doğan kazançlarının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun 59 uncu maddesinin son fıkra hükmü de dikkate alınır.*” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade ile Kurumlar Vergisi mükellefleri içinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun yukarıdaki hükümlerin uygulanacağı açıktır.

Bu hükümlerle birlikte 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel sağlık Sigortası Kanununun 88. maddesindeki “***Kuruma fiilen ödenmeyen prim tutarları gelir ve kurumlar vergisi uygulamasında gider yazılmaz***” hükmü de göz ardı edilmemelidir. Bu hüküm sosyal sigortalar mevzuatına 3917 sayılı Yasa ile girmiştir. İlk defa 3917 sayılı Yasa ile yapılan bu değişiklik öncesinde sigorta primlerinin gider yazılması ödenmiş olma şartına bağlı olmadığından dolayı bu durum, primini ödeyen işveren ile ödemeyen işveren arasında bir ayrım gözetilmediğinden, primlerin ödenmemesine teşvik edici bir unsur olmuştur²⁸⁹.

Ve yine konuyla ilgili olarak 174 seri no.lu GVK Genel Tebliği'nin²⁹⁰ “**C-Sosyal Sigortalar Kurumu Primlerinin Gelir ve Kurumlar Vergisi Yönünden Gider Yazılması**” başlıklı bölümünde, “*Bu hükümlere göre, SSK priminin gider olarak dikkate alınabilmesi için, bu primlerin Sosyal Sigortalar Kurumuna fiilen ödenmiş olması gerekmektedir. Bu nedenle, sigorta primleri, dönemine ve ait olduğu yıla bakılmaksızın fiilen ödendiği tarihte gider yazılacaktır*” ifadesi yer almaktadır.

²⁸⁸21.06.2006 Tarih ve 26205 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

²⁸⁹Nüvit GEREK, Sosyal Sigortalar Kurumunun Sorunları ve Yapılması Gerekenler, İş ve Hukuk D., 1995/246, s.7

²⁹⁰19.02.1994 Tarih ve 21854 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

Bu açıklamalardan sonra, asgari işçilik uygulaması nedeniyle baraja ulaşmak için yapılan ödemeler de dahil olmak üzere Sosyal Güvenlik Kurumu'na fiilen ödenen prim tutarlarının tamamının gider olarak kurum kazancından veya gelir vergisinden indirilmesi mümkün bulunmaktadır²⁹¹. Ancak bu primlere ait gecikme zamları ve gecikme faizleri yasal gider olarak kabul edilmeyecektir²⁹².

²⁹¹Bülent AK, Asgari İşçilik Uygulamasına Bağlı Olarak Sosyal Sigortalar Kurumu'na Ödenen Tutarların Gider Yazılıp Yazılamayacağı, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2003033520.htm ,(18.10.2009)

²⁹²K.Hülya KARADENİZ, Sosyal Sigortalar Kurumunca Asgari İşçilik Uygulamasına Göre Tarh Edilen Primlerin Gelir ve Kurumlar Vergisi Matrahının Tespitine Etkisi ve Bunların Muhasebeleştirilmesi, SGDD, sayı: 20, s.83

IV BÖLÜM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

4.1. İHALELİ İŞ ASGARI İŞÇİLİK UYGULAMA ÖRNEĞİ

X Ltd.Şti, İzmir İl Özel İdaresinden, 05 Ocak 2009 tarihinde 25 derslikli bir okul inşaatı işi almıştır. X Ltd.Şti. işin yapımına 10 ocak 2009 da başlamış ve 15 Eylül 2009 da bitirmiştir. İşin projedeki toplam inşaat alanı 1925 m2, işin toplam istihkak (hakediş) tutarı ise; 930.000,00 (dokuz yüz otuz bin) TL dir. Bu işle ilgili asgari işçilik oranı %9 dur.

Şimdi bu işi aşağıdaki üç ayrı şekilde inceleyerek örnekleyelim.

4.1.1 Kurum Ünitesince Ön incelemesi ve Dosyanın Kapatılması

İşveren ilişiksizlik belgesi almak için doğrudan Kuruma başvurma yolunu seçerse; Kuruma bir dilekçe ile başvuracaktır. Dilekçesinde işi 15.09.2009 tarihinde bitirdiğini ve tarafına ilişiksizlik belgesi verilmesini talep edecektir. İş bitirmeden Kuruma başvurma imkanı yoktur. Kuruma başvurunun ön koşullarından biri işin bitmiş olmasıdır.

Kurum işverenin bu dilekçesi direk işleme koyacak ve ilgili dosya memuru tarafından asgari işçilik ön incelemesi yapılacaktır. işin kesin kabulünün ya da geçici kabulünün noksansız olarak yapıldığı tarihten sonra ve işverene ödenmesi gereken KDV hariç, malzeme fiyat farkı ve akreditif bedeli dâhil toplam istihkak tutarına, işin asgari işçilik oranının yüzde 25 eksiği uygulanmak suretiyle ilgili ünite önce normal asgari işçilik tutarını hesaplayacaktır.

Normal asgari işçilik tutarı hesaplaması şu şekilde olacaktır;

Toplam istihkak : 930.000,00 x (%9 - %9 un %25 i)/100 =

$930.000,00 \times 6,75/100 = 62.775,00$ olması gereken en az asgari işçilik tutarıdır. Bu hesaplardan sonra ilgili dosya memuru, bu tutar ile, yapılan asgari işçiliği karşılayacaktır. X Ltd.Şti. bu iş ile ilgili Kuruma, 62.775,00 TL veya üzerinde işçilik bildirmiş ise bu durumda dosya memuru X şirketine ilişiksizlik belgesini doğrudan verecektir.

Eğer X şirketi 62.775,00 TL nin altında örneğin 55.450,00 TL işçilik tutarı göstermiş ise bu durumda dosya memuru aradaki farkın primini hesaplayacak ve işverene tebliğ edecektir. Yani, $62.775,00 - 55.450,00 = 7.325,00$ TL fark işçilik bulacak ve buna fark prim ve varsa gecikme zammı (GZ) ve İPC uygulayacaktır. Bu fark asgari işçilik son aya mal edileceğinden (örneğimizde Eylül/2009'a mal edilecektir) eğer işverenin başvurusu, Eylül/2009 aylık prim belgesini Kuruma verme süresi içerisinde ise GZ ve İPC tahakkuk ettirilmeyecektir. Eylül 2009 dönemine ait aylık prim belgelerinin en geç 23 Ekim 2009 da verilmesi gerektiğinden işveren bu başvurusunu 15 Eylül 2009 ile 23 Ekim 2009 arasında yapmış ise GZ uygulanmayacaktır. Eğer işveren başvurusunu 23 Ekim 2009 dan sonra yaparsa bu durumda hem GZ hemde İPC söz konusu olacaktır.

İşverenin Kuruma 20 Eylül 2009 da başvurduğunu varsayarsak, ilgili dosya memuru bu durumda aradaki fark işçilik tutarı olan, 7.325,00 TL ye prim tahakkuku yapacaktır. Bu asgari işçilik tutarı çalışan bir işçiye mal edilmeyeceğinden sadece sigorta primi hesap edilecek işsizlik primi hesap edilmeyecektir. İnşaatlarda toplam sigorta primi 35,5 olduğundan, $7.325,00 \times 35,5/100 = 2.600,37$ TL tutarında prim borcunu ödemesi için işverene yazı ile tebliğ edecektir. İşveren bu tebliği aldığı tarihten itibaren en geç 1 ay içinde borca itiraz etmediğini ve müfettiş incelemesi istemediğini ve bu borcu ödeyeceğini bildirir ve öderse veya doğrudan 1 ay içinde bu borcu öderse bu durumda işverene ilgili ünitece ilişiksizlik belgesi verilir.

Dosyanın ilgili ünitece kapatılması durumunda işçilik faturaları ünitece dikkate alınmaz. İşveren işçilik faturalarının dikkate alınmasını isteyecekse, Kuruma müfettiş incelemesi için başvurabilir Ya da SMMM veya YMM ye inceleme yaptırabilir.

4.1.2 SMMM veya YMM Raporu ile Dosyanın Kapatılması

Olağan koşullarda veya işverenin asgari işçilik tutarından, faturalı işçilikleri düşmek istemesi durumunda, işveren SMMM veya YMM raporu ile kurumdan ilişiksizlik belgesi alma yolunu seçebilir. Bu durumda defter ve belgelerini meslek mensubuna (SMMM veya YMM ye) incelenmek üzere verir. Bu durumda da aşağıdaki esaslar çerçevesinde meslek mensubu incelemesini yapar.

İşin kesin kabulünün ya da geçici kabulünün noksansız yapıldığı tarihten sonra ve işverene ödenmesi gereken Katma Değer Vergisi hariç, malzeme fiyat farkı ve akreditif bedeli dâhil, toplam istihkak tutarına işin asgari işçilik oranı uygulanmak suretiyle yapılır.

Yukarıdaki 4.1 başlığı altındaki örneği meslek mensubu incelemeye alsın. İşveren ayrıca 750,00 TL salt işçilik ve 5.000,00 TL de malzemeli işçilik faturası almış olsun.

İşin sözleşmesinde çalıştırılacak işçi sayısı belli ise, öncelikle bu işçilerin sigortalılık niteliği, ücretlerinin işyeri kayıtlarına usulüne uygun olarak intikal ettirilip ettirilmediği, ayrıca bunların prime esas kazançları ile prim ödeme gün sayılarının Kuruma eksiksiz bildirilmiş olup olmadığı tespit edilir. Bu tespit sonucunda düzenlenecek raporda, sözleşmede çalıştırılması öngörülen işçi sayısı nazara alınarak, işyeri kayıtlarından çalıştırıldığı tespit edilen işçiler ile ücretlerine aylar itibarıyla yer verilir.

İhaleli işin birden fazla konuyu kapsıyor olması ve her bir işin asgari işçilik oranının bilinmesi hâlinde, inceleme, işverenin bu husustaki yazılı isteğini ayrıca Kuruma dilekçe ile bildirmek kaydıyla, bu işlerin en yükseğine ilişkin asgari işçilik oranı dikkate alınarak yapılır.

Bu esaslar dikkate alındıktan sonra hesaplamaya geçilir. İnceleme yapılırken, kesin kabulün ya da geçici kabulün noksansız yapıldığı, tarihe kadar Kuruma

bildirilmiş olan işçilik miktarı dikkate alınır. İşverene ödenen toplam istihkak tutarına, işin asgari işçilik oranı uygulanmak suretiyle bulunan asgari işçilik miktarı, işin bitirildiği tarihe kadar Kuruma bildirilmiş olan prime esas kazançlar toplamı ile kıyaslanır. Bu kıyaslama sonucunda, işin faaliyet süresi için Kuruma bildirilmiş olan sigorta primine esas kazançlar toplamının, hesaplanan asgari işçilik miktarı ile aynı veya daha fazla tutarda olduğunun tespiti hâlinde, durum açıklanarak ilişiksizlik belgesi verilebileceğine ilişkin rapor düzenlenir.

Kuruma bildirilmiş olan sigorta primine esas kazançlar toplamının, inceleme sonucunda hesaplanan asgari işçilik miktarından az olması durumunda, işveren kayıtlarında yer alan;

1. Alt işverenler tarafından yapılan işler hariç olmak üzere, ünitesi ve işyeri sicil numarası belirtilmek kaydıyla, işin bazı bölümlerini yapan Kanun kapsamındaki diğer işverenlerden alınmış faturalara dayanılarak yapılan malzemeli işçilik ödemeleri,
2. Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olanların bu durumları, Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası/Sosyal Güvenlik Sicil Numarası belirtilmek kaydıyla, işin bazı bölümlerinin yanında sigortalı çalıştırmadan bizzat yapan iş sahiplerinden alınmış faturalara ve gider belgelerine dayanılarak yapılan malzemeli işçilik ödemeleri,
3. Aynı faturada hem malzeme ve hem de işçilik tutarı kayıtlı ise, her iki tutar birbirinden ayrı kaydedilmiş olsa bile, toplam fatura tutarı,
4. Malzeme bedelinden ayrı olarak nakliye bedelinin kesin bir şekilde belirlendiği faturalara dayanılarak yapılan nakliye ödemeleri,
5. Kuruma mükerrer prim ödenmesinin önüne geçilmesi bakımından, hafriyat ve nakliyat işleri için diğer firma veya şahıslardan alınmış faturalı ödemeler dikkate alınmamak kaydıyla, Kurumda tescilli bir işyerinden sevk ve idare edilen makine parkına sahip işverenlerin, bu parktaki

araçlarında çalışanların incelemesi yapılmakta olan ihale konusu işe ilişkin işyerinden Kuruma bildirilmemiş olduğu saptanmak ve bu durum işyeri kayıtlarıyla doğrulanmak şartıyla, düzenlenecek raporda açıkça ve ayrıntılı olarak ortaya konulan, faturaya dayanmayan, hakediş raporlarından tespit olunan hafriyat ve nakliyat bedelleri,

İşverene ödenen toplam istihkak tutarından veya maliyet bedelinden düşülerek Kuruma bildirilmesi gereken asgari işçilik miktarı yeniden hesaplanır.

Ayrıca,

1. İşveren kayıtlarından bazı sigortalılara Kanunun 82. maddesi uyarınca belirlenen sigorta primine esas kazanç üst sınırının üzerinde ücret ödendiği tespit edilebiliyorsa, ücret tediye bordrolarında kayıtlı brüt ücretler ile üst sınır arasındaki fark,
2. Salt işçilik içeren faturalı işçilik ödemeleri,

İşin asgari işçilik oranı uygulanmak suretiyle hesaplanan asgari işçilik tutarından düşülerek inceleme yapılır.

Diğer taraftan; Fatura ve gider belgelerinde kayıtlı tutarların, bu belgelerden yapıldığı anlaşılan işlere karşılık alınan hakediş raporu ile ödenen tutarlardan fazla olması durumunda, aşan kısım incelemede dikkate alınmaz. İncelemede, yapılan ödemelerin katma değer vergisi dışındaki tutarları esas alınır. İnceleme sonucunda hesaplanan asgari işçilik tutarının Kuruma bildirilmiş olan prime esas kazançlar toplamı ile aynı veya daha fazla tutarda olduğunun anlaşılması durumunda, işverene, bu Yönetmelik ekindeki belgeler ile birlikte ilişiksizlik belgesi verilebileceğine dair rapor düzenlenir. Hesaplanan asgari işçilik miktarının Kuruma eksik bildirildiğinin tespiti hâlinde ise, bildirilmeyen tutar, faaliyette bulunulan aylar tespit edilebiliyorsa bu aylara, tespit edilemiyorsa faaliyette bulunulan son aya mal edilir ve Kanunun 88. ve 89. maddeleri ile 102. maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri uyarınca işlem yapılması gerektiği raporda önerilir. Yapılan inceleme sırasında Kurum mevzuatına aykırı bir durumun tespiti hâlinde düzenlenecek raporda bu hususlara da

yer verilir.

Bu kriterler dikkate alındığında, örneğimizde 750,00 TL salt işçilik ve 5.000,00 TL de malzemeli işçilik faturası meslek mensubunca dikkate alınacaktır²⁹³.

Normal asgari işçilik tutarı hesaplaması şu şekilde olacaktır;

Toplam istihkak : $930.000,00 \times (\%9 - \%9 \text{ un } \%25 \text{ i})/100 =$

$930.000,00 \times 6,75/100 = 62.775,00$ olması gereken en az asgari işçilik tutarıdır. X şirketinin 62.775,00 TL'nin altında yani 55.450,00 TL işçilik tutarı gösterdiği hatırlanırsa bu durumda meslek mensubu aradaki fark işçiliği, $62.775,00 - 55.450,00 = 7.325,00$ TL şeklinde hesaplayacağından, bu defa malzemeli fatura bedelini ve salt işçilik faturasını işleme koyarak yeniden hesaplama yoluna gidecektir.

Yukarıdaki esaslar hatırlayalım, malzemeli işçilik faturası toplam hakediş tutarından düşüleceğinden, 5.000,00 TL lik fatura 930.000,00 TL den düşülecektir. $930.000,00 - 5.000,00 = 925.000,00$ TL kalacaktır. Bu defa asgari işçilik oranı 925.000,00 TL ye uygulanacaktır. $925.000,00 \times 6,75/100 = 62.437,50$ TL asgari işçilik tutarı hesaplanacaktır. Bulunan bu asgari işçilik tutarından 750,00 TL'lik salt işçilik faturasını da düşecek $62.437,50 - 750,00 = 61.687,50$ TL asgari işçilik tutarını bulacaktır. Kurumun ilgili ünitesince yapılan incelemede bu rakam 62.775,00 TL idi. Daha sonra meslek mensubu bu asgari işçilik tutarı ile işverence daha önce gösterilen işçilik tutarı arasındaki farkı bularak fark asgari işçilik tutarına isabet eden primi hesaplayacaktır. Yani; $61.687,50 - 55.450,00 \times \%35,5 = 6.237,50 \times \%35,5 = 2.214,31$ TL prim hesaplayacaktır. Bu aşamadan sonra meslek mensubu raporunu²⁹⁴ hazırlayarak Kuruma verecektir.

Ancak meslek mensupları, hariçten işçi çalıştırılmaksızın daimi nitelikteki işyerlerinin sigortalıları ile yapılan işler, Kurumda tescil edilmemiş veya tescil edilmiş olmakla birlikte işçilik bildiriminde bulunulmamış olan ihaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri, hakkında bu Yönetmelik hükümlerine göre rapor

²⁹³ Bu faturalar ilgili ünite incelemesinde dikkate alınmamıştı.

²⁹⁴ Hazırlanacak raporun şekil şartları ekleri ve içeriği ile ilgili geniş bilgi için; 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı R.G de yayımlanan, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmeliğin, 10. maddesine bkz.

düzenleyemez.

4.1.3 Kurum Denetim ve Kontrol Memurlarının Raporu ile Dosyanın Kapatılması

Kurumun asgari işçilik incelemesine yetkili elemanları, Kurum müfettişleridir. Her ne kadar 5510 sayılı yasanın 85. maddesinde asgari işçilik denetimlerinin Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılacağını söylese de, asgari işçilik inceleme yetkisi, “**Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal Güvenlik Kontrol Memurları Yönetmeliği**” ile ve sosyal güvenlik kontrol memurlarına verilmediğinden asgari işçilik incelemesi yine sadece Kurum müfettişleri tarafından yapılmaktadır.

Yasal süre içerisinde işyeri bildirgesi verilmemesi nedeni ile iş bitinceye kadar kuruma tescili yapılmamış veya tescili yapılmış olmakla beraber, yasal sürede Kuruma hiç işçilik bildiriminde bulunmayan ve yine hakkında ihbar bulunan işyerleri ile işverenin kendi isteği sonucunda asgari işçilik incelemesi yapma yetkisi sadece Kurum müfettişlerine aittir. Böyle bir durumda ilgili ünitenin, yetkili dosya memuru dosyayı doğrudan incelemeye sevk edecektir. Uygulamada , yeterli işçilik faturası olan işverenler, bu işçilik faturalarını asgari işçilik tutarına dahil edebilmeleri için Kurumun müfettişlerine dosyayı inceletme yoluna gitmektedirler. İşçilik faturalarının toplamı asgari işçilik tutarının %25 inden fazla olduğu durumlarda, müfettiş incelemesi işveren için çok daha cazip olabilmektedir²⁹⁵.

Kurumun müfettişlerince yapılan incelemede, ünitece ve meslek mensubunca yapılan incelemede olduğu gibi asgari işçilik oranında bir indirim uygulaması yapılmamaktadır.

Yukarıda 4.1 başlığı altındaki örneğimizde ki işi, Kurum müfettişi tarafından incelemeye alındığını varsayarsak,

²⁹⁵KARAKAŞ/KARAKAŞ,s.221

Kurum müfettişi doğal olarak olması gereken asgari işçiliğe yönelecek asgari işçilik ile ilgili diğer belge ve bilgiler var ise onları araştıracaktır. Biz burada, müfettişin bu işin asgari işçilik tutarı ile ilgili başkaca bir belge ve bilgi bulamadığını varsayarsak bu durumda, Kurum müfettişi asgari işçilik oranında indirim yapmadan, asgari işçilik oranını doğrudan %9 olarak dikkate alacaktır. Buna göre; ilk yapacağı işlem, malzemeli işçilik faturasını işin toplam maliyetinden düşmek olacaktır. $930.000,00 - 5.000,00 = 925.000,00$ TL bulacak ve bu tutara %9 oranını uygulayacaktır. $925.000,00 \times 9/100 = 83.250,00$ TL asgari işçilik tutarı hesaplayacaktır. Bu rakamdan salt işçilik faturasını düşecek, yani; $83.250,00 - 750,00 = 82.500,00$ TL asgari işçilik tutarına ulaşacaktır. Bu tutardan işverenin daha önce yapmış olduğu işçilik tutarını düşecek ; $82.500,00 - 55.450,00 = 27.050,00$ TL fark işçilik tespit edecek ve bu fark işçiliğe prim hesaplayacaktır. $27.050,00 \times 35,5/100 = 9.602,75$ TL fark prim hesaplayacaktır.

Bu üç inceleme türünü bir biri ile kıyaslarsak

1. Kurum ünitesince yapılan inceleme neticesinde ödenecek prim: 2.600,37
2. SMMM vey YMM incelemesi neticesinde ödenecek prim: 2.214,31
3. Kurum müfettişi tarafından yapılacak inceleme neticesinde ödenecek prim: 9.602,75 TL olacaktır. Asgari işçiliğin Kurum müfettişince incelemesi neticesinde fark primin fazla çıkmasının nedeni, asgari işçilik oranında %25 indirimin uygulanmamış olmasıdır. İşveren lehine bu incelemenin ünite incelemesinden daha karlı olabilmesi için işverenin malzemeli işçilik faturası işin toplam maliyetinin %25 inden fazla olması gerekir veya salt işçilik faturasının, işin asgari işçilik tutarının %25 inden fazla olması gerekir. Bu örnekte $930.000,00 \times \%25 = 232.000,00$ TL nin üzerinde bir malzemeli işçilik faturası veya, $82.500,00 \times \%25 = 20.625,00$ TL den fazla salt işçilik faturası olması gerekir. Böyle bir durumda ise meslek mensubu incelemesi daha karlı olacaktır²⁹⁶.

²⁹⁶Böyle bir karlılık hesaplaması yapılacaksa meslek mensubuna ödenecek ücretin ayrıca dikkate alınması gerekir.

4.2. Y ÖZEL İNŞAATI ASGARİ İŞÇİLİK UYGULAMA ÖRNEĞİ

X Ltd.Şti., İzmir'in Buca ilçesinde, bir konut inşa etmektedir. Konut 2 bloktan ve toplam 48 daireden oluşmaktadır. Yapı ruhsatında inşaatın toplam m2 si 8.350 m2 olarak hesaplanmıştır.Yine konutun yapı ruhsatında inşaat sınıfı 3 B olarak gözükmektedir ve inşaat sırasında yapı ruhsatında bir değişiklik yapılmamış ruhsata uyulmuştur. İnşaatın yapımına 11.10.2007 tarihinde başlanmış, aynı tarihte Kuruma işyeri bildirgesi verilmiştir. X Ltd.Şti. bu inşaat ile ilgili bordro üzerinde 176.325,85 TL işçilik göstermiş, ayrıca 2008 yılında 425.637,25 TL malzemeli işçilik faturası almış, 2009/mayıs ayında ise 24.250,00 TL lik salt işçilik faturası almıştır. İnşaat 05.10.2009 tarihinde tamamlanmıştır.

4.2.1 Dosya Memurunun Ön inceleme ve Dosyanın Kapatılması

İşveren X Ltd.Şti. İlişiksizlik yazısı için bir dilekçe ile Kurumun ilgili ünitesine başvurduğunda, ilgili dosya memuru,

- İnşaatın yapı ruhsat tarihini, (yapı ruhsatından)
 - İşe başlama tarihini, (Kurumdaki işyeri dosyasından)
 - İnşaatın toplam m2 sini, (yapı ruhsatından)
 - İnşaatın sınıfını, (yapı ruhsatından)
 - İnşaatın bitiş tarihini, (Kurumdaki işyeri dosyasından)
- tespit edecektir.

Bu tespitleri yaptıktan sonra inşaatın birim m2 maliyetini Kurumun ilgili genelgesinden tespit edecektir²⁹⁷. Aynı yıl başlayıp biten inşaatlara o yılın m2 birim maliyeti, bir yıldan fazla süren inşaat işlerinde ise, inşaatın bittiği tarihten önceki yılın m2 birim maliyeti uygulanacağından, dosya memuru burada 3 B sınıfına isabet 2008 yılı birim maliyeti olan 455,00²⁹⁸ TL yi, m2 yapı yaklaşık birim maliyeti olarak baz alacak ve bu veriler ışığında aşağıdaki şekilde hesaplama yapacaktır.

Dosya memurunun bu inşaat ile ilgili asgari işçilik hesaplaması;

²⁹⁷Birim m2 maliyetler her yıl için Kurum tarafından bir genelge ile açıklanmaktadır.

²⁹⁸11.04.2008 Tarih ve 2008/24 Sayılı SGK Genelgesi

Birim m²= 455,00 TL x toplam inşaat m² si 8.350 m²

455,00x8.350= 3.799.250,00 TL inşaatın yaklaşık toplam maliyeti, asgari işçilikte inşaatlarda %9²⁹⁹ olduğunu hatırlayalım, dosya memuru bu oranı %25 eksilterek uygulayacaktır.

4.2.2 SMMM veya YMM Raporu ile Dosyanın Kapatılması

4.1.2 Başlığı altında verilen örnek ihaleli işler ile ilgili verilen örnektir. İhaleli iş ile özel bina inşaatı işinde SMMM veya YMM raporu ile dosyanın kapatılmasında ki tek fark asgari işçilik maliyetinin hesaplanmasıdır. Özel bina inşaatında asgari işçilik hesaplaması 4.2.1 başlığı altında anlatıldığı şekilde yaklaşık toplam yapı maliyeti bulunacak ve bu toplam iş bedeli bulunduktan sonra 4.1.2 başlığı altında anlatılan yöntem ve kriterlere göre meslek mensubu incelemesini yapacak ve raporunu düzenleyecektir.

4.2.3 Kurum Müfettişlerinin İncelemesi ile Dosyanın Kapatılması

Kurum Müfettişine intikal eden özel bina inşaatı dosyası 4.1.3 başlığı altında verilen örnekten farklı tarafı için toplam maliyetinin hesaplanması yöntemidir. Normal koşullarda işin toplam maliyeti 4.2.1 başlığı altında anlatılan yöntem ve şekil ile hesaplanacak ve bu şekilde hesaplanan işin toplam maliyetine 4.1.3 başlığı altında anlatılan yöntem ve usuller çerçevesinde incelemesini yaparak asgari işçilik tespitlerini yapacaktır.

Özetle asgari işçilik hesaplamasında, ihaleli iş ile özel bina inşaatı arasındaki fark işin toplam maliyetinin hesaplanmasındaki farklılıktır. İşin toplam maliyetinin bulunmasından sonra izlenecek yöntemler aynıdır.

²⁹⁹29.09.2005 Tarih ve 25951 Sayılı Resmi Gazete Yayımlanan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE KATKISI

Ülkemiz literatüründe asgari işçilik ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmamızın yapıldığı tarih itibarı ile özellikle 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda yapılan 2008 yılı değişiklikleri ve 2009 yılının nisan ayında yayımlanan asgari işçilikte uzlaşma yönetmeliğini de içine alan güncel bir çalışma mevcut değildir.

Sosyal Sigortalarda asgari işçilik ile ilgili bu çalışmamız, Türkiye de ölçümleme ile başlayan ve asgari işçilik olarak halen devam eden uygulama ile ilgili tarihi sürecide içine alan en güncel çalışmadır. Bu çalışmamız özellikle 5510 sayılı Kanun ile uygulanan asgari işçilik uygulamasını tüm yönleri ile içine alan bir çalışma olduğundan literatüre bu yönde ciddi katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz.

5.2. ÇALIŞMANIN UYGULAMAYA KATKISI

Çalışma hayatında asgari işçilik uygulamasının bir tarafı işverenler, diğer tarafı ise Sosyal Güvenlik Kurumdur. İşverenler adına asgari işçilik uygulamasını takip eden ve işlem yapanlar genellikle, işyeri muhasebecisi ve/veya kısaca meslek mensubu diye adlandırdığımız, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerdir. Kurum adına asgari işçilik uygulamasını yürütenler ise, Kurum ünitesi ve Kurum müfettişleridir.

Bu çalışmamız tarihi sürecide içine alan ve bu gün itibarı ile uygulanan asgari işçilik mevzuatını tüm detayları ile bir arada topladığından, asgari işçilik uygulayıcılarına bir kaynak teşkil edecektir.

5.3. SONUÇ

Türkiye de asgari işçilik, 1946 yılında ölçümleme ile başlamış 1994 yılından itibaren asgari işçilik uygulaması olarak devam etmiştir. Ancak asgari işçilik ile ölçümlemeyi birbirine karıştırmamak gerekir.

Ölçümleme uygulaması ile asgari işçilik uygulamasının aynı olup olmadığı doktrinde de tartışmalıdır. Ölçümleme ve asgari işçilik uygulamasına amaçları yönünden bakıldığında her iki uygulamanın amaçlarının aynı olduğu görülür. Teoride her ikisi de kayıt dışı istihdamı önlemeyi ve Kurumun prim tahsilatını artırmayı hedeflemiştir. Dolayısı ile her iki kavrama amaçları yönünden bakarsak asgari işçiliğin, ölçümlemenin devamı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak amaçları aynı olan kavram ve varlıkların kendileride aynıdır diye bir kural olmadığı gibi amaçları aynı olan ve kendileride birbirine benzeyen kavram ve varlıklarda aynıdır demek mümkün değildir.

Yine konuya sadece devamlı işyerleri açısından bakılırsa, ölçümleme ve asgari işçilik uygulamasının birbirinin aynı olduğu söylenebilir. Ancak bu teoridedir. Uygulamaya bakıldığında, asgari işçilik uygulamasının devamlı işyerlerinden ziyade ihaleli işler ve özel inşaatlarda olduğu görülür. Hatta uygulamada asgari işçilik dendiği anda ihaleli işler ve özel inşaatlarda uygulanan asgari işçilik anlaşılır. Bu çalışmamızın büyük bir bölümünde bu işlerdeki asgari işçilik uygulaması oluşturmaktadır.

Sosyal güvenlik mevzuatında yer alan asgari işçilik mevzuatında neredeyse tamamını ihaleli işler ve özel inşaatlar için uygulanan asgari işçilik mevzuatı oluşturmaktadır. Dolayısıyla asgari işçilik mevzuatının çok küçük bir bölümünü oluşturan devamlı işyerleri için uygulanan asgari işçilik uygulamasının neredeyse ölçümleme uygulaması ile aynı olması nedeniyle, asgari işçilik uygulamasına, ölçümlemedir demek isabetli olmayacaktır.

İhaleli işler ve özel inşaatlar açısından, ölçümleme ve asgari işçilik

kavramlarının uygulanma biçimlerine bakıldığında, her iki kavramında uygulama biçimlerinin farklı olduğu görülür. Şöyle ki; asgari işçilik uygulamasında Kurum asgari işçiliği her iş için ayrı ayrı belirlemiş, uygulama biçimini ve uygulama sistemini ayrıntılarına kadar açıklamıştır. İşverenler daha işin başında ne kadar asgari işçilik gösterme yükümlülükleri olduğunu net bir şekilde bilmektedirler. Bunun sonucu olarakta asgari işçilik uygulamasında sistem baştan sona işveren tarafından bilinmektedir. Oysa ölçümleme kıyaslama yöntemine dayanmaktadır. Üstelik o dönemde uygulanan bu kıyaslamasında yasal dayanağı yoktur.

Sonuç itibarı ile ihaleli işler ve özel inşaatlar açısından değerlendirildiğinde, ölçümleme ile asgari işçilik uygulamaları arasında çok ciddi sistem farkı olduğu görülür.

Asgari işçilik uygulaması, ölçümleme uygulamasının son verildiği 1987 yılından yaklaşık yedi yıl sonra 1994 yılında uygulamaya girmiştir. Bu yedi yıllık süre içerisinde özellikle ihaleli işler ve özel inşaatlarda kayıt dışı istihdam çok ciddi bir şekilde artmıştır.

1994 yılında uygulamasına başlanılan asgari işçilik uygulamasının nedenlerine teoride bakıldığında, asgari işçilik uygulamasının kayıt dışı istihdamı önlemeyi hedeflediği görülür. Kayıt dışı istihdamın önlenmesi sonucunda ise, asgari işçilik uygulamasının üçlü bir faydası ortaya çıkacaktır. Kayıt dışı istihdamın önlenmesi ile ortaya çıkacak bu faydalar;

1. Kayıt dışı ve sigortasız olarak çalışan işçilerin, sosyal güvenceye kavuşturulması,
2. Kurumun prim tahsilatının artırılması,
3. Devletin vergi alması, yani vergi gelirlerinin artmasına katkı sağlaması.

Bu teorik olarak olması gerektir. Ancak 1994 yılından bu güne kadar uygulamaya bakıldığında hiçte öyle olmadığı görülür. Kurum asgari işçilik uygulamasını resen prim alınması ve bu primin sigortalılara mal edilmemesi yönünde

uyguladığı için, uygulamada asgari işçilik uygulamasının kayıt dışı sigortasız olarak çalışan işçilerin sosyal güvenceye kavuşturulması ve vergi gelirlerinin artması yönünde bir amacının olmadığı görülür. Bunun nedeni asgari işçilik farkından doğan primin resen hesap edilerek ve sigortalıya mal edilmeden Kurum tarafından tahsil edilmesidir.

Diğer taraftan asgari işçilik uygulamasının işverenler üzerinde yapacağı psikolojik baskı ile kayıt dışı istihdamın belli oranda önlenilebileceği söylenebilir. Kurum her ne kadar asgari işçilik uygulamasını resen prim tahsilatı esasına dayandırsa da, işverenler belli bir prim ödeme mecburiyetlerini göz önüne alarak ve bundan etkilenerek çalışan işçilerinin sigorta girişlerini yapıp sosyal güvence altına alabilmektedirler.

Ülkemizde kayıt dışı istihdamın en az %40 olduğu düşünüldüğünde asgari işçilik uygulamasının yerinde ve isabetli bir uygulama olduğu düşünülebilir. Ancak Kurumun asgari işçilik uygulaması ile sadece prim tahsilatını artırmayı amaçlaması, işçilerin sosyal güvenceye kavuşturulması ve vergi gelirlerindeki artışı göz ardı ettiği için asgari işçilik uygulamasının sağlıklı işleyişini engellemektedir.

Asgari işçilik uygulamasının sağlıklı işleyebilmesi için, asgari işçilik hesaplamasından doğan fark primin mutlaka sigortalılara mal edilmesi sosyal devlet ilkesi gereği olması gerekmektedir.

Uygulamada ki asgari işçilik ise; Kurum tarafından hesaplanan asgari işçilik tutarı ile işverenler tarafından bildirilen asgari işçilik karşılaştırılmakta ve işveren eksik işçilik bildirimini yapmış ise, bu eksik işçiliğe isabet eden fark prim hesaplanarak Kurum tarafından sigortalılara mal edilmeden tahsil edilmektedir. Özellikle özel bina inşaatlarında ve eğer sözleşmesinde çalışacak işçi sayısı ve çalışma gün sayısı belirtilmemiş ihaleli işlerde, asgari işçilik hesaplaması yapılırken Kurum da asgari çalışması gereken işçi sayısını ve çalışılacak gün sayısını dikkate almamaktadır. Bu durum asgari işçilik uygulamasının sadece prim tahsilatına yönelik olduğunun açık bir göstergesidir.

Asgari işçilik uygulamasının sadece prim tahsilatına yönelik olarak uygulanması, asgari işçilik uygulamasının teorideki, işçilerin sosyal güvenceye kavuşturulması ve vergi gelirlerinin artırılması gibi işlevlerini yok etmektedir. Oysa ideal olan sosyal devlet ilkesine uygun olmalıdır. Kaldı ki anayasamızın 60.maddesi “Herkes Sosyal Güvenlik hakkına sahiptir.” diyerek sosyal güvenlik hakkını anayasal güvence altına almıştır.

Sosyal güvenlik hukuku açısından olaya bakıldığında, geniş anlamda sosyal güvenliğin; mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerden biriyle karşılaşılması durumunda, çalışma ve gelir elde etme gücünü kısmen veya tamamen kaybetmesi durumunda bireye, insan onuruna yakışır biçimde yaşamını devam ettirebilmesini sağlayan önlemlerin ve katkıların bütünü olduğu hatırlandığında, sosyal güvenlik mevzuatında, asgari işçilik uygulamasının temel amacının, kayıt dışı istihdamı önlemek ve işçiye gerek anayasadan gerekse sosyal güvenlik hukukunun özünden doğan bu haklarını sağlamak olmalıdır. Oysa asgari işçilik uygulamasının tarihine bakıldığında, böyle bir amacının olmadığı görülür. Tarihsel süreçte asgari işçilik bu açıdan değerlendirildiğinde, asgari işçilik uygulaması ile Kurumun sigortalılara mal edilmeden daha fazla prim tahsilatı sağlamayı amaçladığı görülür. Bu da sosyal güvenlik kavramının özüne terstir.

Yine uygulamaya bakıldığında, Kurumun, asgari işçilik müessesesi üzerinden sigortalılara mal edilmeden prim tahsil etmesinin kayıt dışı istihdamı teşvik ettiğini söylemek mümkündür. Mevcut asgari işçilik uygulamasının eleştirilebilecek en büyük tarafı budur. Bu yönden bakıldığında, Türkiye de ki mevcut asgari işçilik uygulaması anayasamızın 60.maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde, asgari işçilik uygulamasının anayasamıza uygun olmadığını söylemek mümkündür.

Diğer taraftan sigortalılara mal edilmeden resen asgari işçilik uygulaması Kurumun prim tahsilatı açısından değerlendirildiğinde Kurum finansmanına çok ciddi katkısının olduğunu söylemek mümkündür. Gerçektende asgari işçilik uygulaması neticesinde, asgari işçilik farkından doğan primlerin sigortalıya mal edilmemesi sonucu alınan bu primlerin sigortalılara sağlanan sosyal yardımlara

dönüşmeyecek olması Kuruma doğrudan gelir sağlayacaktır. Ancak bu durumda sosyal devlet ilkesi ile bağdaşmayacaktır.

Asgari işçilik uygulaması dışında kayıt dışı istihdamın önlenmesi açısından, genel olarak iş ve sosyal güvenlik mevzuatımıza bakıldığında, Türkiye de uygulanan iş ve sosyal güvenlik mevzuatının, kayıt dışı istihdamı önlemek için bazı tedbirleri aldığı görülür. Sosyal güvenlik hukukunda bu tedbirler İPC şeklinde düzenlenmiştir. 5510 sayılı Yasanın 102. maddesinde bu cezalar, işletme ve işlem bazında düzenlenmiştir. Bu düzenleme isabetli bir düzenlemedir. 5510 sayılı Yasanın 102. maddesi ile düzenlenen cezalar yeterince caydırıcıdır. Ancak yeterince denetim olmaması bu cezaların caydırıcılığını yok etmektedir. İş mevzuatı da aynı şekildedir. Bölge denetimine çıkan bir iş müfettişi bölgede bulunan yüzlerce işyerinden sadece bir veya bir kaçına denetim yapıyor, bu bir veya iki işyerini kapatıyor ve ceza veriyor kalan 98 işyeri hiçbir şey olmamış gibi yasa dışı işlemlerine devam ediyor. Türkiye de iş mevzuatı denetimleri %3 civarındadır. Sosyal güvenlik mevzuatına bağlı denetimler de %3 ile %5 arasındadır. Bu denetimsizliğin temel nedeni denetim elemanı yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Denetimi yaygınlaştırmak için Kurumların denetim elemanlarını artırması tek başına yeterli değildir. Toplum ve özellikle işveren ve işçileri bilinçlendirmenin yanı sıra kurumlar arası koordinasyon ve bilgi akışında sağlanması, ve konu ile ilgili işlem yapan yapı denetim firmaları ile SMMM ve YMM lerinde bu denetim mekanizmasına aktif dahil edilmesi gerekir. Bu gerçeğin farkında olan, Sigorta Teftiş Kurulu Başkanlığı, çeşitli illerde meslek odalarını, sivil toplum örgütlerini, işverenleri bilgilendirme seminerleri düzenlemekte ve toplumu bilinçlendirme çalışmaları yapmaktadır. Elbetteki bu bilgilendirme çalışmalarının kayıt dışı istihdamı önlemede katkısı olmuştur. Ancak sorunu çözmek için yeterli olmamıştır.

İşçi ve işverenlerin, meslek odalarının, toplumun bilinçlendirilmesi kayıt dışı istihdamın önlenmesinde yeterli değildir. Kayıt dışı istihdama karşı olan bilinçli bir işveren kısa bir süre sonra, kötü niyetli ve kayıt dışı istihdam ile maliyetlerini aşağı çekmiş bir işveren karşısında rekabet edemez duruma gelmekte, iyi niyetli işverende

iş piyasasında kalabilmek ve maliyetleri düşürebilmek için istemeye istemeye kayıt dışı istihdama yönelmektedir. Kısaca toplumu bilinçlendirme ile beraber kötü niyetli işverenlerin kayıt dışı istihdamını önleme tedbirlerinde alınması gerekmektedir.

Çalışma hayatında, devamlı işyerleri ile ilgili asgari işçilik uygulamaları yok denecek kadar azdır. Sosyal Güvenlik Kurumu özellikle 2009 yılı başlarından itibaren devamlı işyerleri ile ilgili sektörel asgari işçilik denetimlerini hızlandırmışsa da son derece yetersiz ve etkisiz kalmıştır. Bu denetimler genellikle işyerinde çalışan işçilerin sigortalı olup olmadığı yönünde olmuş, iş yerinde asgari işçiliğin yapıp yapılmadığı belli başlı sektörlerle sınırlı kalmış ve bu sınır sadece sektörle değil, sektördeki işyerleri ile de yetersiz kalmıştır.

Sektörel asgari işçilik denetimlerinin yetersizliğinin nedenlerinin başında, Kurum tarafından devamlı işyerleri ile ilgili asgari işçilik denetiminde bir standardın oluşturulmadığı gelir. Devamlı işyerleri ile ilgili Kurum tarafından her meslek ve iş ile ilgili bir asgari işçilik standardının oluşturulmasının imkanı yoktur. Bu standartların meslek odalarınca belirlenmesi gerekmektedir. Bu konudaki çözüm önerimiz, 5.4 öneriler başlığı altında verilmiştir.

Mevcut işleyişe göre asgari işçilik uygulaması, Kurum tarafından daha önceden belirlenen işçilik miktarı ile Kuruma bildirilen işçilik tutarı karşılaştırılmakta ve varsa fark prim Kurum tarafından işverenden tahsil edilmektedir. Sosyal sigortalardaki bu asgari işçilik uygulaması, gerek devamlı işyerleri için olsun ve gerekse ihaleli işler ve özel inşaatlarda olsun, asgari işçilik farkından doğan, fark primlerin sigortalılara mal edilmeden resen tahakkuk ve tahsil edilmesi mevcut hali ile sosyal güvenlik hukukunun özüne terstir. Kurum bir taraftan kayıt dışı istihdam ile mücadele ederken, diğer taraftan asgari işçilik farkından doğan fark primin sigortalılara mal edilmeden resen tahsili ile kayıt dışılığa bizzat kendisi neden olmaktadır.

Asgari işçilikte dikkat çeken bir gelişmede asgari işçilik uygulamasında ki uzlaşma müessesesidir. Asgari işçilikte uzlaşma uygulaması, 5510 sayılı Yasa ile

devreye girmiştir. Ancak asgari işçilikte ki bu uzlaşma ihaleli işler ve özel inşaat işlerini kapsamayacak, sadece devamlı işyerlerinde asgari işçilik incelemesinden doğan asgari işçilik farkı ve buna bağlı olarak sigortalılara mal edilmeyen prim farkları , gecikme cezaları , gecikme zamları ve İPC'lerini kapsayacaktır. Buradan şunu çıkarmak mümkün; Kurum bu uygulamayla devamlı işyerleri ile ilgili geçmişe dönük asgari işçilik incelemesi başlatacaktır. Çünkü devamlı işyerlerinde sigortalılara mal edilmeyen fark işçilik ancak geriye doğru incelemede söz konusu olacaktır. O halde burada yeni uyuşmazlıklar anlaşmazlık doğacaktır. İşte bu anlaşmazlıklar da tarafların bir araya gelerek uzlaşma sağlaması ile çözümlenmesi hedeflenmektedir. Görüldüğü gibi uzlaşma müessesesi de doğrudan kayıt dışı istihdamı önlemeye yönelik değil, Kuruma sigortalılara mal edilmeden prim toplamaya yöneliktir. Dolayısı ile bu uygulamada sosyal güvenlik kavramının özüne terstir.

5.4 ÖNERİLER

Mevcut asgari işçilik uygulamasına bakıldığında, uygulamada ki ilk eksikliğin, kayıt dışı istihdamın önlenmesine yönelik bir uygulama olmadığı görülür. Dolayısı ile asgari işçilik uygulamasına ilk önerimiz; asgari işçilik uygulamasının mutlaka kayıt dışı istihdamı önlemeye yönelik olmasıdır.

Asgari işçilikten doğan fark primin Kurum tarafından resen tahakkuk ettirilerek tahsil edilmesi esassından vazgeçilerek, asgari işçilik uygulamasından doğan fark primin mutlaka sigortalılara mal edilmesi şartı getirilmelidir.

Diğer taraftan asgari işçilik uygulamasının incelenmesi ve denetlenmesi açısından yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu düşüncesindeyim. Özellikle sosyal güvenlik denetim memurlarına asgari işçilik inceleme yetkisi bir an önce verilmeli ve asgari işçilik ile ilgili denetimler artırılmalıdır.

İşçilik içeren faturalarda SMMM ve YMM'lere sorumluluk verildiği halde bu faturaların doğruluğunun tespiti açısından karşıt inceleme yetkisi verilmemiştir. Asgari işçilik incelemesinde, SMMM ve YMM'lere karşıt inceleme yetkisi

verilmelidir. Ve yine SMMM ve YMM incelemesinin boyutları genişletilerek, asgari işçilik uygulaması ve incelemesinde meslek mensuplarından etkin faydalanma yoluna gidilmelidir. Meslek mensuplarından etkin faydalanmak için meslek mensuplarının özlük haklarının garanti altına alınması ve muhasebesinden sorumlu oldukları devamlı işyerleri ile ilgili altışar aylık dönemler halinde asgari işçilik raporu beyanı istenmesi, sorunu ciddi oranda çözecektir. Ancak bu işlemin uygulanabilmesi için devamlı işyerleri ile ilgili asgari işçilik standartlarının oluşturulması gerekir.

Devamlı işyerleri ile ilgili asgari işçilik standartlarını Kurumun belirlemesi oldukça zordur. Bu nedenle devamlı işyerleri ile ilgili asgari işçilik standartlarını belirleme yetki ve sorumluluğu meslek odalarına ve ticaret ve sanayi odalarının ilgili meslek komitelerine verilmesi gerekir. Ticaret ve sanayi odalarının ilgili meslek komiteleri ve meslek odaları birbirleri ile koordineli bir şekilde her iş ve meslek için üretim, hizmet, ciro, çalışma yeri, çalışma koşulları ve çalışma zamanı gibi kriterleri baz alarak gerçek zamanlı ve gerçek değerli asgari işçilik belirleyecektir. Bu yetki ve sorumluluk odalara bir kanun ile verilmeli, odalar ve meslek örgütleri en geç altı ay içinde bu asgari işçilik standartlarını belirleyerek birer yönetmelik ile uygulamaya koymalıdır. Meslek mensupları da bu yönetmeliklere göre, ücretlerini Kurumdan almak kaydı ile, muhasebesinden sorumlu oldukları işçi çalıştıran işyerleri ile ilgili asgari işçilik beyanlarını Kuruma vereceklerdir. Kurum denetimlerini meslek mensupları üzerinde ilk önce elektronik olarak yapacak elektronik denetimler neticesinde ortaya çıkan uyumsuzlukları fiilen inceleyecek ve ortaya çıkan usulsüzlük ve yolsuzluk var ise idari para cezaları ile birlikte meslek mensubunuda işverenle birlikte müteselsil sorumlu tutacaktır.

Asgari işçilik ile ilgili bir diğer önerimiz ise, uzlaşma ile ilgilidir. İhaleli işler ve özel inşaatlarda asgari işçilik farklarını mutlaka bir işçiye mal edilmesi ni önermiştik. Aynı önerimiz devamlı işyerleri ile de ilgilidir. Hiçbir şekilde sigortalılara mal edilmeyen işçilik farkı hiçbir işyeri için söz konusu olmamalıdır. Sosyal güvenlik hukuku ve sosyal devlet ilkesi gereği, fark işçilik varsa bu fark işçilik mutlaka bir işçi veya işçiler tarafından yapılmıştır. O halde devlet kendi payını alıp

işçinin hakkından feragat etme hakkına sahip değildir. Priminde mutlaka işçiye mal edilmesi gerekir. Uzlaşma ise, sadece devamlı işyerlerinde değil, tüm işyerlerinde geçerli olmalı ve uzlaşma neticesinde anlaşılan asgari işçilik tutarı sigortalılara mal edilmelidir. Ayrıca gecikme zammı ve gecikme cezası ile İPC'lerinde da uzlaşma eskiden olduğu gibi yapılmalıdır. Özetle uzlaşılan fark işçilik mutlaka fiilen çalışan sigortalılara mal edilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AĞAR, Ahmet, Asgari İşçilik Farkından Vergi İstenemeyecek,
http://www.resulkurt.com/artikel.php?artikel_id=2394 , (30.10.2009)

AK, Bülent , Asgari İşçilik Uygulamasına Bağlı Olarak Sosyal Sigortalar Kurumu'na Ödenen Tutarların Gider Yazılıp Yazılamayacağı,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2003033520.htm , (18.10.2009)

AKCAN, Recep, Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya 1998

AKI, Erol, Hukukun Temel Kavramları, Barış Yayınları, İzmir 1985

AKYİĞİT, Ercan, İş ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Emsal Yargıtay Kararları, Ethemler Yayıncılık, 2.Cilt, İstanbul 2003

ALPER, Yusuf, Türkiyede Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK) Uludağ Üniversitesi, Bursa-1987

ANDAÇ, Faruk , İşsizlik Sigortası, Kuruluş Matbaası, Kayseri-1999

ARICI, Kadir, Sosyal Güvenlik, TES-İŞ Sendikası Yayını, Ankara-1999

ASLANKÖYLÜ, Resul, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Nurol Matbaacılık A.Ş, Ankara,2003

BAŞARI, Orhan/ TEZMEN, Naim, İş Hukuku ve Sigorta Mevzuatı, Kurtulmuş Matbaası, İstanbul 1957

BİLGİLİ, Özkan , Meslek Mensuplarına SSK dan İnceleme Yetkisi, Özel Bina İnşaatları ve İhaleli İşlerde Rapor Düzenleme,
http://www.izsmmmo.org.tr/dosyalar/ozkan_bilgili.doc , (erişim: 15.09.2009)

BOSTAN, Ayhan, 5510 Sayılı Yasa Çerçevesinde Asgari İşçilik Uygulaması; Araştırma Yöntemi, E-Yaklaşım / Haziran 2009 / Sayı: 198,
<http://www.yaklasim.com> , (E:18.11.2009)

CAMKURT, Mehmet Zülfi, Devamlı ve Mevsimlik İşyerlerinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na Bildirilmesi Gereken Asgari İşçilik Miktarının Tespitinde Emsal İşyerlerinden Edinilen Bilgiler Yönteminin Kullanılması, E-Yaklaşım, Şubat 2007, Sayı 43 <http://www.yaklasim.com> , (12.10.2009)

CAN, Mehmet, Açıklamalı-İçtihatlı Sosyal Sigortalar Kanunu uygulaması, Yaklaşım Yayınları, Ankara 1995

CAN, Mehmet, Sosyal Sigortalar Kanunu, Copright Vergi Yayınları, Ankara 1983

CANİKLİOĞLU, Nurşen, 5510 Sayılı Yasa tasarısının İşverenlere Getirdiği Ek Yükümlükler, TİSK İşveren Dergesi, Nisan 2008,
http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=2028 , (17.10.2009)

CEBECİ, Nizamettin, İş Hukuku ve Sosyal Sigortalar Mevzuatı, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1968

ÇAKMAK, İhsan, Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu-1, Adalet Yayınevi, Ankara 2001

ÇAVİKOĞLU, Agop, İnşaat İşlerinde Asgari İşçilik ve Ölçümleme,
<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/38MaliCozum/07-AGOPCAVIKOGLU39.DOC> (E; 28.05.2009)

ÇENBERCİ, Mustafa, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara 1985

ÇOLAK, Mahmut / ÖZTÜRK, Ercüment / KARAKAŞ, İsa, SGK (SSK) Uygulamasında Sektörel Asgari İşçilik, 2.Baskı, Yaklaşım Yayıncılık 2008

ÇOLAK, Mahmut, 5510 Sayılı Kanun Işığında Asgari İşçilik Uygulamaları, E-Yaklaşım, Eylül 2006, Sayı 38, <http://www.yaklasim.com> , (12.10.2009)

ÇOLAK, Mahmut, Asgari işçilik Miktarının Meslek Mensuplarınca Tespitinde İnceleme Raporunda Bulunması Gerekli Bilgi/Belgeler, Sorunlar ve Çözüm önerileri, Yaklaşım Dergisi, Ocak 2006, Sayı 157, <http://www.yaklasim.com/>, (23.10.2009)

ÇUHRUK, Mahmut / ÇOLAKOĞLU, H.Servet / BÜKEY, A.Avni, Sosyal Sigortalar, Olgaç Matbaacılık, Ankara 1985

DANACI, Gündoğan Güngör, Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yaklaşım / Haziran 2009 / Sayı: 198, <http://www.yaklasim.com> , (E.10.11.2009)

DELİDUMAN, Seyithan, Hukuk Yargısında Temyiz Süresi, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 80, Sayı 4, Yıl 2006

DEMİRBILEK, Sevda, Sosyal Güvenlik Sosyolojisi, Legal Yayıncılık, İzmir-2005

DEMİRCİOĞLU, A.Murat/GÜZEL, Ali, İşverenin sosyal Sigorta Yükümlülükleri ve Sorumluluğu, İTO Yayınları, İstanbul-2001

DUYGULU, Ercan, İşveren Yönünden Sosyal Sigortalar Kurumu Mevzuatı, Manisa 1992

DOĞAN, A.İhsan, İnşaat Muhasebesi, Doğruluk Matbaacılık, İzmir 1999

EKDEMİR, H.Şadi, Ulusal-Uluslararası- Çalışma-Sosyal Güvenlik-Hukuk ve Ekonomi Deyimler Sözlüğü, Cilt:2, SSK Yayın No:538, Varol Matbaası, Ankara 1992

ERTÜRK, Kenan, Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması, Turhan Kitabevi, Ankara 1999

GEÇER, Bekir, Asgari İşçilik İncelemede SSK Sigorta Müfettişi Yetkisinin Hukuki Dayanakları, Yaklaşım Yayınları, e-yaklaşım Mart 2004, sayı 8

GEREK, Nüvit, Sosyal Sigortalar Kurumunun Sorunları ve Yapılması Gerekenler, İş ve Hukuk D., 1995/246

GÖNENCAN, Zahit, Sosyal Sigortalar Sisteminde Resen Hesaplama Yöntemi-3917 sayılı Kanun Uygulaması, Çimento İşveren D., 1994/2

GÜZEL, Ali/OKUR, Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayım dağıtım AŞ. İstanbul 1988

İŞIKLI, İbrahim, Mali Müşavirlerin asgari İşçilik İncelemede İnce Hesaplar, <http://www.dunyagazetesi.com.tr/haberArsiv.asp?id=230276> (erişim: 13.07.2009)

İŞIKLI, İbrahim, Devamlı İşyerlerinde SGK ile Uzlaşma Uygulaması, <http://www.dunya.com/yazar.asp?authId=62&id=55299> , (erişim: 15.07.2009)

İSTANBUL TİCARET ODASI, Bireysel Emeklilik, Y.No:2006/21, İstanbul-2006

KARADENİZ, Oğuz, Türkiyede Parafiskal Bir Gelir Olarak SSK Primleri ve Bunların tahakkukunda Etkinliğin Sağlanması, YODÇEM Yayın No:22, Mayıs 2000

KARADENİZ, K.Hülya, Sosyal Sigortalar Kurumunca Asgari İşçilik Uygulamasına Göre Tarh Edilen Primlerin Gelir ve Kurumlar Vergisi Matrahının Tespitine Etkisi ve Bunların Muhasebeleştirilmesi, SGDD, sayı: 20

KARAKAŞ, İsa, Sosyal Güvenlik Reformu ile Birlikte SMMM ve YMM'lerin Asgari İşçilik İnceleme Raporu Düzenleme Yetkileri, http://www.alomaliye.com/2008/isa_karakas_smmm_asgari.htm ,(15.09.2009)

KARAKAŞ, Ali/ KARAKAŞ, İsa, İnşaat ile İhaleli İşlerde asgari İşçilik Uygulamaları ve Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2004

KILIÇDAROĞLU, Kemal, Röportaj, İntes İşveren D., 1996/35

KIZILKUM, Yaşar, Muhasebecinin El kitabı, Genişletilmiş 4.b.,Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul 1999

KIZILOĞLU, Hakkı, Asgari İşçilikte Uzlaşma Talebi, TİSK İşveren Dergesi, Haziran 2009 http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=2429 , (18.10.2009)

KURT, Resul, “Sosyal Sigortalar Kurumu’nun Asgari İşçilik Uygulamasında 4958 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler ve SSK Başkanlık Sigorta Müfettişlerinin Yetkileri”, Yaklaşım Dergisi, Aralık 2003, sayı 132

KUŞOĞLU, Bülent, Röportaj, İntes İşveren D., 1994/26

MERSİN MALİ MÜŞAVİRLER ODASI, http://www.mersinsmmmo.org.tr/dosyalar/bilgi_evrak/isvu/asgari_iscilik_uyg.pps (11.04.2009)

OKTAR, Kemal, Ölçümleme Benzeri Yeni Sistem, Yaklaşım Dergisi, Mayıs/2005, Sayı:21, www.yaklasim.com (Er. : 10.11.2009)

OKUR, Ali Rıza, Çatıdan Temele Sosyal Güvenlik Reformu, TİSK İşveren Dergisi, Mart 2005, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1155&id=63 , (erişim: 10.09.2009)

OLGAÇ, Cüneyt, 200 Soruda Sosyal Sigorta Uygulamaları ve Genel Sağlık Sigortası, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2006

ORDU, Harun, Asgari İşçilik İncelemeleri Işığında İşçilik İçeren Faturalar, e-Yaklaşım Dergisi, Haziran 2006 Sayı 162

ÖZÇELİK, İbrahim, İhale Konusu İşler ve Özel Bina İnşaatları, Devamlı ve Mevsimlik İşyerlerinde Asgari İşçilik İncelemesi, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim Semineri, SGK Yayın No.4, Antalya, 2007

ÖZKAN, Erkan/ TEZEL, Ali, Asgari İşçilik Uygulaması, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2004

SARAÇ, Coşkun, İşverenin Prim Ödeme Yükümlülüğü, Cemiyet Yayınları, Ankara 1998

SGK 16 Sayılı Genelge Kitabı, <http://www.sgk.gov.tr> , (25.08.2009)

Sosyal Sigortalar Kurumu, İşveren Muamele El Kitabı, SSK Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 252 Ankara 1980

SÖZER, Ali Nazım, Sosyal Sigorta İlişkisi, D.E.Ü. Yay.No:0906, İzmir 1991

SÖZER, Ali Nazım, Sosyal Sigortalar Açısından Yargıtay'ın 1995 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Seminer, İstanbul 1997

SÖZER, Ali Nazım, Türkiyede Sosyal Hukuk, İkinci Baskı, Barış Yayınları, İzmir 1998

SUNTEKİN, Fatih, Sosyal Sigortalar Kanununun 83.maddesi Açısından Banka Teminat Mektuplarının Durumu, BATİDER, 1980/3

SÜNGÜ, Yakup, “Asgari İşçilik Uygulaması Kavramlar, Tarihçe ve Mevzuat” seminer notları, www.asmmmo.org.tr/docs/asgari-iscilik-uygulamalari.ppt , (erişim: 18.08.2009)

ŞAKAR, Müjdat, Sosyal Sigortalar Uygulaması, Yenilenmiş 8.bası, Der Yayınevi, İstanbul 2004

ŞEKER, Sakıp, İnşaat İşlerinde İşçilik Oranları ve Bu Oranların Vergi İncelemelerinde Kullanılabilirliği, Vergi sorunları D., 1995/83

TALAS, Cahit, Sosyal Ekonomi, Sevinç Matbaası, Ankara 1979

T.C Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Genel Rapor 2000 http://www.ydk.gov.tr/Genel_Rapor_2000/II.htm , (05.04.2009)

TEKİN, Ömer, Özel İnşaat ve İhaleli İşlerde Asgari İşçilik Bildirimi, http://www.tekinymm.com/makale/omer_tekin_asg_iscilik.htm , (08.07.2009)

TEZEL, Ali, 5510 Syılı Kanunda SGK Tarafından İşverenlere Verilecek İdair Para cezaları ve İtiraz Yolları, http://www.alitezcel.com/tezel/iste_pdf/1.64.pdf , (13.10.2009)

TOZAN, Celal, “Asgari İşçilik Tespiti Uygulamasında Sigorta Müfettişlerinin Yetkisi ”, Yaklaşım, Sayı: 134, Şubat 2004

TUNCAY, A.Can/EKMEKÇİ, Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Güncellenmiş 11.b.,Beta Yayınevi, İstanbul 2005

TUNCAY, A.Can, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta Yayınları, İstanbul-1996

TUNCAY, A.Can, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 8.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 1998

TUNÇOMAĞ, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, Gür-Ay Matbaası, İstanbul 1982

TÜRKOĞLU, Yekta / ŞAKI, Turhan /EGEMEN, Ercan, İhale Hukuku ve İnşaat işleri, Olgaç Matbaası, Ankara 1985

UYAP BİLGİ BANKASI, <http://emsal.yargitay.gov.tr/> (23.06.2009)

UŞAN, M.Fatih, Kamu ve Özel Sektör Açısından Özürlü İşçi İstihdamı, <http://www.ozida.gov.tr/ozveri/ov2/ov2kamuozel.htm> (Er. :03.12.2009)

ÜNLÜ, M.Cengiz, Açıklamalı İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usülü Hakkında Kanun, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995

YARGITAY KARARLARI DERGİSİ, 1996/3

YARGITAY KARARLARI DERGİSİ, 1988/9

YAZGAN, Turan, İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 1992

YELEKÇİ , Memduh, Notlu-İzahlı-İçtihatlı Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi ve Tüzük-Yönetmelikler, Minpa Matbaacılık, Ankara 1996

YENER, Orhan, Açıklamalı Emsal Kararlı, Hususi Ceza Kanunlarındaki İdari Para Cezaları ve Hususi Cezalar Rehberi, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım, Ankara 1997

YILMAZ, Kazım, İnşaat Muhasebesi Vergilendirme ve Asgari İşçilik, Ce-Ka Yayınları, Ankara 2004

YÜKSEL, Şahin, Ölçüleme Esasları ve İtirazlar, Yelken Matbaası, İstanbul 1982

EKLER

EK-1

16-86 Ek Genelge ÇEŞİTLİ İŞKOLLARININ İŞÇİLİK ÜCRETİ NİSPETLERİNİ GÖSTERİR LİSTE

<u>İş Kolu</u>	<u>İşçilik Oranı</u>
1- Bina İnşaatı :	
- Yığma veya betonarme karkas (geleneksel)	9
- Yarı Prefabrik (% 50'ye kadar)	7
- Tam Prefabrik (% 50 den fazla)	6
2- Çelik Konstrüksiyon bina hangar, fabrika vb.	9
3- Kalorifer Tesisatı (Bina)	7
4- Elektrik Tesisatı..(bina)	10
5- Sıhhi Tesisat (Bina)	9
6- Havalandırma ve Klima Tesisatı (Bina)	8
7- Müşterek Tesisat (Bina)	8
8- Boya ve Badana..İşleri (Bina)	18
9- Bina Onarımları .	
- Kalorifer Tesisatı Onarım işleri	10
-Elektrik Tesisatı Onarım İşleri.	12
- Sıhhi Tesisat Onarımı İşleri ,	12
- Havalandırma ve Klima Tesisatı Onarım İşleri	13
- Müşterek Tesisat Onarımı İşleri	12
- Çeşitli Bina Onarımı işleri	15
10- Endüstri Tesisleri İnşaatı	
- Fabrika binaları İnşaatı	8
-B.A. Silolar İnşaatı.	8
-B.A. Soğutma Kuleler ve Bacalar inşaati	10
- Teknolojik Montajlar	13
11- Sulama Tesisi veya Kanalı İnşaatları	
- Klasik sistem	12
- Borulu Sistem	10
- Kanalet Sistem	9
- Sprinkler Sistem	9
12- Regülatörler	12
13-Nehir Islahı ve Taşkından Koruma İnşaatları	6
14-Drenaj ve Kurutma İşleri	6
15-Göletler	4
16-Sifonlar	12
17-Tüneller ve Metrolar	
-10 m2 küçük alanlar	9
-10 m2 büyük alanlar	5
18-Barajlar ve Hidroelektrik Santraller	4
19-Hidro Mekanik Teçhizat İmalat ve Montajı	12

(Kapak, Cebri Boru vb)	
20-Termik Santraller İnşaatı	
- Komple İnşaat	8
- Elektro Mekanik Teçhizat Montajı	10
- Kömür Hazırlama ve Kül Atma Tesisleri	8
21-Buhar Santrali (Komple)	10
22-Soğuk Hava Deposu İnşaatı	7
23- PTT Radyoling Plon inşaata	10
24- Yüksek Gerilimli Enerji Nakil Hattı İnşaatı (Komple)	
- Betonı Direkli. (Direk İmali Fabrikasyon)	6
- Kaynaklı demir direkli	8
- Galvanizli civatalı (demir) çelik direkli (Demir imali fabrikasyon)	7
25-Şehir Elektrik Tesisatı İnşaatı (köy kasaba dahil)	
- Betonı direkli (direk imali fabrikasyon,)	6
- Kaynaklı demir direkli	8
26- Trafo Merkezleri Montajı	
- Bina Tipi	6
-Direk Tipi	8
- Şalt tesisi	7
27-Enerji Nakil hattı Direk İmal ve Montajı (Tel çekimi yok)	
- Beton direk (direk imali Fabrikasyon)	5
-Kaynaklı demir direk	8
-Galvanizli, civatalı, demir (çelik)direk (Direk imali fabrikasyon)	6
28-Enerji Nakil Hattı tel Çekimi İşi	6
29- Kesici ölçü kabini montajı	6
30- Elektrik enerji temini işi (Enerji nakil hattı)TRP (Trafo istasyonu) AGS (Alçak gerilimli elektrik şebekesi	8
31- Elektropompaj tesisatı inşaata	5
32- Kompanzasyon tesisatı inşaata	3
33- Fabrika elektrik kuvvet tesisat inşaata	4
34-Fabrika elektrik kuvvet tabloları imal ve montajı	4
35-Yeraltı Kablosu Döşeme İnşaatı(Elektrik,telefon vb.)	
- Makinalı	3
- Elle (Makara)	6
36- İçme Suyu İnşaatı	6
37- Su isale hattı inşaata	6
38- Su tasfiye tesisi ve su deposu inşaata	11
39- Kanalizasyon ve fosseptik tesisi inşaata	8
40- Şehir havagazı tesisatı inşaata	10
41- Yol inşaata	
42- Yol tamirata	7
43- Asfalt kaplama işleri	4
44-Her türlü stabilize işleri(Hazırlama,nakil,figüre,serme,sıkıştırma)	4
45- Demiryolu alt Yapı inşaata	6
46- Demiryolu,travers ve ray ferşi(travers ve ray bedelinin	8

47- Köprü inşaatları	
- Betonarme köprü	9
- Çelik Köprü	10
- Kargir köprü	18
48- Sanat yapıları (menfez,geçitler,istinat duvarı,tahkimat vb)	9
49- Adi kaldırım döşeme işleri	28
50-Parke kaldırım döşeme işleri	18
51-Beton kaplama işleri (yol)	6
52- Saha tanzimi ve betonlama isleri	8
53- Taş bordür imali.	40
54-Beton bordür imali	5
55- Akaryakıt boru hattı inşaatı	7
56- Rafineri ve petrokimya tesisleri	9
57-Akaryakıt depolama tankları tesisi	9
58- Akaryakıt pompa istasyonu inşaatı	9
59- Hava meydanları inşaatı	7
60-Limanlar ve Barınaklar inşaatı	6
61-Telekomünikasyon tesisi işleri	5
62-Sinyalizasyon tesisi işleri	7
63-Temel kazık işleri (fore,B.A. çakma,çelik)	6
64-Su sondaj ve enjeksiyon işleri	6
65-Keson sıyu açılması işleri	80
66- Harita alımı işleri	14
67-Taş kırma işleri	
- Makinalı	6
- Makinasız	40
68-Ocaktan taş çıkarma,makina ile kırılması ve işyerine nakli	11
69-Ocaktan taş çıkarma,işyerine nakli ve işyerinde makinasız kırılması	21
70-Tahmil tahliye işleri (karada limanda)	
- İnsan,gücü ile makinasız	40
- Makinalı	7
71- Elevatör ve benzeri sistem ile tahmil tahliye işleri	8
72-Dekorasyon işleri	11
73-Her türlü yapı restorasyon işleri (Cami,minare,türbe,Çeşme vb)	25
74-İhata ve istinat duvarları inşaatları	
- Kargir	18
- Beton ve betonarme	9
75- Tel örgü işleri (kafes tel vb)	9
76- Yalıtım (izolasyon) işleri	12
77- Makinalı kazı ve dekapaj işleri	3
78-Nakliye işleri	4
79- Saman balyalama işi	15
80- Ot ve sap balyalama işi	10
81- Yemek (tabldot) işleri,	20
82- Terzilik işleri	20
83- Çamaşır ve bulaşık yıkama işleri	20

EK-2

**SOSYAL SİGORTALAR KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

Sigorta Primleri Takip ve Tahsilat D.Bşk.lığı

SAYI : B.13.1.SSK0.08.00.00/VIII-031 - 761964

KONU: İşçilik oranları

ANKARA

31.10.1996

GENELGE

16 - 133- EK

Bilindiği üzere 07.07.1994 tarih ve 16-86 Ek Sayılı Genelge eki listede,506 Sayılı Kanunun 83. maddesinde sözü edilen kuruluşlar tarafından yaptırılan işler ile inşaat işlerinde işin yürütümü için gerekli asgari işçilik miktarının saptanmasında yararlanılmak üzere, ilgili meslek kuruluşlarının da görüşleri ışığında tesbit edilmiş olan işçilik oranları açıklanmıştır.

Bu kez yine ilgili meslek kuruluşları aracılığı ile belirlenen ve anılan genelge eki listede yer almayan işlerin, işçilik bildirim yönünden müfettiş incelemesine sevkinde esas alınacak asgari, işçilik oranlarını gösterir liste ilişik olarak gönderilmiştir.

Bilgi edinilmesini, gereğince işlem yapılmasının rica ederiz.

**ÇEŞİTLİ İŞKOLLARININ İŞÇİLİK ÜCRETİ
NİSPETLERİNİ GÖSTERİR LİSTE**

<u>YAPILAN İŞ</u>	<u>İşçilik Ücreti Oranı %</u>
1- Ahşap palet imali	10
2- Oto korkuluk montajı	7
3- Süperfosfat Fabrikası NPK-1 tesisi ilave elek . imal ve montajı.	10
4- Asansör tesisatı	7
5- Gemi onarımı (kaynak ve elektrik işleriyle boyama, raspalama ve çapaklama işleri	15
6-Çıkan malzemenin işverene verilmesi koşuluyla Fabrikanın yıkımı ve sökümü	23
7- Mezar inşaatı	9
8- Ağaç dikimi	40
9- Fileli servis peçetesi yapımı	20
10-Yağmurlama sistemi ile hububat sulaması	9
11-Binanın boya, badana ve onarımı	15
12-Yanık orman sahasının örtü temizliği	20
13- Amfi- tiyatro çevre düzenlemesi	8
14- Yolcu gemisi tatlı su tanklarının boyanması	15
15-Bina kapı ve pencere korkuluklarının yapımı	10
16-Renk değişimli süs havuzları inşaatı	8
17- Termik santralinin kömür kanaallarının onarımı	8
18- Çatı onarımı	15

19-İstinat duvarı onarımı	
-Kagir	18
-beton ve betonarme	9
20- Orman erozyon kontrolü inşaatı	35
21- Trafik işaret levhaları için taşıyıcı ünite (portik) direk yapılması ve montajı.	
- Makinalı	5
- Makinasız	14
22- Agrega kurutucu (dreyer) yapımı ve yerine montajı	30
23- Alüminyum pencere doğrama yapılması.	16
24- Çelik silo boyanması	
- Makinalı	16
- Makinasız	30
25- Antik köprü onarımı ve restarasyonu (merme kaplamalı)	40
26- Park havuzu inşaatı ve çevre düzenlemesi	18
27- Denizaltı akü şarj sistemleri inşaatı	8
28-Grodoni teras yapımı	40
29- Çimento değirmeni boyun yataklarının yağlanması	30
30-Müşavirlik ve proje hizmetleri	26
31-Çimento fabrikalarının soğutma ve kovalı bantlarının bakımı	30
32-Hasarlı oto korkuluklarının tamiri ve yollara montajı	9
33- Parkların bitkiselilerinin ve tesisatlarının bakımı ve onarımı	30
34- Sac bacaların temizliği (yatay borularının sökülmesi, temizlenmesi, yağ ve ziftlerin yakılması ile yerine montajı)	30
35-Ürün silosunun iç yüzeyinin kumlanması ve boyanması	15
36-Kömür istihsali (Makinalı)	3
37- Beton kaldırım inşaatı	7
38- Ot biçilmesi (Makinalı) ,	10
39- Refüj inşaatı	7
40-Fidan dikimi ve dikenli tel çekimi	9
41-Sert PVC profil ve ısıcam takılması	10
42-Kanalizasyon onarımı	30
43-Ekskavatör ile kömür karıştırma ve kırma işleri (Makinada)	3
44-Elektrik Motoru ve blower montajı	10
45- Yapıların restarasyonu	25
46-Pazar yeri Tadilat işi.	7
47- Baraj geçici pompa istasyonu inşaatı	5
48-Hava üssü kaplamalı sahaların onarımı ve ana piste grooving işleri	4
49-Hava alanı havuz rahabilitasyon işi (apron rehab.)	4
50-Ön cephelerde bina çelik makaslarının boyanması ithal boya ile	7
51-Hava radar ikmal inşaatı	7
52-Hava üssü taksi yolu banket restarosyonu inşaatı	5
53- Alçak gerilim (AG) ve orta gerilim (OG) elektrik şebekelerinin tesis ve tevsii işleri	5

54-Hat onarım(elektronik data kayıt sisteminin geliştirilmesi)	6
55- Binanın dış cephesinde tadilatı	16
56-Banka binasının tadilatı ve dekorasyonu	10
57-İçme suyu katodik koruma ve dekorasyonu	6
58-Asma fan galerisi betonlaması, aspiratör binası inşaatı ve saha tanzimi	9
59- Restaurant kafeterya inşaatı	9
60- TV.binası ile stüdyo inşaatı.	8
61 - Eski eser görünümlü bina inşaatı.	25
62- Kömürlerin kırılması elenmesi,istiflenmesi,taşınması	13
63- Apron betonu ve derz dolgu onarımı	4
64- Binaların doğalgaza dönüşümü	
a)Daire kombili	8
b) Apartman kazanlı	10
65- Akaryakıt tankları katodik koruma tesisi	9
66- Döner fırınının tuğlalarının sökülmesi ve örülmesi	35
67- Çimento silosunun taban ve içyan cidar temizliği	35
68- Çimento fabrikalarında paketleme işi(çimentoların torballanması ve silolara doldurulması ile istiflenmesi (Makinasız)	35
69- Kanalizasyon temizliği(Makinasız)	35
70-Kalorifer yakımı (İşin sözleşmesinde çalışacak işçi sayısı belirlenmemiş ise)	40
71- Mahalle ana arterlerinin vakumlu süpürge ile süpürülmesi (Makinalı)	10
72- Yollara ızgara yapılması, asfalt dökülmesi ile tretuvar ve düzenleme inşaatı	9
73- Bordür-tretuvar ve müteferrik yol inş.(üçü birlikte)	9
74- Çatının, çatı ve iniş , oluklarının temizliği	35
75- Dere temizliği	
- Makinalı	8
-Makinasız	20
76- Mahalle ve sokakların temizlenmesi ve çöplerin toplanması ile nakliyesi (makinalı)	20
77- Organize sanayi bölgesi veya toplu konut alt yapı inşaatı	15
78- İçmesuyu-Aritma tesisi inşaatı	15
79- Yol, yağmursuyu, istinat duvarı, asfalt ve yaya kaldırımı düzenleme inşaatı	12
80- Cadde ve sokakların baca ve ızgara kapaklarının yükseltilmesi	15
81- Bina yıkımı	20
82- Rafineri tankının gövde saçlarının değiştirilmesi ile kumlama ve boyanması işi (Malzeme Dahil)	15
83- Çöp toplama (Makinasız) ve nakliye	30
84- Spor tesisi inşaatı	25
85- Çevre düzenlenmesi ve aydınlatması	20

EK-3

SOSYAL SİGORTALAR KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sigorta Primleri Takip ve Tahsilat Dairesi Bşk.lığı

Sayı:B.13.1.SSK.0.08.00.00/VIII-631784

ANAKARA

Konu:Asgari işçilik ücreti oranları

03.09.1999

GENELGE

16-192 Ek

Bilindiği üzere, 1.1.1994 tarihinden itibaren başlatılmış olan asgari işçilik uygulamasında esas alınmak üzere zaman zaman yayınlanmış olan genelgelerimizle çeşitli işlere ait asgari işçilik nispetleri Sigorta Müdürlüklerimize duyurulmuştur.

Genelge sayısının ve genelgelerde nispeti tespit edilen iş sayısının artması karşısında, uygulamalarda kolaylık sağlamanın açısından mevcut genelgelerde nispeti tespit edilmiş olan işlerle yeniden işçilik nispeti tespit edilmiş olan işlere ait oranlar bu genelgede alfabetik olarak sıralanmıştır.

Bundan böyle, asgari işçilik nispeti uygulamasında bu genelge eki listede bulunan oranlar esas alınarak işlem yapılacağından, 7.7.1994 tarihli, 16-86 Ek, 31.10.1996 tarihli, 16-133 Ek, 16.1.1998 tarihli, 16-154 ek ve 16.11.1998 tarihli, 16-175 ek sayılı genelgeler ekinde yayınlanmış olan nisbetler uygulanmayacaktır.

Diğer taraftan, ihale makamınca akreditif bedeli ödenmek veya ihale bedeli dışında malzemeleri verilmek suretiyle yaptırılan işlerde, genelge eki listelerde bulunan asgari işçilik oranları dikkate alınmayarak, bu gibi işlerin asgari işçilik nispetlerinin ilgili belgelerle birlikte Genel Müdürlüğümüzden sorulması gerekmektedir.

Bilgi edinilmesini, gereğinin buna göre yapılmasını rica ederiz. .

ÇEŞİTLİ İŞKOLLARININ ASGARI İŞÇİLİK ÜCRETİ ORANLARINI GÖSTERİR LİSTE

	İş kolu	İşçilik Ücreti Oranı %
1	(Ağaçlı) Telefon direklerinin bakımı ve emprenyesi	15
2	Açık ve kapalı alanlarının ilaçlanması	25
3	Açık yüzme havuzu inşaatı (Seramik kaplamalı)	10
4	Açık yüzme havuzu izolasyonu ve filtrasyonu tesisatı inşaatı	10
5	Adi kaldırım döşeme işleri	28
6	Ag-Og Elektrik tesisi bakımı,onarımı ve ağaç direklerin emprenyesi	9
7	Agrea kurutucu (dreyer) yapımı ve yerine montajı	30
8	Ağaç budama işi	45
9	Ağaç dikimi	40
10	Ağaç kesimi (Çalı ve çırpının temizliği) ve yükleme ile nakliyesi	15
11	Ağaçtan Kozalak Toplama (fidan üretim çalışmalarında)	40

12	Ahşap palet imali	10
13	Ahşap ve polyester su soğutma kuleleri inşaatı	
	a) SKA-6 VE SKA-33 model kulelerde	6
	b) SKC-5 VE SKC-20 model kulelerde	5
14	Akaryakıt boru hattı hatlarının onarımı	15
15	Akaryakıt boru hattı inşaatı	7
16	Akaryakıt depolama tankları tesisi	9
17	Akaryakıt pompa istasyonu inşaatı	9
18	Akaryakıt tankları katodik koruma tesisi	9
19	Alçak gerilim (AG) ve orta gerilim (OG) elektrik şebekelerinin tesis ve tevsi işleri	5
20	Alkol tankı ve sundurma yapımı	9
21	Alt temel malzeme temini ve yola nakli	4
22	Alt yapı galeri inşaatı	12
23	Alüminyum camekan ve asma tavan yapımı	12
24	Alüminyum pencere doğrama yapılması	16
25	Ameliyathane inşaat işi	7
26	Amfi-tiyatro çevre düzenlenmesi	8
27	Anten direğinin boyanması (Verici istasyonu)	12
28	Antik köprü onarımı ve restorasyonu (mermer kaplamalı)	40
29	Apron betonu ve derz dolgu onarımı	4
30	Arazi Hazırlığı (Fidan üretim çalışmalarında)	6
31	Arazi sulaması	40
32	Aritma kollektörlerinin temizliği	25
33	Asansör revizyonu	12
34	Asansör tesisatı	7
35	Asfalt-beton yol bakım-onarım işi	
	a) Makinalı	10
	b) Makinasız	20
36	Asfalt kaplama işleri	4
37	Asfalt mıcır temini ve nakli (hazırlanması dahil)	11
38	Asfalt plenti alt yapı inşaatı (betonlama)	8
39	Asfalt plentinin ısıtma sisteminin buharlı sistemden kızgın yağlı sisteme dönüştürülmesi ile anılan kazanın yapımı ve montajı	18
40	Asfalt tesisleri ve plenti için paket tip kızgın yağ kazanı yapım ve montajı	15
41	Asma fan galerisi betonlanması, aspiratör binası inşaatı ve saha tanzimi	9
42	Aşı Çalışması (Fidan Üretim çalışmalarında)	20
43	Atık su kanalı ıslahı inşaatı	10
44	Atıksu arıtma tesisi işi	7
45	Ayçiçeği boşaltılması	
	a) Makinalı	10
	b) Makinasız	35
46	Bakım (İşçi İle) (Fidan üretim çalışmalarında)	30
47	Bakım (Makinalı) (Fidan üretim çalışmalarında)	6
48	Bakır cevheri üretimi ve nakli	7
49	Baks inşaatı	10
50	Baks temizlenmesi	50
51	Balık yavru üretim tesisi inşaatı	10
52	Balıkçı barınağı mendirek onarımı inşaatı	8
53	Banka binasının tadilatı ve dekorasyonu	10
54	Baraj geçici pompa istasyonu inşaatı	5

55	Baraj Onarımı	
	a) Makinalı	9
	b) Makinasız	15
56	Barajlar ve Hidro Elektrik Santralleri	4
57	Beton bordür İmalı	5
58	Beton büz imalatı	5
59	Beton kaldırım inşaatı	7
60	Beton kaplama işleri (yol)	6
61	Bina doğrama ve sıva işleri	15
62	Bina içinde yangın şebeke hattı (Elektrikli) kullanma suyu inş.	10
63	Bina İnşaatı :	
	a)Yığma veya betonarme karkas (geleneksel)	9
	b)Yarı prefabrik (% 50'ye kadar)	7
	c)Tam prefabrik (%50'den fazla)	6
64	Bina kapı ve pencere korkuluklarının yapımı	10
65	Bina Onarımları	
	Kalorifer tesisatı onarım işleri	10
	Elektrik tesisatı onarım işleri	12
	Sıhhi tesisat onarım işleri	12
	Havalandırma ve klima tesisatı onarımı işleri	13
	Müşterek tesisat onarımı işleri	12
	Çeşitli bina onarımı işleri	15
66	Bina yıkımı	20
67	Binalarda marley değişimi	15
68	Binaların doğalgaza dönüşümü	
	a) Daire kombili	8
	b) Apartman kazanlı	10
69	Binanın boya,badana ve onarımı	15
70	Binanın dış cephesine mastik yapılması	14
71	Binanın dış cephesinin mermer mineralit ile kaplanması	16
72	Binanın dış cephesinin tadilatı	16
73	Binaya topraklama ve paratöner takılması	10
74	Biyolojik arıtma tesisi	9
75	Bordür,banket,tretuvar ve asfalt temizliği (Makinalı)	10
76	Bordür-tretuvar ve müteferrik yol inşaatı (üçü birlikte)	9
77	Boya ve Badana İleri (Bina)	18
78	Buhar Santrali (Komple)	10
79	Buharlı kazan onarımı	12
80	Cadde ve sokakların baca ve ızgara kapaklarının yükseltilmesi	15
81	Cam sera inşaatı	9
82	Cami minaresi inşaatı	
	a) Malzemeli betonarme	10
	b) Malzemeli yontma taş	20
83	Cami onarımı	20
84	Cevher arama ve çıkarma işi (Makinalı)	5
85	Çamaşır ve bulaşık yıkama işleri	20
86	Çarşı onarım işi	12
87	Çatı onarımı	15
88	Çatı yenileme inşaatı	15
89	Çatıların alüminyum ile kaplanması	9
90	Çatının,çatı ve iniş oluklarının temizliği (Makinasız)	35
91	Çelik borulu sulama kanalının onarımı	12
92	Çelik çatı onarımı	15

93	Çelik Konstrüksiyon bina hangar, fabrika vb.	9
94	Çelik silo boyanması	
	a) Makinalı	16
	b) Makinasız	30
95	Çeşitli saç kaporta kaynak ve pres imali	10
96	Çevre duvarının harpuştasının mozaik kullanılarak onarımı (Yapımı)	14
97	Çevre düzenlemesi ve aydınlatılması	20
98	Çevre nöbetçi kuleleri onarımı	10
99	Çıkan malzemenin işverene verilmesi koşuluyla fabrikanın yıkımı ve sökümü	23
100	Çimento değirmeni boyun yataklarının yağlanması	30
101	Çimento fabrikalarında paketleme işi (çimentoların torbalanması ve silolara doldurulması ile istiflenmesi (Makinasız)	35
102	Çimento fabrikalarının soğutma kulesine elektro filtre vantilatörü takılması ile baca tesisi işi	10
103	Çimento fabrikalarının soğutma ve kovalı bantlarının bakımı	30
104	Çimonto silosunun taban ve İç yan cidar temizliği	35
105	Çocuk parkı düzenlenmesi	15
106	Çok katlı otopark kalıp-beton işi	16
107	Çöp toplama (Makinasız) ve nakliye	30
108	Dekorasyon işleri	11
109	Demiryolu alt geçit ve çevre yolları kavşak düzenleme işi	10
110	Demiryolu alt yapı inşaatı	6
111	Demiryolu, travers ve ray ferşi	8
112	Deniz tahkimat inşaatı	8
113	Denizaltı akü şarj sistemleri inşaatı	8
114	Denizaltı iskelesi inşaatı	6
115	Dere onarımı (sel hasarlı)	
	a) Makinalı	8
	b) Makinasız	20
116	Dere temizliği	
	a) Makinalı	8
	b) Makinasız	20
117	Dolgu savak inşaatı	
	Makinalı	6
	Makinasız	9
118	Dolu hendeklerin ve tıkalı sanat yapılarının temizlenmesi	35
119	Döner fırının tuğlalarının sökülmesi ve örülmesi	35
120	Drenaj kanalı İnşaatı	10
121	Drenaj ve Kurutma işleri	6
122	Duvar inşaatı	
	Kargir -Taşduvar	18
	Beton - Betonarme	9
123	Duvar üzerine demir korkuluk yapılması	12
124	E.N.Hattında boşa çıkan direk ve tellerin demontajı, istiflenmesi ile nakliyesi	
	Makinalı	8
	b) Makinasız	20
125	Eğitim ve dinlenme tesisi inşaatı	9
126	Ekim (İşçi ile) (Fidan üretim çalışmalarında)	40
127	Ekim (Makinalı) (Fidan üretim çalışmalarında)	25
128	El ile ot çapalanması ve biçilmesi	35

129	El ve kompresörle kazı yapılması işi	25
130	Elektrik ana besleme hatlarının onarımı	10
131	Elektrik ana dağıtım panolarının tadilatı	12
132	Elektrik ana dağıtım ve kompanzasyon panolarının Yapımı	10
133	Elektrik enerji temini işi (Enerji nakil hattı) TRP (Trafo İstasyonu) AGŞ (Alçak gerilimli elektrik şebekesi)	8
134	Elektrik motoru ve blower montajı	10
135	Elektrik sisteminin enterkonekte sisteme bağlanması işi	6
136	Elektrik Tesisatı (Bina)	10
137	Elektroliz hücresinin komple refrakter örümü işi	13
138	Elektropompaj tesisatı inşaatı	5
139	Elevatör ve benzeri sistem ile tahmil tahliye işleri	8
140	Endeks okuma işi	30
141	Endüstri Tesisleri İnşaatı	
	B.A. Silolar inşaatı	8
	B.A. Soğutma kuleler ve bacalar inşaatı	10
	Teknolojik montajlar	13
142	Enerji Hattı Direk İmal ve Montajı (Tel çekimi yok)	
	Beton direk (direk imali fabrikasyon)	5
	Kaynaklı demir direk	8
	Galvanizli, civatalı, demir (çelik) direk (Direk imali fabrikasyon)	6
143	Enerji Nakil Hattı Tel Çekimi İşİ	6
144	Esanjör dairesinin onarımı	10
145	Eskavatör ile kömür kurutma ve kırma işleri (Makinada)	3
146	Eski-eser görünümlü bina inşaatı	25
147	Et ve süt Entegre tesisi inşaatı ve montajı	9
148	Fabrika binaları inşaatı	8
	a) Tam prefabrik fabrika bina inşaatı	6
	b) Yarı prefabrik fabrika bina inşaatı	7
149	Fabrika elektrik kuvvet tabloları imal ve montajı	4
150	Fabrika elektrik kuvvet tesisat inşaatı	4
151	Fidan dikimi ve dikenli tel çekimi	9
152	Fidanlık bakımı işi	45
153	Fileli servis peçetesi yapımı	20
154	Fırın inşaatı (Ateş tuğlası ve harç kullanılarak)	20
155	Fıskiyeli havuz inşaatı	15
156	Fosseptik ve rögar onarımı	25
157	Fotosel kapı yapımı	9
158	Futbol sahasının çimlendirilmesi	10
159	Futbol sahasının çimlendirilmesi ve dolgu tribün inşaatı	15
160	Galvanizli direk imali, montajı ve tel çekimi işi	8
161	Gemi onarımı (kaynak ve elektrik işleriyle boyama,raspalama ve çapaklama işleri)	15
162	Gemilerin temizliği işi	20
163	Göletler	4
164	Gözetleme kulesi	10
165	Granit döşeme kaplama işi	15
166	Grodoni teras yapımı	40
167	Haddehanelerin bakımı ve onarımı (Makinalı ve Malzemeli)	12
168	Hait onarım (elektronik data kayıt sisteminin geliştirilmesi)	6
169	Halı saha ve sosyal tesisi yapımı	10
170	Halı sahaya halı döşenmesi (Malzemeli)	12
171	Halı spor sahası yapımı (inşaatı)	10

172	Ham petrol boru hattı ve atık su sistemi inşaatı	8
173	Hamam onarımı	15
174	Hammaliye İşi (tahmil-tahliye-işçilik ağırlıklı)	40
175	Hangar kapısı ve apron kaplama işi	6
176	Harita alımı işleri	14
177	Hasarlı oto korkuluklarının tamiri ve yollara montajı	9
178	Hastane oksijen ve elektrik tesisatı işi	10
179	Hava alan, havuz rehabilitasyon işi (Apron rehabilitasyonu)	4
180	Hava alanı pat sahalarının onarımı	7
181	Hava meydanları inşaatı	7
182	Hava radar ikmal inşaatı	7
183	Hava üssü kaplamalı sahaların onarımı ve ana pistte grooving işleri	4
184	Hava üssü taksi yolu banket restorasyonu inşaatı	5
185	Havaalanı kule inşaatı	
	a) Radar ve haberleşme sistemi dahil	5
	b) Radar ve haberleşme sistemi hariç	9
186	Havai hat demontaj işi	15
187	Havai hat toplanması	
	a) Makinalı	6
	b) İnsan gücü	20
188	Havalandırma ve Klima Tesisatı (Bina)	8
189	Hayvan barınaklarının onarımı	15
190	Helezonik engel telinin montajı (tel çekimi) (tel idareye ait)	25
191	Her türlü stabilize işleri (hazırlama,nakil,figüre,serme,sıkıştırma)	4
192	Her türlü yapı restorasyon işleri (cami,minâre,türbe,çeşme vb)	25
193	Hidro Mekanik Teçhizat İmalat ve Montajı (Kapak, Cebri Boru vb.)	12
194	Hidrofor sistemi ile su deposu inşaatı ve ana dağıtım borularının değişimi	12
195	Hizmet binası ile çevre temizliği (makinasız)	35
196	Islak hacimler onarımı	15
197	İçme suyu abone bağlantısı	15
198	İçme suyu borularının onarımı	12
199	İçme suyu elektrik tesisi işi	6
200	İçme Suyu İnşaatı	6
201	İçme suyu kaçak tespit çalışmaları	12
202	İçme suyu katodik koruma tesisi işi	6
203	İçme suyu toplama odasında kaptaj, drenaj ve tesisat montajı işi	9
204	İçme suyu, Arıtma tesisi inşaatı	15
205	İglo tipi cephanelik inşaatı	7
206	ihata ve istinat duvarları inşaatları	
	a)Kargir	18
	b)Beton ve betonarme	9
207	İlave usturmaca inşaatı	5
208	İplik ve elyaf ünitesine boru ve makina montajı	13
209	İskele onarımı	7
210	İstinat duvarı onarımı	
	a) Kagir	18
	b) Beton ve betonarme	9
211	İşçi gücü ile Canlandırma Kesimi Yapılması (Ağaçlandırma ve Erozyon kontrolü çalışmalarında)	30
212	İşçi Gücü ile Tekne Tipi ve Akıtcı Teras Yapılması (Ağaçlandırma	

	ve Erozyon kontrolü çalışmalarından)	40
213	Jeotermal su üretim ve taşıma hattı	7
214	Jeotermal su üretimi, Jeotermal ısıtma ve su soğutma sistemi inşaatı	15
215	Kale onarımı	25
216	Kalorifer kazanlarının fuel-oil sisteme dönüştürülmesi	10
217	Kalorifer Tesisatı (Bina)	7
218	Kalorifer tesislerinin bakımı,onarımı ve işletilmesi	30
219	Kalorifer yakımı (İşin sözleşmesinde çalışacak işçi sayısı belirlenmemiş ise)	40
220	Kanalizasyon inşaatı	8
221	Kanalizasyon onarımı	30
222	Kanalizasyon temizliği (Makinasız)	35
223	Kanalizasyon ve fossepdik tesisi inşaatları	8
224	Kanalizasyon ve rögarların bakımı vs onarımı	20
225	Kapalı garaj inşaatı	9
226	Kapalı spor Salonu inşaatı	9
227	Karayolunun kışlık bakımı ve temizliği	18
228	Katı atıkların düzenli depolama alanı İnşaatı (Makinalı)	8
229	Kavşaklarda havuz yapılması	15
230	Kaya dolgu işi	6
231	Kazan dairesi tesisatı ve brülör onarımı işi	10
232	Kesici ölçü kabini montajı	6
233	Keson kuyu açılması işleri	30
234	Kompanzasyon tesisatı inşaatı	3
235	Kömür istihsali (Makinalı)	3
236	Kömürlerin kırılması,elenmesi istilfenmesi,taşınması	13
237	Köprü inşaatları	
	a) Betonarme köprü	9
	b)Çelik köprü	10
	c)Kargir köprü	18
238	Köprü korkuluklarının yıkanması Temizliği (Makinasız)	30
239	Lambrielerin bakımı ve onarımı	15
240	Liman mendirek onarım inşaatı	15
241	Limanlar ve Barınaklar inşaatı	6
242	Mahalle ana arterlerinin vakumlu süpürge ile süpürülmesi {Makinalı)	10
243	Mahalle meydanı düzenleme ve çeşme inşaatı	8
244	Mahalle ve sokakların temizlenmesi ve çöplerin toplanması ile nakliyesi (Makinalı)	20
243	Makinalı kazı ve dekapaj işleri	3
246	Merdiven basamaklarının karo ile kaplanması	15
247	Mevcut bina yangın merdiveninin yeniden yapılması ve merdivene açılan yerlere kutu profillerle kapı ve pencere yapılması	12
248	Mezar inşaatı	9
249	Misafirhane tesisi işleri (Dekorasyon)	19
250	Müşavirlik ve proje hizmetleri	26
251	Müşterek Tesisat (Bina)	8
252	Nakliye İşleri	4
253	Nehir Islahı ve Taşkından Koruma İnşaatları	6
254	Ocaktan Dolomit veya kuvarsit temini	6
255	Ocaktan taş çıkarma, işyerine nakli ve işyerinde makinasız kırılması	21

256	Ocaktan taş çıkarma, makina ile kırılması ve yerine nakli	11
257	Odun yükleme, boşaltma ve nakliyesi	8
258	Organize sanayi bölgesi veya toplu konut alt yapı inşaatı	15
259	Orman erozyon kontrolü inşaatı	35
260	Orman içi ağaçlandırma (işin bir bölümü makinalı)	10
261	Orman sahasının fidan dikimine elverişli hale getirilmesi (Diri örtü temizliği, yangın ve emniyet yolu ile toprak işleme işleri-makinalı)	6
262	Orman ürünlerinin depoda istifli (Makinalı)	10
263	Ot alma, Çapa Sürgün Kontrolü Bakım İşleri (Ağaçlandırma ve Erozyon kontrolü çalışmalarında)	30
264	Ot Biçilmesi (Makinalı)	10
265	Ot Ekimi, Tohum Ekimi (Ağaçlandırma ve Erozyon kontrolü çalışmalarında)	25
266	Ot ve sap balyalama işi	10
267	Oto korkuluk montajı	7
268	Otobüs durağı inşaatı	12
269	Otomatik kapı montajı	10
270	Otopark yapılması	12
271	Öğrenci sıra yapımı işi	15
272	Ön arıtma tesisi	9
273	Ön cephelerde bina çelik makaslarının boyanması (İthal Boya İle)	7
274	Paratoner inşaatı	7
275	Park alt yapı inşaatı	15
276	Park havuzu inşaatı ve çevre düzenlemesi	18
277	Park ve bahçenin düzenlenmesi ve bakımı	25
278	Park yapımı	15
279	Parke kaldırım döşeme işleri	18
280	Parkların bitkisel ve tesisatlarının bakımı ve onarımı	30
281	Pazar yeri tadilat işi	7
282	Plastik İmalat ve ısı yalıtımlı panel ile cephe kaplama işi	12
283	Plexglas yemek masası üstü yapımı ve montajı	10
284	Portatif tribün inşaatı	10
285	PTT.Radyo İstasyon İnşaatı	10
286	Rafineri su hatlarının bakım ve onarımı	12
287	Rafineri tankının gövde saclarının değiştirilmesi ile kumlama ve boyanması işi (Malzeme dahil)	15
288	Rafineri ve petrokimya tesisleri	9
289	Rafinerideki asit ve kostik sahaslarının anti asit malzeme ile kaplanması	12
290	Rafinerinin kuvvet santralinin eski kazanlarının sökülmesi işi	23
291	Refüj aydınlanma direklerinin (beton) değişimi	6
292	Refüj bordürü dizilmesi ve refüj toprağının nakli ve düzeltilmesi	9
293	Refüj inşaatı	7
294	Regülatörler	12
295	Renk değişimli süs havuzları inşaatı	8
296	Renkli özel kilit taş yapımı işi	25
297	Repikaj (Fidan üretim çalışmalarında)	30
298	Restaurant kafeterya inşaatı	9
299	Rihtım İnşaatı ile dolgu işleri	7
300	Sabit asfalt tankları, boru yapımı ve bunların izolasyonu işleri	10
301	Sac bacaların temizliği (yatay boruların sökülmesi, temizlenmesi, yağ ve ziftlerin yakılması ile yerine montajı)	30

302	Saha tanzimi ve betonlama işleri	8
303	Sahil kollektör temizliği ve onarımı	30
304	Sahil yolu bölgesinin anroşman inşaatı	8
305	Saman balyalama işi	15
306	Sanat yapıları (menfez geçitler, istinat duvarı, tahkimat vb)	9
307	Selevir sulamasının bakımı ve onarımı	
	a) Makinalı	10
	b) İnsan gücü ile	20
308	Seramik dekorlama işi	
	a) Fabrikasyon seramik kullanılırsa	10
	b) Sanatsal seramik kullanılırsa	25
309	Sert PVC profil ile ısıcam takılması	10
310	Sifonlar	12
311	Sıhhi Tesisat (Bina)	9
312	Silis (Döküm) kumunun temini ve nakli	8
313	Sinyalizasyon tesisi işleri	7
314	Soğuk Hava Deposu İnşaatı	7
315	Söküm ve Ambalajlama (İşçilik + Makinalı) (Fidan ve Üretim çalışmalarında)	25
316	Söküm ve Ambalajlama (Makinalı) (Fidan ve üretim çalışmalarında)	15
317	Spor tesisi inşaatı	25
318	Su artıma tesislerinin tadilatı	10
319	Su borusu paket tipi buhar kazanının onarım işi	15
320	Su borusu (PVC boru ile) döşenmesi inşaatı	6
321	Su deposunun bakımı ve onarımı	12
322	Su İsale hattı inşaatı	6
323	Su kulesi onarımı	15
324	Su soğutma kulesi İmalatı ve montajı	6
325	Su sondaj ve enjeksiyon işleri	6
326	Su tankı İmalatı	11
327	Su tasfiye tesisi ve su deposu inşaatları	11
328	Su yolunun temizlenmesi (insan gücü ile)	50
329	Sulama şebekesi ve regülatör inşaatı (klasik sistem makinalı)	12
330	Sulama Tesisi veya Kanalı İnşaatları	
	a) Klasik sistem	12
	b) Borulu sistem	10
	c) Kanalet sistemi	9
	d) Sprinkler sistem	9
331	Suni çim saha inşaatı	10
332	Sur onarımı, restorasyonu ile çevre düzenlemesi	25
333	Superfosfat fabrikası NPK-1 tesisi ilave elek imal ve montajı	10
334	Şehir Elektrik Tesisatı İnşaatı (köy kasaba dahil)	
	a) Beton direkli (direk imali fabrikasyon)	6
	b) Kaynaklı demir direkli	8
335	Şehir havagazı tesisatı İnşaatı	10
336	Şehiriçi ankesör kabini yapımı	12
337	Şehiriçi doğalgaz boru hattı inşaatı (%50'ye kadar malzemeli)	10
338	Tahmil tahliye işleri (karada ve limanda)	
	a) İnsan gücü ile makinasız	40
	b) Makinalı	7
339	Tank boyama ve temizleme işi	10
340	Taş bordür imali	40

341	Taş kırma işleri	
	a)Makinalı	6
	b)Makinasız	40
342	Taş ocaklarında galeri açılması (Makinalı)	8
343	Teknolojik kalıplı ve hazır betonlu prefabrik elemanlı su arıtma tesisi pompa istasyonları ve yaklaşım yolları inşaatı	6
344	Tel örgü işleri (kafes tel vb)	9
345	Telefon santral binalarının elektrik ve çevre topraklama işi	10
346	Telekominikasyon tesisi işleri	5
347	Televizyon kulesi inşaatı	9
348	Temel kazık işleri (fore, B.A.Çakma,çelik)	6
349	Tenis kortu sahası yapımı	10
350	Terma, plastik boya ile yol çizimi ve soğuk yol çizgi boyasının silinmesi,	
	a)Malzeme makina dahil	6
	b) Malzeme ve makina hariç	25
351	Termik santralin kazan dairesinin yenilenmesi (revizyonu)	10
352	Termik santralinin kömür kanallarının onarımı	8
353	Termik Santraller İnşaatı	
	a)Komple İnşaat	8
	b)Elektro Mekanik Techizat Montajı	10
	c)Kömür Hazırlama ve Kül Atma Tesisleri	8
354	Terzilik işleri	20
355	Tohum Çıkarma (Fidan üretim çalışmalarında)	25
356	Tonos yapımı işi	10
357	Toprak yüzeyli antreman sahası İnşaatı	12
358	Tören alanının (zemin) mermerle kaplanması.	10
359	Trafik İşaret levhaları için taşıyıcı ünite (portik) direk yapılması ve montajı	
	a) Makinalı	5
	b) Makinasız	14
360	Trafo Merkezleri Montajı	
	a)Bina tipi	6
	b)Direk tipi	8
	c)Şalt tesisi	7
361	Tretuvar onarımı	14
362	Tribün İkmal inşaatı (betonarme)	12
363	Tuz yığın yeri ıslahı	15
364	Tünel içine seramik kaplama işi	
	a)Malzemesiz	30
	b) Malzemeli	10
365	Tünel kalıp sistemi ile yapılan bina inşaatı	7
366	Tüneller ve Metrolar	
	a)10 m2 küçük alanlar	9
	b)10 m2 büyük alanlar	5
367	Tüp ve Kap Doldurma (Fidan üretim çalışmalarında)	25
368	Tütün yükleme, nakli ve boşaltılması işi (yükleme insan gücü ile)	25
369	TV.binası ve stüdyo inşaatı	8
370	Uzay sistemli çelik çatı inşaatı	15
371	Ürün silosunun iç yüzeyinin kumlanması ve boyanması	15
372	Varyant yol inşaatı	5
373	Yağmur oluklarının onarımı	15
374	Yağmurlama sistemi ile hububat sulaması	9

375	Yağmur suyu baksı deplase hattı inşaatı	10
376	Yalıtım (izolasyon) işleri	12
377	Yangın alarm tesisinin yenilenmesi	10
378	Yangın havuzu inşaatı	9
379	Yanık orman sahasının örtü temizliği	20
380	Yapıların restorasyonu	25
381	Yaya ulaşım bölge düzenlenmesi işi	14
382	Yemek (tabldot) işleri	20
383	Yemekhane tanzimi İşi	15
384	Yer üstü geniş hat demiryolu sinyalizasyon sistemi	7
385	Yeraltı Kablosu Döşeme İnşaatı (Elektrik, telefon vb.)	
	a)Makinalı	3
	b)Elle (Makara)	6
386	Yeşil alanların bakımı ve gübrelenmesi	12
387	Yol aydınlatılması işi	10
388	Yol bakım,onarımı ve müteferrik işler	7
389	Yol çevre (istinat) duvarı inşaatı, Aydınlatma ve dolgu işleri	12
390	Yol çevresi yeşil alanlarının düzenlenmesi	25
391	Yol inşaatı	4
392	Yol şebeke planı	25
393	Yol tamirati	7
394	Yol, yağmursuyu, ıstinat duvarı, asfalt ve yaya kaldırımı düzenleme inşaatı	12
395	Yolcu gemisi tatlı su tanklarının boyanması	15
396	Yollara asfalt yama işleri	
	a)Malzemeli	
	b) Malzemesiz	15
397	Yollara ızgara yapılması, asfalt dökülmesi ile tretuvar ve düzenleme inşaatı	9
398	Yollara kardireklerinin dikimi	
	a)Makinalı	5
	b) Makinasız	20
399	Yüksek Gerilimli Enerji Nakil Hattı İnşaatı (Komple)	
	a)Beton direkli (Direk imali fabrikasyon)	6
	b)Kaynaklı demir direkli	8
	c)Galvanizli civatalı (demir) Çelik direkli (Direk imali fabrikasyon)	7
400	Yüzme havuzu bakım ve onarımı	10

EK-4

Tebliğ

29.09.2005 Tarih ve 25951 Sayılı Resmi Gazete

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında:

Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli

İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını

Gösterir Tebliğ

Amaç

Madde 1 — Bu Tebliğin amacı, Sosyal Sigortalar Kurumu bünyesinde oluşturulan Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenen çeşitli işkollarına ait asgari işçilik oranları ile bu oranların belirlenmesinde esas alınan kriterleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Tebliğ, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 83 üncü maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından ihale yoluyla yaptırılan her türlü işler ile gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılan özel bina inşaatı işlerine uygulanacak asgari işçilik oranları ile ilgili işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Tebliğ, 16/1/2004 tarihli ve 25348 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 38 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile 29/3/2005 tarihli ve 25770 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 10 uncu maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Tebliğde geçen;

Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

Kurum: Sosyal Sigortalar Kurumunu,

Kanun: 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununu,

Ünite: Kurumun ilgili Sigorta İl/Sigorta Müdürlüğünü,

İdare: 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 83 üncü maddesinde sayılan kurum ve kuruluşları,

İşveren: Sigortalıları çalıştıran gerçek veya tüzel kişiyi,

Meslek Mensubu: 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanuna göre Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğince ruhsat verilmiş, çalışanlar kütüğüne kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirleri,

Asgari İşçilik Oranı: İhale yoluyla yapılan işlerde istihkak tutarı, özel bina inşaatı işyerlerinde ise maliyet bedeli içerisindeki asgari işçilik miktarının yüzdesini, ifade eder.

Çeşitli İşkollarının Asgari İşçilik Oranları

Madde 5 — Kuruma yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığının Ünitelerce araştırılmasında veya meslek mensupları tarafından ihale konusu işler ile özel bina inşaatı işyerlerinden dolayı işyeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda rapor düzenlenirken ya da gerektiğinde Sigorta Müfettişlerince işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının tespitinde dikkate alınmak üzere, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenen çeşitli işkollarına ilişkin oranlar, bu Tebliğ eki listede yayımlanmıştır.

Ünitelerce yapılacak araştırma işleminde, meslek mensuplarınca işyeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda düzenlenecek raporlarda ve gerektiğinde Sigorta Müfettişleri tarafından işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik miktarının tespiti hususunda yapılacak incelemelerde, söz konusu işkolları ile ilgili olarak bu listede belirtilen oranlar esas alınmak suretiyle işlem yapılacaktır.

Listede Oranları Bulunmayan İşler

Madde 6 — Bu Tebliğ eki listede oranları bulunmayan işler veya idarece akreditif

bedeli ödenmek ya da ihale bedeli dışında kısmen veya tamamen malzeme verilmek suretiyle yaptırılan işlere ait asgari işçilik oranları, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11 inci maddesinde belirtildiği gibi anılan Komisyonca tespit edilecektir. Ayrıca, oranı belli olmayan işler hakkında Üniteler veya Meslek Mensupları ya da Sigorta Müfettişlerince yapılacak işlemlerde, listede benzer bir iş için belirlenmiş olan oran dikkate alınmayacaktır.

Ancak, tek sözleşme ile yapılan ihale konusu işin birden fazla konuyu kapsıyor olması ve her bir işin asgari işçilik oranının Tebliğ eki listede mevcut olması durumunda, işverenin yazılı isteği de olmak kaydıyla, yapılacak işlemde bu işlerin en yükseğine ilişkin oran dikkate alınabilecektir.

Meslek mensuplarınca rapor düzenlenmek üzere defter ve belgeleri incelenen işlere ait oranların bu Tebliğ eki listede bulunmaması halinde, oranın Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenmesi amacıyla tespite konu işe ait olup, idarece her sayfası onaylanmış son hakediş raporu ve oranın tespiti için gerekli olan diğer belgeler (sözleşme, iş bitirme belgesi vb.) meslek mensubunca ilgili Üniteye dilekçe ekinde verilecek, Ünitece de, Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca belirlenecek oran ilgili meslek mensubuna ve işverene iadeli taahhütlü bir yazı ile bildirilecektir.

Ancak, bu şekilde işlem yapılabilmesi için, işveren ile işyeri kayıtlarını inceleyecek olan meslek mensubu arasında bu konuda düzenlenen sözleşmenin aslı veya noterden onaylı bir sureti de ibraz edilecektir.

Yürürlük

Madde 7 — Bu Tebliğ, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 8 — Bu Tebliğ hükümlerini Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanı yürütür.

ÇEŞİTLİ İŞKOLLARINA AİT İŞLERİN ASGARI İŞÇİLİK ORANLARI

Sıra No	İŞ KOLU	Asgari İşçilik Oranı (%)
AĞAÇ - BAHÇE - ORMAN - PARK		
1-	Ağaç dikimi (makinasız)	40
2-	Ağaç dikimi (makinalı)	10
3-	Ağaç kesimi (yükleme ve nakliye dahil) (makinasız)	20
4-	Ağaç kesimi (yükleme ve nakliye dahil) (makinalı)	10
5-	Ağaç (çalı çırpı) kesimi (yükleme ve nakliye dahil) (makinasız)	30
6-	Ağaç (çalı çırpı) kesimi (yükleme ve nakliye dahil) (makinalı)	7
7-	Ağaçlandırma alanlarının sulanması (makinalı - arazöz)	6
8-	Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü (makinasız)	35
9-	Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü (makinalı)	10
10-	Ağaçtan kozalak toplama	40
11-	Arazi hazırlığı (fidan üretim işlerinde) (makinalı)	6
12-	Arazi sulaması (işçi ile ark açarak)	40
13-	Arazi sulaması (motopomp ve boru ile)	10
14-	Arazi sulaması (yağmurlama sistemi ile)	9
15-	Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmeti (makinalı)	7
16-	Aşı çalışması	40
17-	Bakım (fidan üretim çalışmalarında) (makinasız)	40
18-	Bakım (fidan üretim çalışmalarında) (makinalı)	10

19-Biçer Döver ile hasat	8
20-Budama işi (makinasız)	45
21-Budama işi (makinalı)	15
22-Çobanlık Hizmetleri	35
23-Bank ve çöp kovası imalat ve montajı	10
24-Diri örtü temizliği -yangın ve emniyet yolu- toprak işleme (makinalı)	6
25-Ekim (fidan üretimi için tohum ekimi) (makinasız)	40
26-Ekim (fidan üretimi için tohum ekimi) (makinalı)	10
27-Fidan Dikilmesi	
a) Fidanların İdarece verilmesi halinde	30
b) FidanlarınMüteahhitçe temin edilmesi halinde	9
28-Fidanlık bakım işi	40
29-Futbol sahası çimlendirilmesi işi	15
30-Halı döşenmesi (spor sahalarına)	12
31-İlaçlama (işçi ile) (sırt pulvarizatörü ile)	25
32-İlaçlama (uçak, helikopter, termal fog, ULV, ekolojik atomizer ile)	8
33-Orman ürünlerinin depoda istifi (makinalı)	10
34-Ot - saman - sap balyalama işi (makinalı)	10
35-Ot alma - ot biçilmesi (makinasız)	40
36-Ot alma - ot biçilmesi (makinalı)	10
37-Pamuk balyalama (presleme), pamuk çığitlerinin ayrılması, depolanması ve sevk için vasıtaya yüklenmesi	10
38-Park alanlarının sulanması, cadde ve sokakların yıkanması (makinalı)	7
39-Park, refüj ve caddelerdeki yeşil alanların sulanması	20
40-Repikaj (tüp ve kap doldurma) (fidan üretim çalışmalarında)	40
41-Süt Sağımı	
a) Makinasız	30
b) Makinalı	6
42-Söküm ve ambalajlama (fidan üretim çalışmalarında) (işçi ile ve makinalı)	25
43-Söküm ve ambalajlama (fidan üretim çalışmalarında) (makinalı)	15
44-Şelale inşaatı	10
45-Tohum çıkarma (fidan üretim çalışmalarında) (makinasız)	25
46-Tohum ekimi (ağaçlandırma ve erozyon çalışmalarında) (makinasız)	25
47-Tohum ekimi (ağaçlandırma ve erozyon çalışmalarında) (makinalı)	10
48-Teraslama (makinasız)	35
49-Teraslama (makinalı)	10
50-Yanık orman sahası örtü temizliği	20

AKARYAKIT - DOĞALGAZ - PETRO KİMYA - RAFİNERİ

1-Akaryakıt depolama tankları tesisi	9
2-Akaryakıt pompa istasyonu inşaatı	9
3-Akaryakıt tankları katodik koruma, izolasyon ve boya	9
4-Doğalgaz boru hattı (şehir içi malzemeli)	8
5-Rafineri asit ve kostik sahaslarının anti asit malzeme ile kaplanması	12
6-Rafineri tank gövde saç değişimi kumlama (boya dahil)	12
7-Rafineri ve petro kimya tesisleri	9

BARAJ - GÖLET - SULAMA

1-Baraj onarımı (kaya dolgu baraj)	6
2-Barajlar, göletler ve hidroelektrik santral inşaatı (beton baraj), komple (dolgu tünel savak)	6
3-Barajlar, göletler ve hidroelektrik santral inşaatı (toprak dolgu baraj), komple (dolgu tünel savak)	5
4-Barajlar, göletler ve hidroelektrik santral inşaatı (kaya dolgu baraj), komple (dolgu tünel savak)	4
5-Dolu savak inşaatı	6
6-Hidromekanik teçhizat imal ve montajı (kapak, cebri boru vb.)	9
7-Çamurlu tıkalı çelik boruların basınçlı su ile temizlenmesi	8
8-Regülatör inşaatı	6
9-Sulama tesisi veya kanalı inşaatı (borulu sistem)	8
10-Sulama tesisi veya kanalı inşaatı (prefabrik elemanlarla yapılan kanalet sistemi)	6
11-Sulama tesisi veya kanalı inşaatı (klasik sistem-dikdörtgen-trapez kesitli-beton)	9
12-Sulama tesisi veya kanalı inşaatı (sprinker sistem)	9

BİNA (Fabrika, Endüstri Tesisleri, Teknolojik Yapılar, Silo, TV ve Su Kuleleri, Spor Tesisi, Garaj, Otopark, Cami, Minare, Dekorasyon, Eski Eser vb.)

1-BİNA - Açık hava müzesi teşhir alanı genişletme işleri	8
2-BİNA - Ahşap kaplama işi	11
3-BİNA - Ahşap parke yapılması	15
4-BİNA - Alabalık üretim istasyonu inşaatı	9
5-BİNA - Aerodinamik laboratuvar inşaatı	9
6-BİNA - Alüminyum camekan veya asma tavan yapımı	12
7-BİNA - Alüminyum giydirme dış cephe yapımı	12
8-BİNA - Alüminyum doğramadan pencere yapımı	15
9-BİNA - Amblem işi (bina iç ve dış cephelerine)	10
10-BİNA - Andezit plak taş döşenmesi	12
11-BİNA - Anıt mezar inşaatı	10
12-BİNA - Asansör revizyonu	12
13-BİNA - Asansör tesisatı	7
14-BİNA - Atletizm pisti sentetik kaplama işi	12
15-BİNA - Banko yapılması işi	11
16-BİNA - Bayrak direği yapılması	10
17-BİNA - Beton, kalıp, betonarme demiri (münferit)	9
18-BİNA - Cam takılması işi (cam temini ve takılması)	10
19-BİNA - Cam tuğla örülmesi (cam tuğla temini ve örülmesi)	10
20-BİNA - Depreme dayanıklılık kontrolü (Tabanca ile beton mukavemet ölçümü)	7
21-BİNA - Depreme karşı güçlendirme işi	12
22-BİNA - Döner kapı ve emniyet kapısı yapımı ve montajı	9
23-BİNA - Elektrik tesisatı	10
24-BİNA - Epoksi ile kaplama yapılması (makine ile)	5
25-BİNA - Epoksi ile kaplama yapılması (firça ve rulo ile)	15
26-BİNA - Granit Plak döşenmesi	12
27-BİNA - Su basman altı temel imalatı	9
28-BİNA - İnce inşaat (kabası biten inşaatın tamamlanması)	10

29-BİNA - İnce yonu taş kaplama yapılması	16
30-BİNA - Elektrikli yangın ihbar tesisi	10
31-BİNA - Yarı prefabrik (% 50'den az) inşaat	7
32-BİNA - Tam prefabrik (%50'den fazla) inşaat	6
33-BİNA - Tünel kalıp sistemi ile yapılan inşaat	7
34-BİNA - Betonarme karkas inşaat	9
35-BİNA - Yığma inşaat	12
36-BİNA - Karo mozaik, karo fayans veya kaplama işi	10
37-BİNA - Karot alma	6
38-BİNA - Laminat parke döşemesi	10
39-BİNA - Paratoner tesisatı işi	10
40-BİNA - Çatı veya terasın kurşun kaplaması	10
41-BİNA - Yıkım ve söküm (insan gücü ile)	30
42-BİNA - Yıkım ve söküm (makine ile veya dinamit ile)	6
43-BİNA - Doğalgaza dönüşüm (daire kombili)	8
44-BİNA - Doğalgaz veya Fuel-oil'e dönüşüm (merkezi sistem- apartman kazanlı)	10
45-BİNA - Traverten kaplama	10
46-BİNA - Boya veya badana yapılması	15
47-Büst yapımı	25
48-Cami minaresi inşaatı (betonarme)	10
49-Cami minaresi inşaatı (saç demir konstrüksiyon)	12
50-Cami minaresi inşaatı (tuğla)	16
51-Cami minaresi inşaatı (yontma taşı)	16
52-Çatı yağmur iniş ve olukları temizliği	35
53-Çatı yapımı (ahşap karkas ve kiremitle), Çatı yenileme	15
54-Çatıların alüminyum ile kaplama işi	10
55-Çelik çatı yapımı	9
56-Çelik çatı yapımı (uzay kafes sistemli)	15
57-Çelik konstrüksiyon ile bina, hangar, fabrika vb. yapımı	9
58-Çelik silo, tank, çeşitli demir imalat boyama işleri (kumlama hariç)	10
59-Çeşitli demir konstrüksiyon yapımı	10
60-Çimento fabrikası komple inşaatı (mekanik, elektrik montaj dahil)	8
61-Çok katlı otopark inşaatı	9
62-Dekorasyon işleri	11
63-Demir korkuluk yapılması	10
64-Dış cephede mermer kaplama	12
65-Doğalgaz santrali inşaatı (komple)	7
66-Döner fırın tuğlaları sökülmesi ve örülmesi (insan gücü ile)	35
67-Endüstri tesisleri inşaatı (Betonarme silolar)	9
68-Endüstri tesisleri inşaatı (Betonarme soğutma kuleleri, bacalar)	10
69-Endüstri tesisleri inşaatı (termik santral) (mekanik, elektrik montajı dahil)	8
70-Eski eser görünümlü bina inşaatı	12
71-Fabrika elektrik kuvvet tabloları	6
72-Fabrika elektrik kuvvet tesisatı	6
73-Fırın inşaatı (ateş tuğlası ve harç kullanılarak ekmeç, simit vb. yapım amaçlı)	20
74-Fosseptik ve rögar onarımı (sökülen yıkılan kısımlar)	20
75-Fosseptik ve rögar onarımı (yeni yapılan kısımlar)	9
76-Fotosel, otomatik kapı yapılması	9
77-Güneş enerjisi tesisatı işi	10

78-Havuz inşaatı (fiskiyele veya fiskiyesiz her türlü havuz yapımı)	10
79-Hasır çelik	6
80-Hazır beton	1.5
81-Hipodromda antrenman kum pisti inşaatı (makinalı)	5
82-İzolasyon işleri (cam tülü, kaneviçe, cam yünü)	10
83-İzolasyon işleri (kauçuk, pestil, polimer, bitümlü örtü, asfalt, bitümlü karton)	7
84-Kalorifer tesisatı	7
85-Kapalı garaj inşaatı	9
86-Kapalı spor salonu inşaatı	9
87-Kapı doğramaları yenilenmesi	12
88-Konferans salonu (çok amaçlı) düzenleme ve tefrişi	11
89-Kutu profillerle kapı, pencere yapımı	10
90-Lahit inşaatı, kapak açma, toprak mezar kazısı, cenaze gömü ve mezar nakil işinin komple yapımı	25
91-Merdiven basamaklarına karo kaplaması	10
92-Mermer kaplama, döşeme vb. gibi yatay satırlar	10
93-Mezarlık bakımı	40
94-Mezbaha inşaatı (komple)	9
95-Müşterek tesisat (bina içi)	8
96-Otomatik kontrol tesisatı	7
97-Brülör tesisatı	7
98-Hastane tesisatı, oksijen, azot, vakum tesisatı	10
99-Mutfak tesisatı	7
100-PVC yer döşemesi, jeotekstil kaplama	5
101-PVC profil, ısıcam temini ve takılması	10
102-Sera inşaatı (çelik konstrüksiyon ile)	9
103-Seramik döşenmesi (yatay ve düşey satırlarda)	10
a) Malzemeli	10
b) Malzemesiz	35
104-Sera inşaatı (prefabrik sistemle)	7
105-Sihhi tesisat (daire içi)	9
106-Soğuk hava deposu inşaatı (komple)	7
107-Spor salonu zemininin sentetik malzeme ile kaplanması	7
108-Spor salonu zemininin ahşap parke ile kaplanması	15
109-Stadyum içinde tartan pist yapımı	9
110-Su soğutma kuleleri inşaatı (ahşap veya polyster)	6
111-Şeker fabrikalarındaki çamur havuzlarının temizlenmesi (makinalı)	7
112-Tel örgü işleri (kafes, tel vb.)	9
113-TV kulesi inşaatı (betonarme)	9
114-TV kulesi inşaatı (çelik konstrüksiyon)	10
115-Yangın merdiveni (çelik konstrüksiyon)	9
116-Yürüyen merdiven tesisi	7
117-Yürüyen merdivenli yaya üst geçit inşaatı	8

DENİZ - DERE - LİMAN - İSKELE - MENDİREK

1-Balık üretim tesisi inşaatı	10
2-Deniz deşarjı kara boru hattı inşaatı	5
3-Denize deşarj tesisi, YYPE deşarj boru döşenmesi, YYPE yayıcısının deniz dibine montajı	4
4-Deniz tahkimat inşaatı	8

5-Deniz iskele inşaatı	6
6-Dere çevirme seddesi ve derivasyon kanalı (kil kaplama)	6
7-Dere onarımı (sel hasarlı) (beton, betonarme istinat duvarı)	9
8-Dere onarımı (sel hasarlı) (derivasyon yapılması, makinalı)	4
9-Dere onarımı (sel hasarlı) (kargir istinat duvarı)	18
10-Gemi ile sismik araştırma ve petrol arama	6
11-İskele onarımı	7
12-Liman mendirek onarım inşaatı (anroşman, büyük taş bloklar)	8
13-Liman mendirek onarım inşaatı (beton bloklar)	10
14-Liman ve balıkçı barınağı inşaatı	6
15-Rıhtım inşaatı ve dolgu işleri	7
16-Tersane hücumbot kızak yolu inşaatı	5
17-Usturmaca yapılması	5

ELEKTRİK - MONTAJ

1-Ag - Og elektrik tesisi bakım onarımı	9
2-Ag - Og elektrik tesisi demontaj işi	9
3-Ag - Og elektrik tesisi demontaj + montaj işleri	18
4-AG - Og elektrik tesisi ve ENH montaj işleri	
a) Beton direkli	6
b) Galvanizli direk ve ağaç direkli	6
c) Kaynaklı demir direkli	8
5-Ağaç direklerinin (elektrik, telefon) bakımı ve empenyesi	15
6-Ana besleme hatlarının onarımı	9
7-Ana dağıtım panolarının tadilatı	10
8-Ana dağıtım ve kompanzasyon panolarının montajı (pano imali prefabrikasyon)	8
9-Armatür montajı	10
10-Bara imali ve montajı	8
11-Bilgisayar yazılımı	20
12-Bilgisayar donanımının oluşturulması ve kurulması	10
13-Data hatları, patch, panel rock dolap tesisi	9
14-Elektrik sisteminin enterkonnekte sisteme bağlanması	6
15-Enerji kesme, açma, ihbar bırakma	30
16-Endeks okuma işi	30
17-Enerji nakil hattı tel çekimi işi	7
18-Enerji temini, trafo postası (TRP), alçak gerilim şebekesi (AGŞ)	8
19-Giriş kontrol sistemi tesisi	6
20-Güvenlik kamera sistemi tesisi	6
21-Hait onarımı (elektronik data kayıt sisteminin geliştirilmesi)	6
22-Galvanizli direk imali, montajı, hat malzeme temini, tel çekimi ve etüd işleri (komple)	
a) Direk imalatı fabrikasyon	7
b)Direk imalatı yükleniciye ait	8
23-Havai hatların yer altına alınması (komple)	8
24-Jenaratör revizyonu	12
25-Jenaratör montajı	6
26-Kapalı devre TV sistemi	6
27-Kesici ölçü kabini (KÖK) montajı	6
28-Kesintisiz güç kaynağı montajı	6
29-Kompanzasyon tesisi	6
30-Kumanda panosu içi işlemleri	10

31-Kablo tavaşı döşenmesi	8
32-Pano imali ve montajı	10
33-Panolara besleme hattı çekilmesi	7
34-Radyolink İnşaatı	10
35-Sayaç sökme, takma işleri	30
36-Telefon santrali montajı	6
37-Telekomünikasyon tesisi işleri	6
38-Topraklama tesisatı	10
39-Tranşe arıza işi (komple)	9
40-Trafo merkezleri montajı	
a) Bina tipi	6
b) Direk tipi	8
c) Şalt tipi	7
41-Yer altı kablosu döşeme işi (inşaat işleri hariç)	6
42-Yol, saha, havaalanı, stadyum, havuz vb. aydınlatılması işi (komple)	8

HAMMALİYE

1-Hammaliye işi	40
-----------------	----

HAVAALANI

1-Hava Alanı (apron betonu, rehabilitasyonu)	4
2-Hava Alanı (beton pist yapımı)	4
3-Hava Alanı (bina inşaatı)	9
4-Hava Alanı ana pist asfalt çatlak onarımı	7
5-Hava Alanı banketlerin onarımı ve müteferrik işler	7
6-Hava Alanı ısı merkezi inşaatı	9
7-Hava Alanı radar ikmal inşaatı	7
8-Hava Alanı taksi yolu onarımı	7
9-Havaalanı küçük hangar binalarının etrafına kafes tel örgü yapımı ve gelen yolcu çıkışlarında bekleme salonlarının oluşturulması	9
10-Kule inşaatı (radar ve haberleşme sistemi dahil)	6
11-Kule inşaatı (radar ve haberleşme sistemi hariç)	9

İÇME SUYU - KANALİZASYON (içme suyu arıtma, pis su arıtma, su deposu, biyolojik arıtma)

1-Atıksu arıtma tesisi	9
2-Atıksu arıtma toplayıcı şebeke ve deniz deşarjı komple	8
3-Betonarme rögar kapağı imali	7
4-Biyolojik arıtma	9
5-Boru tazyik testi	6
6-İçme suyu abone bağlantısı	15
7-İçme suyu kaçak tespit çalışmaları (makinalı)	10
8-İçme suyu katodik koruma tesisi	9
9-İçme suyu kaptaj, drenaj ve tesisat montajı (münferit olarak inşa edilirse)	9
10-İçmesuyu arıtma tesisi inşaatı	10
11-İçmesuyu inşaatı (hafriyat, isale hattı, şebeke, dolgu dahil)	6
12-İçme suyu scada sistemi (ithal malzeme dahil) (komple)	6
13-İçme suyu elektrik tesisi işi	7
14-İksa (imalat dahil)	8

15-Kanalizasyon inşaatı (hafriyat, isale hattı, şebeke, dolgu dahil)	8
16-Kanalizasyon temizliği (baca ve rögarlar) (işçi ile)	40
17-Kanalizasyon temizliği borular (makine, pompa ile)	8
18-Kollektör inşaatı	8
19-Kollektör temizliği (makinalı)	8
20-PVC su borusu döşenmesi (şebeke)	6
21-Sondajlı jeolojik, jeoteknik zemin etüdü yapımı	12
22-Su deposunun bakım ve onarımı	12
23-Su deposu inşaatı (münferit olarak inşa edilirse)	11
24-Su deposunun temizlenmesi (işçi ile)	40
25-Su deposunun temizlenmesi (kısmen makine, kısmen işçi ile)	15
26-Su kuyusu açma (makinalı)	6
27-Su sondaj ve enjeksiyon işleri	6
28-Palpaşlı inşaat (köprü temeli, hendek vb.)	7

MADEN İŞLERİ

1-Galeri açılması (10 m2 den büyük alanlar)	5
2-Galeri açılması (10 m2 den küçük alanlar)	9
3-Konveyör ve tartı bandı imal ve montajı şist taşıma, şlam yükleme, nakliye, tuvenan maden yükleme ve nakliye işi	7
4-Madenlerin kırılması, istiflenmesi, elenmesi, taşınması	10

MAKİNE - MONTAJ

1-Agrega kurutucusu (dryer) yapımı ve yerine montajı	16
2-Akustik emisyon metodu ile kaynak ve malzeme kontrolü	6
3-Anten direği boyanması (verici istasyonu)	12
4-Asfalt plentinin ısınma sisteminin buharlı sistemden kızgın yağlı sisteme dönüştürülmesi ile ısıtma kazanının yapımı ve montajı	12
5-Baca filtresi temini ve montajı	10
6-Baca filtresi temizliği	40
7-Bacaların çelik konstrüksiyonla takviyesi ve tamiri	12
8-Bacanın saçla kaplanması, boyanması işi	12
9-Bina, imbisat deposu ve hidrofor tankının yenilenmesi	12
10-Boylar sisteminin eşanjör sistemine dönüştürülmesi	8
11-Buhar santrali (komple)	8
12-Buharlı kazan onarımı	12
13-Çamaşırhane cihazlarını yenileme	6
14-Çelik borulu sulama hattının onarımı	12
15-Çelik konstrüksiyon demontaj ve montajı	18
16-Çelik konstrüksiyon demontajı	9
17-Çelik konstrüksiyon montajı	9
18-Çelik silo-kovalı elevatör yapımı	9
19-Çelik silo-kovalı elevatör ve red götürücü yapımı (10.000 ton)	9
20-Çimento değirmeni boyun yataklarının yağlanması	35
21-Çimento fabrikaları soğutma kulesine elektro filtre takılması ve baca tesisi işi	10
22-Çimento fabrikaları soğutma ve kovalı bantlarının bakımı	35
23-Çimento fabrikalarında paketleme işi (çimentoların torbalanması ve silolara doldurulması ile istiflenmesi	
a) makinalı	40
b) makinasız	6

24-Çimento silosu taban ve içyan cidar temizliği	40
25-Demiryolu vagon bakımı ve onarımı	
a) malzemeli	12
b) malzemesiz	30
26-Döküm tesisleri çelik konstrüksiyon imal ve montajı	9
27-Döner fırın inşaatı	20
28-Döner fırın revizyonu	25
29-Elektro pompaj tesisatı	8
30-Eşanjör dairesi yenileme ve onarımı	10
31-Fabrika fırın inşaatı (münferit olarak inşa edilirse)	15
32-Gemi onarımı (kaynak ve elektrik işleri, boyama, raspalama ve çapaklama işleri)	15
33-Gemilerin temizliği işi (işçi ile)	40
34-Gemilerin temizliği işi (makinalı)	10
35-Gezer vinç köprü kumanda kabini ve müştemilatının imal, montaj ve işler halde teslimi	10
36-Hafif raylı toplu taşıma sistemi (komple)	6
37-Hammadde temini işi	4
38-Hastane (tıbbi amaçlı) cihaz ve makine alım ve montajı işi	6
39-Hidrofor sistemi ile su deposu inşaatı ve ana dağıtım borularının değişimi	12
40-Araç kiralama	10
41-İplik ve elyaf ünitesine boru ve makine montajı	8
42-Kalorifer kazanlarının fuel-oil sisteme dönüştürülmesi	12
43-Kalorifer tesislerinin bakım, onarım, işletilmesi (katı yakıtlı)	30
44-Kalorifer tesislerinin bakım, onarım, işletilmesi (sıvı ve gaz yakıtlı)	15
45-Kazanların basınçlı su ile temizlenmesi	8
46-Kazan dairesi tesisatı ve brülör onarımı işi	12
47-Makine kiralama (pikap, kamyon, dozer, ekskavatör, greyder vb.)	10
48-Ön arıtma tesisi	9
49-Röntgen ile kaynak kontrolü	6
50-Saç bacaların temizliği (yatay boruların sökülmesi, temizlenmesi, yağ ve ziftlerin yakılması ile yerine montajı)	35
51-Soğutucu boruların basınçlı su ile temizliği	8
52-Stoklanmış curuf içinden demirli malzemenin manyetik tablalı vinçle ayıklanması, gerekli boyutta kesilmesi, tartılması ve nakliyesi	8
53-Su borulu paket tipi buhar kazanının onarım işi	15
54-Su pompaları ve su tasfiye sisteminin yenilenmesi	6
55-Su tankı imalatı (saç)	10
56-Şlam havuzlarının hidrolik olarak temizliği	7
57-Tambur bakım onarım ve kaplaması	12
58-Termik santral kazanı dairesinin revizyonu	12
59-Termik santral kömür kanallarının onarımı	12
60-Yangın ihbar sistemi	10

NAKLIYE İŞLERİ

1-Nakliye işleri	4
------------------	---

PROJE - HARİTA YAPIMI - MÜŞAVİRLİK

1-Amenejman plan yapımı	10
2-Aplikasyon çalışmaları (total station ve distomat ile)	7

3-Aplikasyon çalışmaları (takometre ve nivo ile)	14
4-Fotokopi, ozalit çekilmesi	7
5-Harita plan ve kadastro işleri (bilgisayarla)	10
6-Müşavirlik hizmeti	10
7-Proje yapımı (bilgisayarla)	12
8-As-built proje yapımı	8

TERZİLİK İŞLERİ

1-İşçi gücü ile terzilik işi	40
2-Makine ile terzilik işi	15

TESİS İŞLETMESİ

1-Trafo merkezi bakım onarım ve işletmesi	20
2-Otomasyonlu sistemlerin bakım, onarım ve işletmesi	15
3-Beton santral işletmesi (nakliye dahil)	10
4-İçme suyu, atıksu arıtma tesisi bakım, onarım ve işletmesi	15

TÜNEL İNŞAATI - METRO İNŞAATI

1-Tünel inşaatı (10 m2 den büyük kesitli)	5
2-Tünel inşaatı (10 m2 den küçük kesitli)	9
3-Tünel - Metro inşaatı enerji temini ve cer gücü	6
4-Tünel - Metro inşaatı katener sistemi	7
5-Tünel - Metro sinyalizasyon	6

YOL - DEMİRYOLU (alt temel, temel, stabilize, asfalt, bordür, kaldırım, sanat yapıları, dekapaj, kazık, köprü, tahkimat, trafik levhaları, sinyalizasyon)

1-Alt temel, temel malzemesi ve stabilize işleri (hazırlama, çıkarma, nakli, figüre, serme, sulama sıkıştırma)	4
2-Asfalt kaplama işleri (sathi kaplama, road-mix, premix, sıcak karışım ve beton asfalt kaplama)	4
3-Asfalt kaplama işleri (malzeme idareden)	8
4-Asfalt mıcırı temini ve nakli (ocaktan taş çıkarma, konkasöre taşıma, konkasörde kırılma ve yola nakli dahil)	11
5-Asfalt plenti alt yapı inşaatı (betonlama)	8
6-Asfalt sökülmesi (makinalı)	6
7-Asfalt tesisleri için kızgın yağ kazanı yapımı ve montajı	10
8-Asma köprü inşaatı	12
9-Beton (demirsiz, demirli, tesviye betonu, şap vb.)	9
10-Beton bordür, büz, parke imali	5
11-Beton bordür döşenmesi	9
12-Beton yol korkuluğu imali ve montajı	9
13-Beton yol yapımı	6
14-Cadde ve sokaklara levha yapımı ve montajı	10
15-Cadde ve sokakların baca ve ızgara kapaklarının yükseltilmesi	15
16-Çelik köprülerin kumlama yapılması ve boyanması	15
17-Dekapaj, kazı yapılması, kömür çıkarılması (el ve kompresörle)	30
18-Demir yolu travers ve ray döşenmesi	8
19-Demiryollarında hemzemin geçitlerde elektrikli otomatik	

bariyer yapılması	9
20-Dolgu malzemesi temini ve nakli işi (stabilize, toprak)	4
21-Dolgu yapılması ve sıkıştırılması (işçi ile)	30
22-Fore kazık, betonarme çakma kazık, çelik çakma kazık	6
23-Greyderle reglaj yapımı	4
24-İstinat duvarı onarımı (beton veya betonarme)	9
25-İstinat duvarı onarımı (kargir)	18
26-İstinat duvarları inşaatı (beton veya betonarme) (kalıp, demir, beton dahil)	9
27-İstinat duvarları inşaatı (kargir) (hafriyat, iskele, taş, harç dahil)	18
28-Katlı kavşak inşaatı	9
29-Kavşak tanzimi, orta refüj teşkili	9
30-Kaya dolgu işleri (tahkimat, istifli)	8
31-Kaya dolgu işleri (tahkimat, istifsiz)	6
32-Keson kuyu açılması (makine ile)	10
33-Keson kuyu açılması (işçi ile)	40
34-Köprü, menfez içi temizliği (işçi ile)	40
35-Köprü, menfez içi temizliği (makine ile)	6
36-Köprü inşaatı (betonarme)	9
37-Köprü inşaatı (çelik)	9
38-Köprü inşaatı (kargir)	18
39-Köprü inşaatı (kirişler prefabrik betonarme)	7
40-Köprü korkuluk temizliği, yıkanması (arazöz, motopomp ve işçi ile)	10
41-Köprü onarım işi (söküm, yıkım hariç)	
a- Betonarme	9
b- Kargir	18
42-Köprü tabliye onarımı işi (tabliye kaldırma işlemi dahil)	9
43-Köprülerde gabion tel kafesle tahkimat ve şüt yapılması	10
44-Ocaktan taş çıkarmak (kompresör ve patlayıcı madde ile)	6
45-Oto korkuluk montajı (makinalı)	7
46-Oto korkulukları demontajı (hasarlı)	9
47-Oto korkulukları tamir ve montajı	9
48-Otopark yapılması (açık otopark, beton)	8
49-Otopark yapılması (çok katlı otopark)	9
50-Parke ile kaldırım ve yol yapımı	18
51-Prefabrik köprü inşaatı (% 50 den fazlası prefabrik)	6
52-Refüj, yol bordürü döşenmesi, refüj toprağı nakli ve düzeltilmesi işi	9
53-Renkli kilit taşı parke yapımı	18
54-Sabit asfalt tankları, boru yapımı ve izolasyon işleri	12
55-Sanat yapıları (betonarme, menfez, baks)	9
56-Sifon yapılması (münferit olarak inşa edilirse)	10
57-Sinyalizasyon tesisi (karayollarında)	7
58-Sokak temizliği, çöp toplanması ve nakli (işçi ile yükleme)	30
59-Süpürge, vakumlu makine ile caddelerin süpürülmesi	6
60-Tarihi köprü temellerinin mini kazıklarla iyileştirilmesi	6
61-Taş kırma işleri (makinalı)	6
62-Tıbbi ve katı atıkların toplanması, nakli ve bertaraf edilmesi (işçi ile)	30
63-Trafik güvenliğinin sağlanması (yol inşaat çalışmalarında)	40
64-Trafik işaretlerinin bakım ve onarımı	12
65-Trafik bilgi ve işaret levhası yapımı	10

66-Trafik levhaları için direk yapımı ve montajı (makinalı)	5
67-Trafik levhaları için direk yapımı ve montajı (makinasız)	14
68-Tretuvar yapımı (beton)	8
69-Tretuvar yapımı (karo, plaka)	10
70-Yatay delgi makinası ile karayolu ve demiryolu altından boru geçirilmesi	6
71-Yol bakım onarımı (asfalt yollarda)	7
72-Yol bakım onarımı (beton yollarda)	7
73-Yol bakım onarımı (stabilize yollarda)	4
74-Yol hendek reglajı ve bakımı (makinalı)	4
75-Yol inşaatı (toprak işleri, üst yapı, stabilize asfalt dahil) (komple)	4
76-Yol kenarlarına kar direkleri dikilmesi (makinalı)	5
77-Yol kenarlarına kar direkleri dikilmesi (makinasız)	20
78-Yol kenarlarına kenar dikmesi (makinalı)	7
79-Yollara asfalt yama yapılması	
a)malzemeli	7
b) malzemesiz	15
80-Yollara yol boyası ile çizgi çekilmesi (malzemeli) (makinalı)	6

YÜKLEME - BOŞALTMA

1-Boşaltma, şeker pancarı vb. boşaltma işi (makine idareden, mazot müteahhitten)	12
2-Yükleme, boşaltma (elevatör vb. ile)	7
3-Yükleme, boşaltma (makine ile kum, çakıl, demir, profil, paket halinde tuğla, tankerle taşınan toz çimento, kil, moloz, blokaj, kırmataş, anroşman, parke, betopan, sac, font, çelik, PVC boru, PE boru, mermer pirinci, perlit, gaz beton)	7
4-Yükleme, boşaltma (tuğla, kiremit, torba çimento vb. Malz. işçi ile)	40

EK-5

22.06.2006 Tarih ve 26206 Sayılı Resmi gazetede Yayımlanmıştır.
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

ASGARİ İŞÇİLİK TESPİT KOMİSYONUNCA BELİRLENEN ÇEŞİTLİ İŞKOLLARINA AİT ASGARİ İŞÇİLİK ORANLARINI GÖSTERİR TEBLİĞDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR TEBLİĞ

MADDE 1 – 29/9/2005 tarihli ve 25951 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan "Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ" eki listenin ilgili bölümlerine eklenmek üzere, Asgari İşçilik Tespit Komisyonu tarafından 33 işkoluna ilişkin olarak yeni belirlenmiş olan asgari işçilik oranları aşağıda gösterilmiştir.

ÇEŞİTLİ İŞKOLLARINA AİT İŞLERİN ASGARİ İŞÇİLİK ORANLARI

Sıra No	İŞ KOLU	Asgari İşçilik Oranı (%)
AĞAÇ - BAHÇE - ORMAN – PARK		
51-	Fidanların araziye dağıtımı	25
52-	Çalı dikimi	
a)	Çalı idarece verilirse	30
b)	Çalı yükleniciye ait ise	9
AKARYAKIT - DOĞALGAZ - PETRO KİMYA – RAFİNERİ		
8-	Şehirlerarası doğalgaz boru hattı inşaatı (komple)	6
9-	Akaryakıt boru hattı inşaatı (komple)	6
10-	Ham petrol boru hattı inşaatı (komple)	6
BARAJ - GÖLET – SULAMA		
13-	Baraj onarımı (beton)	7
14-	Baraj onarımı (toprak dolgu)	4
	BİNA (Fabrika, Endüstri Tesisleri, Teknolojik Yapılar, Silo, TV ve Su Kuleleri, Spor Tesisi, Garaj, Otopark, Cami, Minare, Dekorasyon, Eski Eser vb.)	
118-	Her türlü tarihi yapının restorasyonu	20
119-	Çeşitli bina onarımları (inşaat, tesisat ve elektrik komple)	13
120-	Sihhi tesisatı onarımı	12
121-	Kalorifer tesisatı onarımı	10
122-	Müşterek tesisat onarımı	12
123-	Havalandırma ve klima tesisatı	8
124-	Havalandırma ve klima tesisatı onarımı	13

125-Havalandırma ve klima otomatik kontrol tesisatı onarımı	10
126- Brülör tesisatı onarımı	10
127-Mutfak tesisatı onarımı (soğuk odaları dahil)	10
128-Çamaşırhane tesisatı onarımı	8
129- Hastane tesisatı onarımı (oksijen, vakum, azot)	12
130-Elektrik tesisatı onarımı	12
131-Bina ve çevre temizliği yapılması (malzeme yükleniciye ait)	
a) Makineli	10
b) Makinesiz	35
132- Ahşap yapı karkası	15
133-Bilgi teknoloji sınıfları alt yapı inşaatı	9

DENİZ - DERE - LİMAN - İSKELE – MENDİREK

18- İskele, köprü, liman, vs. ayaklarının su altında kalan kısımlarının katodik korumasının incelenmesi ve rapora bağlanması	20
--	----

MAKİNE - MONTAJ

61- Döner fırınların tuğlalarının sökülmesi ve yeniden örülmesi	
a) Tuğla idarece verilirse	35
b) Tuğla yükleniciye ait ise	20
62- Elektro motor ve blover bakım ve onarımı	12
63-Elektroliz hücrelerinin refraktörle örülmesi	13
64- Jeo-termal su üretimi ve taşıma hattı	7
65-Jeo-termal su üretimi, Jeo-termal su soğutma sistemi inşaatı	12
66- Soğutma kulelerinin onarımı ve yenilenmesi işi (kule içindeki soğutucu separatörlerin, fanların yenilenmesi, vs. boya işleri)	9
67-Doğalgazla çalışan ısı merkezlerine çelik baca yapılması ve montajı işi	12

YOL - DEMİRYOLU (alt temel, temel, stabilize, asfalt, bordür, kaldırım, sanat yapıları, dekapaj, kazık, köprü, tahkimat, trafik levhaları, sinyalizasyon)

81-Dekapaj - Kazı yapılması (Makineli), (nakliye hariç)	3
82-Makineli kazı yapılması ve çıkan kazının dolgu malzemesi olarak kullanılması (nakliyehariç)	4

MADDE 2 -Bu Tebliğ, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 Bu Tebliğ hükümlerini Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanı yürütür.